

คู่มือระบบบัญชี

ธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

สำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี

คำนำ

คู่มือระบบบัญชีธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานทางด้านบัญชี เนื้อหาของคู่มือระบบบัญชีเล่มนี้ ประกอบด้วย ลักษณะทั่วไปของสหกรณ์ และระบบบัญชีธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน ซึ่งอธิบายถึงเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี สมุดบัญชี ผังบัญชี วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน การคำนวณต้นทุนการผลิต การตรวจนับและตีราคาสินค้าคงเหลือสิ้นปี การจัดทำงบทดลอง การจัดทำรายการปรับปรุงบัญชีเมื่อสิ้นปีทางบัญชี การจัดทำกระดาษทำการงบทดลอง การปิดบัญชี และการจัดทำงบการเงิน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือระบบบัญชีเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน และผู้สนใจทั่วไป รวมถึงเจ้าหน้าที่ราชการที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือด้านการบัญชีแก่สหกรณ์ต่อไป และขอขอบคุณชุมนุมสหกรณ์ชาวสวนปาล์มน้ำมันกระบี่ จำกัด และสหกรณ์นิคมอ่าวลึก จำกัด ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

สำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี
กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
กุมภาพันธ์ 2554

สารบัญ

	หน้า
ลักษณะทั่วไปของสหกรณ์	
วัตถุประสงค์ของสหกรณ์	1
โครงสร้างของสหกรณ์	2
ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	4
การรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมัน	5
การแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน	6
ระบบบัญชีธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน	
แผนผังระบบบัญชีธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน	24
เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี	25
รูปแบบเอกสาร	29
สมุดบัญชี	48
สมุดบันทึกการขายขั้นต้น	48
สมุดบันทึกการขายขั้นปลาย	49
รูปแบบสมุดบัญชี บัญชีย่อยและทะเบียน	50
ผังบัญชี	70
วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน	78
การรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อและการจ่ายชำระหนี้	80
การจำหน่ายผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้	83
การแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน	87
การจำหน่ายน้ำมันปาล์มดิบเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้	99
การจำหน่ายเมล็ดในปาล์มเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้	104
การจำหน่ายผลิตผลพลอยได้เป็นเงินสด	108
การจำหน่ายผลิตผลพลอยได้เป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้	110
การคำนวณต้นทุนการผลิต	
การคำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวด	113
การคำนวณต้นทุนการผลิตวันสิ้นปีทางบัญชี	122
การตรวจนับและตีราคาสินค้าคงเหลือสิ้นปี	123
การจัดทำงบทดลอง	
ความหมายของงบทดลอง	125
ประโยชน์ของงบทดลอง	125

	หน้า
รูปแบบของงบทดลอง	125
ข้อสังเกตในการจัดทำงบทดลอง	132
การค้นหาข้อผิดพลาดเมื่องบทดลองไม่ลงตัว	132
การจัดทำรายการปรับปรุงบัญชีเมื่อสิ้นปีทางบัญชี	
รายได้รับล่วงหน้า	135
ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า	136
รายได้ค้างรับ	138
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	138
ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์	139
ค่าตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน	142
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	143
ลูกหนี้คลาดเคลื่อน	146
วัสดุสิ้นเปลือง	148
สินค้าคงเหลือสิ้นปี	150
สินค้าเสื่อมชำรุด	152
สินค้าขาดบัญชี	152
หนี้สูญ	155
หนี้สูญรับคืน	155
การจัดทำกระดาษทำการงบทดลอง	156
การปิดบัญชี	159
การจัดทำงบการเงิน	
งบดุล	166
คำอธิบายรายการประกอบการจัดทำงบดุล	168
งบกำไรขาดทุน	180
คำอธิบายรายการประกอบการจัดทำงบกำไรขาดทุน	189
งบต้นทุนขาย/บริการ	192
คำอธิบายรายการประกอบการจัดทำงบต้นทุนขาย/บริการ	195
งบต้นทุนการผลิต	196
คำอธิบายรายการประกอบการจัดทำงบต้นทุนการผลิต	197
หมายเหตุประกอบงบการเงิน	198
ตัวอย่างหมายเหตุประกอบงบการเงิน	199
คำอธิบายประกอบการจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน	210

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 นำผลิตผลปาล์มน้ำมันมาจำหน่ายให้สหกรณ์	8
รูปภาพที่ 2 ชั่งน้ำหนักผลิตผลปาล์มน้ำมัน	8
รูปภาพที่ 3 ขนถ่ายผลิตผลปาล์มน้ำมันไว้ที่ลานเท	9
รูปภาพที่ 4 นำผลิตผลปาล์มน้ำมันเข้าช่องรับผลิตผลเพื่อรอแปรรูป	9
รูปภาพที่ 5 ช่องรับผลิตผลปาล์มน้ำมัน	10
รูปภาพที่ 6 ลำเลียงผลิตผลปาล์มน้ำมันลงกระบะ (Ramp)	10
รูปภาพที่ 7 ลำเลียงกระบะผลิตผลปาล์มน้ำมันเข้าหม้อนึ่งไอน้ำ (Sterilizer)	11
รูปภาพที่ 8 นึ่งผลิตผลปาล์มน้ำมันให้สุกด้วยไอน้ำ	11
รูปภาพที่ 9 ลำเลียงผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ผ่านการนึ่งสุกแล้วออกจากหม้อนึ่งไอน้ำ	12
รูปภาพที่ 10 เทลงสายพานเพื่อลำเลียงเข้าเครื่องนวดทะลายปาล์ม (Bunch Thresher)	12
รูปภาพที่ 11 เครื่องนวดทะลายปาล์มแยกผลปาล์มออกจากทะลายปาล์ม	13
รูปภาพที่ 12 ลำเลียงทะลายเปล่าไปไว้ที่จุดรวบรวม (Empty Bunch Hopper) เพื่อรอจำหน่าย	13
รูปภาพที่ 13 ผลปาล์มที่แยกออกจากทะลายปาล์ม	14
รูปภาพที่ 14 ลำเลียงผลปาล์มเข้าหม้อกวนผลปาล์ม (Digester) และส่งต่อเข้าเครื่องบีบผลปาล์มแบบเกลียวอัดคู่ (Screw presses)	14
รูปภาพที่ 15 น้ำมันปาล์มดิบที่ได้จากการสกัด (Crude palm oil : CPO)	15
รูปภาพที่ 16 นำน้ำมันปาล์มดิบเข้าเครื่องกรองน้ำมันเพื่อแยกน้ำออกจากน้ำมัน	15
รูปภาพที่ 17 นำน้ำมันปาล์มดิบเข้าเครื่องเหวี่ยงเพื่อทำความสะอาด	16
รูปภาพที่ 18 เก็บตัวอย่างน้ำมันปาล์มดิบไปตรวจสอบคุณภาพ	16
รูปภาพที่ 19 นำน้ำมันปาล์มดิบเข้าถังเก็บน้ำมัน (CPO Storage tank) เพื่อรอจำหน่าย	17
รูปภาพที่ 20 ลำเลียงกากผลปาล์มเข้าเครื่องแยกเส้นใย (Fiber cyclone)	17
รูปภาพที่ 21 เครื่องแยกเส้นใยแยกเส้นใยออกจากเมล็ดปาล์ม	18
รูปภาพที่ 22 นำเมล็ดปาล์มเข้าเครื่องกะเทาะเมล็ด (Ripper Mill) เพื่อแยกกะลาออกจากเมล็ดในปาล์ม	18
รูปภาพที่ 23 นำเมล็ดในปาล์ม (Palm kernel : PK) ไปอบแห้ง	19
รูปภาพที่ 24 นำเมล็ดในปาล์มเข้าถังเก็บเมล็ดใน (PK silo) เพื่อรอจำหน่าย	19
รูปภาพที่ 25 กะลาปาล์ม (Shell) และเส้นใย (Fiber)	20
รูปภาพที่ 26 ใช้กะลาปาล์ม และเส้นใยเป็นเชื้อเพลิงของเครื่องกำเนิดไอน้ำ (Stream) และจำหน่าย	20
รูปภาพที่ 27 นำของเสียจากกระบวนการผลิตเข้าถังเก็บตะกอน	21
รูปภาพที่ 28 ปล่อยน้ำเสียจากกระบวนการผลิตลงบ่อบำบัดน้ำเสีย	21

ลักษณะทั่วไปของสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตร เป็นสหกรณ์ที่เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในด้านเงินทุน การผลิต การจำหน่าย โดยมีมุ่งหมายที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรสมาชิกให้ดีขึ้น

สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นสหกรณ์ประเภทการเกษตร จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการผลิต เพิ่มพูนรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันที่เป็นสมาชิก โดยดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ ได้แก่ ให้สินเชื่อการเกษตร จัดหาสินค้ามาจำหน่าย รวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมัน ให้บริการส่งเสริมการเกษตร และรับฝากเงินจากสมาชิก รวมทั้งสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตปาล์มน้ำมันโดยแปรรูป หรือสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบเพื่อจำหน่ายให้แก่โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม

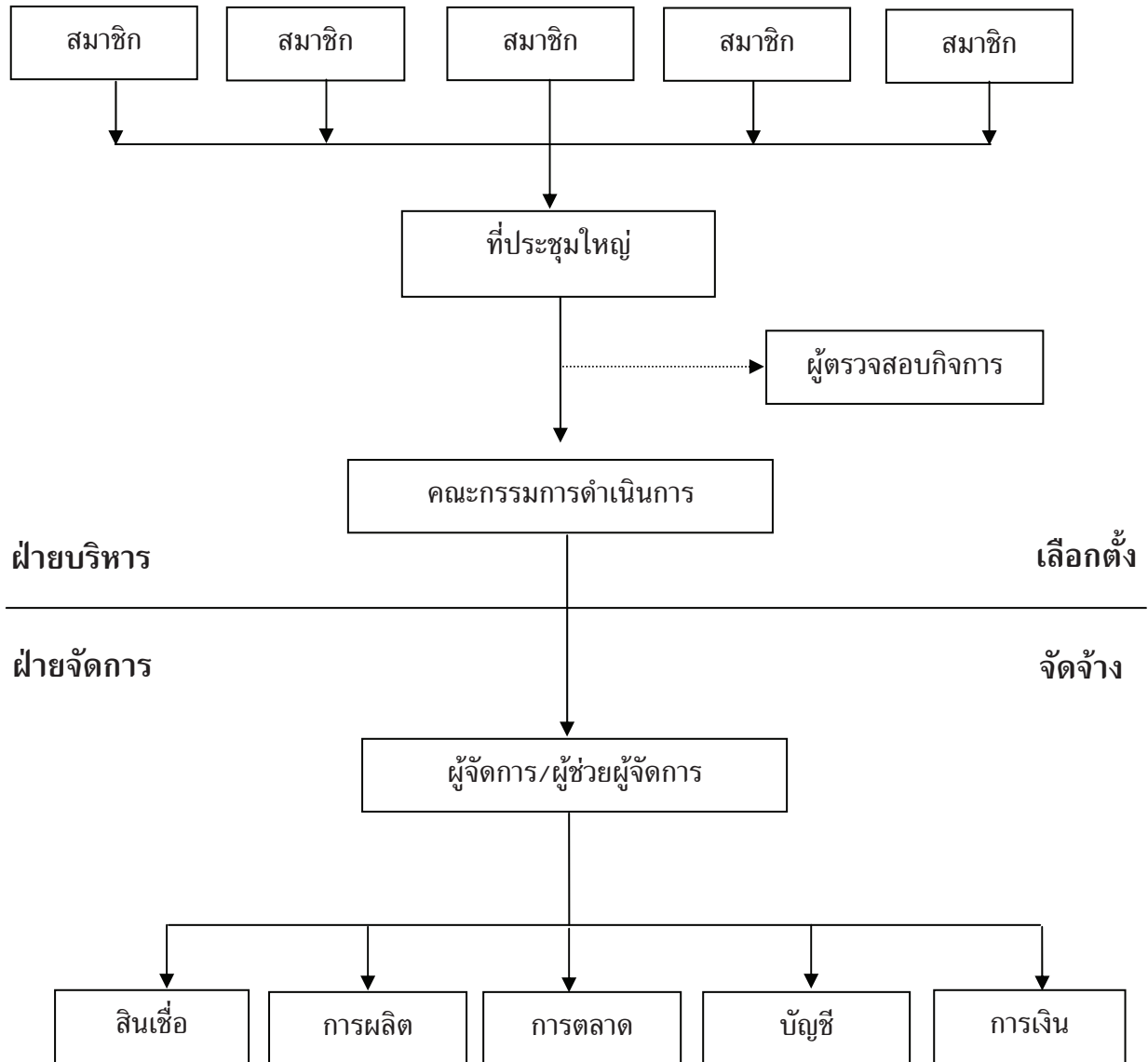
วัตถุประสงค์ของสหกรณ์

สหกรณ์ต้องดำเนินงานภายใต้ขอบเขต และวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ ดังนี้

1. จัดให้มีเงินกู้ หรือสินเชื่อแก่สมาชิกเพื่อการประกอบอาชีพ หรือการใช้จ่ายที่จำเป็น
2. ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ โดยรับฝากเงินจากสมาชิก
3. ช่วยเหลือสมาชิกในด้านการจัดหาเครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ และเคมีการเกษตร รวมถึงสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก
4. ช่วยเหลือสมาชิกในการจำหน่ายผลิตผลของสมาชิกให้ได้ราคาดี โดยรวบรวมผลิตผลที่สมาชิกผลิตได้ แล้วติดต่อจำหน่ายคราวละมาก ๆ ทำให้ได้ราคาสูงกว่าที่สมาชิกแต่ละคนจำหน่ายเอง ทั้งยังให้ความเป็นธรรมในด้านการชั่ง ตวง วัด และคัดคุณภาพผลิตผลของสมาชิกด้วย
5. ช่วยเหลือสมาชิกโดยนำผลิตผลที่สมาชิกผลิตได้แปรรูปก่อนนำไปขายเพื่อให้ได้ราคาดี และส่งเสริมการผลิตสินค้า อุตสาหกรรมในครัวเรือน หรือการประกอบอาชีพอย่างอื่นในหมู่สมาชิก และครอบครัวของสมาชิก รวมทั้งส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการผลิตทางอุตสาหกรรม เพื่อให้สมาชิกมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง
6. ส่งเสริมและเผยแพร่อาชีพการเกษตร โดยการให้บริการช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการเพาะปลูก ตลอดจนเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิก

วัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ เป็นเพียงวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สหกรณ์ควรที่จะกำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม สหกรณ์สามารถกำหนดวัตถุประสงค์เพิ่มเติมได้ตามความจำเป็น และความเหมาะสมของแต่ละสหกรณ์

โครงสร้างของสหกรณ์

โครงสร้างของสหกรณ์ตามแผนผังข้างต้น เป็นการจัดแบ่งส่วนงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ และจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานต่างๆ ในสหกรณ์ ดังนี้

(1) สมาชิก

เป็นบุคคลธรรมดาและบรรลุนิติภาวะ สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันในการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยมีสิทธิเข้าร่วมประชุมใหญ่เพื่อเสนอความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนนในเรื่องต่างๆ หนึ่งคนต่อหนึ่งเสียง สมาชิกมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มติ และคำสั่งของสหกรณ์ รวมถึงสอดส่องดูแลกิจการสหกรณ์ และร่วมมือกับคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาสหกรณ์ให้เจริญรุ่งเรือง คุณสมบัติของสมาชิก วิธีรับสมาชิก การขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิหน้าที่ของสมาชิกให้เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์

(2) ที่ประชุมใหญ่

คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์จะเรียกประชุมใหญ่สามัญประจำปี ปีละหนึ่งครั้ง ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ โดยการประชุมใหญ่ของสหกรณ์ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน ซึ่งสมาชิกในที่ประชุมใหญ่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัย ตัดสินใจ หรือลงมติเรื่องต่างๆ ทั้งปวงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของสหกรณ์ตามหลักประชาธิปไตย โดยถือเอามติเสียงส่วนใหญ่เป็นหลัก

(3) ผู้ตรวจสอบกิจการ

ที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์จะเลือกตั้งสมาชิก หรือบุคคลภายนอกที่เป็นผู้มีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถในด้านธุรกิจ การเงิน การบัญชี การเศรษฐกิจ หรือการสหกรณ์ เป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ ในกรณีเป็นบุคคลธรรมดา ไม่เกิน 5 คน และในกรณีเป็นนิติบุคคล ไม่เกิน 1 นิติบุคคล โดยมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละหนึ่งปีทางบัญชีสหกรณ์ และมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานทั้งปวงของสหกรณ์ แล้วจัดทำรายงานผลการตรวจสอบประจำปีเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ และรายงานผลการตรวจสอบประจำปีเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์

(4) คณะกรรมการดำเนินการ

ที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์จะเลือกตั้งสมาชิกเป็นประธานกรรมการหนึ่งคน และเป็นกรรมการดำเนินการอีกไม่เกินสิบสี่คน ซึ่งกรรมการดำเนินการจะเลือกตั้งในระหว่างกันเองขึ้นเป็นรองประธานกรรมการ เลขานุการ และ/หรือเหรัญญิก นอกนั้นเป็นกรรมการ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง แต่ต้องไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน และในการประชุมคณะกรรมการดำเนินการแต่ละครั้งต้องมีกรรมการดำเนินการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการดำเนินการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ทั้งนี้ คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการทั้งปวงของสหกรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์

ในกรณีคณะกรรมการดำเนินการกระทำการ หรือละเว้นกระทำการ หรือปฏิบัติหน้าที่โดยประมาทเลินเล่อจนทำให้เสียผลประโยชน์ของสหกรณ์ หรือสมาชิก เป็นเหตุให้สหกรณ์มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี หรือกิจการ หรือฐานะการเงิน และได้รับความเสียหาย คณะกรรมการดำเนินการต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่สหกรณ์

(5) ผู้จัดการ/ผู้ช่วยผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์

ในการจัดการงานของสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการอาจพิจารณาแต่งตั้ง หรือจัดจ้างผู้จัดการ/ผู้ช่วยผู้จัดการสหกรณ์ ให้มีหน้าที่ในการจัดการทั่วไปและรับผิดชอบเกี่ยวกับบรรดากิจการประจำของสหกรณ์ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมาย รวมถึงจัดจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์เพื่อปฏิบัติงานภายใต้การบังคับบัญชาของผู้จัดการ/ผู้ช่วยผู้จัดการสหกรณ์

ลักษณะการดำเนินธุรกิจ

สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันมีลักษณะการดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์เช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตร กล่าวคือ สหกรณ์ดำเนินธุรกิจหลายด้านเพื่ออำนวยความสะดวกแก่มวลสมาชิก ดังนี้

1. **ธุรกิจสินเชื่อ** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์เป็นผู้ให้เงินกู้ หรือสินเชื่อการเกษตรแก่สมาชิกตามระเบียบและหลักเกณฑ์การให้เงินกู้ เพื่อให้สมาชิกนำไปประกอบอาชีพ หรือใช้จ่ายที่จำเป็น โดยแบ่งประเภทเงินกู้ตามระยะเวลาการให้กู้ ได้แก่ เงินกู้ระยะสั้น เงินกู้ระยะปานกลาง และเงินกู้ระยะยาว ซึ่งเงินกู้แต่ละประเภทมีเงื่อนไขแตกต่างกันไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์ นอกจากนี้ สหกรณ์ยังสามารถให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ โดยปฏิบัติตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

2. **ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์จัดหา หรือจัดซื้อเครื่องจักรกลการเกษตร วัสดุอุปกรณ์การเกษตร เคมีภัณฑ์การเกษตร น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ตลอดจนสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิกตามระเบียบของสหกรณ์ โดยจำหน่ายในราคาที่เหมาะสม สำหรับประเภท ชนิด และคุณภาพสินค้าเป็นไปตามความต้องการของสมาชิก

3. **ธุรกิจรวบรวมผลิตผล** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์รวบรวม หรือรับซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมัน ได้แก่ ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วงจากสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก เพื่อจำหน่ายให้แก่โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มของชุมนุมสหกรณ์ หรือสหกรณ์อื่น หรือบริษัทเอกชนให้ได้ราคาดี รักษาผลประโยชน์ของสมาชิก และเป็นกลไกในการต่อรองราคาเจรจาทางธุรกิจ ทั้งยังให้ความเป็นธรรมในด้านการชั่ง ตวง วัด และคัดคุณภาพผลิตผลของสมาชิกตามระเบียบของสหกรณ์

4. **ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์รวบรวม หรือรับซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันจากสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก เพื่อนำมาแปรรูปตามระเบียบของสหกรณ์ โดยสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบจำหน่ายให้แก่โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม นอกจากนี้ ยังได้ผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ คือ เมล็ดในปาล์ม รวมทั้งผลิตผลพลอยได้ คือ กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย ซึ่งสามารถจำหน่ายได้เช่นเดียวกัน

5. **ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์ให้บริการช่วยเหลือในด้านการเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการเกษตร การวางแผนเพาะปลูกปาล์มน้ำมัน ตลอดจนการบริการและบำรุงที่ดิน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูกของสมาชิก เช่น การให้บริการสูบน้ำ ปรับพื้นที่การจัดระบบส่งน้ำ เป็นต้น

นอกจากนี้ สหกรณ์ยังระดมเงินทุนด้วยการส่งเสริมให้สมาชิกออมเงิน โดยให้บริการรับฝากเงินจากสมาชิกทั้งประเภทเงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากประจำ กำหนดระยะเวลาการฝาก อัตราดอกเบี้ยเป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์การรับฝากเงิน รวมทั้งสหกรณ์สามารถรับฝากเงินจากสหกรณ์อื่นได้ โดยปฏิบัติตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

การรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมัน

การรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันของสหกรณ์แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 รวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันจากสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิกเพื่อจำหน่ายให้แก่โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มของชุมนุมสหกรณ์ หรือสหกรณ์อื่น หรือบริษัทเอกชน ตามแต่กรณี

กรณีที่ 2 รวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันจากสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิกเพื่อนำมาแปรรูปโดยสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบจำหน่ายให้โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม รวมทั้งจำหน่ายเมล็ดในปาล์ม กะลาปาล์ม ทะลายเปล่าและเส้นใย ซึ่งได้จากการแปรรูป

การรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันของสหกรณ์ไม่ว่าในกรณีที่ 1 เพื่อจำหน่าย หรือกรณีที่ 2 เพื่อแปรรูปจะใช้วิธีการเช่นเดียวกันมีขั้นตอน ดังนี้

1. ติดประกาศราคารับซื้อปาล์มทะลาย และปาล์มร่วงเป็นประจำวันไว้ที่ลานเท หรือโรงงานของสหกรณ์ เพื่อแจ้งให้สมาชิกและผู้มิใช่สมาชิกทราบ โดยใช้ราคาตลาดซึ่งเทียบเคียงกับลานเทของพ่อค้าคนกลาง หรือบริษัทเอกชนต่าง ๆ

2. ชั่งน้ำหนักผลิตผลปาล์มน้ำมันที่สมาชิกและผู้มิใช่สมาชิกนำมาจำหน่าย แล้วขนถ่ายลงไว้ที่ลานเทโดยแยกปาล์มทะลายและปาล์มร่วงจากกัน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและกำหนดราคารับซื้อ ซึ่งต้องไม่เกินกว่าราคารับซื้อที่สหกรณ์ติดประกาศไว้

2.1 ปาล์มทะลาย สหกรณ์จะกำหนดราคารับซื้อโดยพิจารณาจากลักษณะภายนอกของปาล์มทะลาย และขนาดของปาล์มทะลาย ดังนี้

(1) ลักษณะภายนอกของปาล์มทะลาย ได้แก่

- ความสด เมื่อส่งถึงสหกรณ์มีอายุตัดไม่เกิน 1 – 2 วัน
- ความสุก ปริมาณผลปาล์มที่สุกเกินไป สุกพอดี กึ่งสุก หรือดิบ
- ก้านทะลาย ยาวไม่เกิน 2 นิ้ว
- ความสมบูรณ์ ผลปาล์มไม่ลีบเล็ก ไม่บอบช้ำ ไม่เป็นโรค เป็นต้น
- สิ่งเจือปนอื่น ๆ เช่น เศษกรวด หิน ดิน ทราาย ใบไม้ เป็นต้น

(2) ขนาดของปาล์มทะลาย โดยปาล์มทะลายที่มีขนาดใหญ่จะกำหนดราคารับซื้อสูงกว่าปาล์มทะลายที่มีขนาดย่อม เนื่องจากให้น้ำมันปริมาณมากกว่า หรือมีเปอร์เซ็นต์น้ำมันสูงกว่า ซึ่งสหกรณ์แบ่งปาล์มทะลายเป็น 4 ขนาด ดังนี้

- น้ำหนัก 15 กิโลกรัมขึ้นไป
- น้ำหนัก 11 – 14 กิโลกรัม
- น้ำหนัก 7 – 10 กิโลกรัม
- น้ำหนัก 3 – 6 กิโลกรัม

2.2 ปาล์มร่วง สหกรณ์จะกำหนดราคารับซื้อโดยพิจารณาว่าเป็นปาล์มร่วงแท้หรือไม่ กรณีที่มีผลปาล์มดิบ ผลปาล์มกึ่งสุก ผลปาล์มเน่า สิ่งเจือปนอื่น ๆ หรือมีการรตนน้ำมันปาล์ม สหกรณ์อาจทำการคัดแยกออก หรือตัดราคารับซื้อลงต่ำกว่าราคาที่ติดประกาศไว้

3. เก็บรักษาสกัดผลปาล์มน้ำมันที่รวบรวมไว้บนลานเทโดยแยกปาล์มร่วง และปาล์มทะลายออกจากกัน

4. จำหน่ายผลิตผลปาล์มน้ำมันออกไปโดยเร็วเมื่อรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันได้ปริมาณเพียงพอ หรือเก็บรักษาไว้บนลานเทไม่เกิน 2 – 3 วัน เนื่องจากหากค้างนานผลิตผลปาล์มน้ำมันจะเกิดการยวบตัวตามสภาพทำให้สูญเสียน้ำหนัก และมีความเป็นกรดมากขึ้นน้ำมันปาล์มดิบที่สกัดได้มีคุณภาพด้อยลง ส่งผลให้จำหน่ายไม่ได้ราคาดี

อนึ่ง การยวบตัวตามสภาพของผลิตผลปาล์มน้ำมันไม่มีการกำหนดไว้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน สหกรณ์จึงควรทำการทดสอบการยวบตัวตามสภาพของผลิตผลปาล์มน้ำมันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบอัตราการสูญเสียน้ำหนักตามธรรมชาติที่ถูกต้องของสหกรณ์ และใช้เป็นเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติงาน รวมทั้งปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์เกี่ยวกับการลดหย่อนสินค้าประเภทการเกษตร

การแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน

สหกรณ์ที่มีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบจะดำเนินการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันที่รวบรวมจากสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก โดยสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบเพื่อจำหน่ายให้โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม และมีผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ นอกจากน้ำมันปาล์มดิบ คือ เมล็ดในปาล์ม รวมทั้งผลิตผลพลอยได้จากการแปรรูปคือ กะลาปาล์ม ทะลายเปล่าและเส้นใย

วิธีการสกัดน้ำมันปาล์มดิบ แบ่งออกเป็น 2 วิธี

1. วิธีการหีบแห้ง โดยนำผลิตผลปาล์มน้ำมันไปอบแห้งลดความชื้น และหยุดปฏิกิริยาการเกิดกรดไขมันอิสระ (Free Fatty Acid) แล้วนำผลปาล์มที่ผ่านการอบแห้งเข้าเครื่องหีบน้ำมันทั้งผลน้ำมันปาล์มดิบที่ได้มีลักษณะเป็นน้ำมันผสมระหว่างน้ำมันจากการบีบเนื้อปาล์ม หรือเรียกว่า น้ำมันปาล์มดิบ (Crude Palm Oil – CPO) กับน้ำมันจากการบีบเมล็ดในปาล์ม หรือเรียกว่า น้ำมันเมล็ดในปาล์ม (Crude Palm Kernel Oil – CPKO) ซึ่งจัดเป็นน้ำมันปาล์มเกรดบีมีคุณภาพด้อยลง เนื่องจากมีค่าไอโอดีน (Iodine Value) ไม่เหมาะสมที่จะใช้กลั่นต่อ (Refinery) เป็นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ จึงส่งผลให้การสกัดน้ำมันปาล์มดิบโดยวิธีนี้ไม่เป็นที่ยอมรับ แม้ว่าในกระบวนการผลิตจะไม่มีปัญหาเรื่องน้ำเสียก็ตาม

2. วิธีการหีบเปียก โดยนำผลิตผลปาล์มน้ำมันให้สุกด้วยไอน้ำที่อุณหภูมิ 130 – 135 องศาเซลเซียส ใช้ระยะเวลาประมาณ 70 – 100 นาที เพื่อหยุดปฏิกิริยาการเกิดกรดไขมันอิสระ (Free Fatty Acid) และช่วยให้ผลปาล์มอ่อนตัวหลุดจากชั้วทะลายปาล์มได้ง่าย แล้วผ่านกระบวนการนวด กวน หีบน้ำมัน กรอง และแยกน้ำออกจากน้ำมันได้เป็นน้ำมันปาล์มดิบ (Crude Palm Oil – CPO) มีลักษณะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนบนเป็นของเหลวสีส้มแดง ประกอบด้วย น้ำมันร้อยละ 66 และ น้ำร้อยละ 24 ส่วนล่างเป็นไขสีเหลืองส้มร้อยละ 10 สำหรับกากผลปาล์มจะถูกนำไปแยกเส้นใยออกจากเมล็ดปาล์ม แล้วนำเมล็ดปาล์มเข้าเครื่องกระเทาะเมล็ดเพื่อแยกกะลาออกจากเมล็ดในปาล์ม จากนั้นนำเมล็ดในปาล์มไปอบแห้งลดความชื้นเพื่อหีบน้ำมันต่อไปจะได้เป็นน้ำมันเมล็ดในปาล์ม (Crude Palm Kernel Oil – CPKO) มีลักษณะเป็นของเหลวสีเหลืองขุ่น

จะเห็นว่า ด้วยวิธีการนี้น้ำมันที่ได้จากการสกัดจะแยกออกเป็นน้ำมันปาล์มดิบ (Crude Palm Oil – CPO) และน้ำมันเมล็ดในปาล์ม (Crude Palm Kernel Oil – CPKO) ซึ่งจัดเป็นน้ำมันปาล์มเกรดเอมีคุณภาพดีกว่าน้ำมันผสมที่ได้จากการสกัดด้วยวิธีการหีบแห้ง และมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะใช้กลั่นต่อ (Refinery) เป็นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ รวมทั้งใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล น้ำมันพืช เป็นต้น หากแต่ในกระบวนการผลิตจะมีปัญหาเรื่องน้ำเสียที่เกิดจากกระบวนการนี้ และกระบวนการแยกน้ำออกจากน้ำมัน

สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่ใช้วิธีการหีบเปียกในการสกัดน้ำมันปาล์มดิบ แม้ว่ากระบวนการผลิตจะมีปัญหาเรื่องน้ำเสีย และสกัดน้ำมันปาล์มดิบ (Crude Palm Oil – CPO) เท่านั้น ไม่ได้สกัดน้ำมันเมล็ดในปาล์ม (Crude Palm Kernel Oil – CPKO) โดยนำเมล็ดในปาล์มไปอบแห้งให้มีความชื้นไม่เกินร้อยละ 7 เพื่อจำหน่าย สำหรับผลิตผลพลอยได้ ประกอบด้วย กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย นอกจากสหกรณ์จะนำมาจำหน่ายแล้วยังสามารถใช้เป็นเชื้อเพลิงของเครื่องกำเนิดไอน้ำด้วย

จากเอกสารอ้างอิงผลการวิจัยพบว่า น้ำมันปาล์มดิบที่สกัดได้จะมีปริมาณมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดทะลายปาล์ม พันธุ์ปาล์ม และพื้นที่ปลูก โดยทะลายปาล์มที่มีน้ำหนักมากกว่า 15 กิโลกรัม และน้ำหนัก 11 – 15 กิโลกรัม ให้ปริมาณน้ำมันใกล้เคียงกันร้อยละ 20.884 และ 20.760 ตามลำดับ ทะลายปาล์มที่มีน้ำหนัก 6 – 10 กิโลกรัม ให้ปริมาณน้ำมันร้อยละ 18.311 และทะลายปาล์มที่มีน้ำหนัก 3 – 5 กิโลกรัม ให้ปริมาณน้ำมันร้อยละ 14.302 ปาล์มน้ำมันพันธุ์เทนอราให้ปริมาณน้ำมันร้อยละ 22.734 มากกว่าพันธุ์ดुरาที่ให้ปริมาณน้ำมันร้อยละ 14.394 (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) และปาล์มน้ำมันที่ปลูกในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ปริมาณน้ำมันเฉลี่ยร้อยละ 15.80 – 19.00 สำหรับปาล์มน้ำมันที่ปลูกในพื้นที่ภาคใต้ให้ปริมาณน้ำมันเฉลี่ยร้อยละ 16.74 – 20.00 (กรมวิชาการเกษตร)

ในการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันสหกรณ์อาจใช้เฉพาะปาล์มทะลาย หรือใช้ปาล์มทะลายและปาล์มร่วงรวมกัน เพื่อให้ได้น้ำมันปาล์มดิบคุณภาพตามที่ต้องการ โดยทั่วไปการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันแต่ละครั้งจะได้ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ต่างๆ รวมทั้งมีสิ่งสูญเสียจากการแปรรูป คิดเป็นอัตราร้อยละโดยเฉลี่ย ดังนี้

น้ำมันปาล์มดิบ	ร้อยละ	17 – 20
เมล็ดในปาล์ม	ร้อยละ	5 – 6
กะลาปาล์ม	ร้อยละ	5 – 7
ทะลายเปล่า	ร้อยละ	20 – 25
เส้นใย	ร้อยละ	10 – 12
สิ่งสูญเสีย	ร้อยละ	40 – 50

ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดทะลายปาล์ม พันธุ์ปาล์ม และพื้นที่ปลูกตามที่กล่าวข้างต้น

รูปแสดงขั้นตอนการรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน

รูปภาพที่ 1 นำผลิตผลปาล์มน้ำมันมาจำหน่ายให้สหกรณ์

รูปภาพที่ 2 ชั่งน้ำหนักผลิตผลปาล์มน้ำมัน

รูปภาพที่ 3 ขนถ่ายผลิตผลปาล์มน้ำมันลงไว้ที่ลานเท

รูปภาพที่ 4 นำผลิตผลปาล์มน้ำมันเข้าช่องรับผลิตผลเพื่อรอแปรรูป

รูปภาพที่ 5 ช่องรับผลิตผลปาล์มน้ำมัน

รูปภาพที่ 6 ลำเลียงผลิตผลปาล์มน้ำมันลงกระบะ (Ramp)

รูปภาพที่ 7 ลำเลียงกระบะผลิตผลปาล์มน้ำมันเข้าหม้อนึ่งไอน้ำ (Sterilizer)

รูปภาพที่ 8 นึ่งผลิตผลปาล์มน้ำมันให้สุกด้วยไอน้ำ

รูปภาพที่ 9 ลำเลียงผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ผ่านการนึ่งสุกแล้วออกจากหม้อนึ่งไอน้ำ

รูปภาพที่ 10 เกล่งสายพานเพื่อลำเลียงเข้าเครื่องนวดทะลายปาล์ม (Bunch Thresher)

รูปภาพที่ 11 เครื่องนวดทะลายนวลแยกผลนวลออกจากทะลายนวล

รูปภาพที่ 12 ลำเลียงทะลายนวลไปไว้ที่จุดรวบรวม (Empty bunch hopper) เพื่อรอจำหน่าย

รูปภาพที่ 13 ผลปาล์มที่แยกออกจากทะลายปาล์ม

รูปภาพที่ 14 ลำเลียงผลปาล์มเข้าหม้อกวนผลปาล์ม (Digester) และส่งต่อเข้าเครื่องหีบผลปาล์มแบบเกลียวอัดคู่ (Screw presses)

รูปภาพที่ 15 น้ำมันปาล์มดิบที่ได้จากการสกัด (Crude palm oil : CPO)

รูปภาพที่ 16 นำน้ำมันปาล์มดิบเข้าเครื่องกรองน้ำมันเพื่อแยกน้ำออกจากน้ำมัน

รูปภาพที่ 17 นำน้ำมันปาล์มดิบเข้าเครื่องเหวี่ยงเพื่อทำความสะอาด

รูปภาพที่ 18 เก็บตัวอย่างน้ำมันปาล์มดิบไปตรวจสอบคุณภาพ

รูปภาพที่ 19 นำน้ำมันปาล์มดิบเข้าถังเก็บน้ำมัน (CPO Storage tank) เพื่อรอจำหน่าย

รูปภาพที่ 20 ลำเลียงกากผลปาล์มเข้าเครื่องแยกเส้นใย (Fiber cyclone)

รูปภาพที่ 21 เครื่องแยกเส้นใยแยกเส้นใยออกจากเมล็ดปาล์ม

รูปภาพที่ 22 นำเมล็ดปาล์มเข้าเครื่องกะเทาะเมล็ด (Ripper Mill) เพื่อแยกกะลาออกจากเมล็ดในปาล์ม

รูปภาพที่ 23 นำเมล็ดในปาล์ม (Palm kernel : PK) ไปอบแห้ง

รูปภาพที่ 24 นำเมล็ดในปาล์มเข้าถังเก็บเมล็ดใน (PK silo) เพื่อรอจำหน่าย

รูปภาพที่ 25 - 26 กะลาปาล์ม (Shell) และเส้นใย (Fiber) ใช้เป็นเชื้อเพลิง
ของเครื่องกำเนิดไอน้ำ (Stream) และจำหน่าย

รูปภาพที่ 27 นำของเสียจากกระบวนการผลิตเข้าถังเก็บตะกอน

รูปภาพที่ 28 ปล่อยน้ำเสียจากกระบวนการผลิตลงบ่อบำบัดน้ำเสีย

ระบบบัญชีธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน

ระบบบัญชีของสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นไปตามหลักการบัญชีคู่ ซึ่งรายการเงินทุกรายการที่เกิดขึ้นจะต้องบันทึกบัญชี 2 ด้านเสมอ โดยเดบิตบัญชีหนึ่ง หรือหลายบัญชีในด้านหนึ่ง และเครดิตบัญชีหนึ่ง หรือหลายบัญชีอีกด้านหนึ่ง ในจำนวนเงินที่เท่ากันทั้ง 2 ด้าน ดังนั้น ผลรวมของยอดบัญชีด้านเดบิตจะต้องเท่ากับผลรวมของยอดบัญชีด้านเครดิต

สำหรับการนำรายการเงินไปบันทึกบัญชี มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี รายการเงินทุกรายการที่เกิดขึ้นจะต้องบันทึกในเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี โดยจำแนกรายการเงินเป็นประเภทต่างๆ เช่น จ่ายเงินค่าปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วง รับเงินค่าขายปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วง รับเงินค่าขายน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ รับชำระหนี้จากลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ ลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม หรือลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ จ่ายเงินเดือน หรือค่าจ้างแรงงาน จ่ายค่าขนส่ง เป็นต้น เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชี

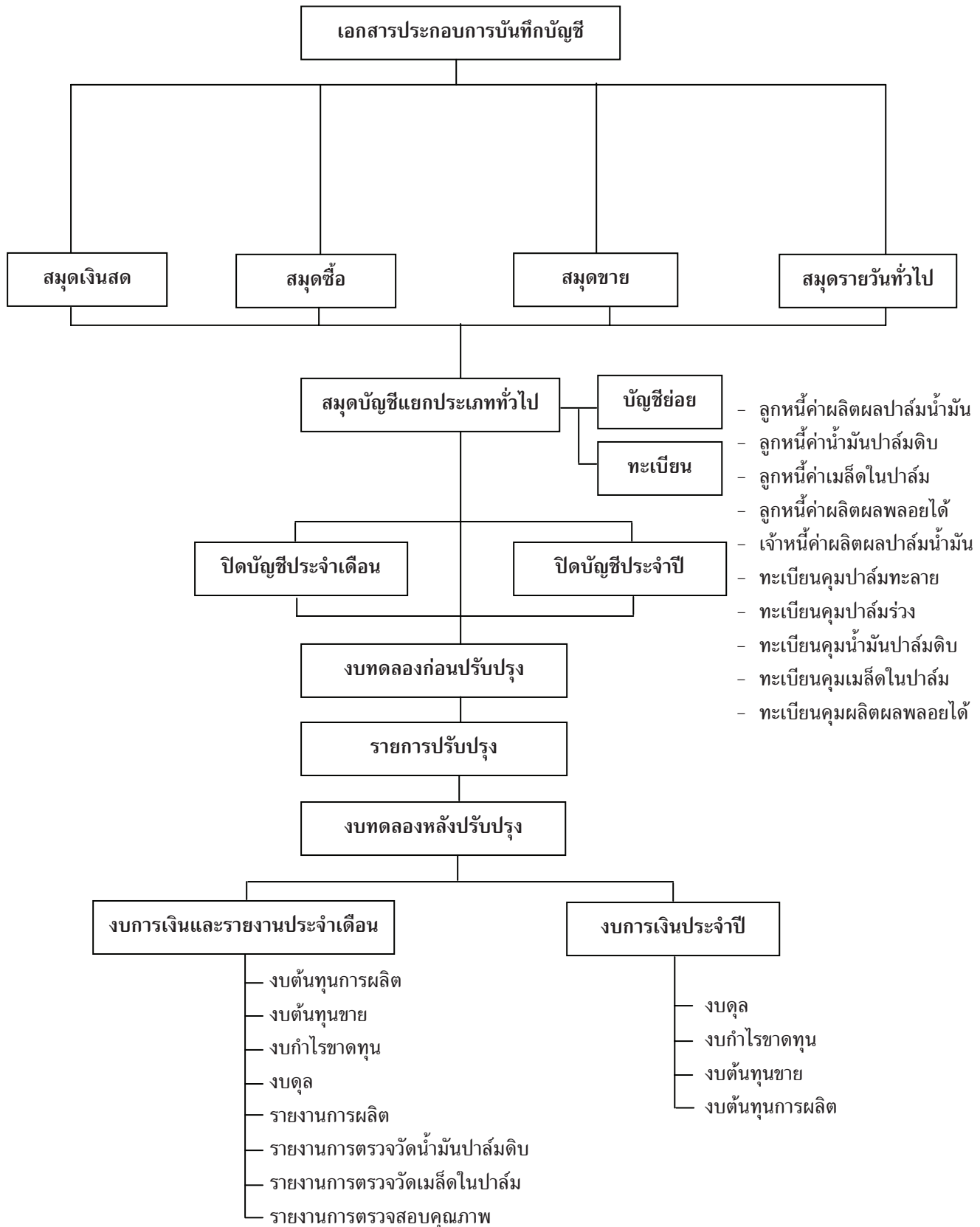
2. บันทึกรายการเงินในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น โดยนำข้อมูลรายการเงินที่บันทึกในเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีไปบันทึกในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น ได้แก่ สมุดเงินสด สมุดซื้อ สมุดขาย และสมุดรายวันทั่วไปเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3. ผ่านรายการบัญชีไปยังสมุดบันทึกรายการขั้นปลาย โดยผ่านรายการบัญชีที่บันทึกในสมุดบันทึกรายการขั้นต้นไปสมุดบันทึกรายการขั้นปลาย ได้แก่ สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อย และทะเบียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงรายละเอียดของรายการเงินนั้นๆ และเปรียบเทียบยอดคงเหลือในบัญชีย่อย และทะเบียนกับยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชีซึ่งเป็นบัญชีคุมยอด

4. หายอดคงเหลือของบัญชีแยกประเภทและจัดทำงบทดลอง โดยหายอดคงเหลือของบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชี แล้วนำยอดคงเหลือของทุกบัญชีไปจัดทำงบทดลองเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องในเบื้องต้นของการบันทึกการบัญชี

5. การจัดทำงบการเงิน โดยจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์ เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการและสมาชิกของสหกรณ์ ประกอบด้วย งบดุล งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขาย/บริการ งบต้นทุนการผลิต และหมายเหตุประกอบงบการเงิน

แผนผังระบบบัญชีธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน

เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี หมายถึง เอกสารที่ใช้เป็นหลักฐานบันทึกข้อเท็จจริงตามลักษณะของรายการเงินที่เกิดขึ้น เพื่อแสดงว่ารายการเงินนั้นได้เกิดขึ้นจริงตามประเภทและจำนวนเงินที่ปรากฏในเอกสาร

เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เอกสารภายใน เป็นแบบฟอร์มเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีที่สหกรณ์จัดทำขึ้นเพื่อบันทึกรายการเงินต่างๆ ภายในกิจการและเก็บไว้เป็นหลักฐาน

2. เอกสารภายนอก เป็นแบบฟอร์มเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีที่สหกรณ์ได้รับจากบุคคลภายนอก เช่น ใบเสร็จรับเงินจากผู้ขายสินค้า ใบกำกับสินค้าจากเจ้าหนี้กรณีที่สหกรณ์ซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ เป็นต้น

เอกสารภายในที่สหกรณ์จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการบันทึกบัญชีในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน มีดังนี้

1. ตัวซังผลปาล์ม (ซ็อ) (เอกสารหมายเลข 1) ใช้สำหรับบันทึกการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมัน ได้แก่ ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วงจากสมาชิก และผู้ขายที่มีใช้สมาชิก โดยบันทึกรายละเอียดของผู้ขาย น้ำหนักสุทธิและคุณภาพของผลิตผลปาล์มน้ำมัน รวมถึงราคาที่รับซื้อ จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้สมาชิก และผู้ขายที่มีใช้สมาชิกเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนาฉบับที่ 2	ติดเล่มไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่การตลาด

2. ใบสรุปซื้อผลปาล์มประจำวัน (เอกสารหมายเลข 2) ใช้สรุปรายการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันจากสมาชิก และผู้ขายที่มีใช้สมาชิกแต่ละราย โดยเรียงตามลำดับเลขที่ตัวซังผลปาล์ม (ซ็อ) รวมปริมาณและจำนวนเงินซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันแต่ละชนิดประจำวัน แล้วคำนวณราคารับซื้อเฉลี่ยต่อกิโลกรัม จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 1 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนาฉบับที่ 1	เก็บไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่การตลาด

3. รายละเอียดการจ่ายค่าผลปาล์ม (เอกสารหมายเลข 3) ใช้สำหรับบันทึกการชำระหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสมาชิก หรือผู้ขายที่มีใช้สมาชิก รวมจำนวนเงินโอนชำระหนี้ทั้งสิ้น จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 1 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่การเงิน พร้อมกับใบถอนเงินฝากธนาคาร เพื่อให้ผู้มีอำนาจลงชื่ออนุมัติ
สำเนาฉบับที่ 1	เก็บไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่บัญชี

4. **ตัวซั้งผลปาล์ม (ขาย)** (เอกสารหมายเลข 4) ใช้สำหรับบันทึกการขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน ได้แก่ ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วง โดยบันทึกรายละเอียดของผู้ซื้อ เลขที่สัญญา เลขที่ใบสั่งซื้อ น้ำหนักสุทธิของผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ส่งให้ผู้ซื้อ จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน
สำเนฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนฉบับที่ 2	ติดเล่มไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่การตลาด

5. **ใบสรุปขายผลปาล์มประจำวัน** (เอกสารหมายเลข 5) ใช้สรุปการขายผลิตผลปาล์มน้ำมันให้ผู้ซื้อแต่ละรายเรียงตามลำดับเลขที่ตัวซั้งผลปาล์ม (ขาย) บันทึกน้ำหนักสุทธิต้นทางตามตัวซั้งของสหกรณ์ และบันทึกน้ำหนักสุทธิปลายทางตามตัวซั้งของผู้ซื้อ รวมปริมาณและจำนวนเงินขายผลิตผลปาล์มน้ำมันแต่ละชนิดประจำวัน คำนวณราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม และผลต่างน้ำหนักสุทธิต้นทางกับน้ำหนักสุทธิปลายทาง จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 1 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนฉบับที่ 1	เก็บไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่การตลาด

6. **ตัวซั้งน้ำมันปาล์มดิบ/เมล็ดในปาล์ม** (เอกสารหมายเลข 6) ใช้สำหรับบันทึกการขายน้ำมันปาล์มดิบ หรือขายเมล็ดในปาล์ม โดยบันทึกรายละเอียดของผู้ซื้อ เลขที่สัญญา เลขที่ใบสั่งซื้อ น้ำหนักสุทธิและคุณภาพของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่ส่งให้ผู้ซื้อ ตามแต่กรณี จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน
สำเนฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนฉบับที่ 2	ติดเล่มไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่การตลาด

7. **ใบสรุปขายน้ำมันปาล์มดิบ/เมล็ดในปาล์มประจำวัน** (เอกสารหมายเลข 7) ใช้สรุปการขายน้ำมันปาล์มดิบ และเมล็ดในปาล์มให้ผู้ซื้อแต่ละรายเรียงตามลำดับเลขที่ตัวซั้งน้ำมันปาล์มดิบ/เมล็ดในปาล์ม บันทึกน้ำหนักสุทธิต้นทางตามตัวซั้งของสหกรณ์ และบันทึกน้ำหนักสุทธิปลายทางตามตัวซั้งของผู้ซื้อ รวมปริมาณและจำนวนเงินขายน้ำมันปาล์มดิบ และเมล็ดในปาล์มประจำวัน คำนวณราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม และผลต่างน้ำหนักสุทธิต้นทางกับน้ำหนักสุทธิปลายทาง จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 1 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนฉบับที่ 1	เก็บไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่การตลาด

8. **ใบกำกับสินค้า** (เอกสารหมายเลข 8) ใช้สำหรับบันทึกการขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ คือ กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใยเป็นเงินเชื่อ จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน
สำเนฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนฉบับที่ 2	ติดเล่มไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่การตลาด

9. ใบรับเงินขายสินค้า (เอกสารหมายเลข 9) ใช้สำหรับบันทึกการขายผลิตผลพลอยได้เป็นเงินสด จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนาฉบับที่ 2	ติดเล่มไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่การตลาด

10. ใบเสร็จรับเงิน (เอกสารหมายเลข 10) ใช้สำหรับบันทึกการขายรับชำระหนี้จากลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ ลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม และลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้ลูกหนี้เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนาฉบับที่ 2	ติดเล่มไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่การเงิน

11. ใบสำคัญรับ (เอกสารหมายเลข 11) ใช้สำหรับบันทึกสรุปประจำวันรายการขายผลิตผลพลอยได้เป็นเงินสด และรายการรับชำระหนี้จากลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้เป็นเงินสด โดยแนบเอกสารเกี่ยวกับการรับเงินไว้กับใบสำคัญรับด้วย

12. ใบโอนบัญชี (เอกสารหมายเลข 12) ใช้สำหรับบันทึกการโอนเงินชำระหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสมาชิก หรือผู้ขายที่มีใช้สมาชิก และบันทึกการขายรับชำระหนี้จากลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ ลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม และลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ด้วยการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์ รวมถึงใช้บันทึกการขายแก้ไขข้อผิดพลาดในการบันทึกบัญชี และรายการปรับปรุงบัญชี

13. ใบเบิกผลปาล์มเข้าผลิต (เอกสารหมายเลข 13) ใช้สำหรับบันทึกปริมาณผลิตผลปาล์มน้ำมัน ได้แก่ ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วงที่นำเข้าผลิต แล้วรวมปริมาณผลิตผลปาล์มน้ำมันทั้งหมดที่นำเข้าผลิตแต่ละวัน จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 1 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึก
ทะเบียนคุมปาล์มทะลาย และทะเบียนคุมปาล์มร่วง ตามแต่กรณี
สำเนาฉบับที่ 1	ติดเล่มไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ผลิต

14. ใบเบิกสินค้า (เอกสารหมายเลข 14) ใช้สำหรับบันทึกการเบิกน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิด เพื่อตรวจสอบคุณภาพ หรือนำไปใช้ จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 1 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึก
ทะเบียนคุมน้ำมันปาล์มดิบ ทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม
และทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ ตามแต่กรณี
สำเนาฉบับที่ 1	ติดเล่มไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ผลิต

15. รายงานการผลิต (เอกสารหมายเลข 15) ใช้สำหรับบันทึกการผลิตประจำวัน โดยบันทึกปริมาณปาล์มทะลาย และปาล์มร่วงที่นำเข้าผลิต อยู่ระหว่างผลิต และผลิตสำเร็จเป็นน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์มและผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิด รวมถึงบันทึกชั่วโมงการทำงานของเครื่องจักร ปริมาณพลังงานไฟฟ้า น้ำมันดีเซลและน้ำที่ใช้ในการผลิต จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้ผู้จัดการเพื่อทราบข้อมูลการผลิตประจำวัน
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึก ทะเบียนคูน้ำมันปาล์มดิบ ทะเบียนคูนเมล็ดในปาล์ม และ ทะเบียนคูนผลิตผลพลอยได้ ตามแต่กรณี
สำเนาฉบับที่ 2	เก็บไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ผลิต

16. รายงานการตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบ (เอกสารหมายเลข 16) ใช้สำหรับบันทึกผลการตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือประจำวัน โดยบันทึกระดับความสูงของน้ำมันปาล์มดิบในถังเก็บ ค่าความหนาแน่น แล้วคำนวณปริมาณน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือในแต่ละถัง และรวมปริมาณน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือในแต่ละวัน จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่การตลาดเพื่อทราบปริมาณน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือ
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึก ทะเบียนคูนน้ำมันปาล์มดิบ
สำเนาฉบับที่ 2	เก็บไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ

17. รายงานการตรวจวัดเมล็ดในปาล์ม (เอกสารหมายเลข 17) ใช้สำหรับบันทึกผลการตรวจวัดเมล็ดในปาล์มคงเหลือประจำวัน โดยบันทึกระดับความสูงของเมล็ดในปาล์มในถังเก็บ แล้วคำนวณปริมาณเมล็ดในปาล์มคงเหลือในแต่ละถัง และรวมปริมาณเมล็ดในปาล์มคงเหลือในแต่ละวัน จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่การตลาดเพื่อทราบปริมาณเมล็ดในปาล์มคงเหลือ
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึก ทะเบียนคูนเมล็ดในปาล์ม
สำเนาฉบับที่ 2	เก็บไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ

18. รายงานการตรวจสอบคุณภาพ (เอกสารหมายเลข 18) ใช้สำหรับบันทึกผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำมันปาล์มดิบและเมล็ดในปาล์ม รวมถึงผลการตรวจสอบน้ำมันตกค้างในทะลายเปล่า เส้นใย ตะกอน และน้ำทิ้ง จัดทำขึ้นพร้อมสำเนา 2 ฉบับ ดังนี้

ต้นฉบับ	ให้ผู้จัดการเพื่อทราบผลการตรวจสอบคุณภาพ
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่ผลิตเพื่อใช้เป็นข้อมูลกำหนดแนวทางควบคุม และปรับปรุงคุณภาพการผลิต
สำเนาฉบับที่ 2	เก็บไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ

รูปแบบเอกสาร

1. ตัวชี้แจงผลปาล์ม (ชื่อ)	(แบบเอกสารหมายเลข 1)
2. ใบสรุปซื้อผลปาล์มประจำวัน	(แบบเอกสารหมายเลข 2)
3. รายละเอียดการจ่ายค่าผลปาล์ม	(แบบเอกสารหมายเลข 3)
4. ตัวชี้แจงผลปาล์ม (ขาย)	(แบบเอกสารหมายเลข 4)
5. ใบสรุปขายผลปาล์มประจำวัน	(แบบเอกสารหมายเลข 5)
6. ตัวชี้แจงน้ำมันปาล์มดิบ/เมล็ดในปาล์ม	(แบบเอกสารหมายเลข 6)
7. ใบสรุปขายน้ำมันปาล์มดิบ/เมล็ดในปาล์มประจำวัน	(แบบเอกสารหมายเลข 7)
8. ใบกำกับสินค้า	(แบบเอกสารหมายเลข 8)
9. ใบรับเงินขายสินค้า	(แบบเอกสารหมายเลข 9)
10. ใบเสร็จรับเงิน	(แบบเอกสารหมายเลข 10)
11. ใบสำคัญรับ	(แบบเอกสารหมายเลข 11)
12. ใบโอนบัญชี	(แบบเอกสารหมายเลข 12)
13. ใบเบิกผลปาล์มเข้าผลิต	(แบบเอกสารหมายเลข 13)
14. ใบเบิกสินค้า	(แบบเอกสารหมายเลข 14)
15. รายงานการผลิต	(แบบเอกสารหมายเลข 15)
16. รายงานการตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบ	(แบบเอกสารหมายเลข 16)
17. รายงานการตรวจวัดเมล็ดในปาล์ม	(แบบเอกสารหมายเลข 17)
18. รายงานการตรวจสอบคุณภาพ	(แบบเอกสารหมายเลข 18)

(แบบเอกสารหมายเลข 1)

สหกรณ์.....จำกัด
เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ตัวชี้แจงผลปาล์ม (ชื่อ)

เลขที่.....

ผู้ขาย.....

☐ ปาล์มทะเล

☐ ปาล์มร่วง

☐ สมาชิกกลุ่มที่..... เลขทะเบียน.....

☐ ผู้มีใช้สมาชิก

มาตรฐานผลปาล์ม

ขนาดทะเล	ความสด/ความสมบูรณ์	
	A	B
15 ก.ก.ขึ้นไป		
11 - 14 ก.ก.		
7 - 10 ก.ก.		
3 - 6 ก.ก.		

เข้า

ทะเบียนรถ	
วันที่/เวลา	
ลำดับที่	
น้ำหนักรถเข้า	ก.ก.
ทะเบียนรถ	
วันที่/เวลา	
ลำดับที่	
น้ำหนักรถออก	ก.ก.
น้ำหนักสุทธิ	ก.ก.

ออก

ผลปาล์มดิบเขียว.....% ผลปาล์มดิบเหลือง.....%

ผลปาล์มกึ่งสุก.....% ผลปาล์มสุก.....%

ผลปาล์มแยกร่วง.....% ผลปาล์มร่วงเน่า.....%

ปาล์มร่วงบ่ม/สับ.....% สิ่งเจือปน.....%

คนบนรถขณะชี้

เข้า.....คน	ออก.....คน
-------------	------------

รวมตัดราคา.....บาท/ก.ก.

ขนาดทะเลโดยเฉลี่ย.....ก.ก. ; เกรด.....

เปอร์เซ็นต์น้ำมัน.....

หมายเหตุ

ราคาสุทธิ.....บาท/ก.ก.

.....

ผู้ประเมิน..... ผู้ชั่ง..... ผู้ชั่ง.....

(แบบเอกสารหมายเลข 2)

สหกรณ์.....จำกัด

ใบสรุปข้อมูลผลปาล์มประจำวัน

วันที่

[illegible]

.....

เจ้าหน้าที่การตลาด

(แบบเอกสารหมายเลข 3)

สหกรณ์.....จำกัด

รายละเอียดการจ่ายค่าผลปาล์ม

วันที่

ที่	ชื่อเจ้าหน้าที่	ชื่อธนาคาร	สาขา	เลขที่บัญชี	จำนวนเงิน (บาท)		หมายเหตุ

รวมทั้งสิ้น

--	--

(แบบเอกสารหมายเลข 4)

สหกรณ์.....จำกัด											
เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....											
อำเภอ.....จังหวัด.....											
ตัวชี้แจงผลปาล์ม (ขาย)											
ผู้ซื้อ.....	☐ ปาล์มทะเล	เลขที่.....									
ที่อยู่.....		☐ ปาล์มร่วง									
		สัญญาเลขที่.....									
		ใบสั่งซื้อเลขที่.....									
เข้า	<table><tr><td>ทะเบียนรถ</td><td>.....</td></tr><tr><td>วันที่/เวลา</td><td>.....</td></tr><tr><td>ลำดับที่</td><td>.....</td></tr><tr><td>น้ำหนักรถเข้า</td><td>.....ก.ก.</td></tr></table>	ทะเบียนรถ		วันที่/เวลา		ลำดับที่		น้ำหนักรถเข้า	ก.ก.		
ทะเบียนรถ											
วันที่/เวลา											
ลำดับที่											
น้ำหนักรถเข้า	ก.ก.										
ออก	<table><tr><td>ทะเบียนรถ</td><td>.....</td></tr><tr><td>วันที่/เวลา</td><td>.....</td></tr><tr><td>ลำดับที่</td><td>.....</td></tr><tr><td>น้ำหนักรถออก</td><td>.....ก.ก.</td></tr><tr><td>น้ำหนักสุทธิ</td><td>.....ก.ก.</td></tr></table>	ทะเบียนรถ		วันที่/เวลา		ลำดับที่		น้ำหนักรถออก	ก.ก.	น้ำหนักสุทธิ	ก.ก.
ทะเบียนรถ											
วันที่/เวลา											
ลำดับที่											
น้ำหนักรถออก	ก.ก.										
น้ำหนักสุทธิ	ก.ก.										
คนบนรถขณะชี้แจง	<table><tr><td>เข้า.....คน</td><td>ออก.....คน</td></tr></table>	เข้า.....คน	ออก.....คน								
เข้า.....คน	ออก.....คน										
บริษัทขนส่ง.....											
ผู้ขับรถ.....											
ผู้รับสินค้า.....	ผู้ชี้แจง.....										
	ผู้อนุมัติ.....										

วันที่

ผลต่างน้ำหนักปลั้มร่วงก.ก.

เจ้าหน้าที่การตลาด

(แบบเอกสารหมายเลข 6)

สหกรณ์.....จำกัด	
เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....	
อำเภอ.....จังหวัด.....	
ตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบ/เมล็ดในปาล์ม	
ผู้ซื้อ.....	เลขที่.....
ที่อยู่.....	สัญญาเลขที่.....
	ใบสั่งซื้อเลขที่.....
คุณภาพน้ำมันปาล์มดิบ	เข้า
FFA	ทะเบียนรถ
IV	วันที่/เวลา
DOBI	ลำดับที่
MOI	น้ำหนักรถเข้า
	ก.ก.
คุณภาพเมล็ดในปาล์ม	ออก
MV	ทะเบียนรถ
Broken nut	วันที่/เวลา
Total Shell	ลำดับที่
	น้ำหนักรถออก
	ก.ก.
	น้ำหนักสุทธิ
	ก.ก.
ผู้ตรวจสอบ.....	คนบนรถขณะชั่ง
	เข้า.....คน
	ออก.....คน
บริษัทขนส่ง.....	
ผู้ขับรถ.....	
ผู้รับสินค้า.....	ผู้ชั่ง.....
	ผู้อนุมัติ.....

(แบบเอกสารหมายเลข 8)

เล่มที่.....

เลขที่.....

สหกรณ์.....จำกัด
เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ใบกำกับสินค้า

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ผู้ซื้อ.....

สัญญาเลขที่.....

ที่อยู่.....

กำหนดชำระเงิน.....

.....

ที่	รายการ	เลขที่ตัวชี้	น้ำหนักสุทธิ ต้นทาง (ก.ก.)	น้ำหนักสุทธิ ปลายทาง (ก.ก.)	ราคา ต่อหน่วย (ก.ก.)	จำนวนเงิน (บาท)
รวมทั้งสิ้น						

จำนวนเงิน (ตัวอักษร) (.....)

.....

ผู้รับสินค้า

.....

เจ้าหน้าที่การตลาด

.....

ผู้อนุมัติ

(แบบเอกสารหมายเลข 9)

เล่มที่.....

เลขที่.....

สหกรณ์.....จำกัด
เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ใบรับเงินขายสินค้า

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ผู้ซื้อ.....

ที่อยู่.....

.....

ที่	รายการ	จำนวน หน่วย	ราคา ต่อหน่วย	จำนวนเงิน (บาท)
	รวมทั้งสิ้น			

จำนวนเงิน (ตัวอักษร)

.....

ผู้รับเงิน

.....

ผู้จัดการ

(แบบเอกสารหมายเลข 11)

เลขที่.....

สหกรณ์.....จำกัด

เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ใบสำคัญรับ

☐ เงินสด บาท

☐ เช็ค บาท

..... บาท

รับจาก.....

.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

ประเภทบัญชี.....

รวมทั้งสิ้น

เจ้าหน้าที่บัญชี

ผู้ตรวจสอบ

ผู้อนุมัติ

(แบบเอกสารหมายเลข 12)

เลขที่..... สหกรณ์.....จำกัด เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล..... อำเภอ.....จังหวัด..... ใบโอนบัญชี วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....					
ประเภทบัญชี	หน้า บัญชี	เดบิต		เครดิต	
คำอธิบาย.....					
..... เจ้าหน้าที่บัญชี ผู้ตรวจสอบ ผู้อนุมัติ					

(แบบเอกสารหมายเลข 13)

เล่มที่.....

เลขที่.....

สหกรณ์.....จำกัด
เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ใบเบิกผลปาล์มเข้าผลิต

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แผนกผลิตขอเบิกผลปาล์มเพื่อนำเข้าผลิตตามรายการดังต่อไปนี้

รายการ	ปริมาณ (ตัน)
ปาล์มร่วง	
ปาล์มทะลาย	
จำนวน กระบะ น้ำหนักต่อกระบะ.....ตัน รวม	

.....
ผู้เบิก

.....
ผู้ส่งมอบ

(แบบเอกสารหมายเลข 14)

เล่มที่.....

เลขที่.....

สหกรณ์.....จำกัด
เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ใบเบิกสินค้า

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

แผนก.....ขอเบิกสินค้าตามรายการดังต่อไปนี้

ที่	รายการ	จำนวน หน่วย	ราคา ต่อหน่วย	จำนวนเงิน (บาท)	
รวมทั้งสิ้น					

จำนวนเงิน (ตัวอักษร)

.....

ผู้เบิก

.....

ผู้ส่งมอบ

.....

ผู้อนุมัติ

(แบบเอกสารหมายเลข 15)

สหกรณ์.....จำกัด					
รายงานการผลิต					
วันที่.....					
1. ผลิตผลปาล์มน้ำมันที่นำเข้าผลิต	ปาล์มทะเล	ปาล์มร่วง	รวม		
	ตัน	ตัน	ตัน		
ผลิตผลปาล์มน้ำมันที่บรรจุลงกระเบ					
	จำนวนกระเบ	น้ำหนัก/กระเบ	รวม		
	 x	ตัน	=	ตัน	
2. ผลิตผลปาล์มน้ำมันที่อยู่ระหว่างผลิต	จำนวนกระเบ	น้ำหนัก/กระเบ	รวม		
2.1 ลงกระเบอยู่ในหม้อหนึ่ง	 x	ตัน	=	ตัน	
2.2 ลงกระเบอยู่นอกหม้อหนึ่ง	 x	ตัน	=	ตัน	
3. ปริมาณที่ผลิตได้					
3.1 น้ำมันปาล์มดิบ (CPO)			3.2 เมล็ดปาล์ม		ตัน ร้อยละ
มิเตอร์เริ่มต้น		ตัน	3.3 กะลาปาล์ม		ตัน ร้อยละ
มิเตอร์สิ้นสุด		ตัน	3.4 ทะลายเปล่า		ตัน ร้อยละ
ปริมาณน้ำมันที่ได้		ตัน	3.5 เส้นใย		ตัน ร้อยละ
ร้อยละ					
การทำงานของเครื่องจักร	เครื่องบับ 1	เครื่องบับ 2	เครื่องบับ 3	เครื่องบับ 4	รวมชั่วโมง
1. ชั่วโมงที่เดินเครื่องบับ					
2. ชั่วโมงหยุดเนื่องจากรอผลปาล์ม (CDT)			=	 ชั่วโมง	 นาที
3. ชั่วโมงหยุดในการบำรุงเครื่องจักร (SDT)			=	 ชั่วโมง	 นาที
4. ชั่วโมงหยุดฉุกเฉินที่เกิดขึ้นเนื่องจากการผลิต (PDT)			=	 ชั่วโมง	 นาที
5. ชั่วโมงหยุดฉุกเฉินที่เกิดขึ้นเนื่องจากเครื่องจักรตัวอื่น ๆ (EDT)			=	 ชั่วโมง	 นาที
		พลังงานไฟฟ้าที่ใช้ (kW)	จำนวนชั่วโมงการทำงาน		
			ชั่วโมง	นาที	
6. ไฟฟ้า Turbine generator	=				
7. ไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (PEA)	=				
8. Diesel Generator	=				
ปริมาณการใช้น้ำมันดีเซล	=		ลิตร		
9. ปริมาณน้ำที่ใช้ทั้งหมด	มิเตอร์เริ่มต้น		มิเตอร์สิ้นสุด		=ม ³
9.1 ปริมาณน้ำที่ใช้โรงงาน	มิเตอร์เริ่มต้น		มิเตอร์สิ้นสุด		=ม ³
9.2 ปริมาณน้ำที่ใช้หม้อไอน้ำ	มิเตอร์เริ่มต้น		มิเตอร์สิ้นสุด		=ม ³
หมายเหตุ					
จัดทำโดย:	ตรวจสอบโดย:		อนุมัติโดย:		
.....					
หัวหน้าแผนกผลิต	หัวหน้าฝ่ายโรงงาน		ผู้จัดการ		

[illegible]

(แบบเอกสารหมายเลข 17)

รายงานการตรวจวัดเมล็ดในปาล์ม
ประจำเดือน

[illegible]

(แบบเอกสารหมายเลข 18)

รายงานการตรวจสอบคุณภาพ
ประจำเดือน

[illegible]

สมุดบัญชี

สมุดบัญชีแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สมุดบันทึกรายการขั้นต้น

ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินจากเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีต่างๆ เรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะผ่านรายการไปบันทึกในสมุดบันทึกรายการชั้นปลาย

สมุดบันทึกรายการขั้นต้นที่ใช้ในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน มีดังนี้

(1) สมุดเงินสด (แบบบัญชีหมายเลข 1) ใช้บันทึกการรับจ่ายเงินสด และเงินสดคงเหลือ โดยการรับจ่ายเงินสดทุกกรณีต้องนำรายการเงินจากเอกสารประกอบการรับจ่ายมาบันทึกรายการในสมุดเงินสดก่อนเสมอ สมุดเงินสดนอกจากจะเป็นสมุดบันทึกรายการขั้นต้นแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นบัญชีแยกประเภทเงินสดด้วย

(2) สมุดซื้อ (แบบบัญชีหมายเลข 2) ใช้บันทึกการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมัน ได้แก่ ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วงจากสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก ทั้งที่ซื้อเป็นเงินสดและเงินเชื่อ โดยอาจแยกเป็นสมุดซื้อปาล์มทะลาย และสมุดซื้อปาล์มร่วง เพื่อทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันแต่ละชนิด

(3) สมุดขาย (แบบบัญชีหมายเลข 3) ใช้บันทึกการขายผลิตผลปาล์มน้ำมันแต่ละชนิด รวมทั้งบันทึกการขายน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ ซึ่งได้แก่ กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย ทั้งที่ขายเป็นเงินสดและเงินเชื่อโดยอาจแยกเป็นสมุดขายปาล์มทะลาย สมุดขายปาล์มร่วง สมุดขายน้ำมันปาล์มดิบ สมุดขายเมล็ดในปาล์ม และสมุดขายผลิตผลพลอยได้ เพื่อทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิด

(4) สมุดรายวันทั่วไป (แบบบัญชีหมายเลข 4) ใช้สำหรับบันทึกการบัญชีที่เกิดขึ้นซึ่งไม่เกี่ยวกับการรับจ่ายเงินสด หรือรายการที่ไม่อาจบันทึกในสมุดบันทึกรายการขั้นต้นเล่มอื่น ได้แก่ รายการตามเอกสารใบโอนบัญชี ทั้งนี้ รายการใดที่ได้บันทึกในสมุดบันทึกรายการขั้นต้นเล่มอื่นแล้ว ไม่ต้องนำมาบันทึกในสมุดรายวันทั่วไปอีก เช่น รายการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อ ขายผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อ เป็นต้น

2. สมุดบันทึกรายการชั้นปลาย

ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินแยกตามลักษณะของรายการเงินที่เกิดขึ้นแต่ละประเภทจากสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เพื่อรวบรวมรายการเงินแต่ละประเภทที่มีลักษณะอย่างเดียวกันเข้าไว้เป็นหมวดหมู่

สมุดบันทึกรายการชั้นปลายที่ใช้ในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน มีดังนี้

(1) สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป (แบบบัญชีหมายเลข 5) ใช้บันทึกรายการเงินจากสมุดบันทึกรายการขั้นต้นแยกตามประเภทบัญชีที่จำแนกไว้ รายการเงินทุกรายการที่บันทึกไว้ในสมุดบันทึกรายการขั้นต้นแต่ละเล่มจะต้องผ่านรายการมาบันทึกในบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้องเสมอ

(2) บัญชีย่อย ใช้บันทึกรายการเงินที่เกิดขึ้นแยกย่อยออกไปแต่ละราย เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบ ได้แก่

- บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน/บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ/บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม/บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ (แบบบัญชีย่อยหมายเลข 1)
- บัญชีย่อยเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน (แบบบัญชีย่อยหมายเลข 2)

(3) ทะเบียน ใช้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการรับ การจ่าย และจำนวนคงเหลือของผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบ ได้แก่

- ทะเบียนคุมปาล์มทะเล/ทะเบียนคุมปาล์มร่วง (แบบทะเบียนหมายเลข 1)
- ทะเบียนคุมน้ำมันปาล์มดิบ/ทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม (แบบทะเบียนหมายเลข 2)
- ทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ (แบบทะเบียนหมายเลข 3)

รูปแบบสมุดบัญชี บัญชีย่อยและทะเบียน

1. สมุดเงินสด	(แบบบัญชีหมายเลข 1)
2. สมุดซื้อ	(แบบบัญชีหมายเลข 2)
3. สมุดขาย	(แบบบัญชีหมายเลข 3)
4. สมุดรายวันทั่วไป	(แบบบัญชีหมายเลข 4)
5. สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป	(แบบบัญชีหมายเลข 5)
6. บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน/
บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ/
บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม /
บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้	(แบบบัญชีย่อยหมายเลข 1)
7. บัญชีย่อยเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน	(แบบบัญชีย่อยหมายเลข 2)
8. ทะเบียนคุมปาล์มทะเลลาย/
ทะเบียนคุมปาล์มร่วง	(แบบทะเบียนหมายเลข 1)
9. ทะเบียนคุมน้ำมันปาล์มดิบ/
ทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม	(แบบทะเบียนหมายเลข 2)
10. ทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้	(แบบทะเบียนหมายเลข 3)

คำอธิบายประกอบแบบสมุดเงินสด

- การบันทึกรายการลงในช่องต่างๆ ในสมุดเงินสด ให้บันทึกดังนี้
- ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่รับเงิน
- ช่องที่ (2) บันทึกเลขที่ใบสำคัญรับ
- ช่องที่ (3) บันทึกชื่อบัญชีแยกประเภท ตามประเภทของรายการเงินที่ปรากฏในใบสำคัญรับและบันทึกข้อความเกี่ยวกับการรับเงินที่เห็นว่าจำเป็นโดยย่อ
- ช่องที่ (4) บันทึกหน้าบัญชีแยกประเภทของบัญชีตาม (3) ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
กรณีเป็นรายการขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน ขายน้ำมันปาล์มดิบ ขายเมล็ดในปาล์ม หรือ
ขายผลิตผลพลอยได้ให้บันทึกหน้าบัญชีสมุดขาย ตามแต่กรณี
- ช่องที่ (5) บันทึกจำนวนเงินที่รับตามใบสำคัญรับ
- ช่องที่ (6) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่จ่ายเงิน
- ช่องที่ (7) บันทึกเลขที่ใบสำคัญจ่าย
- ช่องที่ (8) บันทึกชื่อบัญชีแยกประเภท ตามประเภทของรายการเงินที่ปรากฏในใบสำคัญจ่ายและ
บันทึกข้อความเกี่ยวกับการจ่ายเงินที่เห็นว่าจำเป็นโดยย่อ
- ช่องที่ (9) บันทึกหน้าบัญชีแยกประเภทของบัญชีตาม (8) ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
กรณีเป็นรายการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันให้บันทึกหน้าบัญชีสมุดซื้อ ตามแต่กรณี
- ช่องที่ (10) บันทึกจำนวนเงินที่จ่ายตามใบสำคัญจ่าย

ทุกสิ้นวันให้รวมจำนวนเงินด้านเดบิตเป็นรายการ รวมรับ บวกด้วย เงินสดคงเหลือยกมา
ผลลัพธ์ที่ได้แสดงเป็นยอดรวมทั้งสิ้น และรวมจำนวนเงินด้านเครดิตเป็นรายการ รวมจ่าย แล้วนำไปหัก
ยอดรวมทั้งสิ้นด้านเดบิต ผลต่างเป็นเงินสดคงเหลือประจำวัน ให้แสดงเป็นรายการ เงินสดคงเหลือยกไป
ด้านเครดิต แล้วรวมจำนวนเงินทั้ง 2 ด้าน ซึ่งต้องเท่ากัน

[illegible]

คำอธิบายประกอบแบบสมุดซื้อ

- การบันทึกรายการลงในช่องต่างๆ ในสมุดซื้อ ให้บันทึกดังนี้
- ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมัน ได้แก่ ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วง
- ช่องที่ (2) บันทึกเลขที่เอกสารการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมัน
- ช่องที่ (3) บันทึกชื่อผู้ขาย หรือเจ้าหนี้
- ช่องที่ (4) บันทึกรายการเกี่ยวกับผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อโดยย่อ
- ช่องที่ (5) บันทึกหน้าบัญชีย่อยเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ผ่านรายการไปบันทึกไว้ในกรณีที่ซื้อเป็นเงินเชื่อ
- ช่องที่ (6) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อจากสมาชิกเป็นเงินสด แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมปาล์มทะลาย หรือทะเบียนคุมปาล์มร่วง ตามรายการในช่องที่ (4)
- ช่องที่ (7) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อจากสมาชิกเป็นเงินสด แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ควบคู่กับปริมาณที่ซื้อ
- ช่องที่ (8) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อจากผู้มิใช่สมาชิกเป็นเงินสด แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ตามรายการในช่องที่ (4)
- ช่องที่ (9) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อจากผู้มิใช่สมาชิกเป็นเงินสด แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ควบคู่กับปริมาณที่ซื้อ
- ช่องที่ (10) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อจากสมาชิกเป็นเงินเชื่อ แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ตามรายการในช่องที่ (4)
- ช่องที่ (11) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อจากสมาชิกเป็นเงินเชื่อ แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ควบคู่กับปริมาณที่ซื้อ
จากนั้น นำจำนวนเงินรวมไปบันทึกในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันช่องเครดิต และบัญชีย่อยเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันตามชื่อผู้ขาย (เจ้าหนี้) ในช่องที่ (3)
- ช่องที่ (12) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อจากผู้มิใช่สมาชิกเป็นเงินเชื่อ แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ตามรายการในช่องที่ (4)
- ช่องที่ (13) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อจากผู้มิใช่สมาชิกเป็นเงินเชื่อ แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ควบคู่กับปริมาณที่ซื้อ
จากนั้น นำจำนวนเงินรวมไปบันทึกในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันช่องเครดิต และบัญชีย่อยเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันตามชื่อผู้ขาย (เจ้าหนี้) ในช่องที่ (3)
- ช่องที่ (14) บันทึกจำนวนเงินรวมที่ซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินสดและเงินเชื่อของเอกสารแต่ละฉบับ และรวมจำนวนเงินที่ซื้อทั้งสิ้นประจำวัน เพื่อนำไปบันทึกในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีซื้อปาล์มทะลาย หรือบัญชีซื้อปาล์มร่วงในช่องเดบิต

[illegible]

คำอธิบายประกอบแบบสมุดขาย

- การบันทึกรายการลงในช่องต่างๆ ในสมุดขาย ให้บันทึกดังนี้
- ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน ได้แก่ ปาล์มทะเลลาย และปาล์มร่วง รวมทั้งขายน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ ซึ่งได้แก่ กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย
- ช่องที่ (2) บันทึกเลขที่เอกสารการขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้
- ช่องที่ (3) บันทึกชื่อผู้ซื้อ หรือลูกหนี้
- ช่องที่ (4) บันทึกรายการเกี่ยวกับผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ที่ขายโดยย่อ
- ช่องที่ (5) บันทึกหน้าบัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ ลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม หรือลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ที่ผ่านรายการไปบันทึกไว้ในกรณีที่ขายเป็นเงินเชื่อ
- ช่องที่ (6) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ที่ขายให้สมาชิกเป็นเงินสด แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมปาล์มทะเลลาย ทะเบียนคุมปาล์มร่วง ทะเบียนคูน้ำมันปาล์มดิบ ทะเบียนคูนเมล็ดในปาล์ม หรือทะเบียนคูนผลิตผลพลอยได้ตามรายการในช่องที่ (4)
- ช่องที่ (7) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ที่ขายให้สมาชิกเป็นเงินสด แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ควบคู่กับปริมาณที่ขาย
- ช่องที่ (8) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ที่ขายให้ผู้มีใช้สมาชิกเป็นเงินสด แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ตามรายการในช่องที่ (4)
- ช่องที่ (9) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ที่ขายให้ผู้มีใช้สมาชิกเป็นเงินสด แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ควบคู่กับปริมาณที่ขาย
- ช่องที่ (10) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ที่ขายให้สมาชิกเป็นเงินเชื่อ แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ตามรายการในช่องที่ (4)
- ช่องที่ (11) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ที่ขายให้สมาชิกเป็นเงินเชื่อ แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ควบคู่กับปริมาณที่ขาย
- จากนั้น นำจำนวนเงินรวมไปบันทึกในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ ลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม หรือลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ช่องเดบิต และบัญชีย่อยลูกหนี้แต่ละประเภทตามชื่อผู้ซื้อ (ลูกหนี้) ในช่องที่ (3)

- ช่องที่ (12) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ ที่ขายให้ผู้มีใช้สมาชิกเป็นเงินเชื่อ แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ตามรายการในช่องที่ (4)
- ช่องที่ (13) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ ที่ขายให้ผู้มีใช้สมาชิกเป็นเงินเชื่อ แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนคุมแต่ละประเภท ตามแต่กรณี ควบคู่กับปริมาณที่ขาย
- จากนั้น นำจำนวนเงินรวมไปบันทึกในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ ลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม หรือลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ช่องเดบิต และบัญชีย่อยลูกหนี้แต่ละประเภทตามชื่อผู้ซื้อ (ลูกหนี้) ในช่องที่ (3)
- ช่องที่ (14) บันทึกจำนวนเงินรวมที่ขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ ทั้งที่เป็นเงินสดและเงินเชื่อของเอกสารแต่ละฉบับ และรวมจำนวนเงินที่ขายทั้งสิ้นประจำวันเพื่อนำไปบันทึกในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีขายปาล์มทะลาย บัญชีขายปาล์มร่วง บัญชีขายน้ำมันปาล์มดิบ บัญชีขายเมล็ดในปาล์ม หรือบัญชีขายผลิตผลพลอยได้ในช่องเครดิต

[illegible]

การบันทึกรายการลงในช่องต่างๆ ในสมุดรายวันทั่วไป ให้บันทึกดังนี้

ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่บันทึกรายการบัญชีที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่เกี่ยวกับการรับจ่ายเงินสดหรือรายการที่ไม่อาจบันทึกในสมุดบันทึกรายการขึ้นต้นเล่มอื่นได้ ได้แก่ รายการที่บันทึกในใบโอนบัญชี

ช่องที่ (2) บันทึกเลขที่ใบโอนบัญชีเรียงตามลำดับ

ช่องที่ (3) บันทึกชื่อบัญชีที่เกี่ยวข้องและคำชี้แจงโดยย่อตามใบโอนบัญชี

ช่องที่ (4) บันทึกหน้าบัญชีแยกประเภทของบัญชีที่โอนตามข้อ (3) ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป รวมทั้งให้ผ่านรายการไปยังบัญชีย่อย (ถ้ามี)

ช่องที่ (5) บันทึกจำนวนเงินจากช่องเดบิต ตามใบโอนบัญชี

ช่องที่ (6) บันทึกจำนวนเงินจากช่องเครดิต ตามใบโอนบัญชี

สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

บัญชี.....

[illegible]

คำอธิบายประกอบแบบสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

- การบันทึกรายการลงในช่องต่าง ๆ ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ให้บันทึกดังนี้
- ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ผ่านรายการจากสมุดบันทึกรายการขั้นต้น มาบันทึกไว้ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
- ช่องที่ (2) บันทึกข้อความเกี่ยวกับรายการเงินโดยย่อ
- ช่องที่ (3) บันทึกหน้าบัญชีของสมุดบันทึกรายการขั้นต้นที่ผ่านรายการมา
- ช่องที่ (4) บันทึกจำนวนเงินที่ผ่านรายการจากสมุดบันทึกรายการขั้นต้น ที่มียอดเป็นเดบิต
- ช่องที่ (5) บันทึกจำนวนเงินที่ผ่านรายการจากสมุดบันทึกรายการขั้นต้น ที่มียอดเป็นเครดิต
- ช่องที่ (6) บันทึกผลต่างของจำนวนเงินในช่องที่ (4) - (5) ในกรณีที่จำนวนเงินในช่องที่ (4) มีมากกว่าช่องที่ (5)
- ช่องที่ (7) บันทึกผลต่างของจำนวนเงินในช่องที่ (5) - (4) ในกรณีที่จำนวนเงินในช่องที่ (5) มีมากกว่าช่องที่ (4)

**คำอธิบายประกอบแบบบัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน /บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ /
บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม /บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้**

การบันทึกรายการในบัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม หรือบัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ ตามแต่กรณี ให้บันทึก รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อลูกหนี้ และที่อยู่ให้ชัดเจน

การบันทึกรายการลงในช่องต่าง ๆ ในบัญชีย่อยลูกหนี้ ให้บันทึกดังนี้

- ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้เป็นเงินเชื่อ หรือบันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้แต่ละประเภท
- ช่องที่ (2) บันทึกรายการเกี่ยวกับการขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้เป็นเงินเชื่อ หรือการรับชำระหนี้จากลูกหนี้แต่ละประเภทโดยย่อ
- ช่องที่ (3) บันทึกหน้าบัญชีของสมุดบันทึกรายการขั้นต้นที่ผ่านรายการ ได้แก่ สมุดขายปาล์มทะลาย สมุดขายปาล์มร่วง สมุดขายน้ำมันปาล์มดิบ สมุดขายเมล็ดในปาล์ม สมุดขายผลิตผลพลอยได้ หรือสมุดเงินสด
- ช่องที่ (4) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ที่ขายเป็นเงินเชื่อ ตามที่ปรากฏในสมุดขายแต่ละประเภท
- ช่องที่ (5) บันทึกจำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้แต่ละประเภทตามที่ปรากฏในสมุดเงินสด
- ช่องที่ (6) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ที่ลูกหนี้ค้างชำระ
- ช่องที่ (7) บันทึกข้อความที่เห็นว่าสมควรและจะเป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป

(แบบบัญชีย่อหมายเลข 2)

คำอธิบายประกอบแบบบัญชีย่อเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน

การบันทึกรายการในบัญชีย่อเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ให้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อเจ้าหนี้ เลขทะเบียนสมาชิก เลขที่กลุ่ม และที่อยู่ให้ชัดเจน

- การบันทึกรายการลงในช่องต่าง ๆ ในบัญชีย่อเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ให้บันทึกดังนี้
- ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อ หรือบันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ชำระหนี้ หรือได้รับส่วนลด
 - ช่องที่ (2) บันทึกรายการเกี่ยวกับการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อ และการชำระหนี้โดยย่อ
 - ช่องที่ (3) บันทึกหน้าบัญชีของสมุดบันทึกรายการขั้นต้นที่ผ่านรายการ ได้แก่ สมุดซื้อปาล์มทะเลลาย สมุดซื้อปาล์มร่วง สมุดเงินสด หรือสมุดรายวันทั่วไป
 - ช่องที่ (4) บันทึกจำนวนเงินที่จ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันตามที่ปรากฏในสมุดเงินสด หรือสมุดรายวันทั่วไปในกรณีที่จ่ายชำระหนี้ด้วยเช็ค
 - ช่องที่ (5) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ซื้อเป็นเงินเชื่อตามที่ปรากฏในสมุดซื้อแต่ละประเภท
 - ช่องที่ (6) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันที่สหกรณ์ค้างชำระ
 - ช่องที่ (7) บันทึกข้อความที่เห็นว่าสมควรและจะเป็นประโยชน์ในอนาคตต่อไป

คำอธิบายประกอบแบบทะเบียนคุมปาล์มทะเลลาย/ทะเบียนคุมปาล์มร่วง

การบันทึกรายการลงในช่องต่าง ๆ ในทะเบียนคุมปาล์มทะเลลาย หรือทะเบียนคุมปาล์มร่วง
ให้บันทึกดังนี้

- ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ซื้อปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วง หรือบันทึก วันที่ เดือน ปี
ที่ขายปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วง ตามแต่กรณี
- ช่องที่ (2) บันทึกเลขที่เอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ช่องที่ (3) บันทึกน้ำหนักของปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงที่ซื้อ
- ช่องที่ (4) บันทึกราคาทุนต่อหน่วยของปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงที่ซื้อ
- ช่องที่ (5) บันทึกจำนวนเงินค่าปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงที่ซื้อ
- ช่องที่ (6) บันทึกน้ำหนักของปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงที่นำเข้าผลิต หรือขายออกไป
กรณีนำเข้าปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงเข้าผลิตให้ระบุ “นำเข้าผลิต” ในช่องหมายเหตุ
- ช่องที่ (7) บันทึกราคาทุนต่อหน่วยของปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงที่นำเข้าผลิต
หรือบันทึกราคาขายต่อหน่วยของปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงที่ขาย
- ช่องที่ (8) บันทึกจำนวนเงินค่าปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงที่นำเข้าผลิต หรือขาย
- ช่องที่ (9) บันทึกน้ำหนักของปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงคงเหลือ
- ช่องที่ (10) บันทึกราคาทุนต่อหน่วยของปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงคงเหลือ
- ช่องที่ (11) บันทึกจำนวนเงินที่เป็นราคาทุนของปาล์มทะเลลาย หรือปาล์มร่วงคงเหลือ
- ช่องที่ (12) บันทึกข้อความที่เห็นว่าสมควรและจะเป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป

หมายเหตุ ในกรณีที่มียุทธภัณฑ์หลายราคา ให้แยกการบันทึกในช่องที่ (9) – (11)
ตามราคาทุนที่แตกต่างกัน

(แบบทะเบียนหมายเลข 2)

ทะเบียนคุมน้ำมันปาล์มดิบ / ทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม

[illegible]

คำอธิบายประกอบแบบทะเบียนคูน้ำมันปาล์มดิบ /ทะเบียนคูนเมล็ดในปาล์ม

การบันทึกรายการลงในช่องต่างๆ ในทะเบียนคูน้ำมันปาล์มดิบ หรือทะเบียนคูนเมล็ดในปาล์ม ให้บันทึกดังนี้

- ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่รับน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่ผลิตได้ หรือบันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ขายน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์ม ตามแต่กรณี
- ช่องที่ (2) บันทึกเลขที่เอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ช่องที่ (3) บันทึกน้ำหนักของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่รับจากการผลิตตามรายงานการผลิต
- ช่องที่ (4) บันทึกราคาทุนต่อหน่วยของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่รับจากการผลิต (ถ้ามี)
- ช่องที่ (5) บันทึกจำนวนเงินค่าน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่รับจากการผลิต (ถ้ามี)
- ช่องที่ (6) บันทึกน้ำหนักของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่ขาย
- ช่องที่ (7) บันทึกราคาขายต่อหน่วยของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่ขาย
- ช่องที่ (8) บันทึกจำนวนเงินค่าน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่ขาย
- ช่องที่ (9) บันทึกน้ำหนักของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มคงเหลือตามทะเบียน โดยคำนวณจาก น้ำหนักน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่รับจากการผลิตในช่องที่ (3) หักด้วยน้ำหนัก น้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่ขายในช่องที่ (6)
- ช่องที่ (10) บันทึกน้ำหนักของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่ตรวจวัดเป็นประจำวัน ตามรายงาน การตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบ หรือรายงานการตรวจวัดเมล็ดในปาล์ม ตามแต่กรณี
- ช่องที่ (11) บันทึกผลต่างน้ำหนักของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มคงเหลือตามทะเบียนกับ ที่ตรวจวัดได้
- ช่องที่ (12) บันทึกราคาทุนต่อหน่วยของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มคงเหลือ
- ช่องที่ (13) บันทึกจำนวนเงินที่เป็นราคาทุนของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มคงเหลือ โดยคำนวณ จากน้ำหนักของน้ำมันปาล์มดิบ หรือเมล็ดในปาล์มที่ตรวจวัดได้
- ช่องที่ (14) บันทึกข้อความที่เห็นว่าสมควรและจะเป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป

(แบบทะเบียนหมายเลข 3)

ทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้

ชนิด.....

[illegible]

คำอธิบายประกอบแบบทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้

การบันทึกรายการลงในช่องต่างๆ ในทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ ให้แยกเป็นแต่ละชนิด ได้แก่ กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย แล้วบันทึกดังนี้

- ช่องที่ (1) บันทึก วันที่ เดือน ปี ที่รับผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดจากการผลิต หรือบันทึก วันที่ เดือน ปี ที่ขายและเบิกใช้ผลิตผลพลอยได้ ตามแต่กรณี
- ช่องที่ (2) บันทึกเลขที่เอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ช่องที่ (3) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลพลอยได้ที่รับจากการผลิตตามรายงานการผลิต
- ช่องที่ (4) บันทึกราคาทุนต่อหน่วยของผลิตผลพลอยได้ที่รับจากการผลิต (ถ้ามี)
- ช่องที่ (5) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลพลอยได้ที่รับจากการผลิต (ถ้ามี)
- ช่องที่ (6) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลพลอยได้ที่เบิกใช้ หรือขายออกไป
กรณีนำผลิตผลพลอยได้ไปใช้เป็นเชื้อเพลิงของเครื่องกำเนิดไอน้ำ และอื่นๆ ให้ระบุ ว่า “เบิกใช้” ในช่องหมายเหตุ
- ช่องที่ (7) บันทึกราคาทุนต่อหน่วยของผลิตผลพลอยได้ที่เบิกใช้
หรือบันทึกราคาขายต่อหน่วยของผลิตผลพลอยได้ที่ขาย
- ช่องที่ (8) บันทึกจำนวนเงินค่าผลิตผลพลอยได้ที่เบิกใช้ หรือขาย
- ช่องที่ (9) บันทึกน้ำหนักของผลิตผลพลอยได้คงเหลือ
- ช่องที่ (10) บันทึกราคาทุนต่อหน่วยของผลิตผลพลอยได้คงเหลือ
- ช่องที่ (11) บันทึกจำนวนเงินที่เป็นราคาทุนของผลิตผลพลอยได้คงเหลือ
- ช่องที่ (12) บันทึกข้อความที่เห็นว่าสมควรและจะเป็นประโยชน์ในอนาคตต่อไป

หมายเหตุ ในกรณีที่มีราคาทุนหลายราคา ให้แยกรายการในช่องที่ (9) – (11) ตามราคาทุนที่แตกต่างกัน

ผังบัญชี

ผังบัญชีเป็นการกำหนดชื่อบัญชีที่ได้จัดให้มีไว้ใช้ในระบบบัญชี โดยแยกเป็นหมวดหมู่ ซึ่งผังบัญชีตามระบบบัญชีของสหกรณ์กำหนดตามลักษณะของธุรกิจ และจัดประเภทรายการตามงบดุล งบกำไรขาดทุน เรียงตามลำดับรายการตั้งแต่สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้และค่าใช้จ่าย ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดทำงบการเงินและรายงานต่างๆ ที่คณะกรรมการดำเนินการต้องการ ทั้งนี้ ในการจัดผังบัญชีของแต่ละสหกรณ์ควรมีการเผื่อเนื้อที่ไว้ในแต่ละหมวดหมู่ เพื่อให้สามารถเพิ่มเติมชื่อบัญชีที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังได้

ตัวอย่างรายชื่อบัญชีแยกประเภททั่วไป สำหรับสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตภัณฑ์ปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับสหกรณ์ประเภทการเกษตร มีดังนี้

สินทรัพย์

สินทรัพย์หมุนเวียน

เงินสด

เงินฝากธนาคาร (แยกบัญชีตามชื่อธนาคาร ประเภทเงินฝากและเลขที่บัญชี)

เงินฝากสหกรณ์อื่น

เงินลงทุน (แยกตามสถาบันที่ลงทุน)

ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน

เงินให้กู้แก่สหกรณ์อื่น

เงินให้กู้ยืม (แยกบัญชีตามประเภทลูกหนี้เงินกู้)

ลูกหนี้การค้า

ลูกหนี้ค่าผลิตภัณฑ์ปาล์มน้ำมัน

ลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ

ลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม

ลูกหนี้ค่าผลิตภัณฑ์พลอยได้

ลูกหนี้ค่าบริการ

ลูกหนี้เงินยืมโดยตรง

ลูกหนี้อื่นๆ

ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้ (แยกตามประเภทลูกหนี้)

ค่าเผื่อลูกหนี้คลาดเคลื่อน (แยกตามประเภทลูกหนี้)

ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ

ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ - ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ

สินค้าคงเหลือ (แยกตามประเภทสินค้า/ผลิตภัณฑ์)

ค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลง

สินค้าขาดบัญชี
ค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี
เครื่องเขียนแบบพิมพ์
วัสดุสำนักงาน
วัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน
ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า
ค่าปรับเงินให้กู้ค้างรับ
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ - ค่าปรับเงินให้กู้ค้างรับ
รายได้ค้างรับ
เงินรอเรียกคืน
เงินปันผลตามหุ้นตลาดเคลื่อน
เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจตลาดเคลื่อน

ฯลฯ

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

ที่ดิน
อาคารสำนักงาน
สิ่งปลูกสร้าง
อาคารโรงงาน
เครื่องจักรและอุปกรณ์
เครื่องใช้สำนักงาน
ยานพาหนะ
เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์
อาคาร/โรงงานระหว่างก่อสร้าง
ค่าเสื่อมราคาสะสม
สิทธิการเช่า
สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดิน อาคาร อุปกรณ์และอื่น ๆ
สิทธิการใช้ซอฟต์แวร์
ค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี
เงินมัดจำ
เงินประกัน

ฯลฯ

หนี้สิน

หนี้สินหมุนเวียน

เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร
เงินกู้ยืมระยะสั้น (แยกบัญชีตามชื่อเจ้าหนี้เงินกู้ และตามประเภทเงินกู้)
เจ้าหนี้การค้า
เจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน
เจ้าหนี้เงินรับฝากออมทรัพย์
เจ้าหนี้เงินรับฝากออมทรัพย์พิเศษ
เจ้าหนี้เงินรับฝากประจำ
ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยค้างจ่าย
ภาษีหัก ณ ที่จ่ายค้างจ่าย
ดอกเบี้ยเงินรับฝากประจำค้างจ่าย
ค่าขนส่งค้างจ่าย
เงินปันผลตามหุ้นค้างจ่าย
เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจค้างจ่าย
เงินโบนัสค้างจ่าย
เงินรอจ่ายคืน
เงินประกันสังคมค้างจ่าย
ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายอื่น
รายได้รับล่วงหน้า

ฯลฯ

หนี้สินไม่หมุนเวียน

เงินกู้ยืมระยะยาว
เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์
สำรองบำเหน็จเจ้าหน้าที่
เงินกองทุนสงเคราะห์เจ้าหน้าที่
เงินประกันความเสียหายเจ้าหน้าที่
เงินประกันการก่อสร้าง
เงินรับบริจาคเพื่อ.....

ฯลฯ

ทุน

ทุนของสหกรณ์

ทุนเรือนหุ้น

ทุนสำรอง

ทุนสาธารณประโยชน์

ทุนศึกษาอบรมทางสหกรณ์

ทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผล

ทุนสะสมเพื่อขยายงาน

ทุนสะสมเพื่อการสงเคราะห์

กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น

ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์

กำไรสุทธิหรือการจัดสรร

ขาดทุนสะสม

กำไร (ขาดทุน) สุทธิ

ฯลฯ

รายได้และค่าใช้จ่าย

รายได้

รายได้จากธุรกิจสินเชื่อ

ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้

รายได้ค่าปรับลูกหนี้เงินกู้

หนี้สูญรับคืนลูกหนี้เงินกู้

ฯลฯ

รายได้จากธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

ขายปุ๋ย

ขายเครื่องจักรกลการเกษตรและอุปกรณ์

ขายเคมีการเกษตร

ขายน้ำมันเชื้อเพลิง

ขายน้ำมันหล่อลื่น

ขายสินค้าทั่วไป

รายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้า

สินค้าขาดบัญชีได้รับชดใช้

หนี้สูญรับคืนลูกหนี้การค้า

ฯลฯ

รายได้จากธุรกิจรวบรวมผลิตผล

ขายปาล์มทะเลาย

ขายปาล์มร่วง

ผลิตผลขาดบัญชีได้รับชดใช้

หนี้สูญรับคืนลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน

ฯลฯ

รายได้จากธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า

ขายน้ำมันปาล์มดิบ

ขายเมล็ดในปาล์ม

ขายผลิตผลพลอยได้

- ขายกะลาปาล์ม

- ขายทะลายเปล่า

- ขายเส้นใย

สินค้าขาดบัญชีได้รับชดใช้

หนี้สูญรับคืนลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ

หนี้สูญรับคืนลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้

ฯลฯ

รายได้จากธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

รายได้ค่าบริการสูบน้ำ

รายได้ค่าบริการปรับพื้นที่

ฯลฯ

รายได้อื่น

ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร

ดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์อื่น

ค่าธรรมเนียมแรกเข้า

ผลตอบแทนจากการลงทุนถือหุ้น

รายได้เบ็ดเตล็ด

ฯลฯ

ต้นทุนและค่าใช้จ่าย

ต้นทุนบริการธุรกิจสินเชื่อ

ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ (เพื่อให้สมาชิกกู้)

ต้นทุนขายธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

ซื้อปุ๋ย

ซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรและอุปกรณ์

ซื้อเคมีการเกษตร

ซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น

ซื้อสินค้าทั่วไป

ค่าใช้จ่ายในการซื้อ

ต้นทุนขายธุรกิจรวบรวมผลผลิต

ซื้อปาล์มทะเลลาย

ซื้อปาล์มร่วง

ค่าใช้จ่ายในการซื้อ

ต้นทุนการผลิตธุรกิจแปรรูปผลผลิตการเกษตรและผลิตสินค้า

ซื้อปาล์มทะเลลาย

ซื้อปาล์มร่วง

ค่าใช้จ่ายในการซื้อ

เงินเดือน

ค่าจ้างแรงงาน

ค่าใช้จ่ายในการผลิต

- ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน
- ค่าเคมีภัณฑ์
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น
- ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าโรงงาน
- ค่าเสื่อมราคาโรงงาน
- ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์
- ค่าเสื่อมราคารถตัก
- ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์

ฯลฯ

ต้นทุนบริการธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

ค่าแรงงานในการปรับพื้นที่

ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเครื่องจักรกลการเกษตร

ฯลฯ

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจสินเชื่อ

หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้
หนี้สงสัยจะสูญดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ
หนี้สงสัยจะสูญค่าปรับเงินให้กู้ค้างรับ
ค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้
ค่าใช้จ่ายในการสอบทานหนี้
เงินเดือน

ฯลฯ

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

ค่าใช้จ่ายในการขาย
ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้เพื่อจัดหาวัสดุการเกษตร
ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินค้า
หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า
หนี้สงสัยจะสูญค่าปรับลูกหนี้การค้าค้างรับ
ค่าเสื่อมราคาโรงเก็บสินค้า
ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี
ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี
ค่าเสียหายจากน้ำมันเชื้อเพลิงสูญระเหย
ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง
เงินเดือน

ฯลฯ

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจรวบรวมผลิตผล

ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาผลิตผล
ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้เพื่อรวบรวมผลิตผล
ค่าขนส่งผลิตผล
ค่าธรรมเนียมธนาคาร
ค่าใช้จ่ายในการขาย
หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์รวบรวมผลิตผล
ค่าเสียหายจากผลิตผลขาดบัญชี
ค่าเสียหายจากผลิตผลยุบตัวตามสภาพ
ค่าเสียหายจากผลิตผลเสื่อมสภาพตัดบัญชี
ขาดทุนจากการตีราคาผลิตผลลดลง
เงินเดือน

ฯลฯ

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า

ค่าขนส่งสินค้าแปรรูป

ค่าธรรมเนียมธนาคาร

ค่าใช้จ่ายในการขาย

หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ

หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม

หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้

ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี

ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี

ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง

ฯลฯ

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าบริการ

ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์

ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์

ฯลฯ

ค่าใช้จ่ายดำเนินงานทั่วไป

เงินเดือนและค่าจ้าง

ค่าล่วงเวลา

ค่าเบี้ยประชุม

ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ

ค่ารับรอง

บำเหน็จเจ้าหน้าที่

ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์

ค่าใช้จ่ายในการประชุมใหญ่

ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์

ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารและอุปกรณ์

ค่าเช่าสำนักงาน

ค่าน้ำ – ค่าไฟฟ้า

ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก

ค่าเบี้ยประกันภัย

เงินสมทบกองทุนประกันสังคม

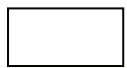
ค่าสวัสดิการเจ้าหน้าที่

ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

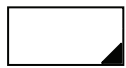
ฯลฯ

วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน

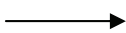
เพื่อแสดงให้เห็นขั้นตอน และวิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันได้อย่างชัดเจน จึงใช้แผนภูมิแสดงทางเดินเอกสารและการบันทึกบัญชีประกอบคำอธิบาย โดยแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี สมุดบันทึกรายการขึ้นต้น และสมุดบันทึกรายการขึ้นปลาย กล่าวคือ เมื่อเกิดรายการเงินขึ้นจะใช้เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีใดบ้าง ใครเป็นผู้จัดทำ และต้องส่งมอบเอกสารนั้นให้แก่ผู้ใด และใครเป็นผู้เก็บรักษาเอกสารนั้น การบันทึกบัญชีในสมุดบันทึกรายการขึ้นต้นแต่ละเล่ม การผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป การจัดทำบัญชีย่อย และทะเบียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดทำรายงานที่จำเป็น โดยใช้สัญลักษณ์ต่างๆ แสดงให้ทราบตามแผนภูมิทางเดินเอกสาร ได้แก่

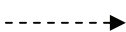
แทนเอกสารทุกชนิด เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบเบิกเงิน เป็นต้น

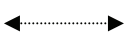
แสดงให้เห็นทราบว่าเอกสารนี้ได้ทำขึ้นเป็นครั้งแรก

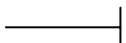
ทางเดินของเอกสาร

ทางเดินของข้อมูล

นำเอกสาร 2 ฉบับ มาเปรียบเทียบกันหรือตรวจสอบว่าตรงกัน

ออกจากระบบบัญชีที่แสดงด้วยแผนภูมิทางเดินเอกสารและการบันทึกบัญชี

แฟ้มถาวร

แฟ้มชั่วคราว

A

เอกสารที่เรียงตามลำดับอักษร (Alphabetical)

N

เอกสารที่เรียงตามลำดับตัวเลข (Numerical)

D

เอกสารที่เรียงตามลำดับวันที่ (Date)

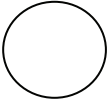
นำเอกสารมาแนบไว้ด้วยกัน

ลงลายมือชื่ออนุมัติหรือรับรองความถูกต้อง

ลงลายมือชื่อย่อ

สมุดบันทึกรายการขั้นตอนที่จะผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภท

บัญชีย่อยที่เป็นส่วนหนึ่งของบัญชีคู่ สมุดหรือบัญชีที่ไม่ใช่ส่วนของบัญชีคู่

บัญชีแยกประเภท

จุดเริ่มต้นลำดับต่าง ๆ ตามหมายเลขที่ระบุในท้ายลูกศร

เอกสารรายงานต่าง ๆ ตามชื่อที่ระบุ

สำหรับวิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผล
ปาล์มน้ำมัน ซึ่งแสดงด้วยแผนภูมิทางเดินเอกสารและวิธีการบันทึกบัญชี ประกอบคำอธิบาย มีดังนี้

1. การรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อและการจ่ายชำระหนี้
2. การจำหน่ายผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้
3. การแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน
4. การจำหน่ายน้ำมันปาล์มดิบเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้
5. การจำหน่ายเมล็ดในปาล์มเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้
6. การจำหน่ายผลิตผลพลอยได้เป็นเงินสด
7. การจำหน่ายผลิตผลพลอยได้เป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้
8. การเบิกใช้ผลิตผลพลอยได้

1. การรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อและการจ่ายชำระหนี้

สหกรณ์รวบรวม หรือรับซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมัน ได้แก่ ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วงจากสมาชิก และผู้ขายที่มีใช้สมาชิกเป็นเงินเชื่อ (ไม่มีการรวบรวม หรือรับซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินสด) และจ่ายชำระหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสมาชิกและผู้ขายที่มีใช้สมาชิก ซึ่งแต่ละสหกรณ์อาจกำหนดวันจ่ายชำระหนี้แตกต่างกันตามความเหมาะสม ตัวอย่างเช่น ผลิตผลปาล์มน้ำมันที่รวบรวม หรือรับซื้อในวันจันทร์และวันอังคาร สหกรณ์จะจ่ายชำระหนี้ในวันศุกร์ ผลิตผลปาล์มน้ำมันที่รวบรวม หรือรับซื้อในวันพุธและวันพฤหัสบดี จะจ่ายชำระหนี้ในวันจันทร์ของสัปดาห์ถัดไป และผลิตผลปาล์มน้ำมันที่รวบรวม หรือรับซื้อในวันศุกร์ วันเสาร์และวันอาทิตย์ จะจ่ายชำระหนี้ในวันพุธของสัปดาห์ถัดไป เป็นต้น

1.1 การรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่การตลาด

ชั่งน้ำหนักผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ได้รับจากสมาชิก หรือผู้ขายที่มีใช้สมาชิก จัดทำ **ตั๋วชั่งผลปาล์ม (ซื้อ)** พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกรายละเอียดของผู้ขาย น้ำหนักรถที่บรรทุกผลิตผลปาล์มน้ำมัน (ขาเข้า) และน้ำหนักรถเปล่าที่ขนถ่ายผลิตผลปาล์มน้ำมันไว้ที่ลานเทแล้ว (ขาออก) เพื่อทราบน้ำหนักสุทธิของผลิตผลปาล์มน้ำมันที่รับซื้อ รวมทั้งบันทึกคุณภาพ และราคารับซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมัน

ต้นฉบับ ให้สมาชิก หรือผู้ขายที่มีใช้สมาชิกเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

สำเนาฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาฉบับที่ 2 ติดเล่มเก็บไว้เป็นหลักฐาน

ทุกสิ้นวันจัดทำ ใบสรุปซื้อผลปาล์มประจำวัน พร้อมสำเนา 1 ฉบับสรุปรายการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันจากสมาชิก หรือผู้ขายที่มีใช้สมาชิกแต่ละราย โดยเรียงลำดับตามเลขที่ตั๋วชั่งผลปาล์ม (ซื้อ) รวมปริมาณและจำนวนเงินซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันแต่ละชนิดประจำวัน

ต้นฉบับ ให้เจ้าหน้าที่บัญชี พร้อมสำเนาตั๋วชั่งผลปาล์ม (ซื้อ) ฉบับที่ 1 เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาฉบับที่ 1 เก็บไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่บัญชี

รับใบสรุปซื้อผลปาล์มประจำวัน และสำเนาทั๋วชั่งผลปาล์ม (ซื้อ) ฉบับที่ 1 นำไปบันทึกรายการใน สมุดซื้อปาล์มทะลาย และ สมุดซื้อปาล์มร่วงตามแต่กรณี แล้วผ่านรายการไป สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน รวบรวมเอกสารดังกล่าวไว้ในแฟ้มเอกสารชั่วคราวเรียงตามลำดับวันที่

บันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต	ซื้อปาล์มทะเลลาย	xx
	ซื้อปาล์มร่วง	xx
เครดิต	เจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน	xx

ทั้งนี้ เจ้าหนี้ที่บัญชีจะบันทึกรายการซื้อผลิตผลปาล์มน้ำมันใน ทะเบียนคุมปาล์มทะเลลาย และ ทะเบียนคุมปาล์มร่วง ตามแต่กรณี โดยผ่านรายการจากสมุดซื้อปาล์มทะเลลาย และสมุดซื้อปาล์มร่วง

1.2 การจ่ายชำระหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคาร ของสมาชิก หรือผู้ขายที่มีใช้สมาชิก มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหนี้ที่บัญชี

เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ ตรวจสอบใบสรุปซื้อผลปาล์มประจำวัน และ สำเนาตัวซั้งผลปาล์ม (ซื้อ) ฉบับที่ 1 จากแฟ้มชั่วคราว กับบัญชีย่อย เจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน จัดทำ รายละเอียดการจ่ายค่าผลปาล์ม พร้อมสำเนา 1 ฉบับ บันทึกจำนวนเงินที่โอนเข้าบัญชีเงินฝากธนาคาร ของสมาชิก หรือผู้ขายแต่ละราย เพื่อชำระหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน รวมจำนวนเงินโอนชำระหนี้ทั้งสิ้น แล้วจัดทำใบถอนเงินฝากธนาคาร ต้นฉบับ ให้เจ้าหนี้การเงิน พร้อมใบถอนเงินฝากธนาคาร เพื่อให้ผู้มีอำนาจลงชื่ออนุมัติ

สำเนาฉบับที่ 1 เก็บไว้เป็นหลักฐาน

ทุกสิ้นวันรวบรวมใบสรุปซื้อผลปาล์มประจำวัน สำเนาตัวซั้งผลปาล์ม (ซื้อ) และสำเนารายละเอียดการจ่ายค่าผลปาล์ม จัดทำ ใบโอนบัญชี บันทึก รายการจ่ายชำระหนี้ใน สมุดรายวันทั่วไป แล้วผ่านรายการไป สมุดบัญชี แยกประเภททั่วไป และ บัญชีย่อยเจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน รวบรวมเอกสารดังกล่าวไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ บันทึกบัญชี ดังนี้

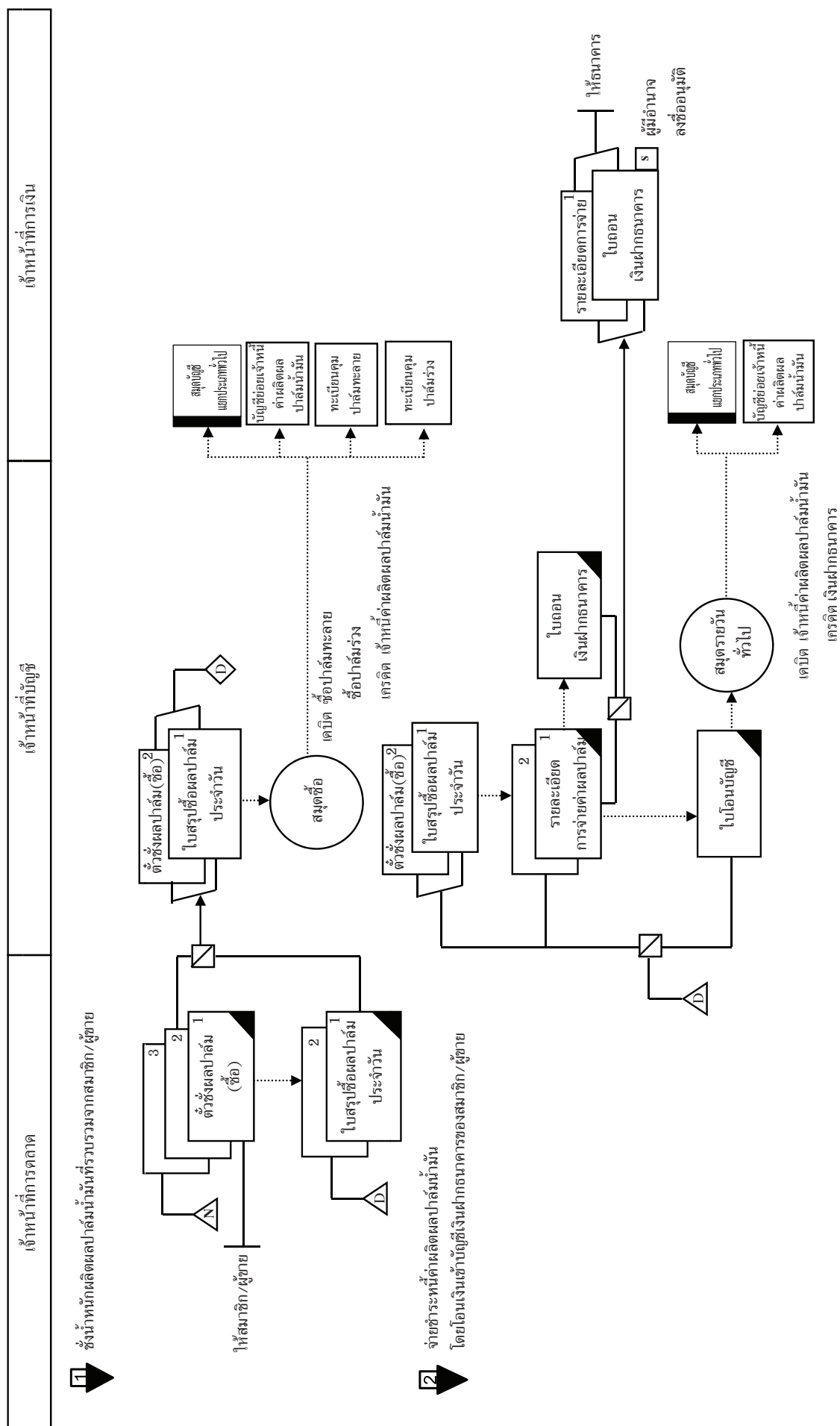
เดบิต	เจ้าหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน	xx
เครดิต	เงินฝากธนาคาร	xx

เจ้าหนี้การเงิน

ตรวจสอบความถูกต้องของจำนวนเงินโอนชำระหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ให้สมาชิก หรือผู้ขายตามใบถอนเงินฝากธนาคาร กับรายละเอียดการจ่าย ค่าผลปาล์ม ให้ผู้มีอำนาจลงชื่ออนุมัติแล้วส่งเอกสารดังกล่าวให้ธนาคาร เพื่อดำเนินการต่อไป

(ดูแผนภูมิทางเดินเอกสารในหน้าถัดไปประกอบ)

การรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินใช้และกระจายชำระเงิน

2. การจำหน่ายผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้

สหกรณ์จำหน่ายผลิตผลปาล์มน้ำมัน ได้แก่ ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วงเป็นเงินเชื่อ (ไม่มีการจำหน่ายผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินสด) โดยถือน้ำหนักสุทธิของผลิตผลปาล์มน้ำมันปลายทางที่ผู้ซื้อได้รับเป็นเกณฑ์ในการคำนวณมูลค่าขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน และรับชำระหนี้ด้วยการให้ผู้ซื้อโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่ตกลงกัน ทั้งนี้ ในฐานะผู้ขายสหกรณ์ต้องรับภาระค่าขนส่งผลิตผลปาล์มน้ำมัน และค่าธรรมเนียมธนาคารที่เกิดขึ้น

2.1 การจำหน่ายผลิตผลปาล์มน้ำมันเป็นเงินเชื่อ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่การตลาด	ชั่งน้ำหนักผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ส่งให้ผู้ซื้อ จัดทำ ตั๋วชั่งผลปาล์ม (ขาย) พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกรายละเอียดของผู้ซื้อ เลขที่สัญญา เลขที่ใบสั่งซื้อ น้ำหนักรถเปล่าก่อนบรรทุกผลิตผลปาล์มน้ำมัน (ขาเข้า) และน้ำหนักรถที่บรรทุกผลิตผลปาล์มน้ำมันส่งให้ผู้ซื้อ (ขาออก) เพื่อทราบน้ำหนักสุทธิต้นทาง แล้วให้ผู้ขนส่ง
ผู้ขนส่ง	เมื่อส่งมอบผลิตผลปาล์มน้ำมัน ให้ผู้ซื้อลงชื่อรับสินค้าในตั๋วชั่งผลปาล์ม (ขาย) และรับ ตั๋วชั่งผลปาล์มของผู้ซื้อ ซึ่งบันทึกน้ำหนักสุทธิปลายทางต้นฉบับ ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน สำเนาฉบับที่ 1 ฉบับที่ 2 และตั๋วชั่งผลปาล์มของผู้ซื้อ ให้เจ้าหน้าที่การตลาดเมื่อกลับถึงสหกรณ์
เจ้าหน้าที่การตลาด	จัดทำ ใบกำกับสินค้า พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกรายการขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน โดยใช้น้ำหนักสุทธิปลายทางตามตั๋วชั่งผลปาล์มของผู้ซื้อ ในการคำนวณมูลค่าขายผลิตผลปาล์มน้ำมัน ต้นฉบับใบกำกับสินค้า ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน สำเนาใบกำกับสินค้าฉบับที่ 1 และตั๋วชั่งผลปาล์มของผู้ซื้อ ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี สำเนาใบกำกับสินค้าฉบับที่ 2 และสำเนาตั๋วชั่งผลปาล์ม (ขาย) ฉบับที่ 2 เก็บไว้เป็นหลักฐาน

ทุกสิ้นวันจัดทำ ใบสรุปขายผลปาล์มประจำวัน พร้อมสำเนา 1 ฉบับ
สรุปรายการขายผลิตผลปาล์มน้ำมันให้ผู้ซื้อแต่ละราย เรียงลำดับตาม
เลขที่ตัวซังผลปาล์ม (ขาย) บันทึกน้ำหนักสุทธิต้นทางตามตัวซังของ
สหกรณ์ และบันทึกน้ำหนักสุทธิปลายทางตามตัวซังของผู้ซื้อ รวมปริมาณ
และจำนวนเงินขายผลิตผลปาล์มน้ำมันแต่ละชนิดประจำวัน

ต้นฉบับใบสรุปขายผลปาล์มประจำวัน

และสำเนาตัวซังผลปาล์ม (ขาย)

ฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสาร
ประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาใบสรุปขายผลปาล์มประจำวัน

ฉบับที่ 1 เก็บไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่บัญชี

ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่การตลาด คือ
ใบสรุปขายผลปาล์มประจำวัน สำเนาตัวซังผลปาล์ม (ขาย) ฉบับที่ 1
ตัวซังผลปาล์มของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 แล้วนำไป
บันทึกรายการใน สมุดขายปาล์มทะเลลาย และ สมุดขายปาล์มร่วง
ตามแต่กรณี จากนั้นผ่านรายการไป สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และ
บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน

รวบรวมใบสรุปขายผลปาล์มประจำวัน และสำเนาตัวซังผลปาล์ม (ขาย)
ฉบับที่ 1 ไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ สำหรับตัวซังผลปาล์ม
ของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 รวบรวมไว้ในแฟ้มเอกสาร
ชั่วคราวเรียงตามลำดับวันที่
บันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต	ลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน	xx
เครดิต	ขายปาล์มทะเลลาย	xx
	ขายปาล์มร่วง	xx

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่บัญชีจะบันทึกรายการขายผลิตผลปาล์มน้ำมันใน
ทะเบียนคุมปาล์มทะเลลาย และ ทะเบียนคุมปาล์มร่วง ตามแต่กรณี
โดยผ่านรายการจากสมุดขายปาล์มทะเลลาย และสมุดขายปาล์มร่วง

2.2 การรับชำระหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมันโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของ สหกรณ์ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่บัญชี

เมื่อลูกหนี้โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์เพื่อชำระหนี้
ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน ตรวจสอบตัวชี้แจงผลปาล์มของผู้ซื้อ และสำเนา
ใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 จากแฟ้มชั่วคราว กับบัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผล
ปาล์มน้ำมัน จัดทำ ใบเสร็จรับเงิน พร้อมสำเนา 2 ฉบับ แนบกับ
ตัวชี้แจงผลปาล์มของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 แล้วส่งให้
เจ้าหน้าที่การเงิน

เจ้าหน้าที่การเงิน

ลงชื่อรับเงินในใบเสร็จรับเงิน

ต้นฉบับ ให้ลูกหนี้เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

สำเนาฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชี พร้อมตัวชี้แจงผลปาล์มของผู้ซื้อ และ
สำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 เพื่อใช้เป็นเอกสาร
ประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาฉบับที่ 2 ติดเล่มเก็บไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่บัญชี

ทุกสิ้นวันรวบรวมสำเนาใบเสร็จรับเงิน ฉบับที่ 1 สำเนาใบกำกับสินค้า
ฉบับที่ 1 และตัวชี้แจงผลปาล์มของผู้ซื้อ แล้วจัดทำ ใบโอนบัญชี บันทึก
รายการรับชำระหนี้ใน สมุดรายวันทั่วไป แล้วผ่านรายการไป สมุดบัญชี
แยกประเภททั่วไป และ บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน
รวบรวมเอกสารดังกล่าวไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่
ทั้งนี้ ในฐานะผู้ขาย สหกรณ์ต้องรับภาระค่าธรรมเนียมธนาคารที่เกิดขึ้น
บันทึกบัญชี ดังนี้

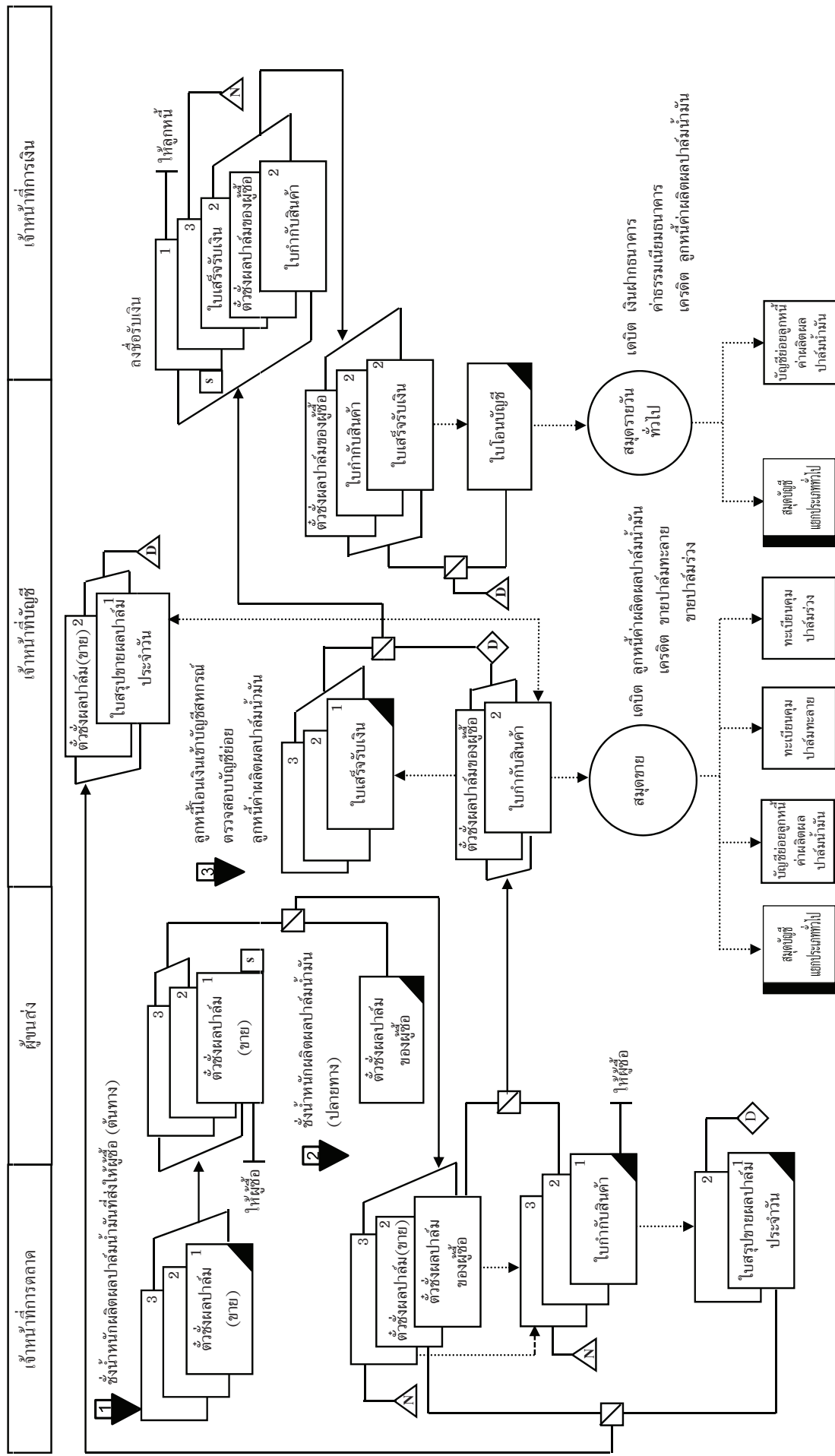
เดบิต เงินฝากธนาคาร xx

ค่าธรรมเนียมธนาคาร xx

เครดิต ลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน xx

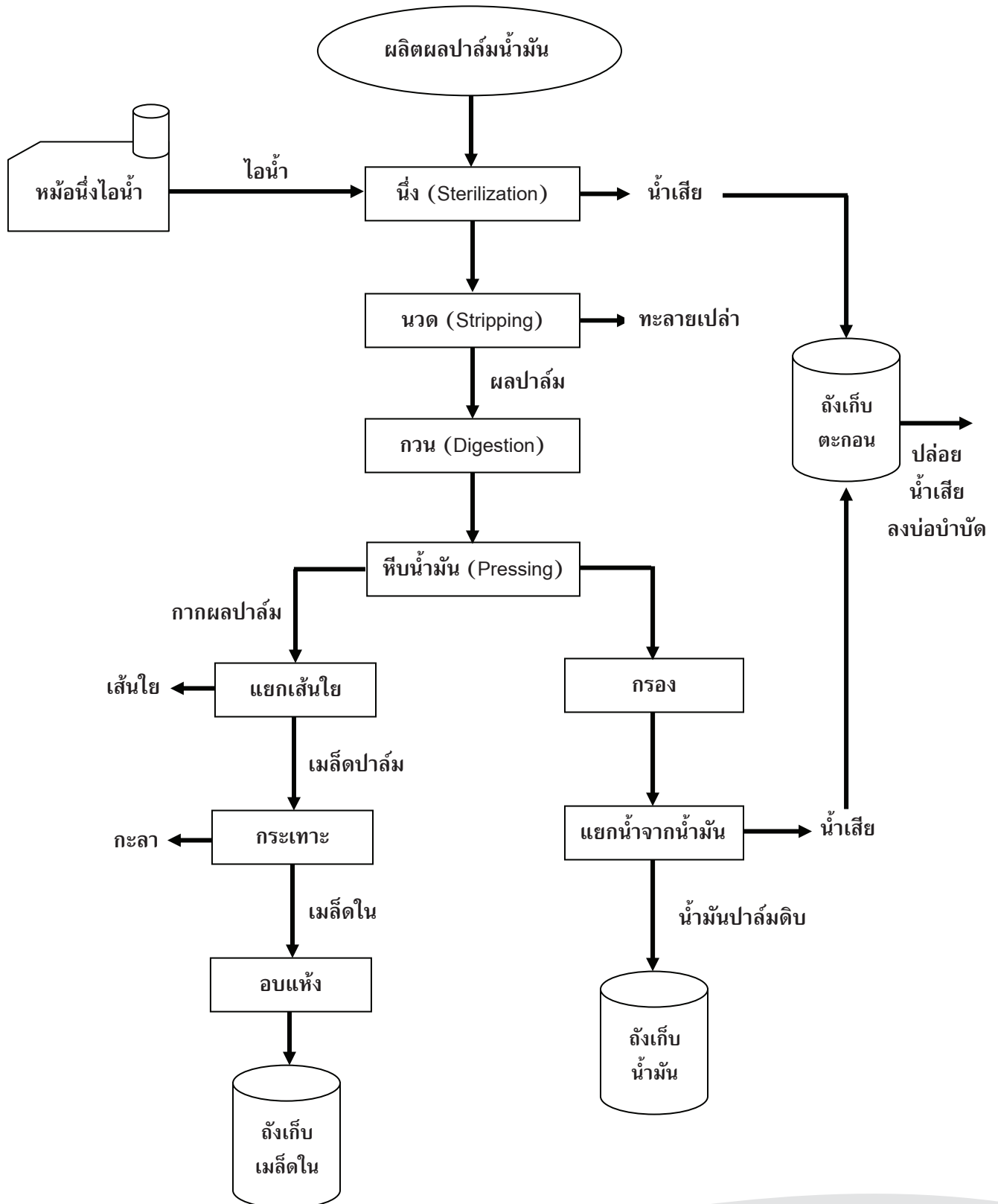
(ดูแผนภูมิทางเดินเอกสารในหน้าถัดไปประกอบ)

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำมันเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้

3. การแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน

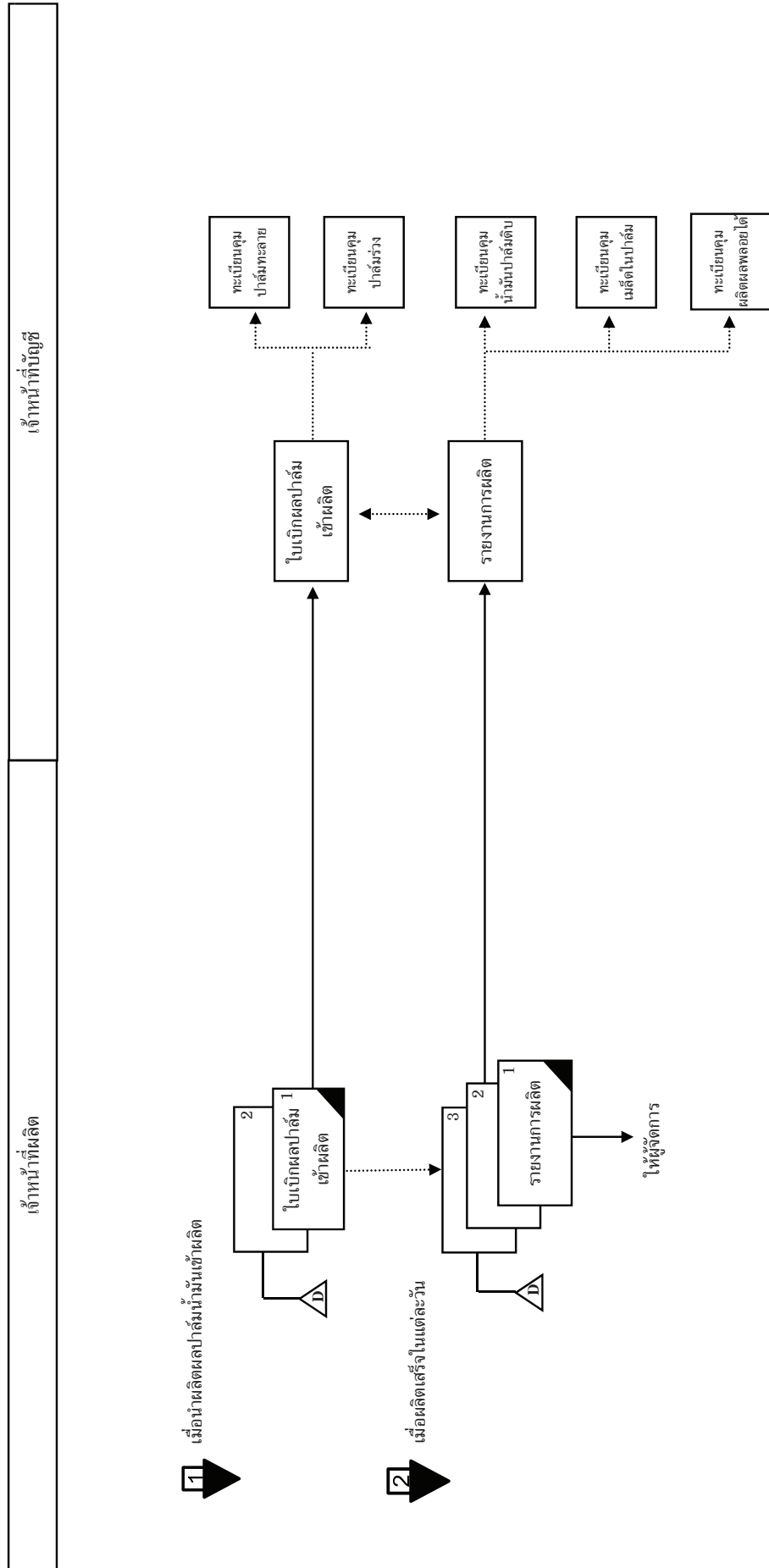
ในการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันสหกรณ์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการหีบเปียก โดยสกัดน้ำมันจากการบีบเนื้อปาล์ม หรือน้ำมันปาล์มดิบ (Crude Palm Oil – CPO) รายละเอียดขั้นตอนการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันปรากฏในหน้า 6 – 7 ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพกระบวนการผลิต ดังนี้

การแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน มีขั้นตอนดังนี้

กรรมการ/ผู้จัดการ	กำหนดปริมาณการผลิตประจำวัน แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผลิตทราบ
เจ้าหน้าที่ผลิต	จัดทำ ใบเบิกผลปาล์มเข้าผลิต พร้อมสำเนา 1 ฉบับ บันทึกปริมาณ ปาล์มทะเลาย และปาล์มร่วงที่นำเข้าผลิต
ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึก ทะเบียนคุมปาล์มทะเลาย และทะเบียนคุมปาล์มร่วง ตามแต่กรณี
สำเนาฉบับที่ 1	ติดเล่มเก็บไว้เป็นหลักฐาน
	ทุกสิ้นวันจัดทำ รายงานการผลิต พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกปริมาณ ปาล์มทะเลาย และปาล์มร่วงที่นำเข้าผลิต อยู่ระหว่างผลิต และผลิตสำเร็จ เป็นน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิด รวมถึงบันทึกชั่วโมงการทำงานของเครื่องจักร ปริมาณพลังงานไฟฟ้า ปริมาณน้ำมันดีเซลและน้ำที่ใช้ในการผลิต แล้วให้ผู้มีอำนาจลงชื่อ ตรวจสอบและอนุมัติ
ต้นฉบับ	ให้ผู้จัดการเพื่อทราบข้อมูลการผลิตประจำวัน
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึก ทะเบียนคุมน้ำมันปาล์มดิบ ทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม และทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ ตามแต่กรณี
สำเนาฉบับที่ 2	เก็บไว้เป็นหลักฐาน
เจ้าหน้าที่บัญชี	ตรวจสอบความถูกต้องของใบเบิกผลปาล์มเข้าผลิตกับรายงานการผลิต เป็นประจำวัน แล้วบันทึกรายการผลิตผลปาล์มน้ำมันที่นำเข้าผลิตใน ทะเบียนคุมปาล์มทะเลาย และ ทะเบียนคุมปาล์มร่วง ตามแต่กรณี บันทึกรายการน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ แต่ละชนิดที่ผลิตสำเร็จใน ทะเบียนคุมน้ำมันปาล์มดิบ ทะเบียนคุม เมล็ดในปาล์ม และ ทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ ตามแต่กรณี (ดูแผนภูมิทางเดินเอกสารในหน้าถัดไปประกอบ)

การแปรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน / การทดสอบการผลิต

การทดสอบการผลิตและการกำหนดมาตรฐานการผลิตของสหกรณ์

สหกรณ์ควรจัดให้มีการทดสอบการผลิตโดยสม่ำเสมอ เพื่อทราบอัตราร้อยละของปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิด แล้วกำหนดเป็นมาตรฐานการผลิตของสหกรณ์เพื่อใช้ควบคุมและตรวจสอบปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ว่าเป็นไปตามมาตรฐานการผลิตของสหกรณ์หรือไม่ เพียงใด

การทดสอบการผลิต มีขั้นตอนดังนี้

กรรมการ/ผู้จัดการ	กำหนดปริมาณผลิตผลปาล์มน้ำมันที่จะนำเข้าทดสอบการผลิต แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผลิตทราบ
เจ้าหน้าที่ผลิต	จัดทำ ใบเบิกผลปาล์มเข้าผลิต พร้อมสำเนา 1 ฉบับ บันทึกปริมาณปาล์มทะเล และปาล์มร่วงที่นำเข้าทดสอบการผลิตตามที่กำหนด โดยระบุว่า “ทดสอบการผลิต” ต้นฉบับ ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกทะเบียนคุมปาล์มทะเล และทะเบียนคุมปาล์มร่วงตามแต่กรณี สำเนาฉบับที่ 1 ติดเล่มเก็บไว้เป็นหลักฐาน เมื่อผลิตสำเร็จจัดทำ รายงานการผลิต พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกปริมาณปาล์มทะเล และปาล์มร่วงที่นำเข้าทดสอบการผลิต และผลิตสำเร็จเป็นน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม ผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิด และรายละเอียดอื่นๆ โดยระบุว่า “ทดสอบการผลิต” ต้นฉบับ ให้ผู้จัดการเพื่อทราบผลทดสอบการผลิต สำเนาฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกทะเบียนคุมน้ำมันปาล์มดิบ ทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม และทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ ตามแต่กรณี สำเนาฉบับที่ 2 เก็บไว้เป็นหลักฐาน
เจ้าหน้าที่บัญชี	ตรวจสอบความถูกต้องของใบเบิกผลปาล์มเข้าผลิตกับรายงานการผลิต แล้วบันทึกผลการผลิตผลปาล์มน้ำมันที่นำเข้าทดสอบการผลิตในทะเบียนคุมปาล์มทะเล และ ทะเบียนคุมปาล์มร่วง ตามแต่กรณี บันทึกรายการน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดที่ผลิตได้ใน ทะเบียนคุมน้ำมันปาล์มดิบ ทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม และ ทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ ตามแต่กรณี ทั้งนี้ แผนภูมิทางเดินเอกสารของการทดสอบการผลิตเป็นเช่นเดียวกับการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันในหน้า 89

ตัวอย่างการกำหนดมาตรฐานการผลิตของสหกรณ์

สหกรณ์ทำการทดสอบการผลิตโดยใช้ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วง รวมจำนวน 50 ตัน นำเข้ากระบวนการผลิต แล้วทำการตรวจวัดปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ ซึ่งน้ำหนักเมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดคิดเป็นอัตราร้อยละ ดังนี้

น้ำมันปาล์มดิบ	จำนวน	8.6 ตัน	คิดเป็นร้อยละ	$= \frac{8.6 \times 100}{50}$	= 17.20
เมล็ดในปาล์ม	จำนวน	2.7 ตัน	คิดเป็นร้อยละ	$= \frac{2.7 \times 100}{50}$	= 5.40
กะลาปาล์ม	จำนวน	3.0 ตัน	คิดเป็นร้อยละ	$= \frac{3.0 \times 100}{50}$	= 6.00
เส้นใย	จำนวน	1.2 ตัน	คิดเป็นร้อยละ	$= \frac{1.2 \times 100}{50}$	= 2.40
ทะลายเปล่า	จำนวน	10.5 ตัน	คิดเป็นร้อยละ	$= \frac{10.5 \times 100}{50}$	= 21.00
รวมทั้งสิ้น		26.0 ตัน	ร้อยละ		52.00
			สูญเสียร้อยละ		48.00

จากผลทดสอบการผลิตข้างต้น สหกรณ์กำหนดเป็น มาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ ดังนั้น ในการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันครั้งต่อ ๆ ไปจนกว่าจะจัดให้มีการทดสอบการผลิตครั้งใหม่ สหกรณ์จะต้องคำนวณหาอัตราร้อยละของปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ กรณีอัตราร้อยละของปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้ชนิดใด ต่ำกว่ามาตรฐานการผลิตของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญ สหกรณ์ต้องค้นหาสาเหตุและพิจารณากำหนดแนวทางแก้ไข

ทั้งนี้ ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบที่ผลิตได้ในแต่ละวันที่บันทึกในรายงานการผลิตสามารถคำนวณได้จากเลขที่มีเตอร์สิ้นสุด หักด้วย เลขที่มีเตอร์เริ่มต้น แล้วคำนวณหาอัตราร้อยละของปริมาณ น้ำมันปาล์มดิบ และเมล็ดในปาล์มที่ผลิตได้เพื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ สำหรับ ผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดที่ไม่สามารถใช้วิธีชั่งน้ำหนักได้ เนื่องจากมีปริมาณมาก สหกรณ์อาจใช้วิธี ประเมินน้ำหนักตามมาตรฐานการผลิตของสหกรณ์

ตัวอย่างเช่น สหกรณ์กำหนดมาตรฐานการผลิตในการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน ไว้ดังนี้		
น้ำมันปาล์มดิบ	ร้อยละ	17.20
เมล็ดในปาล์ม	ร้อยละ	5.40
กะลาปาล์ม	ร้อยละ	6.00
เส้นใย	ร้อยละ	2.40
ทะลายเปล่า	ร้อยละ	21.00

สหกรณ์นำปาล์มทะเลลาย และปาล์มร่วงเข้าผลิต จำนวน 1,050 ตัน สามารถสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบได้ จำนวน 179.88 ตัน คิดเป็นร้อยละ 17.13 และเมล็ดในปาล์ม จำนวน 56.2 ตัน คิดเป็นร้อยละ 5.35 สำหรับกะลาปาล์ม ทะลายเปล่าและเส้นใยไม่สามารถชั่งน้ำหนักได้ สหกรณ์จึงใช้วิธีประมาณน้ำหนักตามมาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ ดังนี้

กะลาปาล์ม มาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ ร้อยละ 6.00

$$\text{คิดเป็นน้ำหนัก} = \frac{6.0 \times 1,050}{100} = 63 \text{ ตัน}$$

เส้นใย มาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ ร้อยละ 2.40

$$\text{คิดเป็นน้ำหนัก} = \frac{2.4 \times 1,050}{100} = 25.2 \text{ ตัน}$$

ทะลายเปล่า มาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ ร้อยละ 21.00

$$\text{คิดเป็นน้ำหนัก} = \frac{21 \times 1,050}{100} = 220.5 \text{ ตัน}$$

จะเห็นว่า ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ และเมล็ดในปาล์มที่ได้จากการแปรรูปคิดเป็นอัตรา ร้อยละ 17.13 และ 5.35 ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 17.20 และ 5.40 ตามลำดับ สามารถคำนวณหาน้ำหนักที่ต่ำกว่ามาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ ดังนี้

$$\text{น้ำมันปาล์มดิบ ผลต่าง} = 17.20 - 17.13 = 0.07$$

$$\begin{aligned} \text{คิดเป็นน้ำหนัก} &= \frac{0.07 \times 1,050}{100} \\ &= 0.735 \text{ ตัน หรือ } 735 \text{ กิโลกรัม} \end{aligned}$$

$$\text{เมล็ดในปาล์ม ผลต่าง} = 5.40 - 5.35 = 0.05$$

$$\begin{aligned} \text{คิดเป็นน้ำหนัก} &= \frac{0.05 \times 1,050}{100} \\ &= 0.525 \text{ ตัน หรือ } 525 \text{ กิโลกรัม} \end{aligned}$$

สหกรณ์ควรพิจารณาปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ และเมล็ดในปาล์มที่ต่ำกว่ามาตรฐานการผลิตของสหกรณ์ว่ามีนัยสำคัญหรือไม่ เพียงใด แล้วค้นหาสาเหตุและกำหนดแนวทางแก้ไขต่อไป

การตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบและเมล็ดในปาล์ม

สหกรณ์ควรจัดให้มีการตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบ และเมล็ดในปาล์มเป็นประจำวัน เพื่อทราบปริมาณคงเหลือจริง แล้วเปรียบเทียบกับปริมาณคงเหลือตามทะเบียนคูน้ำมันปาล์มดิบ และทะเบียนคูนเมล็ดในปาล์ม ตามแต่กรณี

การตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ ตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือเป็นประจำทุกวันเวลาเช้า แล้วจัดทำ รายงานการตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบ พร้อมสำเนา 2 ฉบับ โดยบันทึก ระดับความสูงของน้ำมันปาล์มดิบในแต่ละถัง และค่าความหนาแน่น แล้วคำนวณปริมาณน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือในแต่ละถัง จากนั้น รวมปริมาณน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือทั้งสิ้นในแต่ละวัน

ต้นฉบับ ให้เจ้าหน้าที่ตลาดเพื่อทราบปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ คงเหลือ

สำเนาฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบ การบันทึกทะเบียนคูน้ำมันปาล์มดิบ

สำเนาฉบับที่ 2 เก็บไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่บัญชี บันทึกปริมาณน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือที่ตรวจวัดได้ในแต่ละวันตาม รายงานการตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบใน ทะเบียนคูนน้ำมันปาล์มดิบ เปรียบเทียบกับปริมาณคงเหลือตามทะเบียนคูน แล้วคำนวณหาผลต่าง

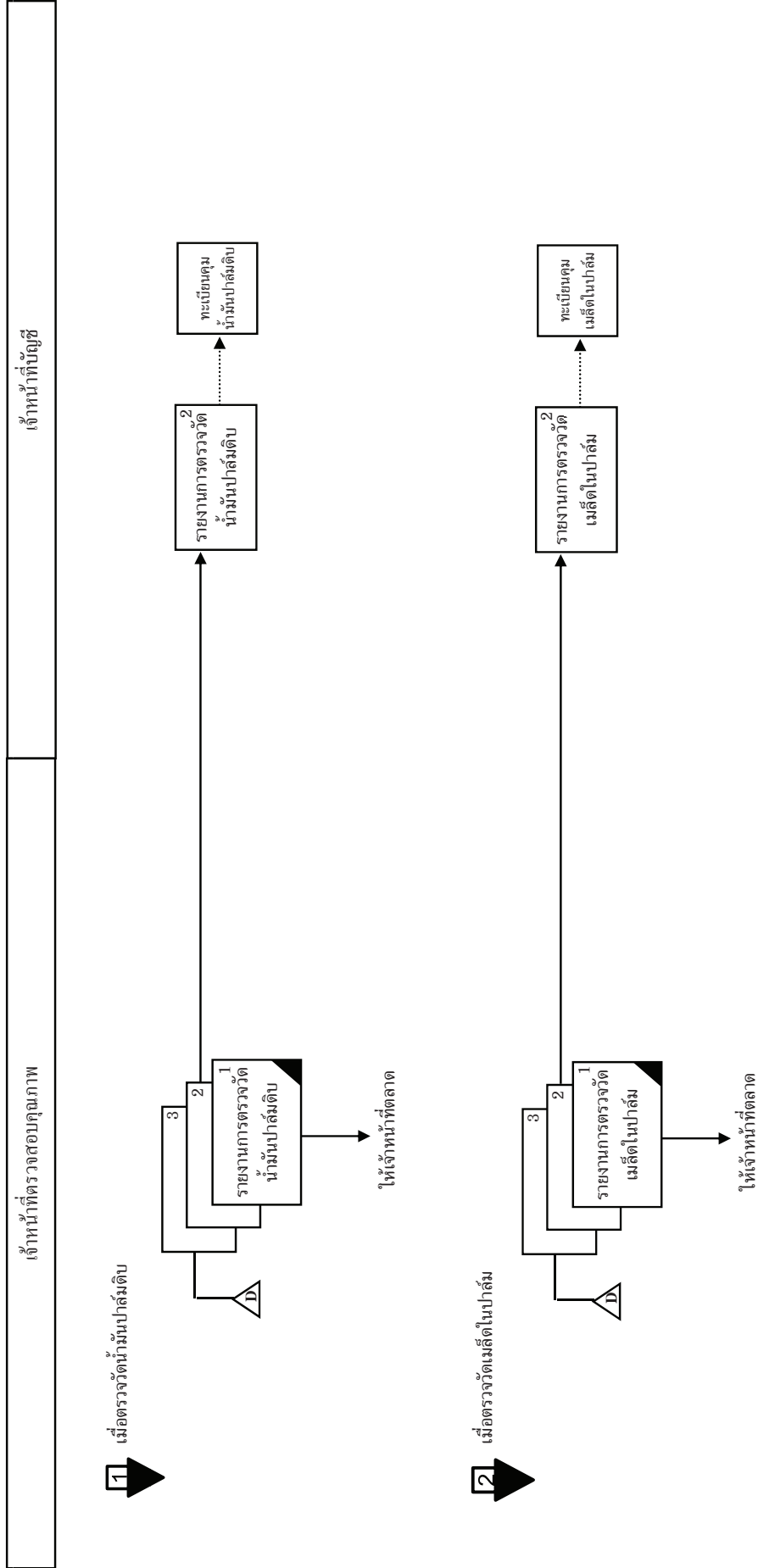
อนึ่ง โดยทั่วไปผลต่างของปริมาณน้ำมันปาล์มดิบที่ตรวจวัดได้ในแต่ละวัน กับปริมาณน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือตามทะเบียนคูนน้ำมันปาล์มดิบไม่ควรเกินร้อยละ 0.05 เนื่องจาก น้ำมันปาล์มดิบมีจุดหลอมเหลว (Melting point) ค่อนข้างสูงอยู่ในช่วงอุณหภูมิ 27 – 50 องศาเซลเซียส ส่งผลให้การระเหยของน้ำมันปาล์มดิบเกิดขึ้นน้อยมากในสภาพปกติ กรณีที่มีผลต่างเกินกว่าที่กำหนด ให้แจ้งผู้จัดการเพื่อทราบและดำเนินการค้นหาสาเหตุ รวมถึงกำหนดแนวทางควบคุมต่อไป

การตรวจวัดเมล็ดในปาล์ม มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ ตรวจวัดเมล็ดในปาล์มคงเหลือในแต่ละถังทุกวัน แล้วจัดทำ รายงาน การตรวจวัดเมล็ดในปาล์ม พร้อมสำเนา 2 ฉบับ โดยบันทึก ระดับ ความสูงของเมล็ดในปาล์มในแต่ละถัง แล้วคำนวณปริมาณเมล็ดในปาล์ม คงเหลือในแต่ละถัง จากนั้น รวมปริมาณเมล็ดในปาล์มคงเหลือทั้งสิ้น ในแต่ละวัน

ต้นฉบับ	ให้เจ้าหน้าที่ตลาดเพื่อทราบปริมาณเมล็ดในปาล์ม คงเหลือ
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบ การบันทึกทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม
สำเนาฉบับที่ 2	เก็บไว้เป็นหลักฐาน
เจ้าหน้าที่บัญชี	บันทึกปริมาณเมล็ดในปาล์มคงเหลือที่ตรวจวัดได้ในแต่ละวันตาม รายงานการตรวจวัดเมล็ดในปาล์มใน ทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม เปรียบเทียบกับปริมาณคงเหลือตามทะเบียนคุม แล้วคำนวณหาผลต่าง (ดูแผนภูมิทางเดินเอกสารในหน้าถัดไปประกอบ)

การตรวจวัดน้ำมันปาล์มดิบ / การตรวจวัดเมล็ดในปาล์ม

การตรวจสอบคุณภาพ

ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 56 (พ.ศ. 2524) เรื่อง น้ำมันปาล์ม และประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 234) พ.ศ. 2544 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 56 (พ.ศ. 2524) เรื่อง น้ำมันปาล์ม กำหนดคุณภาพของน้ำมันปาล์มดิบไว้ ดังนี้

1. มีค่าของกรด (Acid value) ไม่เกิน 10 มิลลิกรัมโพแตสเซียมไฮดรอกไซด์ ต่อ น้ำมัน 1 กรัม

2. มีค่าเพอร์ออกไซด์ (Peroxide value) ไม่เกิน 10 มิลลิกรัมสมมูลย์เพอร์ออกไซด์ ออกซิเจน ต่อน้ำมัน 1 กิโลกรัม

3. มีส่วนประกอบของกรดไขมันเป็นร้อยละของกรดไขมันทั้งหมด โดยใช้วิธีกาซลิควิด โครมาโตกราฟี หรือ จี แอล ซี (Gas Liquid Chromatography หรือ GLC) ดังนี้

กรดลอริก (Lauric acid)	ไม่เกิน 1.2
กรดไมริสติก (Myristic acid)	ระหว่าง 0.5 ถึง 5.9
กรดปาล์มมิติก (Palmitic acid)	ระหว่าง 32 ถึง 59
กรดปาล์มมิโตลิก (Palmitoleic acid)	ไม่เกิน 0.6
กรดสเตียริก (Stearic acid)	ระหว่าง 1.5 ถึง 8.0
กรดโอลิก (Oleic acid)	ระหว่าง 27 ถึง 52
กรดไลโนลิก (Linoleic acid)	ระหว่าง 5 ถึง 14
กรดไลโนลินิก (Linolenic acid)	ไม่เกิน 1.5
กรดอาราซิดิก (Arachidic acid)	ไม่เกิน 1.0

4. มีค่าสaponification (Saponification value) ระหว่าง 190 ถึง 209 มิลลิกรัม โพแตสเซียมไฮดรอกไซด์ ต่อน้ำมัน 1 กรัม

5. มีค่าไอโอดีนแบบวิจส์ (Iodine value, Wijs) ระหว่าง 50 - 56

6. มีสารที่สaponifyไม่ได้ (Unsaponifiable matter) ไม่เกินร้อยละ 1.2 ของน้ำหนัก

7. มีสิ่งที่ระเหยได้ (Volatile matter) ที่อุณหภูมิ 105 องศาเซลเซียส ไม่เกินร้อยละ 0.2 ของน้ำหนัก

8. มีปริมาณสบู่ (Soap content) ไม่เกินร้อยละ 0.005 ของน้ำหนัก

9. มีกลิ่นและรสตามลักษณะเฉพาะของน้ำมันปาล์มจากเนื้อปาล์ม

10. มีสิ่งอื่นที่ไม่ละลาย (Insoluble impurities) ไม่เกินร้อยละ 0.05 ของน้ำหนัก

11. มีปริมาณคาโรทีนอย คำนวณเป็นเบตา - คาโรทีน (beta-carotene) ไม่น้อยกว่า 500 - 2,000 มิลลิกรัม ต่อน้ำมัน 1 กิโลกรัม

12. ไม่มีกลิ่นหืน

13. ไม่มีน้ำมันแฉะ

โดยทั่วไปโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มจะกำหนดคุณภาพน้ำมันปาล์มดิบที่รับซื้อ ประกอบด้วย ปริมาณกรดไขมันอิสระ (Free Fatty Acid , FFA) ไม่เกินร้อยละ 5 ค่าไอโอดีน (Iodine values , IV) ระหว่าง 50 – 56 ค่าชี้วัดความเก่าใหม่ของน้ำมัน (Deterioration of Bleathability Index , DOBI) ไม่น้อยกว่า 2.2 รวมถึงความชื้นและสิ่งสกปรก (Moisture and Impurities , MOI) ไม่เกินร้อยละ 0.5 และทำการตรวจสอบคุณภาพน้ำมันปาล์มดิบที่รับซื้อ กรณีพบว่าน้ำมันปาล์มดิบมีคุณภาพต่ำกว่าที่กำหนด จะตัดราคารับซื้อลง หรือส่งคืน ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นและปรับปรุงคุณภาพการผลิต สหกรณ์ควรมีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำมันปาล์มดิบให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงงานกลั่น น้ำมันปาล์ม และเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงกำหนดมาตรฐานคุณภาพเมล็ดในปาล์ม และมาตรฐานปริมาณน้ำมันที่ตกค้าง หรือสูญเสีย (Oil loss) โดยจัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพ เป็นประจำวันเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้

ตัวอย่างการกำหนดมาตรฐานคุณภาพของสหกรณ์

1. มาตรฐานคุณภาพน้ำมันปาล์มดิบ

กรดไขมันอิสระ (FFA)	ไม่เกินร้อยละ 5
ความชื้นและสิ่งสกปรก (MOI)	ไม่เกินร้อยละ 0.5

2. มาตรฐานคุณภาพเมล็ดในปาล์ม

ความชื้น (MV)	ไม่เกินร้อยละ 7
เมล็ดหัก (Broken nut)	ไม่เกินร้อยละ 10
กะลาที่ปนอยู่ในเมล็ดในปาล์ม (Total shell)	ไม่เกินร้อยละ 10

3. มาตรฐานปริมาณน้ำมันที่ตกค้าง หรือสูญเสีย (Oil loss)

เส้นใย	ไม่เกินร้อยละ 7
ตะกอน	ไม่เกินร้อยละ 14
น้ำทิ้ง	ไม่เกินร้อยละ 14

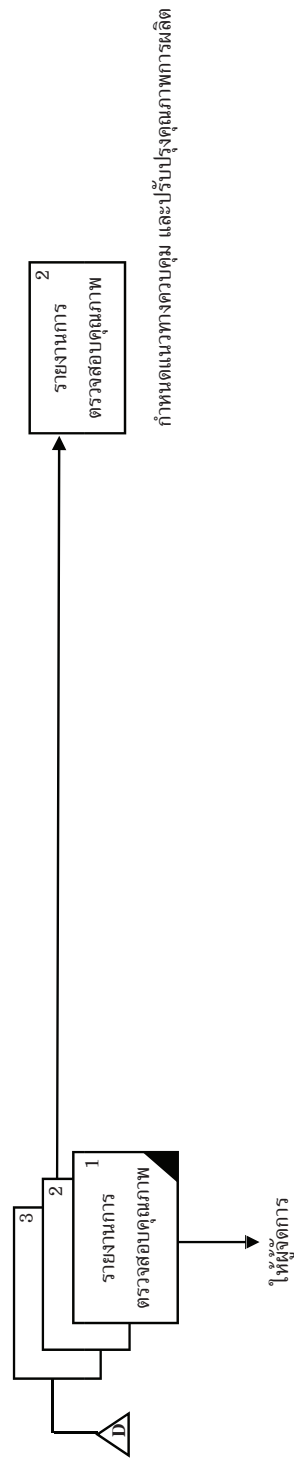
การตรวจสอบคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ	ตรวจสอบคุณภาพน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และปริมาณน้ำมันที่ตกค้าง หรือสูญเสีย แล้วจัดทำ รายงานการตรวจสอบคุณภาพ พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกผลการตรวจสอบ
ต้นฉบับ	ให้ผู้จัดการทราบผลการตรวจสอบคุณภาพ
สำเนฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่ผลิต
สำเนฉบับที่ 2	เก็บไว้เป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ
เจ้าหน้าที่ผลิต	พิจารณาผลการตรวจสอบคุณภาพ กรณีไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ให้กำหนดแนวทางควบคุมและปรับปรุงคุณภาพการผลิต (ดูแผนภูมิทางเดินเอกสารในหน้าถัดไปประกอบ)

การตรวจสอบคุณภาพ

เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ	เจ้าหน้าที่ผลิต
--------------------------	-----------------

1 เมื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำมันปาล์มดิบ เมสตีในปาล์ม และปริมาณน้ำมันที่ตกค้าง หรือสูญเสีย

4. การจำหน่ายน้ำมันปาล์มดิบเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้

สหกรณ์จำหน่ายน้ำมันปาล์มดิบให้โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มเป็นเงินเชื่อ (ไม่มีการจำหน่ายน้ำมันปาล์มดิบเป็นเงินสด) โดยจัดทำ หนังสือสัญญาซื้อขายน้ำมันปาล์มดิบ ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ปริมาณ และราคาน้ำมันปาล์มดิบ รวมถึงระยะเวลาส่งมอบ และเงื่อนไขการชำระเงิน โดยถือน้ำหนักสุทธิของน้ำมันปาล์มดิบปลายทางที่ผู้ซื้อได้รับเป็นเกณฑ์ในการคำนวณมูลค่าขายน้ำมันปาล์มดิบ และรับชำระหนี้ด้วยการให้ผู้ซื้อโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่ตกลงกัน ทั้งนี้ ในฐานะผู้ขายสหกรณ์ต้องรับภาระค่าขนส่งน้ำมันปาล์มดิบ และค่าธรรมเนียมธนาคารที่เกิดขึ้น

4.1 การจำหน่ายน้ำมันปาล์มดิบเป็นเงินเชื่อ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่การตลาด	ซึ่งนำหนักน้ำมันปาล์มดิบที่ส่งให้ผู้ซื้อ จัดทำ ตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบ พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกรายละเอียดของผู้ซื้อ เลขที่สัญญา เลขที่ใบสั่งซื้อ น้ำหนักกรดเปล่าก่อนบรรจุทุกน้ำมันปาล์มดิบ (ขาเข้า) และน้ำหนักกรดที่บรรจุทุกน้ำมันปาล์มดิบส่งให้ผู้ซื้อ (ขาออก) เพื่อทราบน้ำหนักสุทธิต้นทาง รวมถึงบันทึกคุณภาพน้ำมันปาล์มดิบ แล้วให้ผู้ขนส่ง
ผู้ขนส่ง	เมื่อส่งมอบน้ำมันปาล์มดิบ ให้ผู้ซื้อลงชื่อรับสินค้าในตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบ และรับ ตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบของผู้ซื้อ ซึ่งบันทึกน้ำหนักสุทธิปลายทางต้นฉบับ ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน สำเนาฉบับที่ 1 ฉบับที่ 2 และ ตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบของผู้ซื้อ ให้เจ้าหน้าที่การตลาดเมื่อกลับถึงสหกรณ์
เจ้าหน้าที่การตลาด	จัดทำ ใบกำกับสินค้า พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกการขายน้ำมันปาล์มดิบ โดยใช้น้ำหนักสุทธิปลายทางตามตัวชั่งของผู้ซื้อในการคำนวณมูลค่าขายน้ำมันปาล์มดิบ ต้นฉบับใบกำกับสินค้า ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน สำเนาใบกำกับสินค้าฉบับที่ 1 และตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบของผู้ซื้อ ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี สำเนาใบกำกับสินค้าฉบับที่ 2 และสำเนาตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบฉบับที่ 2 เก็บไว้เป็นหลักฐาน

ทุกสิ้นวันจัดทำ ใบสรุปขายน้ำมันปาล์มดิบประจำวัน พร้อมสำเนา 1 ฉบับ สรุปรายการขายน้ำมันปาล์มดิบให้ผู้ซื้อแต่ละราย เรียงลำดับตามเลขที่ตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบ บันทึกน้ำหนักสุทธิต้นทางตามตัวชั่งของสหกรณ์ และบันทึกน้ำหนักสุทธิปลายทางตามตัวชั่งของผู้ซื้อ รวมปริมาณและจำนวนเงินขายน้ำมันปาล์มดิบประจำวัน

ต้นฉบับใบสรุปขายน้ำมันปาล์มดิบประจำวัน และสำเนาตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบ

ฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาใบสรุปขายน้ำมันปาล์มดิบประจำวัน

ฉบับที่ 1

เจ้าหน้าที่บัญชี

ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่การตลาด คือ
ใบสรุปขายน้ำมันปาล์มดิบประจำวัน สำเนาตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบ ฉบับที่ 1
ตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1
แล้วนำไปบันทึกรายการใน สมุดขายน้ำมันปาล์มดิบ ผ่านรายการไป
สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และ บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ

รวบรวมใบสรุปขายน้ำมันปาล์มดิบประจำวัน และสำเนาตัวชั่งน้ำมัน
ปาล์มดิบ ฉบับที่ 1 ไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ สำหรับตัวชั่ง
น้ำมันปาล์มดิบของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 รวบรวมไว้
ในแฟ้มเอกสารชั่วคราวเรียงตามลำดับวันที่
บันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต ลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ XX

เครดิต ขายนํ้ามันปาล์มดิบ XX

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่บัญชีจะบันทึกการขายน้ำมันปาล์มดิบใน ทะเบียนคุม
น้ำมันปาล์มดิบ โดยผ่านรายการจากสมตขายน้ำมันปาล์มดิบ

4.2 การรับชำระหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของ สหกรณ์ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่บัญชี

เมื่อลูกหนี้โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์เพื่อชำระหนี้
ค่าน้ำมันปาล์มดิบ ตรวจสอบตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบของผู้ซื้อ และสำเนา
ใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 จากแฟ้มชั่วคราว กับบัญชีย่อยลูกหนี้ค่าน้ำมัน
ปาล์มดิบ จัดทำ ใบเสร็จรับเงิน พร้อมสำเนา 2 ฉบับ แนบกับตัวชั่ง
น้ำมันปาล์มดิบของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 แล้วส่งให้
เจ้าหน้าที่การเงิน

เจ้าหน้าที่การเงิน

ลงชื่อรับเงินในใบเสร็จรับเงิน

ต้นฉบับ ให้ลูกหนี้เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

สำเนาฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชี พร้อมตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบของผู้ซื้อ
และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 เพื่อใช้เป็นเอกสาร
ประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาฉบับที่ 2 ติดเล่มเก็บไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่บัญชี

ทุกสิ้นวันรวบรวมสำเนาใบเสร็จรับเงิน ฉบับที่ 1 สำเนาใบกำกับสินค้า
ฉบับที่ 1 และตัวชั่งน้ำมันปาล์มดิบของผู้ซื้อ แล้วจัดทำ ใบโอนบัญชี
บันทึกรายการรับชำระหนี้ใน สมุดรายวันทั่วไป แล้วผ่านรายการไป
สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และ บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ
รวบรวมเอกสารดังกล่าวไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่

ทั้งนี้ ในฐานะผู้ขาย สหกรณ์ต้องรับภาระค่าธรรมเนียมธนาคารที่เกิดขึ้น
บันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต เงินฝากธนาคาร xx

ค่าธรรมเนียมธนาคาร xx

เครดิต ลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ xx

(ดูแผนภูมิทางเดินเอกสารในหน้าถัดไปประกอบ)

ตัวอย่าง
หนังสือสัญญาซื้อขายน้ำมันปาล์มดิบ

สัญญาซื้อขายเลขที่.....
วันที่.....

หนังสือสัญญาซื้อขายนี้ทำขึ้นระหว่าง :-

สหกรณ์.....จำกัด ตั้งอยู่เลขที่.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
ซึ่งต่อไปในสัญญาเรียกว่า “ผู้ขาย” ฝ่ายหนึ่ง กับ ตั้งอยู่เลขที่.....
หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด..... ซึ่งต่อไปในสัญญา
เรียกว่า “ผู้ซื้อ” อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายตกลงซื้อขายน้ำมันปาล์มดิบ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ
ประเภทสินค้า น้ำมันปาล์มดิบ (Crude Palm Oil)
ปริมาณน้ำหนักสุทธิ ตัน โดยยึดน้ำหนักของผู้ซื้อเป็นเกณฑ์
ราคา บาท ต่อ กิโลกรัม (เป็นราคาที่ส่งมอบหน้าโรงงานของผู้ซื้อ)
ระยะเวลาส่งมอบสินค้า
คุณภาพสินค้า FFA 5% MAX , IV 50 – 56 , DOBI 2.2 MIN , MOI 0.5 MAX
เงื่อนไขการชำระเงิน ชำระเป็นเงินสด หรือโอนเข้าบัญชี ชื่อบัญชี.....
ธนาคาร..... สาขา..... บัญชีเลขที่.....
ประเภท..... ภายใน..... วัน หลังจากผู้ซื้อได้รับสินค้าจากผู้ขายแล้ว
ในกรณีผู้ซื้อชำระเงินเกินระยะเวลาที่กำหนด ผู้ซื้อยินยอมให้ผู้ขายคิดเป็น
เงินเพิ่มอีกต่างหากตามอัตราดอกเบี้ยร้อยละ..... ต่อเดือนของจำนวนเงิน
ที่ยังค้างชำระเมื่อครบกำหนดชำระแล้ว

หนังสือสัญญานี้ทำขึ้นสองฉบับ ให้ผู้ขายหนึ่งฉบับและให้ผู้ซื้อหนึ่งฉบับ โดยทั้งสองฝ่าย
ได้อ่านและเข้าใจตรงกันโดยตลอด จึงลงลายมือชื่อและประทับตรา (ถ้ามี) ไว้เป็นสำคัญ พร้อมกันนี้ผู้ซื้อ
ได้ส่งสัญญายืนยันข้อตกลงกลับให้ผู้ขายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

.....ผู้ซื้อ
(.....)
ตำแหน่ง
.....ผู้ขาย
(.....)
ตำแหน่ง

5. การจำหน่ายเมล็ดในปาล์มเป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้

สหกรณ์จำหน่ายเมล็ดในปาล์มให้โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มเป็นเงินเชื่อ (ไม่มีการจำหน่ายเมล็ดในปาล์มเป็นเงินสด) และจัดทำหนังสือสัญญาซื้อขายเช่นเดียวกับการจำหน่ายน้ำมันปาล์มดิบ โดยถือน้ำหนักสุทธิของเมล็ดในปาล์มปลายทางที่ผู้ซื้อได้รับเป็นเกณฑ์ในการคำนวณมูลค่าขายเมล็ดในปาล์ม และรับชำระหนี้ด้วยการให้ผู้ซื้อโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่ตกลงกัน ทั้งนี้ ในฐานะผู้ขายสหกรณ์ต้องรับภาระค่าขนส่งน้ำมันปาล์มดิบ และค่าธรรมเนียมธนาคารที่เกิดขึ้น

5.1 การจำหน่ายเมล็ดในปาล์มเป็นเงินเชื่อ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่การตลาด	ชั่งน้ำหนักเมล็ดในปาล์มที่ส่งให้ผู้ซื้อ จัดทำ ตัวชั่งเมล็ดในปาล์ม พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกรายละเอียดของผู้ซื้อ เลขที่สัญญา เลขที่ใบสั่งซื้อ น้ำหนักกรดยก่อนบรรจุเมล็ดในปาล์ม (ขาเข้า) และน้ำหนักสุทธิที่บรรจุเมล็ดในปาล์มส่งให้ผู้ซื้อ (ขาออก) เพื่อทราบน้ำหนักสุทธิต้นทาง รวมถึงบันทึกคุณภาพเมล็ดในปาล์ม แล้วให้ผู้ขนส่ง
ผู้ขนส่ง	เมื่อส่งมอบเมล็ดในปาล์ม ให้ผู้ซื้อลงชื่อรับสินค้าในตัวชั่งเมล็ดในปาล์ม และรับ ตัวชั่งเมล็ดในปาล์มของผู้ซื้อ ซึ่งบันทึกน้ำหนักสุทธิปลายทางต้นฉบับ ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน สำเนาฉบับที่ 1 ฉบับที่ 2 และ ตัวชั่งเมล็ดในปาล์มของผู้ซื้อ ให้เจ้าหน้าที่การตลาดเมื่อกลับถึงสหกรณ์
เจ้าหน้าที่การตลาด	จัดทำ ใบกำกับสินค้า พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกรายการขายเมล็ดในปาล์ม โดยใช้น้ำหนักสุทธิปลายทางตามตัวชั่งของผู้ซื้อในการคำนวณมูลค่าขายเมล็ดในปาล์ม ต้นฉบับใบกำกับสินค้า ให้ผู้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน สำเนาใบกำกับสินค้าฉบับที่ 1 และตัวชั่งเมล็ดในปาล์มของผู้ซื้อ ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี สำเนาใบกำกับสินค้าฉบับที่ 2 และสำเนาตัวชั่งเมล็ดในปาล์ม ฉบับที่ 2 เก็บไว้เป็นหลักฐาน ทุกสิ้นวันจัดทำ ใบสรุปขายเมล็ดในปาล์มประจำวัน พร้อมสำเนา 1 ฉบับ สรุปรายการขายเมล็ดในปาล์มให้ผู้ซื้อแต่ละราย เรียงลำดับตามเลขที่ตัวชั่งเมล็ดในปาล์ม บันทึกน้ำหนักสุทธิต้นทางตามตัวชั่งของสหกรณ์ และบันทึกน้ำหนักสุทธิปลายทางตามตัวชั่งของผู้ซื้อ รวมปริมาณและจำนวนเงินขายเมล็ดในปาล์มประจำวัน

**ต้นฉบับใบสรุปขายเมล็ดในปาล์มประจำวัน
และสำเนาตัวซั้งเมล็ดในปาล์ม**

ฉบับที่ 1

ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสาร
ประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาใบสรุปขายเมล็ดในปาล์มประจำวัน

ฉบับที่ 1

เก็บไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่บัญชี

ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่การตลาด คือ
ใบสรุปขายเมล็ดในปาล์มประจำวัน สำเนาตัวซั้งเมล็ดในปาล์ม ฉบับที่ 1
ตัวซั้งเมล็ดในปาล์มของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 แล้วนำไป
บันทึกรายการใน สมุดขายเมล็ดในปาล์ม ผ่านรายการไป สมุดบัญชี
แยกประเภททั่วไป และ บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม

รวบรวมใบสรุปขายเมล็ดในปาล์มประจำวัน และสำเนาตัวซั้งเมล็ดในปาล์ม
ฉบับที่ 1 ไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่ สำหรับตัวซั้งเมล็ดในปาล์ม
ของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 รวบรวมไว้ในแฟ้มเอกสาร
ชั่วคราวเรียงตามลำดับวันที่
บันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต ลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม

xx

เครดิต ขายเมล็ดในปาล์ม

xx

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่บัญชีจะบันทึกการขายเมล็ดในปาล์มใน ทะเบียนคุม
เมล็ดในปาล์ม โดยผ่านรายการจากสมุดขายเมล็ดในปาล์ม

**5.2 การรับชำระหนี้ค่าเมล็ดในปาล์มโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของ
สหกรณ์ มีขั้นตอนดังนี้**

เจ้าหน้าที่บัญชี

เมื่อลูกหนี้โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์เพื่อชำระหนี้
ค่าเมล็ดในปาล์ม ตรวจสอบตัวซั้งเมล็ดในปาล์มของผู้ซื้อ และสำเนา
ใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 จากแฟ้มชั่วคราว กับบัญชีย่อยลูกหนี้
ค่าเมล็ดในปาล์ม จัดทำ ใบเสร็จรับเงิน พร้อมสำเนา 2 ฉบับ แนบกับ
ตัวซั้งเมล็ดในปาล์มของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1
แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่การเงิน

เจ้าหน้าที่การเงิน

ลงชื่อรับเงินในใบเสร็จรับเงิน

ต้นฉบับ ให้ลูกหนี้เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

สำเนาฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชี พร้อมตัวชี้เมล็ดในปาล์มของผู้ซื้อ และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 เพื่อใช้เป็น เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาฉบับที่ 2 ติดเล่มเก็บไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่บัญชี

ทุกสิ้นวันรวบรวมสำเนาใบเสร็จรับเงิน ฉบับที่ 1 สำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 และตัวชี้เมล็ดในปาล์มของผู้ซื้อ แล้วจัดทำ ใบโอนบัญชี บันทึกรายการรับชำระหนี้ใน สมุดรายวันทั่วไป แล้วผ่านรายการไป สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และ บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม รวบรวมเอกสารดังกล่าวไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่

ทั้งนี้ ในฐานะผู้ขาย สหกรณ์ต้องรับภาระค่าธรรมเนียมธนาคารที่เกิดขึ้น บันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต เงินฝากธนาคาร xx

ค่าธรรมเนียมธนาคาร xx

เครดิต ลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม xx

(ดูแผนภูมิทางเดินเอกสารในหน้าถัดไปประกอบ)

6. การจำหน่ายผลิตผลพลอยได้เป็นเงินสด

ผลิตผลพลอยได้จากการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน ประกอบด้วย กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย กรณีสหกรณ์จำหน่ายผลิตผลพลอยได้ดังกล่าวเป็นเงินสด มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่การตลาด	จัดทำ ใบรับเงินขายสินค้า พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกรายการขายผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิด แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่การเงิน
เจ้าหน้าที่การเงิน	รับเงินค่าขายผลิตผลพลอยได้จากผู้ซื้อ และลงชื่อรับเงินในใบรับเงินขายสินค้า
ต้นฉบับ	ให้ผู้ซื้อเพื่อเป็นหลักฐานนำไปรับผลิตผลพลอยได้
สำเนาฉบับที่ 1	ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
สำเนาฉบับที่ 2	ส่งให้เจ้าหน้าที่ตลาดเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน
เจ้าหน้าที่บัญชี	ทุกสิ้นวันรวบรวมสำเนาใบรับเงินขายสินค้า ฉบับที่ 1 จัดทำ ใบสำคัญรับ แล้วนำไปบันทึกรายการใน สมุดเงินสด และ สมุดขายผลิตผลพลอยได้ จากนั้นผ่านรายการไป สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป รวบรวมเอกสารดังกล่าวไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่บันทึกบัญชี ดังนี้
	เดบิต เงินสด xx
	เครดิต ขายผลิตผลพลอยได้ xx
	ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่บัญชีจะบันทึกรายการขายผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดในทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ โดยผ่านรายการจากสมุดขายผลิตผลพลอยได้
	(ดูแผนภูมิทางเดินเอกสารในหน้าถัดไปประกอบ)

7. การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้เป็นเงินเชื่อและการรับชำระหนี้

สหกรณ์จำหน่ายผลิตผลพลอยได้เป็นเงินเชื่อ โดยอาจรับชำระหนี้เป็นเงินสด หรือให้ผู้ซื้อโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่ตกลงกัน

7.1 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ลอยได้เป็นเงินเชื่อ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่การตลาด จัดทำ ใบกำกับสินค้า พร้อมสำเนา 2 ฉบับ บันทึกรายการขายผลิตภัณฑ์
พลอยได้แต่ละชนิด

ต้นฉบับ ให้ซื้อเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

สำเนาฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชีเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาฉบับที่ 2 ติดเล่มเก็บไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่บัญชี
ทุกสิ้นวันรวบรวมสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 นำไปบันทึกรายการใน
สมุดขายผลิตผลพลอยได้ แล้วผ่านรายการไป สมุดบัญชีแยกประเภท
ทั่วไป และ บัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ จากนั้นเก็บไว้ใน
แฟ้มเอกสารชั่วคราวเรียงตามลำดับวันที่
บันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต ลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้ XX

เครดิต ขยายผลผลิตผลพลอยได้ xx

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่บัญชีจะบันทึกการขายผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดในทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ ผ่านรายการจากสมุดขายผลิตผลพลอยได้

7.2 การรับชำระหนี้ค่าผลิตภัณฑ์ได้เป็นเงินสด หรือโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์ มีขั้นตอนดังนี้

เจ้าหน้าที่บัญชี เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ค่าผลผลิตพลอยได้เป็นเงินสด หรือโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์ ตรวจสอบสำเนาใบกำกับสินค้าฉบับที่ 1 จากแฟ้มชั่วคราว กับบัญชีย่อยลูกหนี้ค่าผลผลิตพลอยได้จัดทำใบเสร็จรับเงิน พร้อมสำเนา 2 ฉบับ แนบกับสำเนาใบกำกับสินค้าฉบับที่ 1 แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่การเงิน

เจ้าหน้าที่การเงิน

ต้นฉบับ ให้ลูกหนี้เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

สำเนาฉบับที่ 1 ให้เจ้าหน้าที่บัญชี พร้อมสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1 เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

สำเนาฉบับที่ 2 ติดเล่มเก็บไว้เป็นหลักฐาน

เจ้าหน้าที่บัญชี

ทุกสิ้นวันรวบรวมสำเนาใบเสร็จรับเงิน ฉบับที่ 1 และสำเนาใบกำกับสินค้า ฉบับที่ 1

- กรณีรับชำระหนี้เป็นเงินสด

จัดทำ ใบสำคัญรับ แล้วบันทึกรายการใน สมุดเงินสด จากนั้นผ่านรายการไป สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และ บัญชีย่อยลูกหนี้ ค่าผลิตผลพลอยได้ รวบรวมเอกสารดังกล่าวไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่บันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต	เงินสด	xx
	เครดิต ลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้	xx

- กรณีลูกหนี้โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของสหกรณ์

จัดทำ ใบโอนบัญชี แล้วบันทึกรายการใน สมุดรายวันทั่วไป จากนั้นผ่านรายการไป สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และ บัญชีย่อยลูกหนี้ ค่าผลิตผลพลอยได้ รวบรวมเอกสารดังกล่าวไว้ในแฟ้มเอกสารเรียงตามลำดับวันที่บันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต	เงินฝากธนาคาร	xx
	ค่าธรรมเนียมธนาคาร (ถ้ามี)	xx
	เครดิต ลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้	xx

(ดูแผนภูมิทางเดินเอกสารในหน้าถัดไปประกอบ)

การคำนวณต้นทุนการผลิต

ในการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน มีส่วนประกอบของต้นทุนการผลิตที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

1. วัตถุดิบทางตรง (Direct materials) หมายถึง ผลิตผลปาล์มน้ำมันที่ใช้ในการผลิต ได้แก่ ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วง รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการรวบรวมผลิตผลปาล์มน้ำมัน ซึ่งถือเป็นต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายผันแปรตามปริมาณการผลิต

2. แรงงานทางตรง (Direct labor) หมายถึง เงินเดือนและค่าจ้างแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ซึ่งถือเป็นต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายคงที่ไม่ผันแปรตามปริมาณการผลิต

3. ค่าใช้จ่ายในการผลิต (Manufacturing overhead) หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการผลิตทั้งหมดที่นอกเหนือจากวัตถุดิบทางตรง และแรงงานทางตรง ได้แก่ ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าโรงงาน ค่าเสื่อมราคาโรงงาน ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์ เป็นต้น ค่าใช้จ่ายในการผลิตบางประเภทเป็นค่าใช้จ่ายผันแปร และบางประเภทเป็นค่าใช้จ่ายคงที่

การคำนวณต้นทุนการผลิตในการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันแบ่งเป็น 2 กรณี

- การคำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวด
- การคำนวณต้นทุนการผลิตวันสิ้นปีทางบัญชี

การคำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวด

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์สามารถใช้ประโยชน์จากต้นทุนการผลิตระหว่างงวดในการควบคุมต้นทุนการผลิต และกำหนดราคาขายต่อหน่วยของน้ำมันปาล์มดิบ และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดโดยมีวิธีการ ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวด} &= \text{วัตถุดิบทางตรงระหว่างงวด} \\ &+ \text{แรงงานทางตรงระหว่างงวด} \\ &+ \text{ค่าใช้จ่ายในการผลิตระหว่างงวด}\end{aligned}$$

วัตถุดิบทางตรงระหว่างงวด ให้ใช้มูลค่ารวมของผลิตผลปาล์มน้ำมัน ประกอบด้วย ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วงที่นำเข้ามาผลิตในระหว่างงวดที่จะคำนวณต้นทุนการผลิต ซึ่งบันทึกในทะเบียนคุมปาล์มทะลาย และทะเบียนคุมปาล์มร่วง ตามแต่กรณี

แรงงานทางตรงระหว่างงวด ให้ใช้จำนวนเงินรวมของบัญชีเงินเดือน และบัญชีค่าจ้างแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตที่เกิดขึ้นในระหว่างงวดที่จะคำนวณต้นทุนการผลิต ซึ่งบันทึกในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

ค่าใช้จ่ายในการผลิตระหว่างงวด ให้ใช้จำนวนเงินรวมของบัญชีต่าง ๆ ที่เป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตที่เกิดขึ้นในระหว่างงวดที่จะคำนวณต้นทุนการผลิต ซึ่งบันทึกในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

ในการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันจะได้น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ ประกอบด้วย กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย ดังนั้น ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดจึงเป็นต้นทุนการผลิตของน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นร่วมกัน สหกรณ์ต้องปันส่วนต้นทุนการผลิตระหว่างงวดเป็นต้นทุนการผลิตระหว่างงวดของน้ำมันปาล์มดิบ ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดของเมล็ดในปาล์ม และต้นทุนการผลิตระหว่างงวดของผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิด โดยใช้รายได้จากการขายน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ต่าง ๆ ที่ผลิตได้ในระหว่างงวดเป็นเกณฑ์ในการคำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วย

ตัวอย่างการปันส่วนต้นทุนการผลิตระหว่างงวด

สหกรณ์มีรายได้จากการขายน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ต่าง ๆ ที่ผลิตได้ในระหว่างงวดที่จะคำนวณต้นทุนการผลิต ดังนี้

ขายน้ำมันปาล์มดิบ	จำนวน	20,000,000.00	บาท
ขายเมล็ดในปาล์ม	จำนวน	3,000,000.00	บาท
ขายกะลาปาล์ม	จำนวน	400,000.00	บาท
ขายทะลายเปล่า	จำนวน	26,000.00	บาท
ขายเส้นใย	จำนวน	4,000.00	บาท
รวม		<u>23,430,000.00</u>	บาท

และมีต้นทุนการผลิตระหว่างงวด ประกอบด้วย

วัตถุดิบทางตรงระหว่างงวด	จำนวน	18,340,000.00	บาท
แรงงานทางตรงระหว่างงวด	จำนวน	190,000.00	บาท
ค่าใช้จ่ายในการผลิตระหว่างงวด	จำนวน	<u>1,170,000.00</u>	บาท
รวม		<u>19,700,000.00</u>	บาท

การปันส่วนต้นทุนการผลิตระหว่างงวดมีวิธีการ ดังนี้

รายการ	การปันส่วน	ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วน
น้ำมันปาล์มดิบ	$\frac{20,000,000 \times 19,700,000}{23,430,000}$	= 16,816,047.80 บาท
เมล็ดในปาล์ม	$\frac{3,000,000 \times 19,700,000}{23,430,000}$	= 2,522,407.17 บาท
กะลาปาล์ม	$\frac{400,000 \times 19,700,000}{23,430,000}$	= 336,320.96 บาท

ทะลายเปล่า	$\frac{26,000 \times 19,700,000}{23,430,000}$	=	21,860.86 บาท
เส้นใย	$\frac{4,000 \times 19,700,000}{23,430,000}$	=	3,363.21 บาท

จะเห็นว่า ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดทั้งสิ้น จำนวน 19,700,000.00 บาท ป็นส่วนเป็น ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดของน้ำมันปาล์มดิบ จำนวน 16,816,047.80 บาท เมล็ดในปาล์ม จำนวน 2,522,407.17 บาท กะลาปาล์ม จำนวน 336,320.96 บาท ทะลายเปล่า จำนวน 21,860.86 บาท และเส้นใย จำนวน 3,363.21 บาท

ทั้งนี้ สหกรณ์สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดโดยมีวิธีการ ดังนี้

$$\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วย} = \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดป็นส่วน}}{\text{ปริมาณที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}}$$

ปริมาณที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด หมายถึง ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม หรือผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิดที่ผลิตได้ในระหว่างงวดที่จะคำนวณต้นทุนการผลิต ซึ่งบันทึกในทะเบียนคุม น้ำมันปาล์มดิบ ทะเบียนคุมเมล็ดในปาล์ม หรือทะเบียนคุมผลิตผลพลอยได้ ตามแต่กรณี

การคำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วย แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

- กรณีไม่มีผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด
- กรณีมีผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด

1. กรณีไม่มีผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดถือเป็นต้นทุนการผลิตของน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ที่ผลิตเสร็จในระหว่างงวด

จากตัวอย่างการป็นส่วนต้นทุนการผลิตระหว่างงวด สหกรณ์ทำการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันโดยใช้ปาล์มทะลาย และปาล์มร่วง รวมจำนวน 5,920 ตัน สามารถสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบได้จำนวน 1,050 ตัน รวมถึงมีเมล็ดในปาล์ม กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย จำนวน 300 ตัน , 320 ตัน , 1,200 ตัน และ 600 ตัน ตามลำดับ โดยไม่มีผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด สหกรณ์สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วย ดังนี้

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของน้ำมันปาล์มดิบ

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของน้ำมันปาล์มดิบ}}{\text{ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}} \\ &= \frac{16,816,047.80}{1,050} \\ &= 16,015.28 \text{ บาท/ตัน หรือ } 16.02 \text{ บาท/กิโลกรัม} \end{aligned}$$

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของเมล็ดในปาล์ม

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของเมล็ดในปาล์ม}}{\text{ปริมาณเมล็ดในปาล์มที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}} \\ &= \frac{2,522,407.17}{300} \\ &= 8,408.02 \text{ บาท/ตัน หรือ } 8.41 \text{ บาท/กิโลกรัม} \end{aligned}$$

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของกะลาปาล์ม

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของกะลาปาล์ม}}{\text{ปริมาณกะลาปาล์มที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}} \\ &= \frac{336,320.96}{320} \\ &= 1,051.00 \text{ บาท/ตัน} \end{aligned}$$

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของทะลายเปล่า

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของทะลายเปล่า}}{\text{ปริมาณทะลายเปล่าที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}} \\ &= \frac{21,860.86}{1,200} \\ &= 18.22 \text{ บาท/ตัน} \end{aligned}$$

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของเส้นใย

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของเส้นใย}}{\text{ปริมาณกะลาปาล์มที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}} \\ &= \frac{3,363.21}{600} \\ &= 5.61 \text{ บาท/ตัน} \end{aligned}$$

2. กรณีมีผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด แม้ว่าจะยังผลิตไม่สำเร็จ แต่ผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวดนั้นได้ใช้วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตไปแล้วบางส่วน ดังนั้น ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดจึงถือเป็นต้นทุนการผลิตของน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ที่ผลิตเสร็จ รวมถึงเป็นต้นทุนการผลิตของผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวดด้วย

ทั้งนี้ สหกรณ์ต้องประมาณ **ขั้นความสำเร็จ** ในการใช้ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดของผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด เพื่อคำนวณ **ปริมาณเทียบเท่าสำเร็จรูปของผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด** โดยไม่ต้องคำนึงถึงผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือต้นงวด เนื่องจากผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือต้นงวดได้นำมาผลิตต่อจนสำเร็จ และรวมอยู่ในปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ที่ผลิตเสร็จในงวดปัจจุบันแล้ว

ตัวอย่างการคำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วย กรณีมีผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด โดยใช้ข้อมูลเช่นเดียวกับตัวอย่างในหน้า 115 หากแต่สหกรณ์มีผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด จำนวน 12 กระบะ น้ำหนัก 10 ตัน/กระบะ รวมจำนวน 120 ตัน ซึ่งได้ผ่านกระบวนการนึ่งให้สุกแล้ว สหกรณ์ประมาณ **ขั้นความสำเร็จ** ในการใช้ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดของผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวดดังกล่าว ร้อยละ 15 การคำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยมีวิธีการ ดังนี้

1. คำนวณหาปริมาณผลิตผลปาล์มน้ำมันที่นำเข้าผลิตจนสำเร็จ ดังนี้

$$\begin{aligned} &\text{ผลิตผลปาล์มน้ำมันที่นำเข้าผลิต} - \text{ผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด} \\ &= 5,920 - 120 \\ &= 5,800 \text{ ตัน} \end{aligned}$$

2. คำนวณหาอัตราร้อยละของน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ ดังนี้

$$\begin{aligned} &\text{น้ำมันปาล์มดิบ จำนวน 1,050 ตัน คิดเป็นร้อยละ} = \frac{1,050 \times 100}{5,800} = 18.10 \end{aligned}$$

$$\begin{array}{llll} \text{เมล็ดในปาล์ม} & \text{จำนวน} & 300 \text{ ตัน} & \text{คิดเป็นร้อยละ} = \frac{300 \times 100}{5,800} = 5.17 \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} \text{กะลาปาล์ม} & \text{จำนวน} & 320 \text{ ตัน} & \text{คิดเป็นร้อยละ} = \frac{320 \times 100}{5,800} = 5.52 \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} \text{ทะลายเปล่า} & \text{จำนวน} & 1,200 \text{ ตัน} & \text{คิดเป็นร้อยละ} = \frac{1,200 \times 100}{5,800} = 20.69 \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} \text{เส้นใย} & \text{จำนวน} & 600 \text{ ตัน} & \text{คิดเป็นร้อยละ} = \frac{600 \times 100}{5,800} = 10.34 \end{array}$$

จะเห็นว่า ผลผลิตปาล์มน้ำมันที่นำเข้าผลิตจนสำเร็จ จำนวน 5,800 ตัน สามารถสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบได้ ร้อยละ 18.10 และได้เมล็ดในปาล์ม กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย ร้อยละ 5.17, 5.52, 20.69 และ 10.34 ตามลำดับ

3. คำนวณหาปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้ กรณีนำผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวดเข้าผลิตจนสำเร็จตามอัตราร้อยละที่คำนวณได้ตามข้อ 2

$$\begin{array}{llll} \text{น้ำมันปาล์มดิบ} & \text{ผลิตได้ร้อยละ} & 18.10 & \\ & \text{คิดเป็นน้ำหนัก} & = \frac{18.10 \times 120}{100} = 21.72 \text{ ตัน} \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} \text{เมล็ดในปาล์ม} & \text{ผลิตได้ร้อยละ} & 5.17 & \\ & \text{คิดเป็นน้ำหนัก} & = \frac{5.17 \times 120}{100} = 6.20 \text{ ตัน} \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} \text{กะลาปาล์ม} & \text{ผลิตได้ร้อยละ} & 5.52 & \\ & \text{คิดเป็นน้ำหนัก} & = \frac{5.52 \times 120}{100} = 6.62 \text{ ตัน} \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} \text{ทะลายเปล่า} & \text{ผลิตได้ร้อยละ} & 20.69 & \\ & \text{คิดเป็นน้ำหนัก} & = \frac{20.69 \times 120}{100} = 24.83 \text{ ตัน} \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} \text{เส้นใย} & \text{ผลิตได้ร้อยละ} & 10.34 & \\ & \text{คิดเป็นน้ำหนัก} & = \frac{10.34 \times 120}{100} = 12.41 \text{ ตัน} \end{array}$$

จะเห็นว่า ผลผลิตปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด จำนวน 120 ตัน เมื่อนำมาผลิตสำเร็จสามารถสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบได้ จำนวน 21.72 ตัน และได้เมล็ดในปาล์ม กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย จำนวน 6.20 ตัน , 6.62 ตัน , 24.83 ตัน และ 12.41 ตัน ตามลำดับ

4. คำนวณปริมาณเทียบเท่าสำเร็จรูปของผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด ตามขั้นความสำเร็จที่สหกรณ์ประมาณไว้ คือ ร้อยละ 15 ดังนี้

$$\text{ปริมาณเทียบเท่าน้ำมันปาล์มดิบ} = \frac{21.72 \times 15}{100} = 3.26 \text{ ตัน}$$

$$\text{ปริมาณเทียบเท่าเมล็ดในปาล์ม} = \frac{6.20 \times 15}{100} = 0.93 \text{ ตัน}$$

$$\text{ปริมาณเทียบเท่ากะลาปาล์ม} = \frac{6.62 \times 15}{100} = 0.99 \text{ ตัน}$$

$$\text{ปริมาณเทียบเท่าทะลายเปล่า} = \frac{24.83 \times 15}{100} = 3.72 \text{ ตัน}$$

$$\text{ปริมาณเทียบเท่าเส้นใย} = \frac{12.41 \times 15}{100} = 1.86 \text{ ตัน}$$

จะเห็นว่า ผลผลิตปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด จำนวน 120 ตัน ซึ่งประมาณขั้นความสำเร็จในการใช้ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดไว้ร้อยละ 15 คิดเป็นปริมาณเทียบเท่าน้ำมันปาล์มดิบ จำนวน 3.26 ตัน เมล็ดในปาล์ม จำนวน 0.93 ตัน กะลาปาล์ม จำนวน 0.99 ตัน ทะลายเปล่า จำนวน 3.72 ตัน และเส้นใย จำนวน 1.86 ตัน

5. คำนวณต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วย ดังนี้

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของน้ำมันปาล์มดิบ

$$= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของน้ำมันปาล์มดิบ}}{\text{ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}}$$

ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด

= ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบที่ผลิตสำเร็จจริง + ปริมาณเทียบเท่าน้ำมันปาล์มดิบของผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด

$$= \frac{16,816,047.80}{1,050 + 3.26}$$

$$= \frac{16,816,047.80}{1,053.26}$$

$$= 15,965.71 \text{ บาท/ตัน หรือ } 15.97 \text{ บาท/กิโลกรัม}$$

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของเมล็ดในปาล์ม

$$= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของเมล็ดในปาล์ม}}{\text{ปริมาณเมล็ดในปาล์มที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}}$$

ปริมาณเมล็ดในปาล์มที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด

= ปริมาณเมล็ดในปาล์มที่ผลิตสำเร็จจริง + ปริมาณเทียบเท่าเมล็ดในปาล์ม
ของผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด

$$= \frac{2,522,407.17}{300 + 0.93}$$

$$= \frac{2,522,407.17}{300.93}$$

$$= 8,382.04 \text{ บาท/ตัน หรือ } 8.38 \text{ บาท/กิโลกรัม}$$

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของกะลาปาล์ม

$$= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของกะลาปาล์ม}}{\text{ปริมาณกะลาปาล์มที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}}$$

ปริมาณกะลาปาล์มที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด

= ปริมาณกะลาปาล์มที่ผลิตสำเร็จจริง + ปริมาณเทียบเท่ากะลาปาล์มของ
ผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด

$$= \frac{336,320.96}{320 + 0.99}$$

$$= \frac{336,320.96}{320.99}$$

$$= 1,047.76 \text{ บาท/ตัน}$$

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของทะเลายเปล่า

$$= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของทะเลายเปล่า}}{\text{ปริมาณทะเลายเปล่าที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}}$$

ปริมาณทะเลายเปล่าที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด

= ปริมาณทะเลายเปล่าที่ผลิตสำเร็จจริง + ปริมาณเทียบเท่าทะเลายเปล่าของ
ผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด

$$= \frac{21,860.86}{1,200 + 3.72}$$

$$= \frac{21,860.86}{1,203.72}$$

$$= 18.16 \text{ บาท/ตัน}$$

ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดต่อหน่วยของเส้นใย

$$= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตระหว่างงวดปันส่วนของเส้นใย}}{\text{ปริมาณเส้นใยที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด}}$$

ปริมาณเส้นใยที่ผลิตสำเร็จในระหว่างงวด

= ปริมาณเส้นใยที่ผลิตสำเร็จจริง + ปริมาณเทียบเท่าเส้นใยของผลิตผลปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคงเหลือปลายงวด

$$= \frac{3,363.21}{600 + 1.86}$$

$$= \frac{3,363.21}{601.86}$$

$$= 5.59 \text{ บาท/ตัน}$$

การคำนวณต้นทุนการผลิตวันสิ้นปีทางบัญชี

สหกรณ์ส่วนใหญ่จะเร่งดำเนินการแปรรูปเพื่อไม่ให้มีผลผลิตปาล์มน้ำมันระหว่างผลิตคองเหลือสิ้นปีทางบัญชี สำหรับผลผลิตปาล์มน้ำมันที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตคองเหลือ ณ วันสิ้นปี สหกรณ์จะทำการตรวจนับด้วยการชั่งน้ำหนัก และตีราคา

ต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น = วัตถุดิบทางตรง + แรงงานทางตรง + ค่าใช้จ่ายในการผลิต

วัตถุดิบทางตรง ให้สหกรณ์ตีราคาผลผลิตปาล์มน้ำมันที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตคองเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ที่กำหนด เพื่อใช้ในการคำนวณต้นทุนการผลิต ดังนี้

	บาท
ปาล์มทะลายคองเหลือต้นปี	xx
ปาล์มร่วงคองเหลือต้นปี	xx
	xx
บวก ซื้อปาล์มทะลาย	xx
ซื้อปาล์มร่วง	xx
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	xx
รวม	xx
หัก ปาล์มทะลายคองเหลือสิ้นปี	xx
ปาล์มร่วงคองเหลือสิ้นปี	xx
ผลผลิตปาล์มน้ำมันใช้ไปในการผลิต	xx

วิธีปฏิบัติทางบัญชี ให้โอนปิดบัญชีเกี่ยวกับผลผลิตปาล์มน้ำมันที่ใช้เป็นวัตถุดิบเข้าบัญชีต้นทุนการผลิต และบันทึกผลผลิตปาล์มน้ำมันคองเหลือสิ้นปี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ต้นทุนการผลิต	xx
	ปาล์มทะลายคองเหลือสิ้นปี	xx
	ปาล์มร่วงคองเหลือสิ้นปี	xx
เครดิต	ปาล์มทะลายคองเหลือต้นปี	xx
	ปาล์มร่วงคองเหลือต้นปี	xx
	ซื้อปาล์มทะลาย	xx
	ซื้อปาล์มร่วง	xx
	ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	xx

แรงงานทางตรง ให้โอนปิดบัญชีเงินเดือนและบัญชีค่าจ้างแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิต
เข้าบัญชีต้นทุนการผลิต บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ต้นทุนการผลิต	XX
	เครดิต เงินเดือน	XX
	ค่าจ้างแรงงาน	XX

ค่าใช้จ่ายในการผลิต ให้โอนปิดบัญชีต่างๆ ที่เป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตเข้าบัญชีต้นทุน
การผลิต บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ต้นทุนการผลิต	XX
	เครดิต ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน	XX
	ค่าเคมีภัณฑ์	XX
	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	XX
	ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าโรงงาน	XX
	ค่าเสื่อมราคาโรงงาน	XX
	ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์	XX
	ค่าเสื่อมราคาอาคาร	XX
	ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์	XX
		XX
		XX

ฯลฯ

ทั้งนี้ บัญชีต้นทุนการผลิตซึ่งเกิดจากการโอนปิดบัญชีที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบทางตรง
แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต ให้สหกรณ์แสดงรายการในงบต้นทุนการผลิตตามแบบที่
นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

การตรวจนับและตีราคาสินค้าคงเหลือสิ้นปี

การดำเนินธุรกิจแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันของสหกรณ์ สินค้าคงเหลือ ประกอบด้วย
น้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์ม และผลิตผลพลอยได้แต่ละชนิด สหกรณ์ต้องจัดให้มีการตรวจนับสินค้า
คงเหลือสิ้นปีทางบัญชี โดยแต่งตั้งผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการตรวจนับไม่น้อยกว่า 3 คน
เพื่อทราบปริมาณและสภาพของสินค้าคงเหลือตามความเป็นจริง โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะ
สินค้าคงเหลือ เช่น ตรวจวัด ชั่งน้ำหนัก หาศักยภาพ เป็นต้น แล้วจัดทำใบตรวจนับสินค้าคงเหลือ และ
ให้กรรมการตรวจนับลงลายมือชื่อกำกับใบตรวจนับสินค้าคงเหลือทุกใบ

สำหรับการตีราคาสินค้าคงเหลือให้สหกรณ์ตีราคาตามราคาทุน หรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า ซึ่งเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ราคาทุนของสินค้าคงเหลือดังกล่าวคำนวณโดยใช้ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยทั้งปี ดังนี้

$$\text{ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย} = \frac{\text{ต้นทุนการผลิตปีส่วน}}{\text{ปริมาณที่ผลิตได้}}$$

$$\text{ราคาทุนของสินค้าคงเหลือ} = \text{ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย} \times \text{ปริมาณสินค้าคงเหลือ}$$

ตัวอย่างการคำนวณราคาทุนของน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือสิ้นปี

สหกรณ์ผลิตน้ำมันปาล์มดิบได้ทั้งสิ้น จำนวน 6,700 ตัน โดยมีต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นจำนวน 132,000,000.00 บาท สหกรณ์ปันส่วนต้นทุนการผลิตของน้ำมันปาล์มดิบ โดยใช้รายได้จากการขายน้ำมันปาล์มดิบ เมล็ดในปาล์มและผลิตผลพลอยได้ที่ผลิตได้เป็นเกณฑ์ จำนวน 110,000,000.00 บาท และสหกรณ์มีน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี จำนวน 200 ตัน

$$\begin{aligned}\text{ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของน้ำมันปาล์มดิบ} &= \frac{\text{ต้นทุนการผลิตปีส่วนของน้ำมันปาล์มดิบ}}{\text{ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบที่ผลิตได้}} \\ &= \frac{110,000,000.00}{6,700} \\ &= 16,417.91 \text{ บาท/ตัน}\end{aligned}$$

ราคาทุนของน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือสิ้นปีทางบัญชี

$$\begin{aligned}&= \text{ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของน้ำมันปาล์มดิบ} \times \text{ปริมาณน้ำมันปาล์มดิบคงเหลือ} \\ &= 16,417.91 \times 200 \\ &= 3,283,582.00 \text{ บาท}\end{aligned}$$

อนึ่ง การคำนวณราคาทุนของเมล็ดในปาล์ม กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใยคงเหลือสิ้นปีทางบัญชีให้ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

การจัดทำงบทดลอง

ภายหลังจากบันทึกรายการเงินที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของสหกรณ์ตามเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีในสมุดบันทึกการขึ้นต้น โดยเรียงตามลำดับก่อนหลังที่รายการเงินนั้นเกิดขึ้น และผ่านรายการไปสมุดบันทึกการขึ้นปลายเรียบร้อยแล้ว เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรบันทึกบัญชีตามหลักการบัญชีคู่ รายการเงินทุกรายการจะบันทึกบัญชี 2 ด้าน คือ ด้านเดบิต และเครดิต ซึ่งจำนวนเงินรวมด้านเดบิตจะต้องเท่ากับด้านเครดิตเสมอ สหกรณ์สามารถพิสูจน์ความถูกต้องของการบันทึกบัญชีตามหลักการบัญชีคู่ได้โดยการจัดทำงบทดลอง

ความหมายของงบทดลอง

งบทดลอง คือ รายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงยอดคงเหลือของบัญชีต่างๆ ทุกบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ณ วันใดวันหนึ่ง เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของการบันทึกบัญชีตามหลักการบัญชีคู่ ซึ่งจำนวนเงินรวมของบัญชีที่มียอดคงเหลือด้านเดบิตจะต้องเท่ากับจำนวนเงินรวมของบัญชีที่มียอดคงเหลือด้านเครดิต

โดยทั่วไปสหกรณ์จะจัดทำงบทดลองประจำเดือนนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวทางการเงินของสหกรณ์ เพื่อนำข้อมูลในงบทดลองไปใช้ในการวางแผน และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานต่อไป อย่างไรก็ตาม งบทดลองแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์อย่างคร่าวๆ เท่านั้น

ประโยชน์ของงบทดลอง

1. ช่วยในการพิสูจน์ความถูกต้องของการบันทึกบัญชีตามหลักการบัญชีคู่
2. ช่วยในการตรวจสอบการบันทึกบัญชีว่าได้มีการบันทึกบัญชีผิดพลาด หรือมีรายการผิดปกติ
3. ช่วยให้การจัดการการเงินต่างๆ ได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขาย/บริการ และงบต้นทุนการผลิต เป็นไปโดยสะดวกรวดเร็วขึ้น
4. ข้อมูลในงบทดลองที่นำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ สามารถใช้ในการวางแผนงาน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้

รูปแบบของงบทดลอง

งบทดลองที่ใช้อยู่ในสหกรณ์มีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีประโยชน์แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้ รูปแบบงบทดลองที่สหกรณ์ใช้โดยทั่วไป ได้แก่ งบทดลองแบบ 2 ช่อง งบทดลองแบบ 6 ช่อง และงบทดลองแบบ 8 ช่อง

วันที่.....

คำอธิบายประกอบและการจัดทำบทลงแบบ 2 ช่อง

- ชื่อสหกรณ์ - วันที่	ระบุชื่อสหกรณ์ที่จัดทำบทลง ให้ระบุวันที่ เดือน ปี ที่แสดงข้อมูลในบัญชีแยกประเภททั่วไป ที่นำมาจัดทำบทลง
ช่องที่ (1) “ลำดับที่”	- บันทึกลำดับที่ของรายการบัญชีเรียงตามลำดับ เพื่อทราบจำนวนบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
ช่องที่ (2) “ชื่อบัญชี”	- บันทึกชื่อบัญชีต่างๆ ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปทุกบัญชี โดยเรียงตามประเภทของบัญชี คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย
ช่องที่ (3) “หน้าบัญชี”	- บันทึกหน้าบัญชีของแต่ละบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
ช่องที่ (4) “ยอดคงเหลือ”	- ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือของบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชีมาใส่ให้ตรงกับชื่อบัญชี โดยใส่ยอดคงเหลือด้านเดบิต หรือเครดิตตามบัญชีแยกประเภทให้ถูกต้องตรงกัน โดยบัญชีประเภทสินทรัพย์มียอดคงเหลือทางด้านเดบิต ประเภทหนี้สิน มียอดคงเหลือด้านเครดิต ประเภททุนมียอดคงเหลือด้านเครดิต ประเภทรายได้มียอดคงเหลือด้านเครดิต และประเภทค่าใช้จ่าย มียอดคงเหลือด้านเดบิต จากนั้น คำนวณหาจำนวนเงินรวมของยอดคงเหลือด้านเดบิต และยอดคงเหลือด้านเครดิต ◆ กรณีจำนวนเงินรวมของยอดคงเหลือด้านเดบิต และเครดิต เท่ากัน เรียกว่า งบทดลองลงตัว ◆ กรณีจำนวนเงินรวมของยอดคงเหลือด้านเดบิต และเครดิต ไม่เท่ากัน เรียกว่า งบทดลองไม่ลงตัว อาจมีการผิดพลาดจากสาเหตุต่างๆ ได้แก่ - การบันทึกในสมุดบันทึกรายการขั้นต้นผิดพลาด - การผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปผิดพลาด - การบวกเลขผิด

คำอธิบายประกอบและการจัดทำบทลงแบบ 6 ช่อง

- ชื่อสหกรณ์ - วันที่	ระบุชื่อสหกรณ์ที่จัดทำบทลง ให้ระบุวันที่ เดือน ปี ที่แสดงข้อมูลในบัญชีแยกประเภททั่วไป ที่นำมาจัดทำบทลง
ช่องที่ (1) “ลำดับที่”	- บันทึกลำดับที่ของรายการบัญชีเรียงตามลำดับ เพื่อทราบ จำนวนบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
ช่องที่ (2) “ชื่อบัญชี”	- บันทึกชื่อบัญชีต่างๆ ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปทุกบัญชี โดยเรียงตามประเภทของบัญชี คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย
ช่องที่ (3) “หน้าบัญชี”	- บันทึกหน้าบัญชีของแต่ละบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภท ทั่วไป
ช่องที่ (4) “ยอดยกมาต้นเดือน/ ต้นงวด/ต้นปี”	- ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือต้นเดือน/ต้นงวด/ต้นปีของบัญชี แยกประเภทแต่ละบัญชีมาใส่ให้ตรงกับชื่อบัญชี โดยใส่ ยอดคงเหลือด้านเดบิต หรือเครดิตตามบัญชีแยกประเภท ให้ถูกต้อง
ช่องที่ (5) “รายการระหว่างเดือน/ ระหว่างงวด/ระหว่างปี”	- ให้นำจำนวนเงินรวมของรายการที่เกิดขึ้นระหว่างเดือน/ ระหว่างงวด/ระหว่างปี โดยแสดงจำนวนที่เพิ่มขึ้น หรือลดลง ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่เคลื่อนไหวในแต่ละบัญชีทั้งด้านเดบิต และ เครดิต หากบัญชีใดมีรายการเคลื่อนไหวทั้งด้านเดบิต และ เครดิตจะมีจำนวนเงินทั้งในช่องเดบิต และเครดิต
ช่องที่ (6) “ยอดคงเหลือสิ้นเดือน/ สิ้นงวด/สิ้นปี”	- ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นเดือน/สิ้นงวด/สิ้นปี ที่จัดทำบทลง ซึ่งได้จากยอดคงเหลือยกมา บวก หรือหัก จำนวนที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงระหว่างเดือน/ระหว่างงวด/ระหว่างปี โดยแต่ละบัญชีจะมีจำนวนเงินยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นเดือน/ สิ้นงวด/สิ้นปี ในด้านเดบิต หรือเครดิตเพียงด้านเดียว และต้อง ตรงกับยอดคงเหลือตามบัญชีแยกประเภท

ทั้งนี้ เมื่อรวมจำนวนเงินในช่องเดบิต และช่องเครดิตของทุกบัญชีแล้ว ผลรวมของช่อง
เดบิต และช่องเครดิตของแต่ละคู่จะต้องเท่ากัน

คำอธิบายประกอบและการจัดทำบทลงแบบ 8 ช่อง

- ชื่อสหกรณ์ - วันที่	ระบุชื่อสหกรณ์ที่จัดทำบทลง ให้ระบุวันที่ เดือน ปี ที่แสดงข้อมูลตามที่ปรากฏในบัญชี แยกประเภททั่วไปที่นำมาจัดทำบทลง
ช่องที่ (1) “ลำดับที่”	- บันทึกลำดับที่ของรายการบัญชีเรียงตามลำดับ เพื่อทราบ จำนวนบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป
ช่องที่ (2) “ชื่อบัญชี”	- บันทึกชื่อบัญชีต่างๆ ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปทุกบัญชี โดยเรียงตามประเภทของบัญชี คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย
ช่องที่ (3) “หน้าบัญชี”	- บันทึกหน้าบัญชีของแต่ละบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภท ทั่วไป
ช่องที่ (4) “ยอดยกมาต้นงวด/ต้นปี”	- ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือต้นงวด/ต้นปีของบัญชี แยกประเภทแต่ละบัญชีมาใส่ให้ตรงกับชื่อบัญชี โดยใส่ ยอดคงเหลือด้านเดบิต หรือเครดิตตามบัญชีแยกประเภท ให้ถูกต้อง
ช่องที่ (5) “รายการระหว่างต้นงวด/ต้นปี ถึงเดือน....(ก่อน).....”	- ให้นำจำนวนเงินรวมของรายการที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นงวด/ต้นปี สะสมจนถึงเดือนก่อน โดยแสดงจำนวนที่เพิ่มขึ้น หรือลดลง ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่เคลื่อนไหวสะสมของแต่ละบัญชีทั้งด้านเดบิต และเครดิต หากบัญชีใดมีรายการเคลื่อนไหวทั้งด้านเดบิต และ เครดิตจะมีจำนวนเงินทั้งในช่องเดบิต และเครดิต
ช่องที่ (6) “รายการระหว่างเดือน(ปัจจุบัน).....”	- ให้นำจำนวนเงินรวมของรายการที่เกิดขึ้นระหว่างเดือน โดยแสดงจำนวนที่เพิ่มขึ้น หรือลดลง ซึ่งเป็นจำนวนเงิน ที่เคลื่อนไหวในแต่ละบัญชีทั้งด้านเดบิต และเครดิต หากบัญชี ใดมีรายการเคลื่อนไหวทั้งด้านเดบิต และเครดิตจะมีจำนวนเงิน ทั้งในช่องเดบิต และเครดิต
ช่องที่ (7) “ยอดคงเหลือสิ้นเดือน/ สิ้นงวด/สิ้นปี”	- ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นเดือน/สิ้นงวด/สิ้นปี ที่จัดทำบทลง ซึ่งได้จากยอดคงเหลือต้นงวด/ต้นปี บวก หรือหักรายการระหว่างต้นงวด/ต้นปีถึงเดือนก่อน และรายการ ระหว่างเดือนปัจจุบัน โดยแต่ละบัญชีจะมีจำนวนเงิน ยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นเดือน/สิ้นงวด/สิ้นปี ในด้านเดบิต หรือ เครดิตเพียงด้านเดียว และต้องตรงกับยอดคงเหลือตามบัญชี แยกประเภท

ทั้งนี้ เมื่อรวมจำนวนเงินในช่องเดบิต และช่องเครดิตของทุกบัญชีแล้ว ผลรวมของช่อง
เดบิต และช่องเครดิตของแต่ละคู่จะต้องเท่ากัน

ข้อสังเกตในการจัดทำบทลง

ในการจัดทำบทลง เมื่อรวมจำนวนเงินในช่องเดบิตและช่องเครดิตของทุกบัญชีแล้ว ผลรวมของช่องเดบิตและช่องเครดิตแต่ละคู่เท่ากัน เรียกว่า บทลงลงตัว แต่ไม่ได้หมายความว่า การจัดทำบัญชีถูกต้องเสมอไป กรณีต่างๆ ต่อไปนี้แสดงถึงการจัดทำบัญชีที่ไม่ถูกต้อง แต่งบทลงลงตัว ได้แก่

1. การบันทึกรายการบัญชีผิดประเภทด้วยจำนวนเงินที่เท่ากันทั้งด้านเดบิตและเครดิต

ตัวอย่าง สหกรณ์รับเงินค่าขายสินค้า จำนวน 500.- บาท บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	เงินสด	500.-
-------	--------	-------

เครดิต	ขายสินค้า	500.-
--------	-----------	-------

หากแต่บันทึกรายการบัญชีผิดประเภทเป็นรับเงินค่าบริการ

เดบิต	เงินสด	500.-
-------	--------	-------

เครดิต	รายได้ค่าบริการ	500.-
--------	-----------------	-------

2. การละเว้นไม่บันทึกรายการบัญชี

ตัวอย่าง สหกรณ์รับเงินรายได้ค่าเช่า จำนวน 4,000.- บาท บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	เงินสด	4,000.-
-------	--------	---------

เครดิต	รายได้ค่าเช่า	4,000.-
--------	---------------	---------

หากแต่ไม่ได้บันทึกบัญชีด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม จึงไม่ปรากฏรายการบัญชี

ดังกล่าวในงบทดลอง

3. การผ่านรายการจากสมุดบันทึกการขึ้นต้นไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปผิดพลาด

โดยสลับด้านกันทั้งด้านเดบิตและเครดิต ทำให้การกระทบยอดคงเหลือขัดแย้งกันเอง

4. การบันทึกตัวเลขผิดด้วยจำนวนเงินที่เท่ากันทั้งด้านเดบิตและเครดิต

ตัวอย่าง สหกรณ์จ่ายค่าเบี้ยประกันภัย จำนวน 1,000.- บาท บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเบี้ยประกันภัย	1,000.-
-------	-------------------	---------

เครดิต	เงินสด	1,000.-
--------	--------	---------

หากแต่บันทึกตัวเลขผิดด้วยจำนวนเงิน 2,000.- บาท

เดบิต	ค่าเบี้ยประกันภัย	2,000.-
-------	-------------------	---------

เครดิต	เงินสด	2,000.-
--------	--------	---------

การค้นหาข้อผิดพลาดเมื่องบทดลองไม่ลงตัว

กรณีที่รวมจำนวนเงินในช่องเดบิต และช่องเครดิตของทุกบัญชีแล้วผลรวมของช่องเดบิต และช่องเครดิตไม่เท่ากัน เรียกว่า งบทดลองไม่ลงตัว ให้ค้นหาข้อผิดพลาดโดยปฏิบัติ ดังนี้

1. บวกเลขในงบทดลองใหม่ทั้งช่องเดบิต และช่องเครดิต

2. ตรวจสอบว่ายอดคงเหลือของแต่ละรายการบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปนำมาลงในงบทดลองด้วยจำนวนเงินที่ถูกต้องหรือไม่

3. ตรวจสอบว่ายอดคงเหลือของแต่ละรายการบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปนำมาลงในงบทดลองช่องเดบิต หรือช่องเครดิตถูกต้องหรือไม่

4. ตรวจสอบว่ารายการบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปนำมาลงในบทดลองครบถ้วนทุกบัญชีหรือไม่

5. ตรวจสอบว่าการคำนวณยอดคงเหลือของแต่ละรายการบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปถูกต้องและตรงกับในบทดลองหรือไม่

6. ตรวจสอบว่าการผ่านรายการบัญชีจากสมุดบันทึกรายการขึ้นต้นไปบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้องด้วยจำนวนเงินที่ถูกต้องหรือไม่ และผ่านรายการไปช่องเดบิต หรือช่องเครดิตถูกต้องหรือไม่

7. ตรวจสอบว่าการบวกเลขในสมุดเงินสดถูกต้องหรือไม่

นอกจากนี้ ยังอาจค้นหาข้อผิดพลาดโดยใช้วิธีลัด ดังนี้

1. ให้นำผลต่างระหว่างจำนวนเงินรวมด้านเดบิตกับด้านเครดิตหารด้วย 2 แล้วตรวจสอบว่ารายการบัญชีใดในบทดลองมียอดคงเหลือเท่ากับผลลัพธ์ที่ได้นั้น ซึ่งข้อผิดพลาดนี้อาจเกิดจากการนำยอดคงเหลือของรายการบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปมาลงในบทดลองผิดด้าน เช่น จำนวนเงินรวมด้านเครดิตสูงกว่าด้านเดบิต 1,000.- บาท ให้นำผลต่างนั้นมาหารด้วย 2 ได้ผลลัพธ์ 500.- บาท แล้วจึงตรวจสอบว่ารายการบัญชีใดในบทดลองที่มียอดคงเหลือด้านเครดิต 500.- บาท ซึ่งที่ถูกต้องรายการบัญชีดังกล่าวควรอยู่ด้านเดบิต เป็นต้น

2. กรณีมีผลต่างระหว่างจำนวนเงินรวมด้านเดบิตกับด้านเครดิตเป็นจำนวน 0.01 , 0.10 , 1.00 , 10 , 100 บาท ฯลฯ ข้อผิดพลาดนี้อาจเกิดจากการบวก หรือลบตัวเลขผิดให้สอบทานการบวกเลขใหม่อีกครั้งหนึ่ง

3. ให้นำผลต่างระหว่างจำนวนเงินรวมด้านเดบิตกับด้านเครดิตหารด้วย 9 หากลงตัว และผลลัพธ์เป็นตัวเลขหลักเดียว แสดงว่าเขียนตัวเลขจำนวนเงินกลับกันในหลักหน่วยกับหลักสิบ เช่น 123 เป็น 132 (ต่างกันอยู่ 9 และหารด้วย 9 เท่ากับ 1) ถ้าผลลัพธ์เป็นตัวเลข 2 หลัก แสดงว่าเขียนตัวเลขจำนวนเงินกลับกันในหลักสิบกับหลักร้อย เช่น 123 เป็น 213 (ต่างกันอยู่ 90 หารด้วย 9 เท่ากับ 10) เช่นนี้ตามลำดับ

การจัดทำรายการปรับปรุงบัญชีเมื่อสิ้นปีทางบัญชี

ในการคำนวณหาผลการดำเนินงานตามเกณฑ์คงค้าง ต้องปรับปรุงรายการบัญชีในวันสิ้นงวดบัญชีให้ถูกต้อง เพื่อจะได้ทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายที่ควรจะเป็นของงวดบัญชีนั้นๆ ทั้งนี้จำนวนเงินของบัญชีต่างๆ ในบทดลองก่อนปรับปรุงรายการยังไม่อาจนำมาแสดงในงบการเงินได้ทันทีเนื่องจากรายการบัญชีในระหว่างงวดนั้นอาจมีรายการที่คาบเกี่ยวกับงวดบัญชีปีถัดไป กล่าวคือ อาจมีรายการรับเงินบางรายการที่รับมาเกินกว่าที่ควรได้รับในงวดบัญชีนั้น หรือมีรายการรับเงินบางรายการที่ควรได้รับในงวดบัญชีนั้นแต่ยังไม่ได้รับเงิน ในทำนองเดียวกันอาจมีรายการจ่ายเงินบางรายการที่จ่ายเกินกว่าที่ต้องจ่ายในงวดบัญชีนั้น หรือรายการจ่ายเงินบางรายการที่ต้องจ่ายในงวดบัญชีนั้นแต่ยังไม่ได้จ่ายเงิน ซึ่งรายการดังกล่าวได้แก่ รายได้รับล่วงหน้า รายได้ค้างรับ ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย เป็นต้น

นอกจากนี้ อาจมีรายการเงินบางรายการที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่ได้นำมาบันทึกบัญชี ดังนั้น เพื่อให้ผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์ใกล้เคียงกับความจริงและสอดคล้องกับหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ในวันสิ้นงวดบัญชีจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงรายการในบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่าย ก่อนที่จะปิดบัญชีเพื่อหาผลการดำเนินงานและจัดทำงบการเงินต่อไป

อนึ่ง การจัดทำรายการปรับปรุงบัญชีของสหกรณ์เมื่อสิ้นปีทางบัญชี จะต้องพิจารณาถึงระเบียบ ข้อบังคับและคำแนะนำต่าง ๆ ของนายทะเบียนสหกรณ์ด้วยว่ากำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับรายการปรับปรุงนั้น ๆ ไว้อย่างไร

สำหรับรายการที่จะนำมาปรับปรุงบัญชี แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. รายการที่ได้บันทึกบัญชีไว้แล้วในระหว่างปี ได้แก่ จำนวนเงินตามรายการบัญชีที่ปรากฏในงบทดลอง แต่สหกรณ์ยังให้ประโยชน์ หรือใช้ประโยชน์จากรายการบัญชานั้น ๆ ไม่ครบถ้วน จึงต้องปรับปรุงให้รายได้และค่าใช้จ่ายที่บันทึกบัญชีไว้แล้วมีเฉพาะที่เป็นของงวดบัญชานั้น ๆ ส่วนที่เกินให้ปรับปรุงออกจากบัญชี เช่น รายได้รับล่วงหน้า ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า เป็นต้น

2. รายการที่ยังไม่ได้บันทึกบัญชีไว้ในระหว่างปี ได้แก่ รายการที่ควรเป็นของงวดบัญชีนี้ แต่ยังไม่ได้นำมาบันทึกบัญชีไว้ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงรายการให้ปรากฏอยู่ในบัญชี ได้แก่ รายได้ค้างรับ ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ ลูกหนี้ตลาดเคลื่อนไหว วัสดุคงเหลือ สินค้าขาดหาย สำรองบำเหน็จเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

ทั้งนี้ วิธีการปรับปรุงรายการบัญชี ให้จัดทำใบโอนบัญชีเพื่อเป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี และบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป แล้วผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้อง

สำหรับรายการปรับปรุงบัญชีที่สำคัญ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตภัณฑ์ปาล์มน้ำมันของสหกรณ์ มีดังนี้

- รายได้รับล่วงหน้า
- ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า
- รายได้ค้างรับ
- ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย
- ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์
- ค่าตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน
- ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ
- ลูกหนี้ตลาดเคลื่อนไหว
- วัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน
- สินค้าคงเหลือสิ้นปี
- สินค้าเสื่อมชำรุด
- สินค้าขาดบัญชี
- หนี้สูญ / หนี้สูญรับคืน

รายได้รับล่วงหน้า

เป็นรายได้ที่สหกรณ์ได้รับมาแล้วในระหว่างงวดบัญชีปีปัจจุบัน แต่ถึงวันสิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์ยังไม่ได้ให้ประโยชน์แก่ผู้จ่ายเงิน จึงไม่อาจถือเป็นรายได้ของงวดบัญชีปีปัจจุบันได้ สิ้นปีทางบัญชี จึงต้องทำการปรับปรุงรายการบัญชี

วิธีปฏิบัติ ให้สหกรณ์คำนวณรายได้ที่ได้รับทั้งหมด แล้วแยกส่วนที่เป็นรายได้ของงวดบัญชีปีปัจจุบันส่วนหนึ่ง และส่วนที่เป็นรายได้ของงวดบัญชีปีถัดไป ซึ่งถือเป็นรายได้รับล่วงหน้า อีกส่วนหนึ่ง แล้วทำการปรับปรุงรายการบัญชี ดังนี้

(1) กรณีเมื่อรับเงินแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นรายได้ทั้งจำนวน

1. เมื่อรับเงิน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	เงินสด	XXX	
	เครดิต	รายได้.....(ระบุประเภท)	XXX

2. เมื่อปรับปรุงรายการบัญชี ให้นำส่วนที่เป็นรายได้รับล่วงหน้าปรับปรุงออกจากบัญชีรายได้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	รายได้.....(ระบุประเภท)	XXX	
	เครดิต	รายได้...(ระบุประเภท)... รับล่วงหน้า	XXX

บัญชีรายได้ประเภทนั้น ๆ จะโอนปิดบัญชีไปบัญชีกำไรขาดทุน ส่วนบัญชีรายได้รับล่วงหน้าเป็นบัญชีหนี้สิน จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีปีถัดไป และแสดงรายการในงบดุลภายใต้รายการหนี้สินหมุนเวียนอื่น

(2) กรณีเมื่อรับเงินแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นรายได้รับล่วงหน้าทั้งจำนวน

1. เมื่อรับเงิน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	เงินสด	XXX	
	เครดิต	รายได้...(ระบุประเภท)...รับล่วงหน้า	XXX

2. เมื่อปรับปรุงรายการบัญชี ให้นำส่วนที่เป็นรายได้ของงวดบัญชีปีปัจจุบันปรับปรุงออกจากบัญชีรายได้รับล่วงหน้า บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	รายได้...(ระบุประเภท)...รับล่วงหน้า	XXX	
	เครดิต	รายได้..... (ระบุประเภท)	XXX

ตัวอย่าง เมื่อวันที่ 1 มกราคม 25X1 สหกรณ์ได้รับรายได้ค่าเช่าลานสำหรับระยะเวลา 1 ปี จำนวน 6,000.- บาท

(1) กรณีเมื่อรับเงินแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นรายได้ทั้งจำนวน

1. เมื่อได้รับรายได้ค่าเช่าลานเท บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	เงินสด	6,000.-	
	เครดิต	รายได้ค่าเช่าลานเท	6,000.-

2. สิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคม 25X1 แยกรายได้ค่าเช่าออกเป็น 2 ส่วน
ส่วนที่ 1 เป็นรายได้ของงวดบัญชีปัจจุบัน ระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่วันที่

1 ม.ค. - 31 มี.ค. X1 เดือนละ 500.- บาท เป็นเงิน 1,500.- บาท

ส่วนที่ 2 เป็นรายได้รับล่วงหน้า ระยะเวลา 9 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 เม.ย. -
31 ธ.ค. X1 เดือนละ 500.- บาท เป็นเงิน 4,500.- บาท

การปรับปรุงรายการบัญชี โดยนำส่วนที่เป็นรายได้รับล่วงหน้าปรับปรุงออกจาก
บัญชีรายได้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	รายได้ค่าเช่าลานเท	4,500.-
เครดิต	รายได้ค่าเช่าลานเทรับล่วงหน้า	4,500.-

- (2) กรณีเมื่อรับเงินแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นรายได้รับล่วงหน้าทั้งจำนวน

1. เมื่อได้รับรายได้ค่าเช่า บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	เงินสด	6,000.-
เครดิต	รายได้ค่าเช่าลานเทรับล่วงหน้า	6,000.-

2. สิ้นปีทางบัญชี นำส่วนที่เป็นรายได้ของบัญชีปัจจุบันปรับปรุงออกจากบัญชี
รายได้รับล่วงหน้า บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	รายได้ค่าเช่าลานเทรับล่วงหน้า	1,500.-
เครดิต	รายได้ค่าเช่าลานเท	1,500.-

ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า

เป็นค่าใช้จ่ายที่สหกรณ์ได้จ่ายเงินทั้งจำนวนในงวดบัญชีปัจจุบัน แต่สหกรณ์ได้รับ
ประโยชน์จากค่าใช้จ่ายนั้นยังไม่ครบตามจำนวนเงินที่จ่ายไป จึงไม่อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายของงวดบัญชี
ปัจจุบันทั้งจำนวนได้ สิ้นปีทางบัญชีจึงต้องทำการปรับปรุงรายการบัญชี

วิธีปฏิบัติ ให้สหกรณ์คำนวณค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปทั้งหมด แล้วแยกส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายของ
งวดบัญชีปัจจุบันส่วนหนึ่ง และส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายของงวดบัญชีปีถัดไปอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่าย
ล่วงหน้า แล้วทำการปรับปรุงรายการบัญชี ดังนี้

- (1) กรณีเมื่อจ่ายเงินแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน

1. เมื่อจ่ายเงิน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าใช้จ่าย.....(ระบุประเภท)	xxx
เครดิต	เงินสด	xxx

2. เมื่อปรับปรุงรายการบัญชี ให้นำส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายล่วงหน้าปรับปรุงออกจาก
บัญชีค่าใช้จ่าย บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าใช้จ่าย...(ระบุประเภท)...จ่ายล่วงหน้า	xxx
เครดิต	ค่าใช้จ่าย.....(ระบุประเภท)	xxx

บัญชีค่าใช้จ่ายประเภทนั้นๆ จะโอนปิดบัญชีไปบัญชีกำไรขาดทุน ส่วนบัญชีค่าใช้จ่ายล่วงหน้าเป็นบัญชีสินทรัพย์ จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีปีถัดไป และแสดงรายการในงบดุลภายใต้รายการสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น

(2) กรณีเมื่อจ่ายเงินแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นค่าใช้จ่ายล่วงหน้าทั้งจำนวน

1. เมื่อจ่ายเงิน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าใช้จ่าย...(ระบุประเภท)...จ่ายล่วงหน้า	XXX
เครดิต	เงินสด	XXX

2. เมื่อปรับปรุงรายการบัญชี ให้นำส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายของงวดบัญชีปัจจุบันปรับปรุงออกจากบัญชีค่าใช้จ่ายล่วงหน้า บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าใช้จ่าย.....(ระบุประเภท)	XXX
เครดิต	ค่าใช้จ่าย...(ระบุประเภท)...จ่ายล่วงหน้า	XXX

ตัวอย่าง เมื่อวันที่ 1 มกราคม 25X สหกรณ์จ่ายค่าเบี้ยประกันภัยโรงงานสำหรับระยะเวลา 1 ปี จำนวนเงิน 12,000.- บาท

(1) กรณีเมื่อจ่ายเงินแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน

1. เมื่อจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยโรงงาน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงาน	12,000.-
เครดิต	เงินสด	12,000.-

2. สิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคม 25X1 แยกค่าเบี้ยประกันภัยโรงงานออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นค่าใช้จ่ายของงวดบัญชีปัจจุบัน ระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค. - 31 มี.ค. X1 เดือนละ 1,000.- บาท เป็นเงิน 3,000.- บาท

ส่วนที่ 2 เป็นค่าใช้จ่ายล่วงหน้า ระยะเวลา 9 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 เม.ย. - 31 ธ.ค. X1 เดือนละ 1,000.- บาท เป็นเงิน 9,000.- บาท

การปรับปรุงรายการบัญชี โดยนำส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายล่วงหน้าปรับปรุงออกจากบัญชีค่าใช้จ่าย บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงานจ่ายล่วงหน้า	9,000.-
เครดิต	ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงาน	9,000.-

(2) กรณีเมื่อจ่ายเงินแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นค่าใช้จ่ายล่วงหน้าทั้งจำนวน

1. เมื่อจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยโรงงาน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงานจ่ายล่วงหน้า	12,000.-
เครดิต	เงินสด	12,000.-

2. สิ้นปีทางบัญชี นำส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายของบัญชีปีปัจจุบันปรับปรุงออกจากบัญชีค่าใช้จ่ายล่วงหน้า บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงาน	3,000.-
เครดิต	ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงานจ่ายล่วงหน้า	3,000.-

รายได้ค้างรับ

เป็นรายได้ที่เกิดขึ้นในงวดบัญชีปีปัจจุบันแต่สหกรณ์ยังไม่ได้รับเงิน โดยอาจจะได้รับในงวดบัญชีปีถัดไป สิ้นปีทางบัญชีจึงต้องทำการปรับปรุงรายการบัญชี

วิธีปฏิบัติ ให้สหกรณ์คำนวณหารายได้ที่ควรได้รับทั้งหมด แล้วแยกส่วนที่ได้รับมาแล้วในงวดบัญชีปีปัจจุบัน และส่วนที่ยังไม่ได้รับซึ่งถือเป็นรายได้ค้างรับ แล้วทำการปรับปรุงรายการบัญชีบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	รายได้...(ระบุประเภท)...ค้างรับ	xxx
เครดิต	รายได้.....(ระบุประเภท)	xxx

บัญชีรายได้ประเภทนั้นๆ จะโอนปิดบัญชีไปบัญชีกำไรขาดทุน ส่วนบัญชีรายได้ค้างรับเป็นบัญชีสินทรัพย์ จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีปีถัดไป และแสดงรายการในงบดุลภายใต้รายการสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น

ตัวอย่าง สหกรณ์มีลูกหนี้การค้าที่ผิดสัญญาชำระหนี้ สิ้นปีทางบัญชี 31 มีนาคม 25X1 คำนวณรายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้าที่ยังไม่ได้รับชำระ จำนวน 3,000.- บาท

ปรับปรุงรายการบัญชี บันทึกบัญชีโดย		
เดบิต	รายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้าค้างรับ	3,000.-
เครดิต	รายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้า	3,000.-

ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย

เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในงวดบัญชีปีปัจจุบันสหกรณ์ได้รับประโยชน์จากค่าใช้จ่ายนั้นแล้วแต่ยังไม่ได้จ่ายเงิน โดยอาจจ่ายในงวดบัญชีปีถัดไป สิ้นปีทางบัญชีจึงต้องทำการปรับปรุงรายการบัญชี

วิธีปฏิบัติ ให้สหกรณ์พิจารณาว่ามีค่าใช้จ่ายประเภทใดบ้างที่ค้างชำระ และค้างชำระเป็นจำนวนเงินเท่าใด แล้วทำการปรับปรุงรายการบัญชี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าใช้จ่าย.....(ระบุประเภท)	xxx
เครดิต	ค่าใช้จ่าย...(ระบุประเภท)...ค้างจ่าย	xxx

บัญชีค่าใช้จ่ายประเภทนั้น ๆ จะโอนปิดบัญชีไปบัญชีกำไรขาดทุน ส่วนบัญชีค่าใช้จ่ายค้างจ่าย เป็นบัญชีหนี้สิน จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีต่อไป และแสดงรายการในงบดุลภายใต้รายการหนี้สิน หมุนเวียนอื่น

ตัวอย่าง สหกรณ์กู้เงินจากกรมส่งเสริมสหกรณ์โดยมียอดยกมาจากปีก่อน (วันที่ 1 เมษายน 25X0) จำนวน 100,000.- บาท เงินกู้ดังกล่าวมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อปี ระหว่างปี สหกรณ์ไม่ได้ส่งชำระคืนทั้งต้นเงินและดอกเบี้ย

สิ้นปีทางบัญชี 31 มีนาคม 25X1 สหกรณ์ปรับปรุงรายการดอกเบี้ยค้างจ่าย โดยคำนวณดอกเบี้ยจากต้นเงิน 100,000.- บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ระยะเวลา 1 ปี ดังนี้

$$100,000 \times \frac{2}{100} = 2,000.- \text{ บาท}$$

บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้	2,000.-
เครดิต ดอกเบี้ยเงินกู้ค้างจ่าย	2,000.-

ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์

เป็นส่วนหนึ่งของมูลค่าอาคารและอุปกรณ์ที่สหกรณ์ตัดจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายประจำงวดบัญชี ที่ได้ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์นั้น

สิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์จะต้องคำนวณค่าเสื่อมราคาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบ นายทะเบียนสหกรณ์ โดยคำนวณค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับสภาพการใช้งาน และ ใกล้เคียงกับความเป็นจริง สหกรณ์สามารถคำนวณค่าเสื่อมราคาได้ 2 วิธี ดังนี้

- วิธีเส้นตรง ใช้กับอาคารและอุปกรณ์โดยทั่วไป
- วิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี ใช้กับอาคารและอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ การใช้งานสูงในระยะแรก และประโยชน์ที่ให้ในระยะหลังไม่แน่นอน หรือถ้าใช้งานไปนานอาจเกิด ค่าซ่อมแซมมาก

การคำนวณค่าเสื่อมราคา - วิธีเส้นตรง

- ◆ เป็นการคำนวณค่าเสื่อมราคาตามอัตราร้อยละของราคาทุนของอาคารและอุปกรณ์
- ◆ อัตราค่าเสื่อมราคา ให้คิดเป็นอัตราร้อยละต่อปี ดังนี้
 - อาคารถาวร ฉาง เครื่องสีข้าว ร้อยละ 5 - 10
 - เรือข้าว ร้อยละ 5 - 15
 - เรื่อยนต์และอุปกรณ์เรือ ร้อยละ 10 - 15
 - อุปกรณ์ฉาง เครื่องจักร เครื่องยนต์ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์สำนักงาน ร้อยละ 10 - 20
 - รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ ร้อยละ 20 - 25
- ◆ อาคารและอุปกรณ์ที่มีอายุการใช้งานไม่เต็มปี ให้คำนวณตามระยะเวลาเป็นวัน นับจากวันที่อาคารและอุปกรณ์นั้นพร้อมจะใช้งาน โดยคำนวณตามอัตราที่กำหนดไว้ข้างต้น และให้นับ 1 ปี มี 365 วัน

ตัวอย่าง เครื่องใช้สำนักงานที่ใช้ในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมันของ
สหกรณ์ ณ วันที่ 31 มีนาคม 25X1 มีรายละเอียด ดังนี้

ที่	รายการ	ราคาทุน	ราคาสินทรัพย์		รวม	
			สุทธิยกมา	เพิ่ม - ลด ระหว่างปี		
1	ตู้เอกสาร	2,400.-	2,160.-	-	2,160.-	
2	ชั้นวางของ	4,800.-	4,320.-	-	4,320.-	
3	เครื่องคิดเลข	<u>1,200.-</u>	<u>-</u>	<u>1,200.-</u>	<u>1,200.-</u>	(ซื้อ 18 มค. X1)
		<u>8,400.-</u>	<u>6,480.-</u>	<u>1,200.-</u>	<u>7,680.-</u>	

การคำนวณค่าเสื่อมราคา - วิธีเส้นตรง

ที่	รายการ	ราคาสินทรัพย์			อัตรา ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาสะสม			ราคา สินทรัพย์ สุทธิ	หมายเหตุ
		ราคาทุน ยกมา	เพิ่ม - ลด ระหว่างปี	รวม		ยกมา	เพิ่ม (ลด) ระหว่างปี	รวม		
1	ตู้เอกสาร	2,400.-	-	2,400.-	10	240.-	240.-	480.-	1,920.-	
2	ชั้นวางของ	4,800.-	-	4,800.-	10	480.-	480.-	960.-	3,840.-	
3	เครื่องคิดเลข	<u>-</u>	<u>1,200.-</u>	<u>1,200.-</u>	10	<u>-</u>	<u>24.-</u>	<u>24.-</u>	<u>1,176.-</u>	คิดค่าเสื่อมมา 73 วัน
		<u>7,200.-</u>	<u>1,200.-</u>	<u>8,400.-</u>		<u>720.-</u>	<u>744.-</u>	<u>1,464.-</u>	<u>6,936.-</u>	

การคำนวณค่าเสื่อมราคา - วิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี

♦ เป็นการคำนวณค่าเสื่อมราคา โดยประมาณอายุการใช้งานของอาคารและอุปกรณ์แล้ว
คำนวณตามอัตราส่วนการใช้งานของแต่ละปี

♦ ให้คำนวณอัตราส่วนของแต่ละปี โดยนำอายุการใช้งานที่มีอยู่ในปีแรกบวกอายุการใช้งาน
ที่เหลืออยู่ในปีต่อไป จะได้ผลรวมของอายุการใช้งาน คือ ตัวส่วน สำหรับตัวเศษ คือ อายุการใช้งาน
ที่เหลืออยู่ของแต่ละปีนั้น แล้วนำไปคูณด้วยราคาทุนของอาคารและอุปกรณ์ ดังนี้

$$\frac{\text{อายุการใช้งานที่เหลือของแต่ละปี}}{\text{ผลรวมของอายุการใช้งาน}} \times \text{ราคาทุนของอาคารและอุปกรณ์}$$

หมายเหตุ การคำนวณค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี แม้ว่า
อาคารและอุปกรณ์ใดๆ จะซื้อเข้ามาในระหว่างปีก็ให้คำนวณค่าเสื่อมราคาเต็มปี

ตัวอย่าง เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 25X0 สหกรณ์ซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในธุรกิจ
รวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน มูลค่า 45,000.- บาท ประมาณว่าใช้งานได้ 5 ปี

การคำนวณค่าเสื่อมราคา - วิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี

$$\begin{aligned} & \text{ค่าเสื่อมราคาปีที่ 1 ณ วันที่ 31 มีนาคม 25X1} \\ &= \frac{5}{5 + 4 + 3 + 2 + 1} \times 45,000 = \frac{5}{15} \times 45,000 = 15,000 \end{aligned}$$

หมายเหตุ ค่าเสื่อมราคาปีที่ 2 คำนวณโดย $= \frac{4}{15} \times 45,000$ ปีที่ 3 ตัวเศษเปลี่ยนเป็น 3
ปีที่ 4 ตัวเศษเปลี่ยนเป็น 2 และ
ปีสุดท้ายคือปีที่ 5 เป็น 1 ตามลำดับ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการคิดค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ของสหกรณ์

- เมื่อคิดค่าเสื่อมราคาถึงงวดสุดท้ายแล้ว ให้คงเหลือมูลค่าอาคารและอุปกรณ์ไว้
1 บาทต่อหน่วย จนกว่าอาคารและอุปกรณ์นั้นจะสิ้นสภาพหรือตัดบัญชีได้
- อาคารและอุปกรณ์ที่หมดสภาพ หรือชำรุด สูญหาย เสียหาย ให้ตัดจำหน่ายออกจาก
บัญชีในปีที่สิ้นสภาพนั้น โดยบันทึกไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคา
- ค่าเสื่อมราคาที่ยังค้างอยู่ ให้แสดงไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสมอาคารและอุปกรณ์
แยกตามประเภทของอาคารและอุปกรณ์ที่เกิดค่าเสื่อมราคานั้น หรือนำไปหักในบัญชีอาคารและอุปกรณ์
ตามประเภทที่เกิดค่าเสื่อมราคานั้นโดยตรง และให้บันทึกรายการค่าเสื่อมราคาไว้ในทะเบียนสินทรัพย์
ถาวร

ทั้งนี้ สหกรณ์ที่ตั้งใหม่หลังวันที่ 3 กันยายน 2542 ให้บันทึกไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคา
สะสมเท่านั้น

ปรับปรุงรายการบัญชีค่าเสื่อมราคา บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ค่าเสื่อมราคา.....(ระบุประเภทสินทรัพย์) XXX

เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสม.....(ระบุประเภทสินทรัพย์/

อาคาร/อุปกรณ์) XXX

ตัวอย่าง จากตัวอย่างข้างต้น ค่าเสื่อมราคาเครื่องใช้สำนักงานที่คำนวณโดยวิธีเส้นตรง
และค่าเสื่อมราคาคอมพิวเตอร์ที่คำนวณโดยวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี จำนวน 15,744.- บาท
(774 + 15,000) สิ้นปีทางบัญชีปรับปรุงรายการบัญชี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ค่าเสื่อมราคา - เครื่องใช้สำนักงาน 15,744.-

เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสม - เครื่องใช้สำนักงาน 15,744.-

ค่าตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน

เป็นส่วนหนึ่งของมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่สหกรณ์ตัดจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายประจำงวดบัญชีที่ได้ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้น

สิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์จะต้องตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์

1. สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอายุการให้ประโยชน์จำกัด เช่น สิทธิการเช่า สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดิน/อาคาร เป็นต้น ให้ตัดจ่ายโดยวิธีเส้นตรงตามระยะเวลาการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์นั้น ดังนี้

- ตามอายุการให้ประโยชน์ที่จำกัด
- กรณีอายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์น้อยกว่าอายุสิทธิตามกฎหมาย หรือข้อผูกพัน สัญญา ให้ตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นตามอายุการให้ประโยชน์ที่แท้จริง
- กรณีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมีอายุการให้ประโยชน์ไม่เต็มปี ให้คำนวณค่าตัดจ่ายเป็นวันนับจากวันที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้ และให้นับ 1 ปี มี 365 วัน
- การตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกี่ยวกับอาคารและอุปกรณ์ ต้องตัดจ่ายไม่น้อยกว่าจำนวนที่คำนวณจากอัตราค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์
- ในปีที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนหมดอายุการให้ประโยชน์ ให้ตัดจ่ายจนหมดมูลค่าทางบัญชีในที่สุดท้ายของอายุการให้ประโยชน์ แม้ว่าสินทรัพย์ดังกล่าวยังคงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก

2. สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอายุการให้ประโยชน์ไม่จำกัด เช่น สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดิน/อาคารที่ไม่มีการกำหนดอายุการใช้ประโยชน์ เป็นต้น ให้ตัดจ่ายไม่น้อยกว่าจำนวนที่คำนวณจากอัตราค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ของสินทรัพย์นั้น โดยให้ตัดจ่ายได้ไม่เกิน 20 ปี

3. สินทรัพย์ไม่มีตัวตนประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ให้ตัดจ่ายตามระยะเวลาของอายุการใช้งาน แต่ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 - 25 ของราคาทุนของโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นๆ และหากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยนำซอฟต์แวร์ใหม่มาใช้งานแทนซอฟต์แวร์เดิมสำหรับการปฏิบัติงานในระบบงานเดียวกัน ให้ตัดจ่ายมูลค่าคงเหลือของซอฟต์แวร์เดิมออกจากบัญชีทั้งจำนวน

ทั้งนี้ ให้สหกรณ์ตัดจ่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนโดยตรงกับสินทรัพย์นั้น และบันทึกรายการตัดจ่ายไว้ในทะเบียนสินทรัพย์ถาวรด้วย

การปรับปรุงรายการบัญชี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ค่าตัดจ่าย.....(ระบุประเภท)

xxx

เครดิต สิทธิการเช่า/สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดิน อาคาร/ซอฟต์แวร์

xxx

ตัวอย่าง สหกรณ์ก่อสร้างโรงงานสกัดน้ำมันบนที่ดินราชพัสดุ 1,000,000.- บาท โดยได้รับสิทธิการใช้ประโยชน์ในอาคารโรงงาน 25 ปี

ทั้งนี้ หากตัดจ่ายตามอายุการได้รับสิทธิ (25 ปี) จะเป็นผลให้ค่าใช้จ่ายตัดจ่ายมีจำนวนน้อยกว่าที่คำนวณจากอัตราค่าเสื่อมราคาอาคาร ซึ่งเท่ากับร้อยละ 5 หรือ 20 ปี ดังนั้น จึงต้องตัดจ่ายตามอัตราค่าเสื่อมราคาอาคาร

สิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคม 25X1

คำนวณค่าตัดจ่าย $= \frac{1,000,000}{20} = 50,000.-$ บาท

ปรับปรุงรายการบัญชี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าตัดจ่ายสิทธิการใช้ประโยชน์ในอาคารโรงงาน	50,000.-
	เครดิต สิทธิการใช้ประโยชน์ในอาคารโรงงาน	50,000.-

ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

เป็นจำนวนเงินที่กันไว้สำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้ ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญถือเป็นบัญชีปรับมูลค่าแสดงเป็นรายการหักจากบัญชีลูกหนี้ในงบการเงิน เพื่อให้คงเหลือเป็นมูลค่าสุทธิของลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินได้

ในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของสหกรณ์นั้น ให้พิจารณาจากสภาพของลูกหนี้ และหลักทรัพย์ค้ำประกันที่ลูกหนี้ให้ไว้กับสหกรณ์เป็นสำคัญ แล้วตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เพียงพอต่อผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้น โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้ โดยปกติจะมีการค้ำประกันด้วยบุคคล หรือหลักทรัพย์ค้ำประกัน หากผู้กู้ไม่ชำระหนี้สหกรณ์อาจติดตามให้มีการชดเชยคืนจากผู้ค้ำประกัน หรือดำเนินการใดๆ กับหลักทรัพย์ที่ค้ำประกันได้ นอกจากนี้ การกู้ไปเพื่อการลงทุนจะมีผลตอบแทนและสามารถส่งคืนได้ จึงไม่ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ เว้นแต่ ลูกหนี้เงินกู้รายใดที่ปรากฏแน่ชัดว่าไม่อาจเรียกให้ชำระหนี้ได้ทั้งจากผู้กู้ และผู้ค้ำประกัน รวมทั้งไม่มีหลักทรัพย์ใดค้ำประกัน ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้รายนั้นๆ ไว้เต็มจำนวน โดยพิจารณาเป็นรายๆ ไป

2. ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับและค่าปรับค้างรับ สหกรณ์ควรตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญดังนี้

- ค้างชำระตั้งแต่ 1 - 5 ปี ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 หรือให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง
- ค้างชำระเกิน 5 ปี ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน

3. ลูกหนี้การค้า เป็นหนี้เพื่อการบริโภคมีอายุความในการฟ้องร้องตามกฎหมาย 2 ปี จึงควรมีการวิเคราะห์อายุของหนี้ที่ค้างชำระ และพิจารณาตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลดทอนตามอายุหนี้ ดังนี้

- ลูกหนี้ที่มีอายุของหนี้ที่ค้างชำระเกินกว่า 60 วัน แต่ไม่เกิน 6 เดือน ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้อย่างน้อยร้อยละ 5
- ลูกหนี้ที่มีอายุของหนี้ที่ค้างชำระเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้อย่างน้อยร้อยละ 10
- ลูกหนี้ที่มีอายุของหนี้ที่ค้างชำระเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้อย่างน้อยร้อยละ 15
- ลูกหนี้ที่มีอายุของหนี้ที่ค้างชำระเกินกว่า 2 ปี ซึ่งเป็นหนี้ที่ขาดอายุความฟ้องร้องตามกฎหมาย ควรตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวน

อย่างไรก็ตาม เพื่อไม่ให้กระทบต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ ในกรณีต้องตั้ง
ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้าเต็มจำนวน เนื่องจากมีอายุหนี้ค้างชำระเกินกว่า 2 ปี สหกรณ์ควร
ทยอยตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในแต่ละปีให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

4. ลูกหนี้อื่นๆ เช่น ลูกหนี้เงินยืมโดยตรง ลูกหนี้เงินสด/สินค้าขาดบัญชี ให้พิจารณาถึงสภาพของลูกหนี้ประเภทนั้นๆ และหลักประกันที่ลูกหนี้ทำไว้กับสหกรณ์ แล้วตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เพียงพอตามหลักความระมัดระวังในการดำเนินงานของสหกรณ์

5. ลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดีและลูกหนี้ตามคำพิพากษา เนื่องจากลูกหนี้ดังกล่าวได้รวมต้นเงิน ดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยค้างรับ รายได้ค่าปรับและค่าปรับค้างรับเข้าไว้ด้วยกันแล้ว จึงให้ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญโดยแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- ต้นเงิน ให้พิจารณาสภาพของลูกหนี้และหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันหนี้รายนั้น ๆ ประกอบกัน แล้วตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เพียงพอกับผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้น
- ดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยค้างรับ รายได้ค่าปรับและค่าปรับค้างรับ ซึ่งสหกรณ์ ได้รับรู้เงินดังกล่าวเป็นรายได้แล้วตามเกณฑ์คงค้าง จึงควรมีการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวน

วิธีปฏิบัติ

1. ให้คำนวณค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้แต่ละประเภทตามหลักเกณฑ์ข้างต้นว่าเป็นจำนวนเงินเท่าใด
2. ปรับปรุงรายการบัญชี ดังนี้
 - 2.1 กรณีบันทึกบัญชีค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญเป็นปีแรก ให้บันทึกบัญชีด้วยจำนวนค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้

เดบิต หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท) XXX

เครดิต ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท) XXX

2.2 กรณีบันทึกบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในปีต่อๆ ไป ให้คำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้แต่ละประเภท แล้วเปรียบเทียบกับจำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่มียอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภทของลูกหนี้ประเภทนั้น

- จำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในบัญชีแยกประเภท น้อยกว่า จำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้สำหรับลูกหนี้ประเภทนั้นๆ ผลต่างถือเป็นค่าใช้จ่ายของงวดบัญชีปีนั้นให้นำผลต่างมาปรับปรุงรายการบัญชี โดยเพิ่มยอดค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามบัญชีให้มีจำนวนเท่ากับที่คำนวณได้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท) xxx

เครดิต ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท) xxx

บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท) เป็นบัญชีค่าใช้จ่ายจะโอนปิดบัญชีไปบัญชีกำไรขาดทุน ส่วนบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท) จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีปีถัดไป และแสดงเป็นรายการหักจากลูกหนี้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

- จำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในบัญชีแยกประเภท มากกว่า จำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้สำหรับลูกหนี้ประเภทนั้นๆ ผลต่างถือเป็นค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการให้นำผลต่างมาปรับปรุงรายการบัญชี โดยลดยอดค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามบัญชีให้มีจำนวนเท่ากับที่คำนวณได้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท) xxx

เครดิต หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท) xxx

ตัวอย่าง สิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคม 25X1 สหกรณ์มียอดคงเหลือ ดังนี้

ลูกหนี้การค้า 100,000.- บาท

ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้การค้า 30,000.- บาท

ลูกหนี้การค้าอายุหนี้ค้างชำระเกิน 2 ปี จำนวน 10,000.- บาท ส่วนที่เหลือมีอายุหนี้ค้างชำระเกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี

การค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า ให้แยกตามอายุของหนี้ที่ค้างชำระ ดังนี้

ส่วนที่ 1 อายุหนี้ที่ค้างชำระเกินกว่า 2 ปี 10,000.- บาท

ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญร้อยละ 100 เป็นเงิน 10,000.- บาท

ส่วนที่ 2 อายุหนี้ที่ค้างชำระไม่เกิน 2 ปี 90,000.- บาท

ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญร้อยละ 15 เป็นเงิน 13,500.- บาท

รวม 100,000.- บาท 23,500.- บาท

ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภท 25,000.- บาท

ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการ 1,500.- บาท

ปรับปรุงรายการบัญชี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า	1,500.-
เครดิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า	1,500.-

ลูกหนี้ตลาดเคลื่อน

กรณีบัญชีย่อยลูกหนี้ (รายละเอียดลูกหนี้) มีจำนวนเงินรวมไม่เท่ากับยอดคงเหลือตามบัญชีคุมยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และสหกรณ์ยังไม่สามารถค้นพบสาเหตุของข้อผิดพลาดเคลื่อนนั้น ให้ถือจำนวนเงินในบัญชีย่อยเป็นหลัก แล้วทำการปรับปรุงรายการบัญชีเพื่อให้บัญชีคุมยอดลูกหนี้มีจำนวนเงินรวมตรงกับบัญชีย่อยลูกหนี้ ดังนี้

1. กรณียอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้ต่ำกว่าบัญชีคุมยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี

1.1 ปรับปรุงรายการบัญชี โดยนำผลต่างที่เกิดขึ้นบันทึกเป็นลูกหนี้ตลาดเคลื่อน และตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตลาดเคลื่อน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้...(ระบุประเภท)...ตลาดเคลื่อน	xxx
เครดิต	ลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	xxx
เดบิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)...ตลาดเคลื่อน	xxx
เครดิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท).. ตลาดเคลื่อน	xxx

1.2 ถ้าสหกรณ์สามารถค้นพบสาเหตุของข้อผิดพลาดเคลื่อน ให้ลดยอดบัญชีลูกหนี้ตลาดเคลื่อนไปบัญชีลูกหนี้ และโอนกลับรายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตลาดเคลื่อนตามจำนวนที่ค้นพบ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	xxx
เครดิต	ลูกหนี้...(ระบุประเภท)...ตลาดเคลื่อน	xxx
เดบิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)..ตลาดเคลื่อน	xxx
เครดิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)...ตลาดเคลื่อน	xxx

1.3 ถ้าสหกรณ์ไม่สามารถค้นพบสาเหตุของข้อผิดพลาดเคลื่อน โดยได้ดำเนินการตามสมควรแล้ว ให้ขออนุมัติตัดเป็นหนี้สูญจากที่ประชุมใหญ่เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	หนี้สูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)...ตลาดเคลื่อน	xxx
เครดิต	ลูกหนี้...(ระบุประเภท)...ตลาดเคลื่อน	xxx

นอกจากนี้ ให้ปรับลดค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตลาดเคลื่อนตามจำนวนที่ได้รับอนุมัติให้ตัดเป็นหนี้สูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)...ตลาดเคลื่อน	xxx
เครดิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้... (ระบุประเภท)... ตลาดเคลื่อน	xxx

ตัวอย่าง สิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคม 25X1 บัญชีลูกหนี้การค้ามียอดคงเหลือ 100,000.- บาท แต่ปรากฏว่าในบัญชีย่อยมียอดรวมทั้งสิ้น 95,000.- บาท ซึ่งสหกรณ์ได้พยายามค้นหาสาเหตุของข้อคลาดเคลื่อนแล้วแต่ยังไม่พบ

การปรับปรุงรายการบัญชี

● สิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคม 25X1 นำผลต่างมาปรับปรุงรายการบัญชีโดยลดยอดบัญชีลูกหนี้ให้เท่ากับยอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	5,000.-
เครดิต	ลูกหนี้การค้า	5,000.-
เดบิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า	5,000.-
เครดิต	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	5,000.-

● หากต่อมา วันที่ 10 กันยายน 25X1 สหกรณ์ค้นพบสาเหตุของข้อคลาดเคลื่อนว่ามีการรวมยอดบัญชีย่อยลูกหนี้ไม่ถูกต้อง ทำให้ยอดรวมบัญชีย่อยต่ำกว่าบัญชีคุมยอด 1,000.- บาท ให้ปรับปรุงรายการบัญชีลูกหนี้การค้าตามจำนวนที่ค้นพบ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้การค้า	1,000.-
เครดิต	ลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	1,000.-
เดบิต	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	1,000.-
เครดิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	1,000.-

● หากไม่สามารถค้นพบสาเหตุข้อคลาดเคลื่อน โดยได้ดำเนินการตามสมควรแล้ว และต่อมาได้มีการขออนุมัติตัดเป็นหนี้สูญ ซึ่งที่ประชุมใหญ่มีมติให้ตัดหนี้สูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	หนี้สูญลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	4,000.-
เครดิต	ลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	4,000.-
เดบิต	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	4,000.-
เครดิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	4,000.-

2. กรณียอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้สูงกว่าบัญชีคุมยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี

2.1 ปรับปรุงรายการบัญชี โดยนำผลต่างที่เกิดขึ้นไปเพิ่มยอดบัญชีลูกหนี้ให้มีจำนวนเท่ากับยอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้ และตั้งค่าเผื่อลูกหนี้คลาดเคลื่อน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	xxx
เครดิต	ค่าเผื่อลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน	xxx

2.2 ถ้าสหกรณ์สามารถค้นพบสาเหตุของข้อคลาดเคลื่อน ให้โอนกลับรายการลูกหนี้และค่าเผื่อลูกหนี้คลาดเคลื่อนตามจำนวนเงินที่ค้นพบ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเผื่อลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน	xxx
เครดิต	ลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	xxx

2.3 ถ้าสหกรณ์ไม่สามารถค้นพบสาเหตุของข้อคลาดเคลื่อน โดยได้ดำเนินการตามสมควรแล้ว ให้โอนค่าเผื่อลูกหนี้คลาดเคลื่อนเข้าบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ประเภทนั้น ๖
บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเผื่อลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน	XXX	
	เครดิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	XXX

ตัวอย่าง สิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคม 25X1 บัญชีลูกหนี้การค้ามียอดคงเหลือ 100,000.- บาท แต่ปรากฏว่าในบัญชีย่อยลูกหนี้มียอดรวมทั้งสิ้น 110,000.- บาท ซึ่งสหกรณ์ได้พยายามค้นหาสาเหตุของข้อคลาดเคลื่อนแล้วแต่ยังไม่พบ

การปรับปรุงรายการบัญชี

- สิ้นปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคม 25X1 นำผลต่างมาปรับปรุงรายการบัญชีโดยเพิ่มยอดบัญชีลูกหนี้ให้เท่ากับยอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้การค้า	10,000.-	
	เครดิต	ค่าเผื่อลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	10,000.-

- หากต่อมา วันที่ 1 ตุลาคม 25X1 สหกรณ์ค้นพบสาเหตุของข้อคลาดเคลื่อนว่าลูกหนี้การค้ารายหนึ่งมีหนี้คงเหลือจริง 23,000.- บาท แต่ในบัญชีย่อยลูกหนี้เขียนตัวเลขสลับกันเป็น 32,000.- บาท ทำให้ยอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้สูงกว่าบัญชีคุมยอดลูกหนี้ 9,000.- บาท ให้ปรับปรุงรายการบัญชีลูกหนี้การค้าตามจำนวนที่ค้นพบ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเผื่อลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	9,000.-	
	เครดิต	ลูกหนี้การค้า	9,000.-

- หากคณะกรรมการดำเนินการมีมติให้โอนบัญชีค่าเผื่อลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อนส่วนที่ยังไม่สามารถค้นหาข้อคลาดเคลื่อนได้ไปบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเผื่อลูกหนี้การค้าคลาดเคลื่อน	1,000.-	
	เครดิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า	1,000.-

วัสดุสิ้นเปลือง

วัสดุสิ้นเปลืองเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนของสหกรณ์ที่ใช้แล้วหมดเปลืองไป สหกรณ์ต้องทำการตรวจนับวัสดุสิ้นเปลืองคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีว่ามีประเภทใดบ้าง จำนวนเท่าใด แล้วตีราคาตามราคาทุน เพื่อปรับปรุงรายการบัญชีให้ได้อยอดคงเหลือที่ถูกต้อง

วิธีปฏิบัติ

(1) กรณีเมื่อซื้อวัสดุสิ้นเปลืองแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นสินทรัพย์

1. เมื่อซื้อวัสดุสิ้นเปลือง บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	วัสดุสิ้นเปลือง	XXX	
	เครดิต	เงินสด	XXX

2. ลีนปีทางบัญชี ให้สหกรณ์ตรวจนับวัสดุสิ้นเปลืองคงเหลือแยกเป็นแต่ละประเภท คำนวณมูลค่าทั้งสิ้นตามราคาทุน แล้วเปรียบเทียบกับยอดคงเหลือตามบัญชี ผลต่างถือเป็นวัสดุสิ้นเปลืองใช้ไปในระหว่างปี ให้นำส่วนที่ใช้ไปในระหว่างปีปรับปรุงออกจากบัญชีวัสดุสิ้นเปลืองบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง/วัสดุสิ้นเปลืองใช้ไป	XXX
เครดิต	วัสดุสิ้นเปลือง	XXX

บัญชีค่าวัสดุสิ้นเปลือง/วัสดุสิ้นเปลืองใช้ไปเป็นบัญชีค่าใช้จ่าย จะโอนปิดบัญชีไปบัญชีกำไรขาดทุน ส่วนบัญชีวัสดุสิ้นเปลืองเป็นบัญชีสินทรัพย์ จะปิดบัญชียกยอดไปในงวดบัญชีปีถัดไป และแสดงรายการในงบดุล

(2) กรณีเมื่อซื้อวัสดุสิ้นเปลืองแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นค่าใช้จ่าย

1. เมื่อซื้อวัสดุสิ้นเปลือง บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง/วัสดุสิ้นเปลืองใช้ไป	XXX
เครดิต	เงินสด	XXX

2. ลีนปีทางบัญชี ให้บันทึกวัสดุสิ้นเปลืองคงเหลือสิ้นปี โดยปรับปรุงออกจากบัญชีค่าวัสดุสิ้นเปลือง/วัสดุสิ้นเปลืองใช้ไป บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	วัสดุสิ้นเปลือง	XXX
เครดิต	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง/วัสดุสิ้นเปลืองใช้ไป	XXX

ตัวอย่าง ระหว่างปีสหกรณ์ซื้อวัสดุสิ้นเปลืองโรงงานเป็นเงินสด จำนวน 5,000.- บาท ลีนปีทางบัญชี สหกรณ์ตรวจนับวัสดุสิ้นเปลืองโรงงานมียอดคงเหลือ คิดเป็นราคาทุน 1,000.- บาท

(1) กรณีเมื่อซื้อวัสดุสิ้นเปลืองแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นสินทรัพย์

1. เมื่อสหกรณ์ซื้อวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	วัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน	5,000.-
เครดิต	เงินสด	5,000.-

2. ลีนปีทางบัญชี ทำการตรวจนับวัสดุสิ้นเปลืองโรงงานคงเหลือ 1,000.- บาท แสดงว่าสหกรณ์ใช้ไปในระหว่างปี จำนวน $5,000 - 1,000 = 4,000$ บาท ให้นำส่วนที่ใช้ไปในระหว่างปีปรับปรุงออกจากบัญชีวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน	4,000.-
เครดิต	วัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน	4,000.-

(2) กรณีเมื่อซื้อวัสดุสิ้นเปลืองแล้วบันทึกบัญชีไว้เป็นค่าใช้จ่าย

1. เมื่อสหกรณ์ซื้อวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน	5,000.-
เครดิต	เงินสด	5,000.-

2. สิ้นปีทางบัญชี ให้บันทึกวัสดุสิ้นเปลืองโรงงานคงเหลือสิ้นปี โดยปรับปรุง
ออกจากบัญชีค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต วัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน	1,000.-
เครดิต ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน	1,000.-

สินค้าคงเหลือสิ้นปี

สิ้นปีทางบัญชี สหกรณ์ต้องจัดให้มีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ โดยแต่งตั้งผู้ที่ไม่มีหน้าที่
โดยตรงในการเก็บรักษาสินค้าเป็นกรรมการตรวจนับไม่น้อยกว่า 3 คน เพื่อให้ทราบปริมาณและสภาพ
ของสินค้าคงเหลือตามความเป็นจริง โดยแยกรายละเอียดสินค้าคงเหลือสภาพปกติ สินค้าคงเหลือสภาพ
เสื่อมหรือชำรุดออกต่างหากจากกัน

ทั้งนี้ ในการตรวจนับสินค้าคงเหลือให้จัดทำใบตรวจนับสินค้าคงเหลือ โดยกรรมการ
ตรวจนับจะต้องลงลายมือชื่อกำกับทุกใบ

สำหรับการตีราคาสินค้าคงเหลือนั้น สินค้าคงเหลือสภาพปกติให้ตีราคาตามราคาทุน
หรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า

ราคาทุน หมายถึง ราคาซื้อสินค้ารวมค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อ และการขนส่งสินค้า
จนกระทั่งสินค้านั้นพร้อมที่จะขายได้

ราคาทุนของสินค้าคงเหลือแต่ละลักษณะ เป็นดังนี้

1. สินค้าสำเร็จรูป ประกอบด้วย ราคาซื้อ ต้นทุนการผลิต ค่าขนส่ง รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น
ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการซื้อสินค้าที่ทำให้สินค้าคงเหลืออยู่ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
2. สินค้าระหว่างผลิต ประกอบด้วย ต้นทุนที่ใช้ไปสำหรับสินค้าที่อยู่ระหว่างผลิต ได้แก่
ค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตทั้งส่วนที่คงที่และผันแปร
3. วัตถุดิบ ประกอบด้วย ราคาซื้อ ค่าขนส่ง และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ
การซื้อวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

วิธีคำนวณราคาทุน อาจเลือกคำนวณได้ 2 วิธีตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ดังนี้

1. วิธีเข้าก่อนออกก่อน (FIFO) หมายถึง สินค้าที่ซื้อก่อนจะถูกขายออกไปก่อน ดังนั้น
สินค้าที่เหลืออยู่จะเป็นสินค้าที่ซื้อครั้งหลังสุดย้อนขึ้นไปตามลำดับ

2. วิธีราคาทุนถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average) หมายถึง วิธีการคำนวณราคา
ทุนของสินค้าคงเหลือโดยใช้ราคาของสินค้าที่มีเพื่อขาย (ราคาทุนสินค้าคงเหลือยกมา บวกด้วย ราคาทุน
สินค้าที่ซื้อหรือผลิตได้) แล้วหารด้วยจำนวนหน่วยสินค้าที่มีเพื่อขาย (จำนวนหน่วยสินค้าคงเหลือยกมา
บวกด้วย จำนวนหน่วยสินค้าที่ซื้อหรือจำนวนหน่วยสินค้าที่ผลิตได้) วิธีการคำนวณถ่วงเฉลี่ยอาจคำนวณ
แบบต่อเนื่องเป็นระยะๆ ไป หรือคำนวณทุกครั้งที่ได้รับสินค้า หรือคำนวณ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี
ซึ่งหากสหกรณ์เลือกใช้วิธีการคำนวณราคาทุนถ่วงเฉลี่ยของสินค้าด้วยวิธีใดแล้ว ให้ใช้วิธีนั้นอย่าง
สม่ำเสมอ

ทั้งนี้ การคำนวณราคาทุนตามวิธีเข้าก่อนออกก่อน หรือวิธีราคาทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก เมื่อสหกรณ์เลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งสำหรับสินค้าประเภทใดแล้วจะต้องใช้วิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอ

มูลค่าสุทธิที่จะได้รับ หมายถึง ราคาที่คาดว่าจะขายได้ตามปกติของธุรกิจ หักด้วย ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นต้องจ่ายเพื่อให้ขายสินค้านั้นได้

ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ทำให้สินค้าคงเหลืออยู่ในสถานที่และสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น

สำหรับวิธีการเปรียบเทียบราคาสินค้าคงเหลือ ให้เปรียบเทียบราคาทุนกับราคามูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า โดยการเปรียบเทียบราคาสินค้าแต่ละรายการแล้วบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือสิ้นปี โดยจัดทำใบโอนบัญชีเป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี แล้วบันทึกรายการบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปตามแต่ละกรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 สินค้าคงเหลือมีราคาทุนต่ำกว่ามูลค่าสุทธิที่จะได้รับ

ให้บันทึกสินค้าคงเหลือสิ้นปี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	สินค้าคงเหลือ	XXX	
	เครดิต	ต้นทุนขาย	XXX

กรณีที่ 2 สินค้าคงเหลือมีราคามูลค่าสุทธิที่จะได้รับต่ำกว่าราคาทุน

2.1 บันทึกสินค้าคงเหลือสิ้นปีด้วยราคาทุน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	สินค้าคงเหลือ	XXX	
	เครดิต	ต้นทุนขาย	XXX

2.2 บันทึกผลขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง ซึ่งเท่ากับผลต่างของราคาทุนกับมูลค่าสุทธิที่จะได้รับ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง	XXX	
	เครดิต	บัญชีค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลง	XXX

บัญชีค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลงเป็นบัญชีปรับมูลค่าสินค้าคงเหลือ ดังนั้น หากในปีต่อมาสินค้าคงเหลือที่ตีราคาลดลงในปีก่อน กลับมีมูลค่าสุทธิที่จะได้รับสูงขึ้น ให้กลับรายการบัญชีค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลงเป็นกำไรจากการตีราคาสินค้าเพิ่มขึ้น สำหรับบัญชีขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลงถือเป็นบัญชีค่าใช้จ่าย ให้แสดงรายการในงบกำไรขาดทุน

สินค้าเสื่อมชำรุด

สินค้าเสื่อมชำรุด หมายถึง สินค้าคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุด แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

1. สินค้าคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุดที่ยังสามารถขายได้ หมายถึง สินค้าที่มีสภาพชำรุดแต่ยังสามารถขายได้ โดยอาจขายในราคาดลดลง หรือขายในราคาต่ำกว่าราคาทุน ในการตรวจนับสินค้าเสื่อมชำรุด ให้จัดทำใบตรวจนับสินค้าแยกต่างหากอีก 1 ชุด ไม่รวมกับใบตรวจนับสินค้าคงเหลือสภาพปกติ และคณะกรรมการจะต้องเป็นผู้กำหนดราคาขายสินค้าเสื่อมชำรุด รวมทั้งให้บันทึกสินค้าคงเหลือในราคาทุนและบันทึกผลขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง บันทึกบัญชีโดย

(1) บันทึกสินค้าคงเหลือในราคาทุน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต สินค้าคงเหลือ

XXX

เครดิต ต้นทุนขาย

XXX

(2) บันทึกผลขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง ซึ่งเท่ากับผลต่างของราคาทุนกับมูลค่าสุทธิที่จะได้รับ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง

XXX

เครดิต ค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลง

XXX

2. สินค้าคงเหลือสภาพเสื่อมชำรุดที่ไม่สามารถขายได้ ต้องตัดจำหน่ายออกจากบัญชี เนื่องจากไม่สามารถขายหรือใช้งานต่อไป การตัดจำหน่ายต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินการ ก่อนจึงจะบันทึกบัญชีตัดจำหน่ายสินค้าสภาพเสื่อมชำรุดดังกล่าวออกจากบัญชีได้ และให้รับรู้เป็นค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี

XXX

เครดิต สินค้าคงเหลือเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี

XXX

ในการปิดบัญชีประจำปี ให้โอนปิดบัญชีสินค้าคงเหลือเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชีไปบัญชีต้นทุนขาย เพื่อแสดงเป็นรายการหักสินค้าที่มีเพื่อขาย โดยแสดงไว้ก่อนการหักสินค้าคงเหลือสิ้นปี ส่วนบัญชีค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี แสดงรายการในงบกำไรขาดทุนเป็นค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ

สินค้าขาดบัญชี

สินค้าขาดบัญชี หมายถึง

(1) สินค้าที่ตรวจนับ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี หรือวันตรวจนับมีจำนวนน้อยกว่าสินค้าคงเหลือตามทะเบียนคุมสินค้า หรือ

(2) มูลค่าของสินค้าตาม (1) อาจได้รับการหักลดหย่อนความรับผิดชอบ ซึ่งส่วนที่เหลือหลังจากหักลดหย่อนแล้วจึงถือเป็นสินค้าขาดบัญชี

กรณีสหกรณ์มีสินค้าขาดบัญชี ให้พิจารณา ดังนี้

1. สินค้าขาดบัญชีที่ไม่มีการลดหย่อนความรับผิดชอบ

1.1 มีผู้รับผิดชอบ

ให้ผู้รับผิดชอบชดเชยสินค้าขาดบัญชีด้วยราคาขายรวมภาษีขาย (ถ้ามี) หากผู้รับผิดชอบยังไม่สามารถชำระคืนได้ทั้งหมด ให้ตั้งเป็นลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี โดยจัดให้มีหนังสือรับสภาพความผิดสินค้าขาดบัญชี พร้อมทั้งหลักประกันการใช้คืน ซึ่งมีมูลค่าไม่น้อยกว่าสินค้าขาดบัญชีตามราคาขายรวมภาษีขาย (ถ้ามี) บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	เงินสด/ลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี	XXX	
	เครดิต	ขายสินค้า	XXX
		ภาษีขาย (ถ้ามี)	XXX

อนึ่ง หากไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากลูกหนี้สินค้าขาดบัญชีได้ หรือคาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้ ให้สหกรณ์ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามส่วนของจำนวนเงินที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	หนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี	XXX	
	เครดิต	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี	XXX

1.2 ไม่มีผู้รับผิดชอบหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาหาผู้รับผิดชอบสินค้าขาดบัญชี

ให้กันสินค้าขาดบัญชีออกจากสินค้าคงเหลือปกติด้วยมูลค่าตามราคาขายรวมภาษีขาย (ถ้ามี)

เดบิต	สินค้าขาดบัญชี	XXX	
	เครดิต	ขายสินค้า	XXX
		ภาษีขาย (ถ้ามี)	XXX

สิ้นปีทางบัญชี หากยังไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบสินค้าขาดบัญชีได้ ให้บันทึกค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี และค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชีเท่ากับจำนวนสินค้าขาดบัญชีที่ยังไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี	XXX	
	เครดิต	ค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี	XXX

ทั้งนี้ หากต่อมาสามารถหาผู้รับผิดชอบได้ สินค้าขาดบัญชีจะเปลี่ยนสภาพเป็นลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี หรือเงินสดถ้าผู้รับผิดชอบชดเชยเป็นเงินสดทันที ส่วนค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชีจะเปลี่ยนสภาพเป็นสินค้าขาดบัญชีได้รับชดเชยซึ่งถือเป็นรายได้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี/เงินสด	XXX	
	เครดิต	สินค้าขาดบัญชี	XXX
เดบิต	ค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี	XXX	
	เครดิต	สินค้าขาดบัญชีได้รับชดเชย	XXX

สำหรับสินค้าขาดบัญชีที่ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้เป็นที่แน่นอนแล้ว
สหกรณ์สามารถตัดสินค้าขาดบัญชีออกจากบัญชีได้ โดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่
กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ แล้วบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี	XXX	
	เครดิต	สินค้าขาดบัญชี	XXX

2. สินค้าขาดบัญชีมีการลดหย่อนความรับผิดชอบ

2.1 การลดหย่อนอยู่ในเกณฑ์

กรณีการลดหย่อนอยู่ในเกณฑ์ ส่วนที่ได้รับการลดหย่อนไม่ถือว่าเป็นสินค้า
ขาดบัญชี รวมทั้งไม่ถือว่าสินค้าขาดบัญชีที่ได้รับการลดหย่อนเป็นสินค้าคงเหลือ แต่ให้ถือเป็นการขายและ
รับรู้สินค้าขาดบัญชีได้รับการลดหย่อนเป็นค่าใช้จ่ายด้วยราคาขายรวมภาษีขาย (ถ้ามี) บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี	XXX	
	เครดิต	ขายสินค้า	XXX
		ภาษีขาย (ถ้ามี)	XXX

2.2 การลดหย่อนเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

สินค้าที่ลดหย่อนเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนดถือเป็นสินค้าขาดบัญชี ให้บันทึกบัญชี
แยกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 รับรู้สินค้าขาดบัญชีที่ได้รับการลดหย่อนตามเกณฑ์ที่กำหนด
เป็นค่าใช้จ่ายด้วยราคาขายรวมภาษีขาย (ถ้ามี) บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี	XXX	
	เครดิต	ขายสินค้า	XXX
		ภาษีขาย (ถ้ามี)	XXX

ส่วนที่ 2 สินค้าที่ลดหย่อนเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ถือเป็นสินค้าขาดบัญชี
แยกเป็น

(1) มีผู้รับผิดชอบ ต้องจัดให้มีหนังสือรับสภาพความผิดสินค้าขาดบัญชี
และตั้งผู้รับผิดชอบเป็นลูกหนี้สินค้าขาดบัญชีเท่ากับสินค้าขาดบัญชีทั้งสิ้น หักด้วยสินค้าขาดบัญชีที่ได้รับ
การลดหย่อน โดยคำนวณด้วยราคาขายรวมภาษีขาย (ถ้ามี) บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี	XXX	
	เครดิต	ขายสินค้า	XXX
		ภาษีขาย (ถ้ามี)	XXX

(2) ไม่มีผู้รับผิดชอบหรืออยู่ระหว่างพิจารณาหาผู้รับผิดชอบสินค้าขาด
บัญชีให้กันสินค้าขาดบัญชี (ยอดสินค้าขาดบัญชีทั้งสิ้น หักด้วยยอดสินค้าที่ได้รับการลดหย่อน) ออกจาก
สินค้าคงเหลือตามบัญชีด้วยมูลค่าตามราคาขายรวมภาษีขาย (ถ้ามี) บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	สินค้าขาดบัญชี	XXX
เครดิต	ขายสินค้า	XXX
	ภาษีขาย (ถ้ามี)	XXX

สิ้นปีทางบัญชี หากยังไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบสินค้าขาดบัญชีได้ ให้บันทึกค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี และค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชีเท่ากับจำนวนสินค้าขาดบัญชีที่ยังไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี	XXX
เครดิต	ค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี	XXX

(3) การตัดสินค้าขาดบัญชี สำหรับสินค้าขาดบัญชีที่ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้เป็นที่แน่นอนแล้ว สหกรณ์สามารถตัดสินค้าขาดบัญชีออกจากบัญชีได้ โดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ แล้วบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี	XXX
เครดิต	สินค้าขาดบัญชี	XXX

หนี้สูญ

เมื่อลูกหนี้รายใดที่คาดว่าเรียกเก็บไม่ได้ และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้งได้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวนในวันสิ้นปีทางบัญชีเรียบร้อยแล้ว ให้คณะกรรมการดำเนินการขออนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติอนุมัติให้ตัดจำหน่ายหนี้สูญได้ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	หนี้สูญ	XXX
เครดิต	ลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	XXX
เดบิต	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	XXX
เครดิต	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	XXX

หนี้สูญรับคืน

หนี้สูญรับคืน หมายถึง หนี้สูญของลูกหนี้ที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ให้ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้ว ต่อมาภายหลังลูกหนี้รายนั้นได้นำเงินมาชำระหนี้ให้สหกรณ์

วิธีปฏิบัติ

1. โอนกลับรายการลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้ว บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	XXX
เครดิต	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ-ลูกหนี้.....(ระบุประเภท)	XXX

2. รับชำระหนี้จากลูกหนี้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต เงินสด/เงินฝากธนาคาร

xxx

เครดิต ลูกหนี้.....(ระบุประเภท)

xxx

3. บันทึกหนี้สูญรับคืน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ-ลูกหนี้.....(ระบุประเภท)

xxx

เครดิต หนี้สูญรับคืน

xxx

หากภายหลังลูกหนี้รายที่โอนกลับมามีหนี้คงเหลือที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้แน่นอนอีก ให้ดำเนินการขอตัดหนี้สูญตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

การจัดทำกระดาดำทำการงบทดลอง

กระดาดำทำการงบทดลอง เป็นเครื่องมือช่วยให้การจัดทำงบการเงินง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น โดยแบ่งช่องต่างๆ ออกเป็นคู่ๆ แต่ละคู่จะมีช่องเดบิตและช่องเครดิต ตามความต้องการของผู้ใช้ เช่น 10 ช่อง 12 ช่อง 14 ช่อง เป็นต้น แล้วนำรายการบัญชีและจำนวนเงินยอดคงเหลือของแต่ละบัญชี ทุกบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปมาบันทึกในกระดาดำทำการงบทดลอง เรียงตามประเภทของบัญชี คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้และค่าใช้จ่าย จากนั้น จำแนกรายการบัญชีให้อยู่ในงบการเงินแต่ละประเภท ได้แก่ งบต้นทุนการผลิต งบต้นทุนขาย/บริการ งบกำไรขาดทุน และงบดุล เพื่อนำมาจัดทำงบการเงิน ในรูปของรายงานตามแบบที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

ช่องต่างๆ ในกระดาดำทำการงบทดลองเพื่อการจัดทำงบการเงิน อาจแบ่งได้เป็น

1. งบทดลองก่อนปรับปรุงรายการ ช่องเดบิตและช่องเครดิต
2. รายการปรับปรุงบัญชี ช่องเดบิตและช่องเครดิต
3. งบทดลองหลังปรับปรุงรายการ ช่องเดบิตและช่องเครดิต
4. งบต้นทุนผลิต ช่องเดบิตและช่องเครดิต
5. งบต้นทุนขาย ช่องเดบิตและช่องเครดิต
6. งบกำไรขาดทุน ช่องเดบิตและช่องเครดิต
7. งบดุล ช่องเดบิตและช่องเครดิต

รูปแบบกระดาดำทำการงบทดลอง

- ชื่อสหกรณ์ ระบุงชื่อสหกรณ์ที่จัดทำทางบทลง
- สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....

ให้ใช้วันสิ้นปีทางบัญชีปัจจุบันที่จัดทำกระดาษทำการงบทดลอง

- ช่องที่ (1) “ลำดับที่”

 - บันทึกลำดับที่ของรายการบัญชีเรียงตามลำดับ เพื่อทราบจำนวนบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

ช่องที่ (2) “ชื่อบัญชี”

 - บันทึกชื่อบัญชีต่าง ๆ ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปทุกบัญชี โดยเรียงตามประเภทของบัญชี คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย

ช่องที่ (3) “หน้าบัญชี”

 - บันทึกหน้าบัญชีของแต่ละบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

ช่องที่ (4) “งบทดลองก่อนปรับปรุงรายการ”

 - ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีของบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชีมาใส่ให้ตรงกับชื่อบัญชี โดยใส่ยอดคงเหลือด้านเดบิตและด้านเครดิตตามบัญชีแยกประเภทให้ถูกต้อง แล้วรวมจำนวนเงินในช่องเดบิตและช่องเครดิต ซึ่งจะต้องเท่ากัน

ช่องที่ (5) “รายการปรับปรุง”

 - ให้นำจำนวนเงินของรายการบัญชีต่าง ๆ ที่ปรับปรุงบัญชี ณ วันสิ้นปีทางบัญชีมาใส่ในช่องเดบิต หรือช่องเครดิตให้ถูกต้อง แล้วรวมจำนวนเงินในช่องเดบิตและช่องเครดิต ซึ่งจะต้องเท่ากัน

ช่องที่ (6) “งบทดลองหลังปรับปรุงรายการ”

 - ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือหลังจากปรับปรุงบัญชี ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ซึ่งได้จากจำนวนเงินของรายการบัญชีในช่องงบทดลองก่อนปรับปรุงรายการ บวกหรือหักจำนวนเงินของรายการบัญชีในช่องรายการปรับปรุง แล้วรวมจำนวนเงินในช่องเดบิตและช่องเครดิต ซึ่งจะต้องเท่ากัน

ช่องที่ (7) “งบต้นทุนการผลิต”

 - ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือของรายการบัญชีที่เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตจากช่องงบทดลองหลังปรับปรุงรายการมาใส่ในช่องงบต้นทุนการผลิต พร้อมทั้งบันทึกจำนวนเงินวัตถุดิบคงเหลือสิ้นปีทางบัญชีในช่องเครดิตของช่องงบต้นทุนการผลิต และช่องเดบิตของช่องงบดุล แล้วรวมจำนวนเงินในช่องเดบิตและช่องเครดิต ผลต่าง คือ ต้นทุนการผลิต ให้บันทึกจำนวนเงินผลต่างในช่องเครดิตของช่องงบต้นทุนผลิต และช่องเดบิตของช่องงบต้นทุนขาย

ช่องที่ (8) “งบต้นทุนขาย/บริการ”

- ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือของรายการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนขายจากช่องงบทดลองหลังปรับปรุงรายการมาใส่ในช่องงบต้นทุนขาย/บริการ พร้อมทั้งบันทึกจำนวนเงินสินค้าคงเหลือสิ้นปีทางบัญชีในช่องเครดิตของช่องงบต้นทุนขาย/บริการ และช่องเดบิตของช่องงบดุล แล้วรวมจำนวนเงินในช่องเดบิตและช่องเครดิต ผลต่าง คือ ต้นทุนขาย/บริการ ให้บันทึกจำนวนเงินผลต่างในช่องเครดิตของช่องงบต้นทุนขาย/บริการ และช่องเดบิตของช่องงบกำไรขาดทุน

ช่องที่ (9) “งบกำไรขาดทุน”

- ให้นำจำนวนยอดคงเหลือของรายการบัญชีประเภทรายได้และค่าใช้จ่ายจากช่องงบทดลองหลังปรับปรุงรายการมาใส่ในช่องงบกำไรขาดทุน แล้วรวมจำนวนเงินในช่องเดบิตและช่องเครดิต หากจำนวนเงินรวมช่องเครดิต มากกว่า ช่องเดบิต ผลต่าง คือ กำไรสุทธิ ให้บันทึกจำนวนเงินผลต่างในช่องเดบิตของช่องงบกำไรขาดทุน และช่องเครดิตของช่องงบดุล แต่หากจำนวนเงินรวมช่องเครดิต น้อยกว่า ช่องเดบิต ผลต่าง คือ ขาดทุนสุทธิ ให้บันทึกจำนวนเงินผลต่างในช่องเครดิตของช่องงบกำไรขาดทุน และช่องเดบิตของช่องงบดุล

ช่องที่ (10) “งบดุล”

- ให้นำจำนวนเงินยอดคงเหลือของรายการบัญชีประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน จากช่องงบทดลองหลังปรับปรุงรายการมาใส่ในช่องงบดุล แล้วรวมจำนวนเงินในช่องเดบิตและช่องเครดิต ซึ่งจะต้องเท่ากัน

การปิดบัญชี

การปิดบัญชีมี 3 ลักษณะ คือ การปิดบัญชีประจำวัน การปิดบัญชีประจำเดือน และการปิดบัญชีประจำปี

การปิดบัญชีประจำวัน หมายถึง การปิดบัญชีในสมุดเงินสดทุกสิ้นวัน เพื่อทราบจำนวนเงินสดคงเหลือประจำวัน

การปิดบัญชีประจำเดือน หมายถึง การปิดบัญชีในสมุดเงินสด สมุดซื้อสินค้า สมุดขายสินค้า และสมุดรายได้ค่าบริการ โดยผ่านรายการบัญชีไปบัญชีแยกประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป เพื่อจัดทำงบทดลองประจำเดือน

การปิดบัญชีประจำปี หมายถึง การปิดบัญชีทุกบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป ภายหลังปรับปรุงรายการบัญชี ณ วันสิ้นปีทางบัญชีแล้ว เพื่อจัดทำงบการเงินประจำปี ซึ่งจะทำให้ทราบผลการดำเนินงาน และฐานะการเงิน ณ วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์

ทั้งนี้ การปิดบัญชีประจำปีประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย ให้โอนปิดเข้าบัญชีต้นทุนการผลิต บัญชีต้นทุนขาย/บริการ และบัญชีกำไรขาดทุน เพื่อคำนวณหาผลกำไร หรือขาดทุนจากการดำเนินงานของ สหกรณ์ โดยบันทึกรายการปิดบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป แล้วผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้อง สำหรับการปิดบัญชีประจำปีประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ให้คำนวณหายอดคงเหลือของบัญชี แยกประเภทแต่ละบัญชี ณ วันสิ้นปีทางบัญชี แล้วยกยอดไปในปีบัญชีถัดไป

ขั้นตอนการปิดบัญชีประจำปี มีดังนี้

1. ปิดบัญชีค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตเข้าบัญชีต้นทุนการผลิต เพื่อแสดงถึง ต้นทุนในการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน และบันทึกผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือสิ้นปี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ต้นทุนการผลิต	xxx	
	ปาล์มทะลายคงเหลือสิ้นปี	xxx	
	ปาล์มร่วงคงเหลือสิ้นปี	xxx	
เครดิต	ปาล์มทะลายคงเหลือต้นปี		xxx
	ปาล์มร่วงคงเหลือต้นปี		xxx
	ซื้อปาล์มทะลาย		xxx
	ซื้อปาล์มร่วง		xxx
	ค่าใช้จ่ายในการซื้อ		xxx
	เงินเดือนและค่าจ้างแรงงาน		xxx
	ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน		xxx
	ค่าเคมีภัณฑ์		xxx
	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น		xxx
	ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าโรงงาน		xxx
	ค่าเสื่อมราคาโรงงาน		xxx
	ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์		xxx
	ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์		xxx
			xxx
			xxx
			xxx

ฯลฯ

อนึ่ง การปิดบัญชีในขั้นตอนที่ 1 ทำให้ทราบต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น

2. ปิดบัญชีค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวกับต้นทุนขาย/บริการ รวมทั้งบัญชีต้นทุนการผลิต เข้าบัญชีต้นทุนขาย/บริการ เพื่อแสดงถึงต้นทุนในการขายสินค้า หรือผลิตภัณฑ์แปรรูป หรือให้บริการ และบันทึกสินค้าคงเหลือปลายปี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ต้นทุนขาย/บริการ	XXX	
	สินค้าคงเหลือสิ้นปี	XXX	
	สินค้าแปรรูปคงเหลือสิ้นปี	XXX	
เครดิต	สินค้าคงเหลือต้นปี		XXX
	สินค้าแปรรูปคงเหลือต้นปี		XXX
	ต้นทุนการผลิต		XXX
	ซื้อสินค้า		XXX
	ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้า		XXX
	ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ (เพื่อให้สมาชิกกู้)		XXX

อนึ่ง การปิดบัญชีในขั้นตอนที่ 2 ทำให้ทราบต้นทุนขาย/บริการทั้งสิ้น

3. ปิดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายต่างๆ ทุกบัญชี รวมทั้งบัญชีต้นทุนขายเพื่อหาคำไรสุทธิ หรือขาดทุนสุทธิ โดยเปรียบเทียบยอดรวมรายได้กับยอดรวมค่าใช้จ่ายและต้นทุนขาย

- กรณียอดรวมรายได้ สูงกว่า ยอดรวมค่าใช้จ่ายและต้นทุนขาย ให้บันทึกผลต่างในบัญชีกำไรสุทธิ (ด้านเครดิต)

- กรณียอดรวมค่าใช้จ่ายและต้นทุนขาย สูงกว่า ยอดรวมรายได้ ให้บันทึกผลต่างในบัญชีขาดทุนสุทธิ (ด้านเดบิต)

เดบิต	รายได้	XXX	
		XXX	
		XXX	
	ขาดทุนสุทธิ	XXX	
เครดิต	ค่าใช้จ่าย		XXX
			XXX
			XXX
	ต้นทุนขาย		XXX
	กำไรสุทธิ		XXX

4. ปิดบัญชีประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ในสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปแต่ละบัญชี เพื่อคำนวณหายอดคงเหลือยกไปในปีบัญชีถัดไป และแสดงยอดคงเหลือดังกล่าวไว้ในงบดุลตามประเภทของบัญชานั้นๆ เพื่อทราบฐานะการเงินของสหกรณ์ในวันสิ้นปีทางบัญชี

ตัวอย่างการปิดบัญชีประจำปี

1. ปิดบัญชีค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวกับต้นทุนผลิตเข้าบัญชีต้นทุนการผลิต เพื่อแสดงถึงต้นทุนในการแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน และบันทึกผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือสิ้นปี

เดบิต	ต้นทุนการผลิต	1,000,118,800.00
	ปาล์มทะลายคงเหลือสิ้นปี	4,025,200.00
	ปาล์มร่วงคงเหลือสิ้นปี	211,600.00
เครดิต	ปาล์มทะลายคงเหลือต้นปี	282,200.00
	ซื้อปาล์มทะลาย	892,154,400.00
	ซื้อปาล์มร่วง	53,214,600.00
	ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	5,515,800.00
	เงินเดือนและค่าจ้างแรงงาน	11,028,200.00
	ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน	1,442,900.00
	ค่าเคมีภัณฑ์	2,083,600.00
	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	2,363,700.00
	ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าโรงงาน	9,716,100.00
	ค่าเบี้ยประกันภัยโรงงานและเครื่องจักร	325,600.00
	ค่าเสื่อมราคาโรงงาน	3,494,500.00
	ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์	22,692,300.00
	ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์	41,700.00

2. ปิดบัญชีค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวกับต้นทุนขาย/บริการ รวมทั้งบัญชีต้นทุนการผลิตเข้าบัญชีต้นทุนขาย/บริการ เพื่อแสดงถึงต้นทุนในการขายสินค้า หรือผลิตภัณฑ์แปรรูป หรือให้บริการ และบันทึกสินค้าคงเหลือปลายปี บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ต้นทุนขาย/บริการ	975,880,300.00
	สินค้าทั่วไปคงเหลือสิ้นปี	40,200.00
	สินค้าแปรรูปคงเหลือสิ้นปี	35,611,900.00
เครดิต	สินค้าแปรรูปคงเหลือต้นปี	11,359,600.00
	ต้นทุนการผลิต	1,000,118,800.00
	ซื้อสินค้าทั่วไป	53,000.00
	ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าทั่วไป	1,000.00

3. ปิดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายต่างๆ ทุกบัญชี รวมทั้งบัญชีต้นทุนขายเพื่อหากำไรสุทธิ หรือขาดทุนสุทธิ โดยเปรียบเทียบยอดรวมรายได้กับยอดรวมค่าใช้จ่ายและต้นทุนขาย

เดบิต	ดอกเบียรับจากเงินให้กู้	56,800.00
	ขายสินค้าทั่วไป	19,700.00
	ขายน้ำมันปาล์มดิบ	898,320,900.00
	ขายเมล็ดในปาล์ม	140,282,300.00
	ขายกะลาปาล์ม	25,113,000.00
	ขายทะลายเปล่า	1,053,900.00
	ขายเส้นใย	422,300.00
	รายได้ค่าบรรทุกปาล์ม	183,500.00
	รายได้ค่าปรับผลิตสัญญา	3,400.00
	ดอกเบียเงินฝากธนาคาร	324,900.00
	ดอกเบียเงินฝากสหกรณ์อื่น	5,200.00
	ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	10,000.00
	ผลตอบแทนจากการลงทุน	135,600.00
	รายได้เบ็ดเตล็ด	212,500.00
เครดิต	เงินเดือนและค่าจ้างแรงงาน	12,316,500.00
	ดอกเบียจ่ายเงินกู้ ก.ส.ส.	468,600.00
	ค่าขนส่งสินค้าแปรรูป	30,851,700.00
	ค่าธรรมเนียมธนาคาร	429,900.00
	ค่าใช้จ่ายในการขาย	184,200.00
	ค่าเสื่อมราคา - รถบรรทุก	668,000.00
	ค่าใช้จ่ายหน่วยเครื่องจักร	21,400.00
	ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง	42,300.00
	หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าผลิตผลพลอยได้	15,600.00
	ค่าเบี้ยประชุมกรรมการ	366,400.00
	ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ	1,874,300.00
	ค่าตอบแทนที่ปรึกษา	120,000.00
	ค่าตรวจสอบกิจการ	216,000.00
	ค่าใช้จ่ายในการศึกษาอบรม	864,000.00
	ค่ารับรอง	691,600.00

ค่าใช้จ่ายประชุมใหญ่	250,900.00
เงินสมทบประกันสังคม	662,800.00
บำเหน็จเจ้าหน้าที่	1,219,700.00
ค่าสาธารณูปโภค	1,168,400.00
ค่าวัสดุสำนักงาน	267,200.00
ค่าโฆษณาประชาสัมพันธ์	490,000.00
ค่าตัดจ่ายสินทรัพย์	1,195,700.00
ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาสินทรัพย์	383,100.00
ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก	485,900.00
ค่าเบี้ยประกันภัย	373,000.00
ค่าเสื่อมราคา - สำนักงาน	1,894,300.00
ค่าตรวจมาตรฐานประเมินคุณภาพ ISO	41,000.00
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	348,700.00
ต้นทุนขาย/บริการ	975,880,300.00
กำไรสุทธิ	32,352,500.00

การจัดทำงบการเงิน

งบการเงิน เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์สำหรับรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง และแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ ณ วันใดวันหนึ่ง

ประโยชน์ของงบการเงิน

1. ใช้ในการขอเครดิตจากสถาบันการเงิน
2. ใช้เพื่อจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี
3. ใช้วัดประสิทธิภาพของการดำเนินงาน โดยการวิเคราะห์ทางการเงินเพื่อทราบเงินทุนที่ใช้ดำเนินงาน การใช้เงินทุน การสะสมทุนของตนเอง การใช้สินทรัพย์ ฯลฯ
4. เพื่อผู้บริหารของสหกรณ์นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน การควบคุมงานและแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
5. ทำให้ได้ข้อมูลทางบัญชีอันเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางธุรกิจของสหกรณ์

วิธีการจัดทำงบการเงิน ให้นำรายการบัญชีและตัวเลขจากกระดาดทำการบดลงในช่องต่าง ๆ คือ ช่องงบต้นทุนผลิต ช่องงบต้นทุนขาย ช่องงบกำไรขาดทุน และช่องงบดุล ไปจัดทำงบการเงินดังนี้

- **งบดุล** เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ ณ วันใดวันหนึ่งว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ประเภทใดบ้าง เป็นจำนวนเงินเท่าใด
- **งบกำไรขาดทุน** เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี ว่าสหกรณ์มีผลกำไรสุทธิ หรือขาดทุนสุทธิเป็นจำนวนเงินเท่าใด
- **งบต้นทุนขาย/บริการ** เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงต้นทุนขายสินค้า และต้นทุนบริการในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี ว่าสหกรณ์ขายสินค้า ผลิตภัณฑ์แปรรูป และให้บริการต่างๆ โดยมีต้นทุนขายสินค้า และต้นทุนบริการทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงินเท่าใด
- **งบต้นทุนการผลิต** เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงต้นทุนการแปรรูปผลิตผล การเกษตรและผลิตสินค้าในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี ว่าสหกรณ์มีรายจ่ายที่ใช้ไปในการแปรรูปผลิตผล การเกษตรและผลิตสินค้าอะไรบ้าง เป็นจำนวนเงินเท่าใด
- **หมายเหตุประกอบงบการเงิน** เป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินจัดทำขึ้นเพื่อขยายความรายการในงบการเงิน อธิบายหลักเกณฑ์หรือนโยบายการบัญชี รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลอื่นที่ไม่ได้แสดงไว้ในงบการเงิน

รูปแบบและการแสดงรายการในงบการเงิน

สหกรณ์การเกษตร.....จำกัด

งบดุล

ณ วันที่.....และ.....

		ปี 25.....	ปี 25.....
	หมายเหตุ	บาท	บาท
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	2		
เงินฝากสหกรณ์อื่น			
เงินส่งชำระหนี้ระหว่างทาง			
เงินลงทุนระยะสั้น	3		
เงินให้กู้ยืมระยะสั้น - สุทธิ	4		
ลูกหนี้ระยะสั้น - สุทธิ	5		
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมรับ - สุทธิ	6		
สินค้าคงเหลือ	7		
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	8		
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน			
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
เงินลงทุนระยะยาว	3		
เงินให้กู้ยืมระยะยาว	4		
ลูกหนี้ระยะยาว - สุทธิ	5		
มูลค่าพันธบัตร - สุทธิ	9		
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - สุทธิ	10		
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	11		
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	12		
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
รวมสินทรัพย์			

	หมายเหตุ	ปี 25..... บาท	ปี 25..... บาท
หนี้สินและทุนของสหกรณ์			
หนี้สินหมุนเวียน			
เงินเบิกเกินบัญชีธนาคารและเงินกู้ยืมระยะสั้น	13		
เจ้าหนี้การค้า			
ส่วนของหนี้สินไม่หมุนเวียนที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี	16,17		
เงินรับฝาก	14		
ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยค้างจ่าย			
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	15		
รวมหนี้สินหมุนเวียน			
หนี้สินไม่หมุนเวียน			
เงินกู้ยืมระยะยาว	16		
เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์	17		
หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น	18		
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน			
รวมหนี้สิน			
ทุนของสหกรณ์			
ทุนเรือนหุ้น (มูลค่าหุ้นละ.....บาท)			
หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้ว			
หุ้นที่ชำระไม่ครบมูลค่า			
ทุนสำรอง			
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ	19		
กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น	20		
ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์			
(ขาดทุนสะสม)			
กำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี			
รวมทุนของสหกรณ์			
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์			
หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้			
(ลงชื่อ)			
(.....)			
ประธานกรรมการ			
(ลงชื่อ)			
(.....)			
เลขานุการ			
วันที่.....			

คำอธิบายรายการประกอบการจัดทำงบดุล

การแสดงรายการในงบดุลของสหกรณ์ประเภทการเกษตร ให้แสดงตามรูปแบบข้างต้น โดยแสดงให้ถูกต้องตามประเภทและขอบเขตความหมาย ดังนี้

ส่วนหัวของงบดุล ณ วันที่.....และ.....ให้ใช้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ปีปัจจุบันและปีทางบัญชีปีก่อน เช่น ณ วันที่ 31 มีนาคม 2551 และ 2550 เป็นต้น

สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนที่อยู่ในความควบคุมของสหกรณ์ ซึ่งเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตที่อาจได้มาจากการซื้อหรือสร้างขึ้นเอง เช่าซื้อ รัับบริจาค โดยสหกรณ์ จะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต จากกระแสเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสดทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งต้องสามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ

สินทรัพย์ ประกอบด้วย

1. สินทรัพย์หมุนเวียน
2. สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

1. สินทรัพย์หมุนเวียน หมายถึง เงินสดหรือสินทรัพย์ที่สหกรณ์ถือไว้เพื่อขายหรือนำมาใช้ในการดำเนินงานตามปกติ และสหกรณ์คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากสินทรัพย์นั้นภายใน 12 เดือนนับจากวันที่ในงบดุล ทั้งนี้ ถ้ารอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์สั้นกว่า 1 ปี ให้ถือระยะเวลา 1 ปี เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาจัดประเภทของสินทรัพย์หมุนเวียน

1.1 เงินสดและเงินฝากธนาคาร

เงินสด หมายถึง ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ที่สหกรณ์มีอยู่ รวมทั้งเช็คที่ยังไม่ได้ นำฝาก เช็คเดินทาง ดราฟท์ของธนาคาร ตัวแลกเงินไปรษณีย์ และธนาคัตติ ทั้งนี้ ไม่รวมดวงตราไปรษณีย์ อากาสแตมป์ เช็คลงวันที่ล่วงหน้า ใบยืมและเอกสารทางการเงิน ได้แก่ ตัวเงิน พันธบัตรรัฐบาล ใบหุ้นกู้ ใบหุ้นทุน ฯลฯ

เงินฝากธนาคาร หมายถึง เงินฝากธนาคารทุกประเภท เงินฝากธนาคารออมสิน เพื่อการโอนรับจ่าย (เงิน อ.ร.จ.) รวมทั้งบัตรเงินฝาก สลากออมสิน สลากทวีสิน หรือสลากแบบอื่นๆ ที่ออกโดยธนาคารและสถาบันการเงิน

บัตรเงินฝาก เป็นตราสารซึ่งเปลี่ยนมือได้ที่ธนาคารพาณิชย์ หรือบริษัทเงินทุนออกให้แก่ผู้ฝากเงินเพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงิน และเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ โดยจะมีการกำหนดดอกเบี้ยไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้

ข้อสังเกตที่ควรทราบเกี่ยวกับบัตรเงินฝาก

- บัตรเงินฝากไม่สามารถถอนเงินบางส่วนหรือถอนเงินก่อนระยะเวลาครบกำหนดได้ แต่สามารถโอนเปลี่ยนมือและขายบัตรเงินฝากก่อนวันครบกำหนดได้โดยจะต้องโอนหรือขายทั้งจำนวนในตลาดรองให้กับบุคคลหรือสถาบันการเงินอื่นที่มิใช่ผู้ออกบัตรเงินฝาก

- บัตรเงินฝากแต่ละฉบับต้องมีจำนวนเงินไม่ต่ำกว่าห้าแสนบาท และจะมีเศษของหลักแสนไม่ได้ เช่น บัตรเงินฝากจะมีจำนวนเงินในบัตร 550,000 บาท ไม่ได้
- ระยะเวลารับฝากเงินจะต่ำกว่า 3 เดือน หรือเกินกว่า 3 ปีไม่ได้

สลากออมสิน เป็นการให้บริการรับฝากเงินออมทรัพย์ลักษณะพิเศษที่ธนาคารออมสินให้บริการ ซึ่งผู้ซื้อสลากออมสินมีสิทธิถูกรางวัลตามที่ธนาคารกำหนด โดยมีระยะเวลาที่จะครบกำหนดไถ่ถอนแต่ละแบบไม่เท่ากัน สามารถไถ่ถอนก่อนครบกำหนดได้ แต่จะได้รับเงินคืนลดลงตามที่ธนาคารกำหนด

สลากทวีสิน หรือสลากแบบอื่นๆ ที่ออกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นการให้บริการออมเงินอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ซื้อสลากมีสิทธิถูกรางวัลตามที่ธนาคารกำหนด โดยมีระยะเวลาที่จะครบกำหนดไถ่ถอนแต่ละแบบไม่เท่ากัน สามารถไถ่ถอนก่อนครบกำหนดได้

อนึ่ง เงินสดขาดบัญชี ให้แสดงรายการเป็นเอกเทศถัดจากรายการเงินสดและเงินฝากธนาคาร โดยแสดงเงินสดขาดบัญชี หักด้วย ค่าเผื่อเงินสดขาดบัญชี ดังนี้

เงินสดและเงินฝากธนาคาร	
เงินสดขาดบัญชี	50,000.00
หัก ค่าเผื่อเงินสดขาดบัญชี	<u>50,000.00</u>
	<u>0.00</u>

1.2 เงินฝากสหกรณ์อื่น หมายถึง เงินที่สหกรณ์ฝากไว้ที่ชุมนุมสหกรณ์และสหกรณ์อื่น หากมีเงินฝากชุมนุมสหกรณ์เพียงแห่งเดียว ให้ระบุชื่อรายการเป็น “เงินฝากชุมนุมสหกรณ์” แทนชื่อรายการ “เงินฝากสหกรณ์อื่น”

1.3 เงินส่งชำระหนี้ระหว่างทาง หมายถึง เงินที่สหกรณ์ส่งชำระหนี้ แต่ยังไม่อาจจำแนกเงินที่ส่งนั้นได้ว่าเป็นส่วนที่ชำระดอกเบี้ย และส่วนที่ชำระต้นเงินเป็นจำนวนเท่าใด หรือยังไม่ได้รับหลักฐานการชำระหนี้

1.4 เงินลงทุน หมายถึง หลักทรัพย์ที่สหกรณ์ถือไว้โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะได้รับประโยชน์ในรูปของรายได้หรือผลตอบแทนอื่น เช่น หุ้นชุมนุมสหกรณ์ หุ้นของธนาคารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ หุ้นบริษัทสหประกันชีวิต พันธบัตรรัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ ตั๋วสัญญาใช้เงินของชุมนุมสหกรณ์ กองทุนวายุภักษ์หนึ่ง ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ธนาคารเป็นผู้ออกให้ เป็นต้น

เงินลงทุนระยะสั้น หมายถึง หลักทรัพย์ที่สหกรณ์ตั้งใจถือไว้ไม่เกิน 1 ปี โดยจะขายเมื่อมีความต้องการเงินสด รวมทั้งส่วนของเงินลงทุนระยะยาวที่จะครบกำหนดไถ่ถอนภายในรอบหนึ่งปีบัญชีถัดไป

การจัดประเภทของเงินลงทุนและการตีราคา ณ วันสิ้นปีทางบัญชี

1.4.1 เงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด หมายถึง หลักทรัพย์หรือเงินลงทุนที่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือตลาดหลักทรัพย์อื่นที่ทำการเผยแพร่ราคาต่อสาธารณชน เช่น หุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ หุ้นของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่มีการซื้อขายกันผ่านธนาคารซึ่งมีการเผยแพร่ราคาต่อสาธารณชน เป็นต้น ให้ตีราคาตามมูลค่ายุติธรรม เงินลงทุนดังกล่าวให้แสดงมูลค่าสุทธิหลังหักค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน

1.4.2 เงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด หมายถึง หลักทรัพย์หรือเงินลงทุนที่ไม่มีการซื้อ - ขายกันในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือตลาดหลักทรัพย์อื่นที่ทำการเผยแพร่ราคาต่อสาธารณชน เช่น หุ้นชุมชนสหกรณ์ ตัวสัญญาใช้เงินของชุมชนสหกรณ์ เป็นต้น ให้ตีราคาตามราคาทุน

1.5 เงินให้กู้ยืมระยะสั้น - สุทธิ หมายถึง เงินให้สหกรณ์อื่นและให้สมาชิกกู้ยืมทุกประเภทโดยมีสัญญาการกู้ยืมเป็นหลักฐาน ซึ่งยังคงค้างชำระต่อสหกรณ์ หักค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ (ส่วนที่กันไว้สำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้) และค่าเผื่อนี้ตลาดเคลื่อนไหว (ส่วนที่ตั้งไว้สำหรับลูกหนี้ที่พบว่าบัญชีย่อยมียอดรวมสูงกว่าบัญชีคุมยอด)

1.6 ลูกหนี้ระยะสั้น - สุทธิ หมายถึง สิทธิเรียกร้องจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบเงินสด สินค้าหรือบริการที่มีกำหนดระยะเวลาชำระคืนภายในหนึ่งรอบปีบัญชีถัดไป และลูกหนี้ที่ถึงกำหนดชำระแล้ว แต่ยังไม่ได้รับชำระคืน รวมกันทุกประเภทหักค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ และค่าเผื่อนี้ตลาดเคลื่อนไหว ทั้งนี้ ลูกหนี้ระยะสั้น - สุทธิ ประกอบด้วย ลูกหนี้ประเภทต่างๆ ได้แก่

- **ตัวเงินรับ** หมายถึง ตัวเงินรับชำระค่าสินค้าและบริการ อันเกิดจากการที่สหกรณ์ ขายสินค้าหรือบริการและได้รับตัวเงินรับเป็นการชำระหนี้จากลูกหนี้
- **ลูกหนี้การค้า** หมายถึง เงินที่ค้างชำระค่าสินค้าที่สหกรณ์ได้ขายไปตามปกติ
- **ลูกหนี้ขายผ่านบัญชี** หมายถึง เงินที่สมาชิกค้างชำระค่าสินค้าที่สหกรณ์เป็นคนกลางในการขายตามวิธีการขายผ่านบัญชี
- **ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ** หมายถึง เงินที่สมาชิกค้างชำระค่าสินค้าที่สหกรณ์ได้ขายไปตามวิธีการขายผ่อนชำระ การแสดงรายการลูกหนี้ประเภทนี้ยังไม่มีมีการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ แต่จะต้องหักดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดัดบัญชีด้วย
- **ลูกหนี้ค่าบริการ** หมายถึง เงินที่สมาชิกค้างชำระค่าบริการที่สหกรณ์ได้ให้บริการไปแล้ว
- **ลูกหนี้อื่นๆ** หมายถึง ลูกหนี้ที่ไม่อาจจัดอยู่ในประเภทของลูกหนี้ดังกล่าวข้างต้นได้ เช่น เงินยืมที่กรรมการและเจ้าหน้าที่ยืมไปจากสหกรณ์ รวมทั้งหนี้สินที่กรรมการและเจ้าหน้าที่มีต่อสหกรณ์ไม่ว่าในลักษณะใดก็ตาม เช่น ลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี ลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี (ที่มีการทำหนังสือรับรองจำนวนเงินสดและหนังสือรับรองจำนวนสินค้าขาดบัญชี) ลูกหนี้ตลาดเคลื่อนไหว (ผลต่างระหว่างยอดรวมของบัญชีย่อยที่ต่ำกว่าบัญชีคุมยอดลูกหนี้) ลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี (ลูกหนี้ที่

สหกรณ์ได้ยื่นฟ้องต่อศาล และศาลได้มีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว) ลูกหนี้ตามคำพิพากษา (ลูกหนี้ที่สหกรณ์ได้ดำเนินคดี และศาลได้มีคำพิพากษาหรือมีสัญญาประนีประนอมยอมความให้ชดใช้เงินแก่สหกรณ์แล้ว) เป็นต้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการแสดงรายการลูกหนี้

- ลูกหนี้ที่มียอดคงเหลือด้านเครดิต (เกิดจากการชำระหนี้เกิน) ให้นำไปแสดงรายการในหนี้สินหมุนเวียนอื่น
- กรณีที่ลูกหนี้มีรายการเดียวและไม่มีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ ค่าเผื่อนี้คลาดเคลื่อน การแสดงรายการให้ระบุประเภทลูกหนี้ให้ชัดเจน โดยตัดคำว่า “สุทธิ” ออก และไม่ต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน
- กรณีลูกหนี้ทุกประเภทมีการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน ให้แสดงรายการลูกหนี้แต่ละประเภทให้ชัดเจน พร้อมกับแสดงรายการหักค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญด้วย ตามตัวอย่างดังนี้

เงินลงทุนระยะสั้น	
ลูกหนี้การค้า	3,000.00
ลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี	10,000.00
ลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี	<u>7,000.00</u>
รวม	20,000.00
หัก ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ	<u>20,000.00</u>
	<u>0.00</u>

ทั้งนี้ ไม่ต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน

- กรณีปัจจุบันตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้ทุกประเภทเต็มจำนวน แต่ปีก่อนตั้งไว้ไม่เต็มจำนวน การแสดงรายการให้ถือปัจจุบันเป็นเกณฑ์ โดยระบุลูกหนี้แต่ละประเภทให้ชัดเจน พร้อมกับแสดงรายการหักค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญด้วย ตามตัวอย่างดังนี้

	ปีปัจจุบัน	ปีก่อน
เงินลงทุนระยะสั้น		
ลูกหนี้การค้า	3,000.00	3,000.00
ลูกหนี้เงินสดขาดบัญชี	10,000.00	10,000.00
ลูกหนี้สินค้าขาดบัญชี	<u>7,000.00</u>	<u>7,000.00</u>
รวม	20,000.00	20,000.00
หัก ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ	<u>20,000.00</u>	<u>18,000.00</u>
	<u>0.00</u>	<u>2,000.00</u>

ทั้งนี้ ไม่ต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน

● กรณีปัจจุบันตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้ทุกประเภทไม่เต็มจำนวน แต่ปีก่อนตั้งไว้เต็มจำนวน การแสดงรายการให้ถือปัจจุบันเป็นเกณฑ์ โดยแสดงตามรูปแบบปกติ ดังนี้

	<u>ปีปัจจุบัน</u>	<u>ปีก่อน</u>
.....		
เงินลงทุนระยะสั้น		
ลูกหนี้ระยะสั้น – สุทธิ		
.....		

1.7 ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม – สุทธิ หมายถึง ดอกเบี้ยจากเงินให้สมาชิกหรือ สหกรณ์อื่นกู้ทุกประเภทที่ลูกหนี้ค้างชำระต่อสหกรณ์ หักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

กรณีไม่มีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้ตัดคำว่า “สุทธิ” ออก และไม่ต้องจัดทำหมายเหตุ ประกอบงบการเงิน

1.8 สินค้าคงเหลือ หมายถึง สินทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขายตามลักษณะการประกอบธุรกิจ โดยปกติกรณีเป็นสหกรณ์ที่มีการดำเนินงานด้านแปรรูป สินค้าคงเหลือให้รวมถึงสินค้าที่อยู่ระหว่าง กระบวนการผลิตและวัตถุดิบที่มีไว้เพื่อการผลิต ทั้งนี้ สินค้าคงเหลือไม่รวมถึงสินค้าที่รับฝากขาย วัสดุที่มีไว้ในโรงงานและในสำนักงาน สินค้าที่ลงบัญชีขายแล้วแต่ผู้ซื้อยังไม่ได้รับสินค้า ตลอดจน สินค้าที่สั่งซื้อและผู้ขายส่งสินค้ามาให้แล้วแต่ยังไม่ได้ลงบัญชีซื้อในงวดนั้น สำหรับสินค้าที่สั่งซื้อและลงบัญชี ซื้อแล้วแต่ได้รับสินค้านั้นยังไม่ครบ ให้ถือจำนวนที่ไม่ครบนั้นเป็นสินค้าคงเหลือด้วย

สินค้าคงเหลือข้างต้นจะเป็นสินค้าที่มีสภาพปกติ บวกด้วย สินค้าเสื่อมชำรุด โดยยอดสินค้าคงเหลือจะเท่ากับสินค้าคงเหลือที่ตรวจนับได้จริง ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ซึ่งมีทั้งสภาพปกติ และเสื่อมชำรุด

อนึ่ง กรณีที่สหกรณ์มีสินค้าขาดบัญชี(สินค้าขาดบัญชีที่ยังไม่มีผู้รับผิดชอบหรืออยู่ ระหว่างการพิจารณาหาผู้รับผิดชอบ) ให้แสดงรายการในงบดุลเป็นรายการต่อจาก “สินค้าคงเหลือ” โดยให้แสดงรายการ หักด้วย ค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี (ส่วนที่ตั้งไว้สำหรับสินค้าขาดหายที่ยังไม่มี ผู้รับผิดชอบ) ดังนี้

	<u>ปีปัจจุบัน</u>	<u>ปีก่อน</u>
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม – สุทธิ		
สินค้าคงเหลือ		
สินค้าขาดบัญชี		
<u>หัก</u> ค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	<u>.....</u>	<u>.....</u>
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	<u>.....</u>	<u>.....</u>

1.9 สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น หมายถึง

1.9.1 วัสดุคงเหลือ หมายถึง ของส่วนน้อยที่ใช้ในการทำหรือผลิตสินค้าสำเร็จรูป อาจเป็นส่วนผสมหรือส่วนประกอบหรือไม่ก็ได้ เช่น เคมีภัณฑ์ น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันหล่อลื่น ฯลฯ รวมทั้งของที่ซื้อหรือได้มาเพื่อใช้ในการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ ซึ่งจะใช้หมดไปในระยะเวลาสั้น เช่น เครื่องเขียนแบบพิมพ์ วัสดุสำนักงาน เป็นต้น

1.9.2 ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า เช่น ค่าเช่าจ่ายล่วงหน้า ค่าเบี้ยประกันจ่ายล่วงหน้า เป็นต้น

1.9.3 รายได้ค้างรับ เช่น ค่าปรับค้างรับ (ให้แสดงจำนวนสุทธิหลังจากหักค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ) ค่าเช่าค้างรับ ค่านายหน้าค้างรับ เป็นต้น

1.9.4 เงินชำระหนี้เกินรอเรียกคืน หรือเจ้าหนี้ยอดเดบิต

1.9.5 เงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนคลาดเคลื่อน

1.9.6 ทรัพย์สินรอการขาย หมายถึง ทรัพย์สินที่ตกเป็นของสหกรณ์ เนื่องจากการชำระหนี้ หรือเนื่องจากการที่สหกรณ์ได้ซื้อทรัพย์สินที่จำนองไว้กับสหกรณ์จากการขายทอดตลาด โดยคำสั่งของศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

1.9.7 สินทรัพย์หมุนเวียนอื่นที่ไม่อาจแสดงไว้ในรายการที่ 1.1 ถึง 1.8 ได้

อนึ่ง สำหรับเงินทอรองจ่ายดำเนินคดี กรณีที่ทราบแน่ชัดว่าการดำเนินคดีสิ้นสุดในหนึ่งรอบบัญชีถัดไป ให้แสดงรายการเงินทอรองจ่ายดำเนินคดีเฉพาะส่วนที่คดีกำลังจะสิ้นสุดนั้นไว้เป็นสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น

ในกรณีที่สินทรัพย์หมุนเวียนอื่นใดมีจำนวนเงินตั้งแต่ร้อยละ 5 ของยอดรวมสินทรัพย์หมุนเวียนทั้งสิ้น ให้แสดงรายการสินทรัพย์หมุนเวียนนั้น ๆ ไว้แต่ละประเภทเป็นเอกเทศ โดยระบุชื่อให้ชัดเจนและเรียงลำดับก่อนรายการ "สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น" ตามตัวอย่างดังนี้

.....	
สินค้าคงเหลือ	100,000.00
ค่าเบี้ยประกันภัยจ่ายล่วงหน้า	20,000.00
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	<u>500.00</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>300,000.00</u>

กรณีรายการร้อยละ 5 ของสินทรัพย์หมุนเวียนอื่นในปีปัจจุบันและปีก่อนไม่เท่ากัน ให้ยึดถือปีปัจจุบันเป็นหลักในการแสดงรายการ

อนึ่ง กรณีสินทรัพย์หมุนเวียนอื่นมีเพียงรายการเดียว ให้ระบุชื่อสินทรัพย์หมุนเวียนอื่นนั้นไว้แทนที่รายการ "สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น" ตามตัวอย่างดังนี้

.....	
สินค้าคงเหลือ	100,000.00
ค่าเบี้ยประกันภัยจ่ายล่วงหน้า	<u>2,500.00</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>300,000.00</u>

2. สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่ใช่สินทรัพย์หมุนเวียนที่มีตัวตน รวมถึงสินทรัพย์ไม่มีตัวตน สินทรัพย์ทางการเงิน และสินทรัพย์ดำเนินงานที่มีระยะยาวโดยลักษณะ ซึ่งปกติมีระยะเวลาที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากสินทรัพย์นั้นเกินกว่า 12 เดือน นับจากวันที่ในงบดุล

2.1 เงินลงทุนระยะยาว หมายถึง หลักทรัพย์ที่สหกรณ์ตั้งใจถือไว้เป็นระยะเวลานานเกินกว่า 1 ปี รวมทั้งเงินลงทุนที่ไม่มีกำหนดอายุได้ถอน

2.2 เงินให้กู้ยืมระยะยาว หมายถึง เงินให้สหกรณ์อื่นและให้สมาชิกกู้ยืมทุกประเภทที่มีกำหนดชำระคืนเกินกว่า 12 เดือน นับจากวันที่ในงบดุล

2.3 ลูกหนี้ระยะยาว - สุทธิ หมายถึง ลูกหนี้ที่มีอายุการเป็นหนี้หรือสิทธิในการเรียกร้องยังไม่ครบกำหนดเรียกคืนในรอบปีบัญชีถัดไป หักด้วย ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

2.4 มูลค่าพันธบัตร - สุทธิ หมายถึง มูลค่าพันธบัตรที่มีได้มีไว้เพื่อขายโดยตรงแต่มีไว้เพื่อใช้ทำพันธบัตรหรือให้ผลผลิต ซึ่งมีอายุการใช้ประโยชน์เกินกว่า 1 ปี หักด้วย ค่าเสื่อมพันธบัตรสะสม

ทั้งนี้ หากมูลค่าพันธบัตรที่มีอายุการใช้ประโยชน์น้อยกว่า 12 เดือน นับจากวันที่ในงบดุลให้นำไปแสดงไว้ในสินทรัพย์หมุนเวียนอื่นๆ โดยแสดงด้วยยอดมูลค่าพันธบัตร หักด้วย ค่าเสื่อมพันธบัตรสะสม เช่น ไก่พันธบัตร เป็นต้น

2.5 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - สุทธิ หมายถึง สินทรัพย์ที่มีตัวตนที่สหกรณ์มีไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในการผลิต เพื่อใช้ในการจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการ เพื่อให้เช่าหรือเพื่อใช้ในการบริหารงาน ซึ่งคาดว่าจะใช้ประโยชน์มากกว่าหนึ่งรอบปีบัญชี รวมถึงสิ่งที่มีไว้เพื่อใช้ในการบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมสินทรัพย์ดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องเป็นสินทรัพย์ที่มีได้มีไว้เพื่อขาย ซึ่งอาจจำแนกเป็น

2.5.1 สินทรัพย์ที่ไม่ต้องหักค่าเสื่อมราคา ได้แก่ ที่ดิน

2.5.2 สินทรัพย์ที่ต้องหักค่าเสื่อมราคา ได้แก่ อาคาร สิ่งปลูกสร้าง เครื่องจักร และอุปกรณ์ ยานพาหนะ เครื่องใช้สำนักงาน (รวมเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์) ฯลฯ การแสดงรายการให้แสดงด้วยยอดสุทธิหลังจากหักค่าเสื่อมราคาสะสมแล้ว

อนึ่ง กรณีสหกรณ์มีที่ดิน อาคารและอุปกรณ์เพียงรายการเดียวให้ระบุชื่อไว้แทนที่รายการ "ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - สุทธิ" หากสหกรณ์ใช้วิธีบันทึกค่าเสื่อมราคาหักจากยอดสินทรัพย์โดยตรงให้แสดงรายการด้วยยอดคงเหลือตามบัญชี โดยไม่ต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน แต่ถ้าสหกรณ์บันทึกค่าเสื่อมราคาไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสม ให้แสดงรายการด้วยยอดสุทธิหลังจากหักค่าเสื่อมราคาสะสม และต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน

2.6 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน หมายถึง สินทรัพย์ประเภทที่ไม่อาจแลเห็นและจับต้องไม่ได้ มีลักษณะเป็นสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด การแสดงรายการให้แสดงด้วยยอดสุทธิหลังจากหักค่าตัดจ่าย ซึ่งได้แก่

2.6.1 สิทธิการเช่า หมายถึง สิทธิที่ผู้เช่าได้รับเหนือสิ่งหาริมทรัพย์ที่เช่าจากเจ้าของสินทรัพย์โดยตรง โดยผู้เช่าจะต้องจ่ายเงินค่าเช่าสิทธิด้วยเงินจำนวนมาก ทั้งนี้ สิทธิการเช่าส่วนใหญ่จะเป็นการเช่าในระยะยาว

2.6.2 สิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์และอื่น ๆ หมายถึง สิทธิที่สหกรณ์ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดิน อาคาร อุปกรณ์และอื่น ๆ โดยไม่ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์นั้น ทั้งนี้สหกรณ์จะต้องจ่ายเงินเพื่อให้ได้สิทธิในการใช้ประโยชน์ดังกล่าว

2.6.3 สิทธิในการใช้ซอฟต์แวร์ต่างๆ หมายถึง สิทธิในการขอใช้ซอฟต์แวร์ที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ให้เปิดเผยเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสิทธิในการใช้และอายุการใช้ประโยชน์ไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

อนึ่ง กรณีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมีเพียงรายการเดียว ให้ระบุชื่อสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นไว้แทนที่รายการ “สินทรัพย์ไม่มีตัวตน” ตามตัวอย่างดังนี้

ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ – สุทธิ	
สิทธิการใช้ประโยชน์ในอาคาร	50,000.00
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	
รวมสินทรัพย์	<u>80,000.00</u>

2.7 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น หมายถึง สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนนอกเหนือจากรายการ 2.1 ถึง 2.6 ประกอบด้วยรายการต่อไปนี้

2.7.1 ค่าใช้จ่ายรอตัดบัญชี ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่เกิดขึ้นแล้วและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สหกรณ์เป็นระยะเวลานานเกินกว่า 1 งวดบัญชี เช่น ค่าปรับปรุง ค่าตกแต่ง หรือ ค่าซ่อมแซมสินทรัพย์ที่ใช้เงินจำนวนมากและทำให้สินทรัพย์นั้นคงสภาพดีดังเดิม ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายรอตัดบัญชีไม่ให้รวมถึงผลเสียหายหรือผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้วเป็นจำนวนมากที่ประสงค์จะตัดบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายในระยะเวลาเกินกว่า 1 งวดบัญชี

การแสดงรายการค่าใช้จ่ายรอตัดบัญชี ให้แสดงด้วยยอดคงเหลือหลังจากปรับปรุงบัญชีตัดจ่ายบางส่วนเป็นค่าใช้จ่ายประจำปีแล้ว

2.7.2 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น เช่น ที่ดินที่มีได้ใช้ในการดำเนินงานในปีปัจจุบันและไม่มีจุดประสงค์ที่จะรอจำหน่าย ที่ดินที่ถือไว้เพื่อขยายงาน เงินมัดจำ เงินประกัน เงินทรองจ่ายดำเนินคดีในส่วนที่ระยะเวลาดำเนินคดีเกินกว่า 1 ปี เป็นต้น

ในกรณีที่สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่นรายการใดมีจำนวนเงินตั้งแต่ร้อยละ 5 ของยอดรวมสินทรัพย์ทั้งสิ้น ให้แสดงสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่นนั้นแต่ละประเภทเป็นเอกเทศ โดยระบุชื่อและเรียงลำดับไว้ก่อนรายการ “สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น” ตามตัวอย่าง ดังนี้

ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ – สุทธิ	
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	
เงินประกัน	5,000.00
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	
รวมสินทรัพย์	<u>80,000.00</u>

กรณีรายการร้อยละ 5 ของสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่นในปีปัจจุบันและปีก่อนไม่เท่ากัน ให้ถือตามปีปัจจุบันเป็นเกณฑ์ในการแสดงรายการ

อนึ่ง กรณีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่นมีเพียงรายการเดียว ให้ระบุชื่อสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่นประเภทนั้นไว้แทนที่รายการ “สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น” ตามตัวอย่างดังนี้

ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ – สุทธิ	
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	
เงินประกัน	1,000.00
รวมสินทรัพย์	80,000.00

ทั้งนี้ ไม่ต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน

หนี้สินและทุนของสหกรณ์

หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของสหกรณ์ซึ่งเป็นผลของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีในอดีต อาจเกิดจากการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ หรือจากประเพณีการค้า ซึ่งสหกรณ์จะต้องชำระภาระผูกพันด้วยสินทรัพย์หรือบริการ เช่น การจ่ายเงินสด การโอนสินทรัพย์ การให้บริการ และมูลค่าของภาระผูกพันที่ต้องชำระนั้นสามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ

1. หนี้สินหมุนเวียน หมายถึง หนี้สินซึ่งมีระยะเวลาการชำระคืนภายใน 12 เดือน นับจากวันที่ในงบดุล หรือภายในวัฏจักรการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ ซึ่งคาดว่าจะต้องจ่ายชำระด้วยสินทรัพย์หมุนเวียน หรือด้วยการก่อหนี้สินระยะสั้นอื่นแทน หนี้สินบางชนิดควรจัดประเภทไว้เป็นหนี้สินหมุนเวียน แม้ว่า จะครบกำหนดเกินกว่า 12 เดือนนับจากวันที่ในงบดุลก็ตาม เช่น เจ้าหนี้การค้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายต่างๆ เนื่องจากถือเป็นส่วนหนึ่งของเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์

1.1 เงินเบิกเกินบัญชีธนาคารและเงินกู้ยืมระยะสั้น

1.1.1 เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร หมายถึง จำนวนเงินซึ่งสหกรณ์เป็นหนี้ธนาคาร เกิดจากการสั่งจ่ายเงินเกินกว่าจำนวนที่ฝากไว้ โดยทำสัญญาเงินเบิกเกินบัญชีกับธนาคารไว้เป็นหลักฐาน

1.1.2 เงินกู้ยืมระยะสั้น หมายถึง หนี้สินระยะสั้นที่เกิดจากการกู้ยืม โดยมีการทำสัญญากู้ยืมไว้เป็นหลักฐาน

ทั้งนี้ ให้แสดงรายการ 1.1.1 และ 1.1.2 รวมไว้เป็นรายการเดียวกัน

1.2 เจ้าหนี้การค้า หมายถึง ภาระผูกพันที่จะต้องชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการที่สหกรณ์ได้รับตามปกติ

1.3 ส่วนของหนี้สินไม่หมุนเวียนที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี หมายถึง ส่วนของหนี้สินไม่หมุนเวียนที่ถึงกำหนดชำระคืนในรอบหนึ่งปีบัญชีถัดไป รวมทั้งส่วนของหนี้สินไม่หมุนเวียนที่พ้นกำหนดการชำระแล้ว แต่ยังไม่มีการชำระ

1.4 เงินรับฝาก หมายถึง เงินที่สหกรณ์รับฝากไว้จากสมาชิก และ/หรือสหกรณ์อื่น ทั้งประเภทออมทรัพย์ ประจำ และเงินรับฝากประเภทอื่น

1.5 ค่าบำรุงสนับสนุนสหกรณ์แห่งประเทศไทยค้างจ่าย หมายถึง เงินที่สหกรณ์จัดสรรจากกำไรสุทธิประจำปี เพื่อจ่ายเป็นค่าบำรุงให้กับสนับสนุนสหกรณ์แห่งประเทศไทยตามที่กฎหมายกำหนด แต่สหกรณ์ยังไม่ได้ชำระให้แก่สนับสนุนสหกรณ์ฯ

1.6 หนี้สินหมุนเวียนอื่น หมายถึง ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย รายได้รับล่วงหน้า เงินยืมทตรง เงินปันผล/เงินเฉลี่ยคืนค้างจ่าย เงินรอจ่ายคืนหรือลูกหนี้ยอดเครดิต และหนี้สินหมุนเวียนอื่นที่ไม่อาจแสดงรวมอยู่ในรายการที่ 1.1 ถึง 1.5 ได้

ในกรณีที่หนี้สินหมุนเวียนอื่นใดมีจำนวนเงินตั้งแต่ร้อยละ 5 ของยอดรวมหนี้สินหมุนเวียนทั้งสิ้น ให้แสดงหนี้สินหมุนเวียนอื่นนั้นไว้แต่ละประเภทเป็นเอกเทศ โดยระบุชื่อและเรียงลำดับไว้ก่อนรายการหนี้สินหมุนเวียนอื่น ซึ่งแสดงรายการในทำนองเดียวกับตัวอย่างที่ให้ไว้ในรายการ “สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น” ถ้ารายการร้อยละ 5 ของหนี้สินหมุนเวียนอื่นในปัจจุบันและปีก่อนไม่เท่ากัน ให้ยึดถือปัจจุบันเป็นหลักในการแสดงรายการ นอกจากนี้กรณีหนี้สินหมุนเวียนอื่นมีเพียงรายการเดียว ให้ระบุชื่อหนี้สินหมุนเวียนอื่นนั้นไว้แทนที่รายการ “หนี้สินหมุนเวียนอื่น” โดยแสดงรายการในทำนองเดียวกับตัวอย่างที่ให้ไว้ในรายการ “สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น” เช่นเดียวกัน

2. หนี้สินไม่หมุนเวียน หมายถึง หนี้สินซึ่งมีระยะเวลาการชำระคืนเกินกว่า 12 เดือน นับจากวันที่ในบดูล หรือเกินกว่ารอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ ได้แก่ เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์ เงินกู้ยืมระยะยาว ฯลฯ

2.1 เงินกู้ยืมระยะยาว หมายถึง หนี้สินระยะยาวที่เกิดจากการกู้ยืม โดยมีการทำสัญญากู้ยืมไว้เป็นหลักฐานหักด้วยส่วนของหนี้สินระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี (ซึ่งได้แยกไปแสดงไว้ใน 1.3 แล้ว)

2.2 เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์ หมายถึง ภาระผูกพันที่สหกรณ์ต้องชำระค่าสินทรัพย์ โดยการผ่อนชำระเป็นงวดๆ

2.3 หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น หมายถึง หนี้สินที่ไม่อาจแสดงไว้ในรายการหนี้สินหมุนเวียนได้ ได้แก่ รายได้รอการตัดบัญชี ภาษีขายจากการเช่าซื้อหรือการตัดบัญชี (ถ้ามี) สำรองบำเหน็จเจ้าหน้าที่ เงินประกันความเสียหายเจ้าหน้าที่ เงินประกันการก่อสร้าง เงินรับบริจาคที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใดการหนึ่งโดยเฉพาะเงินทุนหรือกองทุนต่างๆ ที่เกิดจากการตัดเป็นค่าใช้จ่ายประจำปี ฯลฯ

ในกรณีที่หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่นรายการใดมีจำนวนเงินตั้งแต่ร้อยละ 5 ของยอดรวมหนี้สินทั้งสิ้น ให้แสดงหนี้สินไม่หมุนเวียนอื่นนั้นไว้แต่ละประเภทเป็นเอกเทศ โดยระบุชื่อและเรียงลำดับไว้ก่อนรายการหนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น ซึ่งแสดงรายการในทำนองเดียวกับตัวอย่างที่ให้ไว้ในรายการ “สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น” ถ้ารายการร้อยละ 5 ของหนี้สินไม่หมุนเวียนอื่นในปัจจุบันและปีก่อนไม่เท่ากัน ให้ยึดถือปัจจุบันเป็นหลักในการแสดงรายการ นอกจากนี้กรณีหนี้สินไม่หมุนเวียนอื่นมีเพียงรายการเดียว ให้ระบุชื่อหนี้สินไม่หมุนเวียนอื่นนั้นไว้แทนที่รายการ “หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น” โดยแสดงรายการในทำนองเดียวกับตัวอย่างที่ให้ไว้ในรายการ “สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น” เช่นเดียวกัน

ทุนของสหกรณ์ หมายถึง ส่วนของสมาชิกผู้ลงทุนถือหุ้นในสหกรณ์ ประกอบด้วย

1. **ทุนเรือนหุ้น** หมายถึง จำนวนเงินค่าหุ้นที่สมาชิกได้ชำระมูลค่าแล้ว ทั้งหุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าและที่ยังชำระไม่ครบมูลค่า การแสดงรายการให้แยกแสดงเป็น 2 รายการ คือ หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่า และหุ้นที่ชำระไม่ครบมูลค่า นอกจากนี้ กรณีที่สหกรณ์มีเฉพาะหุ้นปกติ ซึ่งชำระเต็มมูลค่าแล้วให้แสดงรายการไว้เป็นรายการหุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้วและตัดรายการอื่นที่ไม่มีออก
2. **ทุนสำรอง** หมายถึง ส่วนของทุนของสหกรณ์ที่ได้จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีที่สหกรณ์จัดสรรไว้ตามข้อบังคับ รวมทั้งได้จากเงินอุดหนุนหรือสินทรัพย์ที่สหกรณ์ได้รับบริจาคโดยมิได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ว่าให้ใช้เพื่อการใด เงินโอนจากทุนสะสมต่างๆ ที่ได้จัดสรรเพื่อจัดให้มีสินทรัพย์ และได้มีการจัดหาสินทรัพย์แล้ว เงินโอนจากทุนสะสมต่างๆ คงเหลือเมื่อสิ้นสุดวัตถุประสงค์ของทุนแล้ว ทั้งนี้ ทุนสำรองจะถอนจากบัญชีได้เพื่อชดเชยการขาดทุน หรือเพื่อจัดสรรเข้าบัญชีทุนสำรองให้แก่สหกรณ์ใหม่ที่ได้จดทะเบียนแบ่งแยกจากสหกรณ์เดิม

ในกรณีที่สหกรณ์ประสบผลขาดทุน ให้แสดงทุนสำรอง หักด้วย ขาดทุนสุทธิ

3. **ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ** หมายถึง ส่วนทุนของสหกรณ์ที่จัดสรรจากกำไรสุทธิประจำปีตามข้อบังคับ เพื่อตอบแทนแก่สมาชิก กรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ หรือเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ ได้แก่ ทุนสาธารณประโยชน์ ทุนศึกษาอบรมทางสหกรณ์ ทุนเพื่อขยายงาน ทุนเพื่อให้การสงเคราะห์ ทุนเพื่อส่งเสริมสวัสดิการ รวมทั้งเงินทุนหรือเงินกองทุนต่างๆ ที่เกิดจากการตัดจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายประจำปี และจากการจัดสรรจากกำไรสุทธิประจำปีรวมกัน

4. **กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น**

4.1 **กำไรจากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น** หมายถึง ส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีรวม (ราคาทุนรวม) ของเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาดที่ต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรมรวมของเงินลงทุนนั้น ซึ่งถือเป็นส่วนเกินทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุน โดยให้ตั้งพักไว้จนกว่าจะจำหน่ายเงินลงทุนนั้นได้ จึงจะรับรู้ส่วนต่างเป็นรายได้ในงบกำไรขาดทุน

4.2 **ขาดทุนจากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น** หมายถึง ส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีรวม (ราคาทุนรวม) ของเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาดที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมรวมของเงินลงทุนนั้น ซึ่งถือเป็นส่วนต่ำกว่าทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุน โดยให้ตั้งพักไว้จนกว่าจะจำหน่ายเงินลงทุนนั้นได้ จึงจะรับรู้ส่วนต่างเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน

สำหรับการแสดงรายการกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นนี้ ให้แสดงส่วนต่างของทั้ง 2 กรณีดังกล่าวข้างต้น โดยในกรณีที่เป็นผลขาดทุนให้แสดงตัวเลขไว้ในวงเล็บ

5. ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ หมายถึง ส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชี (ราคาทุน) ของสินทรัพย์ที่ต้องการตีราคาเพิ่มให้เท่ากับมูลค่ายุติธรรม (ราคาตลาด) ของสินทรัพย์นั้น ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์เพิ่มนี้ ให้โอนไปยังบัญชีทุนสำรองตามส่วนที่ถือเป็นรายการที่เกิดขึ้นแล้วเมื่อมีการใช้สินทรัพย์นั้น โดยจำนวนของส่วนเกินทุนที่ถือเป็นรายการที่เกิดขึ้นแล้วคำนวณจากผลต่างระหว่างค่าเสื่อมราคาที่คำนวณจากราคาตามบัญชีที่ตีใหม่ กับค่าเสื่อมราคาที่คำนวณจากราคาทุนเดิม และกรณีที่มีการจำหน่าย/เลิกใช้สินทรัพย์ที่มีการตีราคาใหม่ให้โอนส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ดังกล่าวตามจำนวนที่เหลืออยู่ไปยังบัญชีทุนสำรอง

6. ขาดทุนสะสม หมายถึง ผลของขาดทุนสุทธิประจำปีที่เกิดขึ้นกว่าทุนสำรอง ซึ่งจะแสดงตัวเลขไว้ในวงเล็บ

7. กำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี

กำไร (ขาดทุน) สุทธิ หมายถึง ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในรอบปีทางบัญชี ซึ่งคำนวณได้จากการนำรายได้เปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ หากรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายจะเป็นกำไรสุทธิ ในทางตรงกันข้ามหากค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้จะเป็นขาดทุนสุทธิ ทั้งนี้ จะปรากฏเป็นรายการสุดท้ายในงบกำไรขาดทุน โดยกรณีที่ขาดทุนสุทธิให้แสดงตัวเลขในวงเล็บ และสหกรณ์สามารถถอนทุนสำรองที่มีอยู่มาชดเชยผลขาดทุนสุทธิได้

กำไรสุทธิประจำปี หมายถึง ยอดคงเหลือของกำไรสุทธิที่นำไปหักขาดทุนสะสมแล้ว ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากกำไรสุทธิสูงกว่าขาดทุนสะสม

สหกรณ์การเกษตร.....จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....และ.....

	ปี 25....		ปี 25....	
	บาท	%	บาท	%
ขาย/บริการ		100		100
<u>หัก</u> ต้นทุนขาย/บริการ (งบต้นทุนขาย/บริการ)				
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น				
<u>หัก</u> กำไรจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน				
<u>บวก</u> กำไรจากการขายผ่อนชำระปีก่อนที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน				
<u>บวก</u> รายได้เฉพาะธุรกิจ				
				
<u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ (รายละเอียด 1-5)				
<u>บวก</u> รายได้อื่น (รายละเอียด 6)				
รวม				
<u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (รายละเอียด 7)				
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ				

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 1

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจสินเชื่อ

	ปี 25....		ปี 25....	
	บาท	%	บาท	%
ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ - รับจริง				
- ค้างรับ				
รวม		100		100
หัก ต้นทุนบริการ				
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น				
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ				
- รายได้ค่าปรับลูกหนี้เงินกู้				
- หนี้สูญรับคืนลูกหนี้เงินกู้				
-				
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ				
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้				
- หนี้สงสัยจะสูญดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ				
- ค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้				
- ค่าใช้จ่ายในการสอบสวนหนี้				
- เงินเดือน				
-				
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ				

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 2

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

		ปี 25.....		ปี 25.....	
		บาท	%	บาท	%
ขายสินค้าประเภทการเกษตร					
ขายปุย					
ขายเครื่องจักรกลการเกษตรและอุปกรณ์					
ขายเคมีการเกษตร					
ขายอาหารสัตว์					
.....					
ขายสินค้าประเภทน้ำมัน					
ขายน้ำมันเชื้อเพลิง					
ขายน้ำมันหล่อลื่น					
.....					
ขายสินค้าอื่น ๆ					
ขายสินค้าทั่วไป					
ขายสินค้าผ่อนชำระ					
ขายสินค้ารับฝากขาย					
ขายสินค้าผ่านบัญชี					
.....					
รวม			100		100
หัก	ต้นทุนขาย				
	สินค้าประเภทการเกษตร				
	สินค้าประเภทน้ำมัน				
	สินค้าอื่น ๆ :-				
	สินค้าทั่วไป				
	สินค้าผ่อนชำระ				
	สินค้ารับฝากขาย				
	สินค้าผ่านบัญชี				
					
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น					
หัก	กำไรจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน				
บวก	กำไรจากการขายผ่อนชำระปีก่อนที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน				
					

		<u>ปี 25.....</u>		<u>ปี 25.....</u>	
		<u>บาท</u>	<u>%</u>	<u>บาท</u>	<u>%</u>
<u>บวก</u>	รายได้เฉพาะธุรกิจ				
	- รายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้า				
	- สินค้าขาดบัญชีได้รับชดใช้				
	- ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ				
	-				
	รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>
<u>หัก</u>	ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
	- ค่าใช้จ่ายในการขาย				
	- ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้เพื่อจัดหาวัสดุการเกษตร				
	- ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินค้า				
	- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า				
	- ค่าเสื่อมราคาโรงเก็บสินค้า				
	- ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี				
	- ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี				
	- ค่าเสียหายจากน้ำมันเชื้อเพลิงสูญระเหย				
	- ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง				
	- เงินเดือน				
	-	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 3

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจรวบรวมผลิตผล

	ปี 25_____		ปี 25_____	
	บาท	%	บาท	%
ขายปาล์มทะเลลาย				
ขายปาล์มร่วง				
.....				
รวม		100		100
<u>หัก</u> ต้นทุนขาย				
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น				
<u>บวก</u> รายได้เฉพาะธุรกิจ				
- ผลผลิตขาดบัญชีได้รับชดใช้				
- หนี้สูญรับคืนลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน				
-				
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ				
<u>หัก</u> ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาผลิตผล				
- ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้เพื่อรวบรวมผลิตผล				
- ค่าขนส่งผลิตผล				
- ค่าธรรมเนียมธนาคาร				
- ค่าใช้จ่ายในการขาย				
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าผลิตผลปาล์มน้ำมัน				
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์รวบรวมผลิตผล				
- ค่าเสียหายจากผลิตผลขาดบัญชี				
- ค่าเสียหายจากผลิตผลยุบตัวตามสภาพ				
- ค่าเสียหายจากผลิตผลเสื่อมสภาพตัดบัญชี				
- ขาดทุนจากการตีราคามูลค่าผลิตผลลดลง				
- เงินเดือน				
-				
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ				

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 4

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจแปรรูปผลผลิตการเกษตรและการผลิตสินค้า

	ปี 25.....		ปี 25.....	
	บาท	%	บาท	%
แปรรูปผลผลิตการเกษตร				
ประเภทปาล์มน้ำมัน				
ขายน้ำมันปาล์มดิบ				
ขายเมล็ดในปาล์ม				
ขายกะลาปาล์ม				
ขายทะลายเปล่า				
ขายเส้นใย				
.....				
รวม		100		100
หัก ต้นทุนขาย				
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น				
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ				
- สินค้าขาดบัญชีได้รับชดใช้				
- หนี้สูญรับคืนลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ				
-				
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ				
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- ค่าขนส่งสินค้าแปรรูป				
- ค่าธรรมเนียมธนาคาร				
- ค่าใช้จ่ายในการขาย				
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าน้ำมันปาล์มดิบ				
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าเมล็ดในปาล์ม				
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าผลผลิตพลอยได้				
- ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี				
- ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี				
- ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง				
-				
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ				

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 5

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

	ปี 25.....		ปี 25.....	
	บาท	%	บาท	%
รายได้ค่าบริการสูบน้ำ				
รายได้ค่าบริการปรับพื้นที่				
รายได้ค่าบริการผสมเทียมสัตว์				
รายได้ค่าบริการออกอาชญาบัตร				
.....				
รวม		100		100
หัก ต้นทุนบริการ				
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น				
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ				
-				
-				
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ				
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- ค่าใช้จ่ายสำหรับแปลงสาธิต				
- ค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร				
- ค่าซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์				
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าบริการ				
- ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์				
- เงินเดือน				
-				
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ				

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 6

รายละเอียดรายได้อื่น

	<u>ปี 25.....</u>		<u>ปี 25.....</u>	
	<u>บาท</u>	<u>%</u>	<u>บาท</u>	<u>%</u>
ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร				
ดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์อื่น				
รายได้ค่าเช่า				
ค่าธรรมเนียมแรกเข้า				
ผลตอบแทนการลงทุน				
.....				
.....				
รายได้เบ็ดเตล็ด	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 7

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

	<u>ปี 25.....</u>		<u>ปี 25.....</u>	
	<u>บาท</u>	<u>%</u>	<u>บาท</u>	<u>%</u>
เงินเดือนและค่าจ้าง				
ค่าล่วงเวลา				
ค่าเบี้ยประชุม				
ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ				
ค่ารับรอง				
บำเหน็จเจ้าหน้าที่				
ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์				
ค่าใช้จ่ายในการประชุมใหญ่				
หนังสือสัจจะสัญญา				
ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์				
ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารและอุปกรณ์				
ค่าเช่าสำนักงาน				
ค่าน้ำ – ค่าไฟฟ้า				
ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก				
.....				
.....				
.....				
ค่าใช้จ่ายอื่น	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>

คำอธิบายรายการประกอบการจัดทำงบกำไรขาดทุน

การแสดงรายการในงบกำไรขาดทุน และรายละเอียดประกอบงบการเงินของสหกรณ์ การเกษตร ให้แสดงตามรูปแบบข้างต้น โดยแสดงให้ถูกต้องตามประเภท และขอบเขตความหมาย ดังนี้

ส่วนหัวของงบกำไรขาดทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....และ..... ให้ใช้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีปัจจุบันและปีทางบัญชีปีก่อน เช่น สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2551 และ 2550 เป็นต้น

ธุรกิจของสหกรณ์ประเภทการเกษตร ประกอบด้วย

ธุรกิจสินเชื่อ เป็นธุรกิจซึ่งสหกรณ์เป็นผู้ให้เงินกู้ หรือสินเชื่อการเกษตรแก่สมาชิก ตามระเบียบและหลักเกณฑ์การให้เงินกู้ เพื่อให้สมาชิกนำไปประกอบอาชีพหรือใช้จ่ายที่จำเป็น ซึ่งได้แก่ เงินให้กู้ประเภทต่างๆ

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย เป็นธุรกิจที่สหกรณ์จัดหาหรือจัดซื้อสินค้าการเกษตร หรือ วัสดุอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เครื่องจักรกล การเกษตร สินค้าสำเร็จรูปทั่วไป ฯลฯ เพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกและผู้มิใช่สมาชิก

ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล เป็นธุรกิจที่สหกรณ์รวบรวม หรือรับซื้อผลผลิตผลปาล์มน้ำมันจาก สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป ประกอบด้วย ปาล์มทะเลลาย และปาล์มร่วง เพื่อจำหน่ายให้แก่โรงงานสกัด น้ำมันปาล์มของสหกรณ์อื่น หรือบริษัทเอกชนให้ได้ราคาดี รักษาผลประโยชน์ของสมาชิก และเป็นกลไก ในการต่อรองราคาเจรจาทางธุรกิจ ทั้งยังให้ความเป็นธรรมในด้านการชั่ง ตวง วัด และคัดคุณภาพผลผลิต ของสมาชิกตามระเบียบของสหกรณ์

ธุรกิจแปรรูปผลผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า เป็นธุรกิจที่สหกรณ์รวบรวม หรือ รับซื้อผลผลิตผลปาล์มน้ำมันจากสมาชิกและเกษตรกรทั่วไปเพื่อนำมาแปรรูปตามระเบียบของสหกรณ์ โดยสกัดเป็นน้ำมันปาล์มดิบจำหน่ายให้แก่โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม นอกจากนี้ ยังได้ผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ คือ เมล็ดในปาล์ม รวมทั้งผลผลิตพลอยได้จากการแปรรูป คือ กะลาปาล์ม ทะลายเปล่า และเส้นใย ซึ่งสามารถนำมาจำหน่ายได้เช่นเดียวกัน

ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร เป็นธุรกิจที่สหกรณ์ให้บริการช่วยเหลือ เกษตรกรในด้านการเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการเกษตร การวางแผนเพาะปลูก ตลอดจนการบริการ และบำรุงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูกของสมาชิก เช่น การให้บริการสูบน้ำ ปรับพื้นที่ การจัดระบบการส่งน้ำ เป็นต้น

การแสดงรายการต่าง ๆ ในงบกำไรขาดทุน

ขาย/บริการ หมายถึง รายได้ของธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจแปรรูปผลผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ทั้ง 5 ธุรกิจรวมกัน โดยยอดขายของธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และธุรกิจแปรรูปผลผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้าให้ขายยอดขายสุทธิ (ขายสินค้า หักด้วย รับคืนสินค้าและส่วนลดจ่าย)

ต้นทุนขาย/บริการ หมายถึง ต้นทุนของสินค้าหรือบริการที่ขายทั้ง 5 ธุรกิจรวมกัน โดยให้นายอดจากงบต้นทุนขาย/บริการ แสดงเป็นยอดรวม

กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น หมายถึง ผลต่างระหว่างขาย/บริการ และต้นทุนขาย/บริการ ถ้ายอดขาย/บริการสูงกว่าต้นทุนขาย/บริการ ผลต่างถือเป็นกำไรขั้นต้น ในกรณีตรงกันข้ามผลต่างคือ ขาดทุนขั้นต้น ซึ่งให้แสดงตัวเลขในวงเล็บ

รายได้เฉพาะธุรกิจ หมายถึง รายได้ที่สามารถแบ่งได้ชัดเจนว่าเป็นของธุรกิจประเภทใดโดยเฉพาะ แต่ไม่ใช่รายได้หลักจากธุรกิจของสหกรณ์ เช่น รายได้ค่าปรับลูกหนี้ประเภทต่างๆ รวมถึงรายได้อื่นที่สามารถแบ่งได้ชัดว่าเป็นของธุรกิจนั้นๆ โดยให้แสดงรายได้เฉพาะธุรกิจเป็นยอดรวม

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่สามารถแบ่งได้ชัดเจนว่าเป็นของธุรกิจประเภทใดโดยเฉพาะ เช่น ค่าใช้จ่ายในการขาย หนังสือจะสูญ ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี ดอกเบี้ยเงินกู้ที่นำมาใช้ในธุรกิจนั้นๆ โดยเฉพาะ รวมถึงค่าใช้จ่ายดำเนินงานที่สามารถแบ่งได้ชัดว่าเป็นของธุรกิจนั้นๆ โดยให้แสดงค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจเป็นยอดรวม

กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ ให้นำกำไรขั้นต้นหรือขาดทุนขั้นต้น บวกด้วยรายได้เฉพาะธุรกิจ แล้วหักด้วยค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ เพื่อแสดงถึงกำไรหรือขาดทุนของธุรกิจแต่ละด้าน (กรณีขาดทุนให้แสดงตัวเลขในวงเล็บ) แล้วจัดทำรายละเอียดประกอบงบการเงิน 1 – 5

รายได้อื่น หมายถึง รายได้อื่นๆ ที่ไม่ใช่รายได้จากธุรกิจหลักของสหกรณ์และเป็นรายได้ที่ไม่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นของธุรกิจใด เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร ดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์อื่น (ชุมนุมสหกรณ์/สหกรณ์อื่น) รายได้ค่าเช่า ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ผลตอบแทนการลงทุน ค่าธรรมเนียมโอนหุ้น รายได้จากการขายกระสอบที่มีไว้เพื่อใช้ รายได้จากการเป็นตัวแทน รายได้ค่าตอบแทนจากธุรกิจการค้าของสมาชิกหรือบุคคลภายนอกผ่านสหกรณ์ รายได้เบ็ดเตล็ด ฯลฯ ทั้งนี้ ให้แสดงรายได้อื่นเป็นยอดรวมแล้วจัดทำรายละเอียดประกอบงบการเงิน 6 แต่ถ้าไม่มีรายการรายได้อื่นทั้งในปัจจุบันและปีก่อนให้ตัดรายการนี้ออกไป และไม่ต้องจัดทำรายละเอียดประกอบ

รวม หมายถึง การนำยอดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ บวก (หัก) รายได้อื่น แต่ถ้าไม่มีรายการรายได้อื่นทั้งในปัจจุบันและปีก่อนให้ตัดรายการนี้ออกไป

ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั่วไปที่เกิดขึ้นในการบริหารกิจการเป็นส่วนรวม เช่น เงินเดือนและค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าเบี้ยประชุม ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ ค่ารับรอง ค่าเครื่องเขียน แบบพิมพ์ ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ ค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า ฯลฯ ทั้งนี้ ให้แสดงค่าใช้จ่ายดำเนินงานเป็นยอดรวมแล้วจัดทำรายละเอียดประกอบงบการเงิน 7

อนึ่ง สำหรับรายการค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ กรณีที่มีค่าเสื่อมราคาเฉพาะอาคารหรืออุปกรณ์รายการหนึ่งรายการใดเพียงรายการเดียว ให้ระบุชื่อให้ชัดเจน เช่น ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์หรือค่าเสื่อมราคาเครื่องใช้สำนักงาน เป็นต้น

กำไร (ขาดทุน) สุทธิ ให้นายอดรวม หักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (กรณีขาดทุนให้แสดงตัวเลขในวงเล็บ)

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 1 – 7 ให้แสดงตามรูปแบบที่กำหนด โดยมีหมายเลขกำกับลำดับของรายละเอียดประกอบงบการเงิน หากไม่มีรายละเอียดใดให้ปรับเปลี่ยนตัวเลขกำกับลำดับรายละเอียดใหม่ตามข้อมูลที่มีอยู่จริง

สำหรับรายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจแต่ละธุรกิจ ให้แสดงตัวเลขร้อยละของแต่ละรายการเทียบกับยอดรวมขาย หรือยอดรวมรายได้ค่าบริการเฉพาะของธุรกิจนั้นๆ โดยช่องร้อยละของยอดรวมขายหรือยอดรวมรายได้ค่าบริการในแต่ละธุรกิจเท่ากับ 100

ส่วนรายละเอียดรายได้อื่นและรายละเอียดค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ให้แสดงตัวเลขร้อยละของแต่ละรายการเทียบกับยอดรวมขาย/บริการในงบกำไรขาดทุน ดังนั้น ยอดรวมช่องร้อยละจะต้องตรงกับตัวเลขร้อยละของรายการนั้นในงบกำไรขาดทุน และยอดรวมของรายละเอียดแต่ละชุดจะต้องตรงกับตัวเลขของรายการนั้นในงบกำไรขาดทุน

สหกรณ์การเกษตร.....จำกัด		
งบต้นทุนขาย/บริการ		
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....และ.....		
	ปี 25.....	ปี 25.....
	บาท	บาท
ธุรกิจสินเชื่อ		
ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้		
ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย		
ประเภทการเกษตร		
สินค้าคงเหลือต้นปี		
<u>บวก</u> ซื้อปุ๋ย		
ซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรและอุปกรณ์		
ซื้อเคมีการเกษตร		
.....		
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ		
รวม		
<u>หัก</u> สินค้าเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี		
<u>หัก</u> สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ		
- สภาพเสื่อมชำรุด		
ต้นทุนขาย		
ประเภทน้ำมัน		
สินค้าคงเหลือต้นปี		
<u>บวก</u> ซื้อน้ำมันเชื้อเพลิง		
ซื้อน้ำมันหล่อลื่น		
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ		
รวม		
<u>หัก</u> สินค้าเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี		
<u>หัก</u> สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ		
- สภาพเสื่อมชำรุด		
ต้นทุนขาย		

	<u>ปี 25.....</u>	<u>ปี 25.....</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
สินค้าทั่วไป		
สินค้าคงเหลือต้นปี		
<u>บวก</u> ซื้อสินค้าทั่วไป		
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	<u>.....</u>	<u>.....</u>
รวม		
<u>หัก</u> สินค้าเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี		
<u>หัก</u> สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ		
- สภาพเสื่อมชำรุด	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ต้นทุนขาย	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ธุรกิจรวบรวมผลิตผล		
ผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือต้นปี		
<u>บวก</u> ซื้อปาล์มทะเลลาย		
ซื้อปาล์มร่วง		
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	<u>.....</u>	<u>.....</u>
รวม		
<u>หัก</u> ผลิตผลปาล์มน้ำมันเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี		
<u>หัก</u> ผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ		
- สภาพเสื่อมชำรุด	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ต้นทุนขาย	<u>.....</u>	<u>.....</u>

	<u>ปี 25.....</u> <u>บาท</u>	<u>ปี 25.....</u> <u>บาท</u>
ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า		
แปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน		
สินค้าแปรรูปคงเหลือต้นปี		
<u>บวก</u> ต้นทุนการผลิต	<u>.....</u>	<u>.....</u>
รวม		
<u>หัก</u> สินค้าแปรรูปเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี		
<u>หัก</u> สินค้าแปรรูปคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ		
- สภาพชำรุด	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ต้นทุนขาย	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร		
.....	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ต้นทุนบริการ	<u>.....</u>	<u>.....</u>
รวมต้นทุนขาย/บริการ	<u>.....</u>	<u>.....</u>

คำอธิบายรายการประกอบการจัดทำต้นทุนขาย/บริการ

การแสดงรายการในงบต้นทุนขาย/บริการของสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน ให้แสดงตามรูปแบบข้างต้นเช่นเดียวกับสหกรณ์ประเภทการเกษตร โดยแสดงให้ถูกต้องตามประเภท และขอบเขตความหมาย ดังนี้

ส่วนหัวของงบต้นทุนขาย/บริการ เป็นไปในทำนองเดียวกับงบกำไรขาดทุน

ต้นทุนขายของแต่ละธุรกิจ ประกอบด้วย

ธุรกิจสินเชื่อ ได้แก่ ดอกเบี้ยจ่ายของเงินกู้ที่นำมาให้สมาชิกกู้ต่อ

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ให้แยกแสดงรายการตามประเภทสินค้า ได้แก่ ประเภทการเกษตร ประเภทน้ำมัน และสินค้าทั่วไป เป็นต้น

ทั้งนี้ ต้นทุนขายของแต่ละประเภทสินค้า ประกอบด้วย สินค้าคงเหลือต้นปี บวกด้วย ซื้อสินค้า (หลังจากหักส่งคืนและส่วนลดรับ) และค่าใช้จ่ายในการซื้อ หักด้วยสินค้าเสื่อมสภาพเสียหาย ตัดบัญชี (ถ้ามี) และสินค้าคงเหลือสิ้นปี ซึ่งแยกเป็นสภาพปกติและสภาพเสื่อมชำรุด

ธุรกิจรวบรวมผลิตผล ประกอบด้วย ผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือต้นปี บวกด้วย ซื้อปาล์มทะเลาย และซื้อปาล์มร่วง ซึ่งเป็นส่วนที่ซื้อมาเพื่อขายเท่านั้น รวมถึงค่าใช้จ่ายในการซื้อ หักด้วย ผลิตผลปาล์มน้ำมันเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี (ถ้ามี) และผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือสิ้นปี ซึ่งแยกเป็น สภาพปกติและสภาพเสื่อมชำรุด

ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า ประกอบด้วย สินค้าแปรรูป คงเหลือต้นปี บวกด้วย ต้นทุนการผลิต (จากงบต้นทุนการผลิต) หักด้วยสินค้าแปรรูปเสื่อมสภาพเสียหาย ตัดบัญชี (ถ้ามี) และสินค้าแปรรูปคงเหลือสิ้นปี ซึ่งแยกเป็นสภาพปกติและสภาพชำรุด

ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ค่าใช้จ่ายผันแปรโดยตรงที่เกิดจากการ ให้บริการด้านการส่งเสริมการเกษตรแก่สมาชิก เช่น ค่าแรงงานในการปรับพื้นที่สูบน้ำเข้าแปลงปลูก ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการแสดงรายการในงบต้นทุนขาย/บริการ

1. สินค้าคงเหลือต้นปีปัจจุบัน จะต้องมีความเท่ากับสินค้าคงเหลือสิ้นปีก่อน
2. ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้างวดสุดท้ายที่ยังไม่มีการขายออกไป ให้ถือเป็นต้นทุนของ สินค้าคงเหลือยกไปในปีต่อไปด้วย โดยรวมเป็นสินค้าคงเหลือสิ้นปี และหากมีการขายสินค้าไปบางส่วน ให้คำนวณค่าใช้จ่ายในการซื้อนั้นแบ่งเฉลี่ยตามส่วน แล้วนำส่วนเฉลี่ยที่เป็นของสินค้าคงเหลือรวมเข้ากับ สินค้าคงเหลือสิ้นปี
3. หากไม่มีรายการใดตามรูปแบบงบต้นทุนขาย/บริการ ก็ให้ตัดรายการนั้นออก ไม่ต้อง แสดงชื่อรายการไว้

สหกรณ์การเกษตร.....จำกัด

งบต้นทุนการผลิต

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....และ.....

		ปี 25.....	ปี 25.....
		บาท	บาท
ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า			
แปรรูปผลิตผลการเกษตร			
 ปาล์มน้ำมัน			
ผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือต้นปี			
	- ปาล์มทะลาย		
	- ปาล์มร่วง		
บวก	ซื้อปาล์มทะลาย		
	ซื้อปาล์มร่วง		
	ค่าใช้จ่ายในการซื้อ		
			
	รวม		
หัก	ผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือสิ้นปี		
	- ปาล์มทะลาย		
	- ปาล์มร่วง		
ผลิตผลปาล์มน้ำมันใช้ไปในการผลิต			
บวก	เงินเดือนและค่าจ้างแรงงาน		
บวก	ค่าใช้จ่ายในการผลิต		
	- ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน		
	- ค่าเคมีภัณฑ์		
	- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น		
	- ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าโรงงาน		
	- ค่าเสื่อมราคาโรงงาน		
	- ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์		
	- ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์		
	-		
ต้นทุนการผลิต			

คำอธิบายรายการประกอบการจัดทำต้นทุนการผลิต

การแสดงรายการในงบต้นทุนการผลิตของสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจแปรรูปผลิตผลปาล์มน้ำมัน ให้แสดงตามรูปแบบข้างต้นเช่นเดียวกับสหกรณ์ประเภทการเกษตร ดังนี้

ส่วนหัวของงบต้นทุนการผลิต เป็นไปในทำนองเดียวกับงบกำไรขาดทุน

ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย ผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือต้นปี โดยแยกเป็นปาล์มทะลาย และปาล์มร่วง บวกด้วย ซื้อปาล์มทะลาย และซื้อปาล์มร่วง ซึ่งเป็นส่วนที่ซื้อมาเพื่อการผลิตเท่านั้น รวมถึง ค่าใช้จ่ายในการซื้อ หักด้วย ผลิตผลปาล์มน้ำมันคงเหลือสิ้นปี ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นผลิตผลปาล์มน้ำมันใช้ไป ในการผลิต แล้วบวกด้วย เงินเดือนและค่าจ้างแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และค่าใช้จ่ายในการผลิต ได้แก่ ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโรงงาน ค่าเคมีภัณฑ์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าโรงงาน ค่าเสื่อมราคาโรงงาน ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์ เป็นต้น

สหกรณ์การเกษตร.....จำกัด
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....และ.....

1. สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ
2. เงินสดและเงินฝากธนาคาร

ฯลฯ

(ตัวอย่างหมายเหตุประกอบงบการเงิน)

สหกรณ์การเกษตร.....จำกัด

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....และ.....

1. สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

- สหกรณ์บันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์คงค้าง
- เงินลงทุนระยะสั้น / เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดแสดงด้วยราคาทุน สำหรับเงินลงทุนระยะสั้น/เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่อยู่ในความต้องการของตลาดแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม ทั้งนี้ สหกรณ์รับรู้การเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนเป็นกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น โดยแสดงเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนทุนของสหกรณ์ และจะรับรู้เป็นรายได้ หรือค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนเมื่อสหกรณ์ได้จำหน่ายเงินลงทุนนั้น
- สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญไว้ในจำนวนที่เพียงพอสำหรับการขาดทุนซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยพิจารณาจากหนี้แต่ละรายที่ค้างอยู่ ณ วันสิ้นปี หรือ โดยวิธีคิดเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปี หรือ โดยคิดเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปีตามอายุของหนี้ที่ค้างชำระของลูกหนี้แต่ละราย
- สหกรณ์ตีราคาสินค้าคงเหลือตามราคาทุน หรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า โดยคำนวณราคาทุนตามวิธีเข้าก่อนออกก่อน หรือ วิธีราคาทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก หรือ โดยสินค้าประเภท.....คำนวณราคาทุนตามวิธีเข้าก่อนออกก่อน และสินค้าประเภท.....คำนวณราคาทุนตามวิธีราคาทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก
- สหกรณ์ตีราคาสินค้าที่ผลิตเองตามราคาทุนซึ่งรวมค่าใช้จ่ายในการผลิต
- สหกรณ์ตีราคาสินค้าสำเร็จรูปและสินค้าระหว่างผลิตตามต้นทุนเฉลี่ย ซึ่งใกล้เคียงกับต้นทุนการผลิตในปัจจุบัน หรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า
- สหกรณ์ตีราคาวัสดุคงเหลือ/ของใช้สิ้นเปลืองตามราคาทุน
- ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ คำนวณโดยวิธีเส้นตรงในอัตราที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด หรือโดยวิธีอัตราลดลงตามผลรวมจำนวนปี (Sum-of-the Years-Digits Method) ซึ่งระยะเวลาที่ตัดจำหน่ายเป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ทั้งนี้ ยกเว้นที่ดิน
- สิทธิการเช่าหรือสิทธิการใช้ประโยชน์ใน..... (ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์) ตัดจ่ายตามอายุการใช้สิทธิที่ได้รับ/อายุการให้ประโยชน์
- สิทธิในการใช้ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ตัดจ่ายตามระยะเวลาของอายุการใช้งาน หรือตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ซอฟต์แวร์ใหม่
- ค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี ตัดจ่ายเป็นรายปี ระยะเวลา.....ปี

2. เงินสดและเงินฝากธนาคาร ประกอบด้วย

	ปี 25..... บาท	ปี 25..... บาท
เงินสด		
เงินฝากธนาคาร		
กระแสรายวัน		
ออมทรัพย์		
ประจำ		
บัตรเงินฝาก		
สลากออมสิน/สลากทวีสิน		
รวม		

ข้อผูกพัน

เงินฝากธนาคารจำกัด ประเภท
บัญชีเลขที่จำนวนเงิน บาท สหกรณ์ได้นำไปค้ำประกัน
ในวงเงิน บาท

3. เงินลงทุน ประกอบด้วย

	ปี 25..... บาท		ปี 25..... บาท	
	มูลค่า ยุติธรรม	ราคาทุน	มูลค่า ยุติธรรม	ราคาทุน
เงินลงทุนระยะสั้น				
เงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด				
● หุ้นธนาคาร(ระบุชื่อ).....				
● หุ้น.....(ระบุชื่อ).....				
●				
รวม				
<u>บวก</u> (หัก) ค่าเพื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน				
รวม				

	<u>ปี 25.....</u>		<u>ปี 25.....</u>	
	<u>บาท</u>		<u>บาท</u>	
	<u>มูลค่า</u>	<u>ราคาทุน</u>	<u>มูลค่า</u>	<u>ราคาทุน</u>
	<u>ยุติธรรม</u>		<u>ยุติธรรม</u>	
เงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด				
•				
•				
รวม				
รวมเงินลงทุนระยะสั้น				
เงินลงทุนระยะยาว				
เงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด				
• หุ้นธนาคาร(ระบุชื่อ).....				
• หุ้น.....(ระบุชื่อ).....				
•				
รวม				
<u>บวก</u> (หัก) ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน				
รวม				
เงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด				
• หุ้นของชุมนุมสหกรณ์/สหกรณ์อื่น				
• หุ้นบริษัทสหประกันชีวิต จำกัด				
•				
รวม				
รวมเงินลงทุนระยะยาว				

4. เงินให้กู้ยืม - สหุติ ประกอบด้วย

	<u>ปี 25.....</u>		<u>ปี 25.....</u>	
	<u>บาท</u>		<u>บาท</u>	
	<u>ระยะสั้น</u>	<u>ระยะยาว</u>	<u>ระยะสั้น</u>	<u>ระยะยาว</u>
เงินให้กู้แก่สหกรณ์				
ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น				
ลูกหนี้เงินกู้ระยะปานกลาง				
ลูกหนี้เงินกู้อื่น				
รวม				
หัก ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ				
ค่าเผื่อลูกหนี้ตลาดเคลื่อนไหว				
เงินให้กู้ยืม - สหุติ				

ณ วันที่ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ แยกเป็น.....
ค่าเผื่อลูกหนี้ตลาดเคลื่อนไหว แยกเป็น.....
.....

5. ลูกหนี้ - สหุติ ประกอบด้วย

	<u>ปี 25.....</u>		<u>ปี 25.....</u>	
	<u>บาท</u>		<u>บาท</u>	
	<u>ระยะสั้น</u>	<u>ระยะยาว</u>	<u>ระยะสั้น</u>	<u>ระยะยาว</u>
ตัวเงินรับ				
ลูกหนี้การค้า				
ลูกหนี้ผ่อนชำระ				
ลูกหนี้บริการ				
ลูกหนี้อื่น ๆ				
รวมลูกหนี้				
หัก ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ				
ค่าเผื่อลูกหนี้ตลาดเคลื่อนไหว				
ลูกหนี้ - สหุติ				

5.1 ณ วันที่ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญข้างต้น แยกเป็น.....
.....
ค่าเผื่อลูกหนี้คลาดเคลื่อน แยกเป็น.....
.....

5.2 การคำนวณยอดลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระข้างต้น เป็นดังนี้

	<u>ปี 25</u>	<u>ปี 25</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ		
<u>หัก</u> ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอการตัดบัญชี	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	<u>.....</u>	<u>.....</u>

(ใช้สำหรับสหกรณ์ที่มีการคำนวณดอกผลจากการขายผ่อนชำระและบันทึกดอกผลฯ ไว้ในบัญชีลูกหนี้)

6. ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมรับ – สุทธิ ประกอบด้วย

	<u>ปี 25</u>	<u>ปี 25</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมรับ		
<u>หัก</u> ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมรับสุทธิ	<u>.....</u>	<u>.....</u>

7. สินค้าคงเหลือ ประกอบด้วย

	<u>ปี 25</u>	<u>ปี 25</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
สินค้าสภาพปกติ		
สินค้าเสื่อมชำรุด	<u>.....</u>	<u>.....</u>
รวม		
<u>หัก</u> ค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลง	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	<u>.....</u>	<u>.....</u>

8. สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	ปี 25	ปี 25.....
	บาท	บาท
.....		
.....		
.....		
.....		
รวม		

9. มูลค่าพันธรัฐสัตว์ - สุทธิ ประกอบด้วย

	ปี 25	ปี 25
	บาท	บาท
สุกรพ่อพันธุ์		
สุกรแม่พันธุ์		
ไก่ไข่		
.....		
รวม		
<u>หัก</u> ค่าเสื่อมพันธรัฐสะสม		
มูลค่าพันธรัฐสัตว์ - สุทธิ		

ค่าเสื่อมพันธรัฐสะสม แยกเป็น ค่าเสื่อมพันธรัฐสะสม - สุกรพ่อพันธุ์ จำนวนเงิน.....บาท
ค่าเสื่อมพันธรัฐสะสม - สุกรแม่พันธุ์ จำนวนเงิน.....บาท ค่าเสื่อมพันธรัฐสะสม - ไก่ไข่
จำนวนเงิน.....บาท

(สหกรณ์ใช้วิธีการบันทึกบัญชีค่าเสื่อมพันธรัฐสะสมแบบลดยอดโดยตรงกับมูลค่าพันธรัฐสัตว์
ให้แสดงมูลค่าพันธรัฐสัตว์ด้วยยอดคงเหลือตามบัญชีหลังหักค่าเสื่อมพันธรัฐแล้ว)

10. ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ – สุทธิ ประกอบด้วย

	<u>ปี 25</u>	<u>ปี 25</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
ที่ดิน		
อาคารและสิ่งปลูกสร้าง		
เครื่องจักรและอุปกรณ์		
ยานพาหนะ		
เครื่องใช้สำนักงาน		
.....	<u>.....</u>	<u>.....</u>
รวม		
<u>หัก</u> ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ – สุทธิ	<u>.....</u>	<u>.....</u>

ค่าเสื่อมราคาสะสม แยกเป็น ค่าเสื่อมราคาสะสมอาคารและสิ่งปลูกสร้าง จำนวนเงินบาท ค่าเสื่อมราคาสะสมเครื่องจักรและอุปกรณ์ จำนวนเงินบาท ค่าเสื่อมราคาสะสมยานพาหนะ จำนวนเงิน.....บาท ค่าเสื่อมราคาเครื่องใช้สำนักงาน จำนวนเงิน.....บาท

สหกรณ์ซื้อ.....ตามสัญญาผ่อนชำระ/เช่าซื้อ ในราคา.....บาท แยกเป็นราคาของสินทรัพย์.....บาท และดอกเบี้ยเช่าซื้อ.....บาท โดยสหกรณ์จะต้องผ่อนชำระเดือนละ.....บาท เป็นเวลา.....งวด เริ่มผ่อนชำระตั้งแต่วันที่.....และต้องผ่อนชำระให้เสร็จสิ้นภายในวันที่.....ระหว่างปี.....สหกรณ์ได้ชำระเงินค่างวดไปแล้วเป็นจำนวน.....งวด เป็นเงิน.....บาท

(หมายเหตุเพิ่มเติมในส่วนล่างให้ใช้ในกรณีสหกรณ์ซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ด้วยวิธีการผ่อนชำระ/เช่าซื้อ)

(กรณีมีการเปลี่ยนแปลงการตีราคาสินทรัพย์ และกรณีมีภาระผูกพันในที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ให้เปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินด้วย)

(กรณีสหกรณ์ใช้วิธีการบันทึกบัญชีค่าเสื่อมราคาโดยลดยอดกับสินทรัพย์โดยตรง ให้เปิดเผยโดยแสดงมูลค่าสินทรัพย์ด้วยราคาตามบัญชี)

11. สินทรัพย์ไม่มีตัวตน ประกอบด้วย

	ปี 25..... บาท	ปี 25..... บาท
สิทธิการเช่า		
สิทธิการใช้ประโยชน์		
ซอฟต์แวร์		
รวม		

12. สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	ปี 25..... บาท	ปี 25..... บาท
.....		
.....		
.....		
.....		
รวม		

13. เงินเบิกเกินบัญชีธนาคารและเงินกู้ยืมระยะสั้น ประกอบด้วย

	ปี 25..... บาท	ปี 25..... บาท
เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร		
เงินกู้ยืมระยะสั้น		
รวม		

ในปี..... สหกรณ์มีวงเงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร.....
จำนวน.....บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี โดยมี.....เป็นหลักประกัน
เงินกู้ยืมจาก..... จำนวน.....บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี
โดยมี.....เป็นหลักประกัน

14. เงินรับฝาก ประกอบด้วย

	<u>ปี 25.....</u>	<u>ปี 25</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
เงินรับฝากออมทรัพย์		
เงินรับฝากออมทรัพย์พิเศษ		
เงินรับฝากประจำ		
.....	<u>.....</u>	<u>.....</u>
รวม	<u>.....</u>	<u>.....</u>

15. หนี้สินหมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	<u>ปี 25.....</u>	<u>ปี 25</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
.....		
.....		
.....		
.....	<u>.....</u>	<u>.....</u>
รวม	<u>.....</u>	<u>.....</u>

16. เงินกู้ยืมระยะยาว ประกอบด้วย

	<u>ปี 25.....</u>		<u>ปี 25.....</u>	
	<u>บาท</u>		<u>บาท</u>	
	<u>ถึงกำหนดชำระ</u>		<u>ถึงกำหนดชำระ</u>	
	<u>ภายใน 1 ปี</u>	<u>เกิน 1 ปี</u>	<u>ภายใน 1 ปี</u>	<u>เกิน 1 ปี</u>
.....				
.....	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>
รวม	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>	<u>.....</u>

ระหว่างปีสหกรณ์กู้ยืมเงินจาก.....จำนวน.....บาท
อัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี ชำระคืน.....งวดๆ ละ.....บาท
วันเริ่มชำระหนี้.....กำหนดชำระเสร็จสิ้นภายใน.....โดยมี
.....เป็นหลักประกัน

(กรณีมีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการกู้ยืม ให้เปิดเผยสาระสำคัญและภาระผูกพันที่กำหนดไว้ในสัญญาให้ชัดเจน)

17. เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์ ประกอบด้วย

	<u>ปี 25.....</u>		<u>ปี 25.....</u>	
	<u>บาท</u>		<u>บาท</u>	
	<u>ถึงกำหนดชำระ</u>		<u>ถึงกำหนดชำระ</u>	
	<u>ภายใน 1 ปี</u>	<u>เกิน 1 ปี</u>	<u>ภายใน 1 ปี</u>	<u>เกิน 1 ปี</u>
.....				
.....				
รวม				

18. หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	<u>ปี 25.....</u>	<u>ปี 25.....</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
.....		
.....		
รวม		

19. ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ ประกอบด้วย

	<u>ปี 25.....</u>	<u>ปี 25.....</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
.....		
.....		
.....		
รวม		

20. กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น

	<u>ปี 25.....</u>	<u>ปี 25.....</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
ยอดยกมาต้นงวด		
การเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวด		
ยอดคงเหลือปลายงวด		

21. กำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี

.....
.....

22. การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของสหกรณ์

.....
.....

23. เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นหลังวันที่ในงบการเงินแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อการเงิน

.....
.....

24. เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

.....
.....

คำอธิบายประกอบการจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงิน ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อแสดงข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์การวัดค่าในการจัดทำงบการเงิน นโยบายการบัญชี ขยายความรายการในงบการเงิน รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลอื่นที่ไม่ได้แสดงไว้ในงบการเงิน แต่เป็นข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบรวมถึงการแจ้งให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง หรือสถานการณ์ที่ไม่ปกติ และเปิดเผยเหตุการณ์หลังวันที่ในงบการเงิน

เรื่องที่ควรแสดงเป็นหมายเหตุประกอบงบการเงิน ได้แก่

1. เกณฑ์การวัดค่าในการจัดทำงบการเงิน เป็นการเปิดเผยให้ทราบว่าสหกรณ์ใช้เกณฑ์ใดในการวัดค่ารายการต่างๆ ในงบการเงิน เช่น ใช้ราคาทุนเดิม ราคาทุนปัจจุบัน มูลค่าสุทธิที่จะได้รับ มูลค่ายุติธรรมหรือมูลค่าปัจจุบัน โดยเปิดเผยให้ทราบว่าสินทรัพย์และหนี้สินแต่ละประเภทใช้เกณฑ์ใดในการวัดค่า

2. นโยบายการบัญชี หมายถึง หลักการบัญชีหรือวิธีการบัญชีซึ่งสหกรณ์ถือปฏิบัติในการจัดทำบัญชีและงบการเงินของสหกรณ์ ซึ่งการเปิดเผยนโยบายการบัญชีไม่ควรให้ซ้ำซ้อนกับรายละเอียดต่างๆ ที่ได้แสดงไว้เป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินแล้ว แต่ควรอ้างอิงถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ ควรระบุให้ทราบถึงมาตรฐานการบัญชีที่สหกรณ์ใช้ปฏิบัติอยู่อีกด้วย

ตัวอย่างนโยบายการบัญชีที่ควรเปิดเผย

- วิธีการรับรู้รายได้
- วิธีการรับรู้ค่าใช้จ่าย
- การตีราคาเงินลงทุน
- ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สงสัยจะสูญ
- การตีราคาสินค้าคงเหลือ
- การตีราคาสินทรัพย์รอการขาย
- การบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ที่เสื่อมราคาได้ และวิธีการคิดค่าเสื่อมราคา
- สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน รวมทั้งวิธีการบัญชีหรือการตัดจ่ายที่เกี่ยวข้อง
- ต้นทุนการกู้ยืมที่รวมเป็นราคาทุนของสินทรัพย์
- การบันทึกกำไรและดอกผลจากการขายสินค้าผ่อนชำระ

ฯลฯ

3. ข้อมูลเพิ่มเติมอื่นๆ เช่น

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการขยายความรายการในงบการเงิน

3.2 ประมาณการหนี้สิน หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น และสินทรัพย์ที่อาจเกิดขึ้น เช่น สหกรณ์อยู่ในระหว่างดำเนินการฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งสหกรณ์อาจต้องชดเชยค่าเสียหายหรือได้รับชดเชย ให้เปิดเผยโดยสรุปลักษณะของหนี้สินหรือสินทรัพย์ที่อาจเกิดขึ้นแต่ละประเภทและประมาณการผลกระทบทางการเงิน

3.3 เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นหลังวันที่ในงบดุลแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน ซึ่งเหตุการณ์นั้นอาจมีผลกระทบต่องบการเงิน ให้เปิดเผยโดยสรุปลักษณะของเหตุการณ์ และประมาณการผลกระทบทางการเงินที่อาจเกิดจากเหตุการณ์ดังกล่าว หรือข้อเท็จจริงถ้าไม่สามารถประมาณผลกระทบได้

แนวทางการจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงินตามตัวอย่าง

1. สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ ให้เปิดเผยหลักการบัญชีและวิธีการบัญชีที่สหกรณ์ถือปฏิบัติในการจัดทำบัญชีและงบการเงิน รวมทั้งเปิดเผยเกณฑ์การวัดค่าในการจัดทำงบการเงินด้วย

ทั้งนี้ ให้เลือกเปิดเผยข้อมูลเฉพาะส่วนที่สหกรณ์ถือปฏิบัติ รายการใดที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือไม่มีให้ตัดออก นอกจากนี้ กรณีที่สหกรณ์ถือปฏิบัตินอกเหนือจากแนวทางตามตัวอย่างให้เปิดเผยหลักและวิธีการตามที่สหกรณ์ถือปฏิบัติจริงเพิ่มเติมขึ้น เช่น

- สหกรณ์ได้กู้เงินเพื่อใช้ในการจัดหาที่ดินและเพื่อใช้พัฒนาปรับปรุงจนทำให้ที่ดินอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้ โดยดอกเบี้ยเงินกู้ยืมถือเป็นราคาที่ดิน

ฯลฯ

2. เงินสดและเงินฝากธนาคาร ให้เปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับเงินสดและเงินฝากธนาคารตามที่ปรากฏในงบดุล โดยแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

- เงินสด ให้เปิดเผยจำนวนเงินสดคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี
- เงินฝากธนาคาร ให้เปิดเผยจำนวนเงินฝากธนาคารคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี โดยแยกแสดงรายการเป็นยอดรวมของเงินฝากธนาคารแต่ละประเภท คือ กระแสรายวัน ออมทรัพย์ และประจำ

อนึ่ง กรณีที่เงินฝากประเภทกระแสรายวันมียอดคงเหลือทางด้านเครดิต โดยไม่มีการทำสัญญาเบิกเกินบัญชีธนาคาร ให้นำไปหักกลบกับเงินฝากประเภทกระแสรายวันบัญชีอื่นที่มียอดคงเหลือด้านเดบิต หากยอดรวมบัญชีเงินฝากประเภทกระแสรายวันยังมียอดคงเหลือทางด้านเครดิต ให้แสดงจำนวนเงินในวงเล็บ ซึ่งเป็นผลให้ต้องนำมาหักกลบลบกันกับเงินสดและเงินฝากธนาคาร เพื่อแสดงยอดรวม นอกจากนี้ ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกรณิดังกล่าวไว้ก่อนการเปิดเผยเกี่ยวกับข้อผูกพันในเงินฝากธนาคาร (ถ้ามี)

ในกรณีที่สหกรณ์ทำความตกลงกับธนาคารให้มีการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ไปยังบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทกระแสรายวัน เมื่อมีการนำเช็คที่สหกรณ์สั่งจ่ายมาขึ้นเงินในแต่ละวัน หากในวันสิ้นปีทางบัญชีเงินฝากกระแสรายวันมียอดคงเหลือด้านเครดิต (ยอดเงินเบิกเกินบัญชี) ให้จัดทำรายการปรับปรุงในวันสิ้นปี โดยโอนยอดเงินฝากออมทรัพย์ไปบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน เพื่อให้ยอดคงเหลือในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันมียอดคงเหลือเท่ากับจำนวนเงินขั้นต่ำที่ธนาคารกำหนด

สำหรับการเปิดเผยข้อผูกพันในเงินฝากธนาคาร ให้เปิดเผยไว้ตอนท้ายของหัวข้อนี้ โดยแยกเปิดเผยแต่ละบัญชีเงินฝากตามแนวทางในตัวอย่าง และกรณีไม่มีข้อผูกพันให้ตัดข้อความตามตัวอย่างออก

บัตรเงินฝาก สลากออมสิน สลากทวีสิน หรือสลากแบบอื่นๆ ที่ออกโดยธนาคาร และสถาบันการเงิน ให้เปิดเผยจำนวนคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี โดยแสดงในหมายเหตุประกอบงบการเงินหัวข้อเงินสดและเงินฝากธนาคาร เป็นรายการต่อจากเงินฝากประเภทประจำ

อนึ่ง กรณีสหกรณ์มีเงินสดขาดบัญชี ให้เปิดเผยข้อมูลด้วยว่าสหกรณ์ได้มีการดำเนินการไปอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเพิ่มเติมหัวข้อเงินสดขาดบัญชีเป็นอีกหมายเหตุหนึ่ง ดังนี้

“ 3. เงินสดขาดบัญชี

เงินสดขาดบัญชี จำนวน 50,000.- บาท เป็นเงินสดที่ถูกโจรกรรมไป เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2550 สหกรณ์ได้ดำเนินการแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว”

สำหรับเงินฝากสหกรณ์อื่น กรณีที่มีการนำเงินฝากชุมนุมสหกรณ์และสหกรณ์อื่น มากกว่า 1 แห่ง ให้จัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นอีกหัวข้อหนึ่ง โดยเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเงินฝากสหกรณ์อื่น ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ดังนี้

ข้อ เงินฝากสหกรณ์อื่น ประกอบด้วย

ชุมนุมสหกรณ์.....	
สหกรณ์.....	
สหกรณ์.....	
รวม	

เงินฝากสหกรณ์อื่นข้างต้น แยกเป็นเงินฝากประเภทออมทรัพย์.....บาท
ประเภทประจำ.....บาท

กรณีมีเงินฝากชุมนุมสหกรณ์ หรือสหกรณ์อื่นเพียง 1 แห่ง และมีเงินฝากประเภทเดียว ไม่ต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน แต่ให้ระบุประเภทเงินฝากต่อท้ายรายการ ดังนี้

“เงินฝากสหกรณ์อื่น –(ระบุประเภทเงินฝาก).....”

และกรณีมีเฉพาะเงินฝากชุมนุมสหกรณ์ ให้ใช้รายการ “เงินฝากชุมนุมสหกรณ์ –(ระบุประเภทเงินฝาก).....” แทนที่รายการ “เงินฝากสหกรณ์อื่น”

3. เงินลงทุน เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเงินลงทุน ณ วันสิ้นปีทางบัญชีเป็นเงินลงทุนระยะสั้น และเงินลงทุนระยะยาว โดยจำแนกเป็นประเภทเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาดหลักทรัพย์ และเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดหลักทรัพย์ และให้แยกเป็นชนิดของเงินลงทุน โดยเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาดให้เปิดเผยราคาทุน มูลค่ายุติธรรม พร้อมทั้งแสดงยอดรวมราคาทุนแล้วบวกหรือหักด้วย ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน (ส่วนต่างระหว่างราคาทุนกับมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน) สำหรับกรณีเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดให้เปิดเผยราคาทุน

ตัวอย่าง สหกรณ์ลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทต่างๆ ดังนี้

1. หุ้นกู้ของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ราคาทุน 5,000,000.00 บาท
ครบกำหนดไถ่ถอนในปี 25x2 มีมูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นปี 25x0 เป็นเงิน 5,100,000.00 บาท ปี 25x1
เป็นเงิน 5,050,000.00 บาท

2. ตั๋วสัญญาใช้เงินของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด อายุตัว 1 ปี
ปี 25x0 จำนวน 5,000,000.00 บาท ปี 25x1 จำนวน 6,000,000.00 บาท

3. หุ้นสามัญของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ราคาทุน 1,200,000.00 บาท
มีมูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นปี 25x0 เป็นเงิน 1,080,000.00 บาท ปี 25x1 เป็นเงิน 1,230,000.00 บาท

4. หุ้นของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ในปี 25x0 จำนวน
8,000,000.00 บาท ปี 25x1 จำนวน 8,500,000.00 บาท

เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนี้

	<u>ปี 25x1</u>		<u>ปี 25x0</u>	
	<u>บาท</u>		<u>บาท</u>	
	<u>มูลค่ายุติธรรม</u>	<u>ราคาทุน</u>	<u>มูลค่ายุติธรรม</u>	<u>ราคาทุน</u>
เงินลงทุนระยะสั้น				
เงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด				
หุ้นกู้บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด	5,050,000	5,000,000	-	-
<u>หัก</u> ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน		50,000		
		<u>5,050,000</u>		
เงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด				
ตั๋วสัญญาใช้เงินชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด		6,000,000		5,000,000
รวมเงินลงทุนระยะสั้น		<u>11,050,000</u>		<u>5,000,000</u>
เงินลงทุนระยะยาว				
เงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด				
หุ้นกู้บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด			5,100,000	5,000,000
หุ้นธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด	1,230,000	1,200,000	1,080,000	1,200,000
<u>หัก</u> ค่าเผื่อการปรับมูลค่าเงินลงทุน		30,000		(20,000)
		<u>1,230,000</u>		<u>6,180,000</u>
เงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด				
หุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด		8,500,000		8,000,000
รวมเงินลงทุนระยะยาว		<u>9,730,000</u>		<u>14,180,000</u>

4. **เงินให้กู้ยืม - สุทธิ** ให้เปิดเผยจำนวนเงินคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชีของเงินให้กู้แก่สหกรณ์อื่น และลูกหนี้เงินกู้แต่ละประเภทให้ชัดเจน โดยแยกเป็นระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งแสดงยอดรวม แล้วหักด้วย ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและค่าเผื่อลูกหนี้คลาดเคลื่อน คงเหลือเป็นเงินให้กู้ยืมระยะสั้น - สุทธิ และเงินให้กู้ยืมระยะยาว - สุทธิ (จำนวนเงินเท่ากับในงบดุล)

ในกรณีที่ไม่มีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ค่าเผื่อหนี้คลาดเคลื่อนให้ตัดคำว่า “สุทธิ” ออก

5. **ลูกหนี้ - สุทธิ** ให้เปิดเผยจำนวนเงินคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชีของลูกหนี้แต่ละประเภท คือ ตัวเงินรับ ลูกหนี้การค้า ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ (จำนวนเงินหลังจากหักดอกเบี้ยแล้ว) ลูกหนี้ค่าบริการ และลูกหนี้อื่นๆ โดยแยกเป็นระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งแสดงยอดรวมแล้วหักด้วยค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและค่าเผื่อลูกหนี้คลาดเคลื่อน คงเหลือเป็นลูกหนี้ระยะสั้น - สุทธิ และลูกหนี้ระยะยาว - สุทธิ (จำนวนเงินเท่ากับในงบดุล)

มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการแสดงรายการลูกหนี้ คือ ในกรณีที่ลูกหนี้อื่นๆ รายการใดมีจำนวนเงินตั้งแต่น้อยละ 10 ของลูกหนี้ทั้งสิ้น หมายเหตุประกอบงบการเงินให้แสดงรายการลูกหนี้เหล่านั้นไว้แต่ละประเภทเป็นเอกเทศ โดยระบุชื่อและเรียงลำดับก่อนรายการลูกหนี้อื่นๆ

นอกจากนี้ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับ

- ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และค่าเผื่อหนี้คลาดเคลื่อนข้างต้น ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง
- กรณีสหกรณ์มีการคิดดอกเบี้ยจากการขายผ่อนชำระ และบันทึกบัญชีดอกเบี้ยไว้ในบัญชีลูกหนี้ ให้เปิดเผยข้อมูลตามแนวทางในตัวอย่าง

6. **ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ - สุทธิ** ให้เปิดเผยจำนวนดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับตามบัญชีในวันสิ้นปีทางบัญชี หัก ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ คงเหลือเป็นดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ - สุทธิ (จำนวนเงินเท่ากับในงบดุล) ทั้งนี้ กรณีไม่มีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่ต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อนี้

7. **สินค้าคงเหลือ** ให้เปิดเผยจำนวนเงินสินค้าคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี ประกอบด้วยสินค้าคงเหลือสภาพปกติ ซึ่งหมายถึง สินค้าคงเหลือสิ้นปีของธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ผลิตผลปาล์ม น้ำมันคงเหลือสิ้นปีของธุรกิจรวบรวมผลิตผล และสินค้าแปรรูปคงเหลือสิ้นปีของธุรกิจแปรรูปผลิตผล การเกษตรและการผลิตสินค้าที่มีสภาพปกติ บวกด้วย สินค้าคงเหลือของแต่ละธุรกิจที่เสื่อมชำรุด ทั้งนี้ หากมีสินค้าคงเหลือสภาพปกติเพียงอย่างเดียว ไม่ต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อนี้

8. **สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น** ให้เปิดเผยส่วนประกอบของรายการสินทรัพย์หมุนเวียนอื่นตามงบดุล เช่น รายได้ค้างรับ ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า เงินรอเรียกคืน เป็นต้น ซึ่งรายการที่เปิดเผยแต่ละรายการจะมีจำนวนเงินต่ำกว่าร้อยละ 5 ของสินทรัพย์หมุนเวียนทั้งสิ้น พร้อมทั้งแสดงยอดรวม

9. **มูลค่าพันธบัตร - สุทธิ** ให้เปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับมูลค่าพันธบัตรที่มีอายุการใช้ประโยชน์เกินกว่า 1 ปี หักด้วย ค่าเสื่อมพันธบัตรสะสม คงเหลือเป็นมูลค่าพันธบัตร - สุทธิ (จำนวนเงินเท่ากับในงบดุล) กรณีสหกรณ์บันทึกบัญชีค่าเสื่อมพันธบัตรสะสมแบบลดยอดโดยตรงกับมูลค่าพันธบัตร ให้แสดงมูลค่าพันธบัตรด้วยยอดคงเหลือตามบัญชีหลังหักค่าเสื่อมพันธบัตรแล้ว

10. ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - สุทธิ ให้เปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ตามที่ปรากฏในงบดุล โดยแยกแสดงแต่ละรายการ คือ ที่ดิน อาคารและสิ่งปลูกสร้าง เครื่องจักร และอุปกรณ์ ยานพาหนะ เครื่องใช้สำนักงาน พร้อมทั้งแสดงยอดรวมทั้งสิ้น หักด้วยค่าเสื่อมราคาสะสม กรณีที่สหกรณ์หักค่าเสื่อมราคาโดยตรงในบัญชีสินทรัพย์ ก็ให้แสดงด้วยราคาตามบัญชี

● กรณีมีการเปลี่ยนแปลงการตีราคาสินทรัพย์ ให้เปิดเผยว่าทำโดยผู้ประเมินราคาอิสระที่มีความเชี่ยวชาญและเชื่อถือได้หรือไม่ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตีราคา และให้จัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงินเพื่อแสดงมูลค่าที่เปลี่ยนแปลง ดังนี้

สหกรณ์ที่บันทึกค่าเสื่อมราคาในบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสม

ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - สุทธิ ประกอบด้วย

	<u>ปี 25.....</u>	<u>ปี 25.....</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
ที่ดิน		
ราคาทุนเดิม		
ส่วนที่ตีราคาเพิ่ม (ระบุปีที่ตีราคาเพิ่ม)	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	<u>.....</u>	<u>.....</u>
อาคารและสิ่งปลูกสร้าง		
ราคาทุนเดิม		
ส่วนที่ตีราคาเพิ่ม (ระบุปีที่ตีราคาเพิ่ม)	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	<u>.....</u>	<u>.....</u>
เครื่องจักรและอุปกรณ์		
ราคาทุนเดิม		
ส่วนที่ตีราคาเพิ่ม (ระบุปีที่ตีราคาเพิ่ม)	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ยานพาหนะ		
ราคาทุนเดิม		
ส่วนที่ตีราคาเพิ่ม (ระบุปีที่ตีราคาเพิ่ม)	<u>.....</u>	<u>.....</u>
	<u>.....</u>	<u>.....</u>
เครื่องใช้สำนักงาน		
ราคาทุนเดิม		
ส่วนที่ตีราคาเพิ่ม (ระบุปีที่ตีราคาเพิ่ม)	<u>.....</u>	<u>.....</u>
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสมอาคารและอุปกรณ์	<u>.....</u>	<u>.....</u>
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - สุทธิ	<u>.....</u>	<u>.....</u>

(ราคาทุนเดิม หมายถึง มูลค่าของสินทรัพย์ ณ เวลาที่ซื้อหรือสร้างสินทรัพย์นั้น ส่วนที่ตีราคาเพิ่ม หมายถึง จำนวนเงินที่ตีราคาเพิ่ม)

สหกรณ์ที่หักค่าเสื่อมราคาโดยตรงในบัญชีสินทรัพย์ ให้เปลี่ยนรายการราคาทุนเดิมเป็นราคาตามบัญชี ซึ่งราคาตามบัญชี หมายถึง ราคาทุนเดิม หักด้วย ค่าเสื่อมราคาสะสม ส่วนที่ตีราคาเพิ่มสุทธิ หมายถึง ราคาที่ตีเพิ่ม หักด้วย ค่าเสื่อมราคาสะสม

.....ฯลฯ.....

เครื่องใช้สำนักงาน

ราคาตามบัญชี		
ส่วนที่ตีราคาเพิ่มสุทธิ (ระบุปีที่ตีราคาเพิ่ม)		

ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ – สุทธิ		
--------------------------------	-------	-------

ทั้งนี้ กรณีที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ประเภทใดไม่มีการเปลี่ยนแปลงการตีราคาให้ตัดรายการนั้น ๆ ออก

- กรณีสหกรณ์มีสินทรัพย์ระหว่างก่อสร้าง เช่น สำนักงานระหว่างก่อสร้าง งานระหว่างก่อสร้าง เป็นต้น ในหมายเหตุประกอบงบการเงินให้แสดงรายการเป็นเอกเทศ โดยไม่ต้องคิดค่าเสื่อมราคา แต่ให้นำรายจ่ายเพื่อการก่อสร้างและดอกเบี้ยเงินกู้ที่เกิดขึ้นในระหว่างการก่อสร้าง (ดอกเบี้ยเงินกู้ที่กู้มาเพื่อนำมาสร้างสินทรัพย์นั้น) รวมเข้าเป็นราคาทุนของสินทรัพย์ที่ก่อสร้างนั้น เมื่อการก่อสร้างเสร็จสิ้น หรือพร้อมจะใช้งานได้แล้วให้โอนเป็นบัญชีสินทรัพย์ที่ก่อสร้างนั้น และเริ่มคิดค่าเสื่อมราคา ส่วนดอกเบี้ยเงินกู้เมื่อสินทรัพย์ได้ถูกใช้งานแล้วให้แสดงรายการเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

- กรณีสหกรณ์มีสินทรัพย์ผ่อนชำระ/เช่าซื้อ ในหมายเหตุประกอบงบการเงินให้แสดงรายการแยกต่างหากจากสินทรัพย์ประเภทเดียวกันตามปกติ และเปิดเผยเกี่ยวกับสัญญาการผ่อนชำระ/เช่าซื้อตามแนวทางในตัวอย่าง และเมื่อสหกรณ์จ่ายเงินผ่อนชำระงวดสุดท้ายเสร็จสิ้นและได้รับกรรมสิทธิ์แล้ว ให้โอนบัญชีสินทรัพย์ผ่อนชำระ/เช่าซื้อไปบัญชีสินทรัพย์ตามประเภทเดียวกัน ทั้งนี้ในปีที่ได้กรรมสิทธิ์ให้เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ทราบถึงกรรมสิทธิ์ที่สหกรณ์ได้รับแล้ว

- กรณีมีภาระผูกพันในที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ให้เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมไว้ในข้อนี้ด้วย

11. **สินทรัพย์ไม่มีตัวตน** ให้เปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามที่ปรากฏในงบดุล โดยแยกแสดงแต่ละรายการ คือ สิทธิการเช่า สิทธิการใช้ประโยชน์ และซอฟต์แวร์ พร้อมทั้งแสดงยอดรวมทั้งสิ้น กรณีมีข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีสาระสำคัญให้เปิดเผยไว้ด้วย เช่น การได้มาซึ่งสิทธิในสินทรัพย์ อายุการใช้สิทธิ เป็นต้น

12. สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น ให้เปิดเผยส่วนประกอบของรายการสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น ตามที่ปรากฏในงบดุล ซึ่งรายการที่เปิดเผยแต่ละรายการจะมีจำนวนเงินต่ำกว่าร้อยละ 5 ของยอดรวมสินทรัพย์ทั้งสิ้น พร้อมทั้งแสดงยอดรวม

13. เงินเบิกเกินบัญชีธนาคารและเงินกู้ยืมระยะสั้น เปิดเผยจำนวนเงินเบิกเกินบัญชีธนาคารและเงินกู้ยืมคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี โดยแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ เงินเบิกเกินบัญชีธนาคารส่วนหนึ่ง และเงินกู้ยืมระยะสั้นอีกส่วนหนึ่ง โดยแสดงยอดรวมของแต่ละรายการ พร้อมทั้งแสดงยอดรวมทั้งสิ้น (จำนวนเงินเท่ากับในงบดุล)

ตอนท้ายของหัวข้อนี้ ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเงินเบิกเกินบัญชีธนาคารและเงินกู้ยืมระยะสั้นที่เกิดขึ้นในระหว่างปีตามแนวทางที่ให้ไว้ในตัวอย่าง กรณีที่มีเงินเบิกเกินบัญชีธนาคารหลายธนาคาร หรือมีเงินกู้ยืมระยะสั้นจากเจ้าหนี้หลายราย ให้เปิดเผยรายละเอียดแต่ละรายให้ครบถ้วน นอกจากนี้ กรณีที่เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร หรือเงินกู้ยืมระยะสั้นใช้เงินฝากธนาคารเป็นหลักประกัน การเปิดเผยข้อมูลจะต้องสัมพันธ์กันกับการเปิดเผยข้อผูกพันในข้อ 2 ด้วย และกรณีที่สินทรัพย์เป็นหลักประกันในการค้ำประกันให้เปิดเผยถึงประเภท และมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ที่ใช้เป็นหลักประกัน ค้ำประกันตลอดจนเงื่อนไข และข้อจำกัดตามที่ระบุไว้ในสัญญาเงินกู้ด้วย

14. เงินรับฝาก ให้เปิดเผยข้อมูลจำนวนเงินรับฝากแต่ละประเภทที่มียอดคงเหลือในวันสิ้นปี

15. หนี้สินหมุนเวียนอื่น ให้เปิดเผยส่วนประกอบของรายการหนี้สินหมุนเวียนอื่นตามงบดุล เช่น ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย รายได้รับล่วงหน้า เงินรอจ่ายคืน เป็นต้น ซึ่งรายการที่เปิดเผยแต่ละรายการจะมีจำนวนเงินต่ำกว่าร้อยละ 5 ของหนี้สินหมุนเวียนทั้งสิ้น พร้อมทั้งแสดงยอดรวม

16. เงินกู้ยืมระยะยาว ให้เปิดเผยส่วนประกอบของรายการเงินกู้ยืมระยะยาวตามงบดุล โดยแต่ละรายการให้แยกเป็นหนี้ที่ถึงกำหนดชำระภายใน 1 ปี และหนี้ที่ถึงกำหนดชำระเกินกว่า 1 ปี พร้อมทั้งแสดงยอดรวม และตอนท้ายของหัวข้อนี้ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมระยะยาวในระหว่างปีปัจจุบัน กรณีที่มีการกู้ยืมจากเจ้าหนี้หลายรายก็ให้เปิดเผยรายละเอียดแต่ละรายให้ครบถ้วน สำหรับกรณีที่สหกรณ์มีภาระผูกพันที่สำคัญเกี่ยวกับเงินกู้ยืมระยะยาวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ก็ให้เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมไว้ด้วย

17. เจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์ ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์ โดยแสดงข้อมูลของเจ้าหนี้ค่าเช่าซื้อสินทรัพย์ หักด้วย ดอกเบี้ยเช่าซื้อรอตัดบัญชี ซึ่งแต่ละรายการให้แยกเป็นส่วนที่ถึงกำหนดชำระภายใน 1 ปี และส่วนที่ถึงกำหนดชำระเกินกว่า 1 ปี พร้อมทั้งแสดงยอดรวม และตอนท้ายของหัวข้อนี้ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับภาระผูกพันตามสัญญาการเช่าซื้อที่มี

18. หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น ให้เปิดเผยส่วนประกอบของรายการหนี้สินไม่หมุนเวียนอื่นตามที่ปรากฏในงบดุล ซึ่งรายการที่เปิดเผยแต่ละรายการจะมีจำนวนเงินต่ำกว่าร้อยละ 5 ของยอดรวมหนี้สินทั้งสิ้น พร้อมทั้งแสดงยอดรวม

19. **ทูลละลึงตามข้อบั้งคั บ ระเบียงบและอื่น ๆ** ให้เปิดเผยส่วนประกอบของรายการ
 ทูลละลึงตามข้อบั้งคั บ ระเบียงบและอื่น ๆ ตามที่ปรากฏในงบดุล เช่น ทูลสาธารณประโยชน์ ทูลศึกษา
 อบรมทางสหกรณ์ ทูลเพื่อยะยงาน ทูลเพื่อยให้การสงเคราะห์ เป็นต้น พร้อมทั้งแสดงยอดรวม
 และกรณีทีละหว่างปีมีการจ่ายทูลละลึงต่างๆ ทีละลึงสาระสำคัญ ให้เปิดเผยไว้ในตอนท้ายด้วย

20. กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น ให้เปิดเผยข้อมูลให้ทราบถึงกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นต้นงวด การเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวด และจำนวนเงินคงเหลือ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี (จำนวนเงินเท่ากับในงบดุล)

21. **กำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี** ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี ในกรณีที่พิจารณาเห็นว่ามีความสำคัญ เช่น

- กรณีสหกรณ์ผ่อนใช้คืนเงินค้ำขาดทุนสะสมบางส่วน ให้เปิดเผยจำนวนเงินกำไรสุทธิที่จะนำไปผ่อนใช้คืนเงินค้ำขาดทุน ตลอดจนกำไรสุทธิประจำปีส่วนที่เหลือที่สหกรณ์สามารถนำไปจัดสรรได้ตามข้อบังคับ

ตัวอย่างการเปิดเผยข้อมูล

“กำไรสุทธิ จำนวน 40,000 บาท สหกรณ์ได้นำไปผ่อนใช้เงินค้ำขาดทุน
จำนวน 25,000 บาท คงเหลือเป็นกำไรสุทธิประจำปี จำนวน 15,000 บาท ซึ่งสหกรณ์สามารถนำไป
จัดสรรได้ตามข้อบังคับ”

- กรณีสหกรณ์มีกำไรจากการจำหน่ายสินทรัพย์เป็นจำนวนเงินมาก ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนกำไรดังกล่าว และผลที่มีต่อกำไรสุทธิประจำปี

ตัวอย่างการเปิดเผยข้อมูล เป็นดังนี้

“กำไรสุทธิประจำปี จำนวน 1,000,000 บาท เป็นกำไรที่เกิดจากการจำหน่ายสินทรัพย์ จำนวน 600,000 บาท ซึ่งหากสหกรณ์ไม่มีกำไรดังกล่าวเกิดขึ้น จะมีผลกำไรสุทธิประจำปีเพียง 400,000 บาท”

๒๓๒

22. การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของสหกรณ์ ให้เปิดเผยถึงประเภทและมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์สภาพคล่องที่สหกรณ์ได้ดำรงไว้ รวมทั้งเปิดเผยด้วยว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่มีการกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

23. เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นหลังวันที่ในงบการเงินแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญซึ่งเกิดขึ้นหลังวันที่ในงบการเงินแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่องบการเงินของปีปัจจุบัน เช่น สินค้าหรือสินทรัพย์ถูกโจรกรรม เกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ไฟไหม้สินทรัพย์ เป็นต้น โดยให้สรุปเนื้อหาและจำนวนเงินที่เกี่ยวข้อง

24. เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า โดยสรุปเนื้อหาและจำนวนเงินที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งความเห็นของคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์เกี่ยวกับกรณีที่มีผลเสียหายหรือผลกระทบต่อสหกรณ์

- **หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น** เป็นภาระผูกพันที่อาจเกิดขึ้นหรือภาระผูกพันในปัจจุบันที่อาจทำให้สหกรณ์สูญเสียทรัพยากร แต่มีความน่าจะเป็นไม่ถึงระดับมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่นอน เช่น การถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย การค้ำประกันหนี้สินของบุคคลอื่น เป็นต้น

- **สินทรัพย์ที่อาจเกิดขึ้น** พิจารณาโอกาสที่สหกรณ์จะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ แต่ไม่ถึงระดับน่าจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เช่น สหกรณ์ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย เป็นต้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน

- ตัวอย่างหมายเหตุประกอบงบการเงิน เป็นเพียงแนวทางในการจัดทำเท่านั้น จึงให้เลือกใช้เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ที่ตรวจสอบ กรณีไม่มีรายการใดให้ตัดออก หรือกรณีที่ไม่มีแนวทางในตัวอย่างให้เขียนเพิ่มเติมขึ้น นอกจากนี้ หากจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงินแล้ว มีรายการเช่นเดียวกับรายการในงบการเงินก็ไม่ต้องจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงิน เว้นแต่มีข้อมูลอื่นที่จำเป็นต้องอธิบายความให้เปิดเผยเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบ และจัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงินเฉพาะข้อมูลที่ต้องเปิดเผยนั้น

- กรณีรอบระยะเวลาในการดำเนินงานของสหกรณ์ไม่ถึง 12 เดือน เช่น สหกรณ์จัดตั้งใหม่ สหกรณ์ดกค้างการตรวจสอบ หรือเปลี่ยนปีทางบัญชี เป็นต้น ให้เปิดเผยให้ทราบในหมายเหตุประกอบงบการเงินด้วย โดยให้เป็นหัวข้อที่ 2 ต่อจากข้อ 1 สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

- การเปิดเผยข้อมูลในบางกรณีที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น การใช้เงินฝากธนาคาร ค้ำประกันเงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร การใช้ทุนเพื่อการพัฒนาจัดหาสินทรัพย์ เป็นต้น ให้เปิดเผยรายละเอียดไว้ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง โดยไม่ต้องเปิดเผยไว้ทั้งสองหัวข้อ